55. Perjantaina 20 päivänä syyskuuta 1991

kello 12

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

S.

Ulkopuolella päiväjärjestyksen

annetaan vastaus ed. Helteen ym. välikysymykseen hallituksen harjoittamasta työllisyys- ja talouspolitiikasta 1638

Pöydällepanoa varten esitellään:

1) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 19 hallituksen esityksen johdosta Brasilian kanssa tulon kaksinkertaisen verotuksen sekä veron kiertämisen estämiseksi tehdyn sopimuksen muuttamista koskevan pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä (HE 29) 1746

2) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 20 hallituksen esityksen johdosta Japanin kanssa tuloveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi ja veron kiertämisen estämiseksi tehdyn sopimuksen muuttamisesta tehdyn pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä (HE 30) ..... „

3) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 21 hallituksen esityksen johdosta Luxemburgin kanssa tulo- ja varallisuusveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi tehdyn sopimuksen muuttamista koskevan pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä (HE 31) „

S.

4) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 22 hallituksen esityksen johdosta eräiden veronhuojennussäännösten muuttamisesta (HE 56) 1746

5) Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 4 kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintakertomuksesta vuodelta 1990 (K 3) ..... „

6) Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 5 hallituksen esityksestä laiksi kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain muuttamisesta (HE 55) ..... „

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Ala-Nissilä, S-L. Anttila, Backman, Donner, Dromberg, Hacklin, Halonen, Heikkinen, Isohookana-Asunmaa, Jansson, Koski, Laakso, Malm, Mattila, Mäki-Hakola, Ollila, Paasio, O. Rehn, Ryynänen, Röntynen, Salolainen, Sasi, Siuruainen, Särkijärvi, Tiuri, Tuomioja, Turunen ja Vanhanen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Backman, Sasi, Donner, Laakso, Mäki-Hakola, Ala-Nissilä ja Malm.

Ilmoitusasia:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi ed. Turunen, virkatehtävien vuoksi edustajat S-L. Anttila ja Siuruainen

sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Heikkinen, Malm, Mattila ja Röntynen.

Ed. Helteen ym. välikysymys hallituksen harjoittamasta työllisyys- ja talouspolitiikasta

Ensimmäinen varapuhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen työministeri Kanerva vastaa ed. Helteen ym. allekirjoittamaan välikysymykseen n:o 2 hallituksen harjoittamasta työllisyys- ja talouspolitiikasta.

Sitten kun välikysymykseen on annettu vastaus ja sen johdosta aiheutunut keskustelu on julistettu päättyneeksi, esitän eduskunnan hyväksyttäväksi sen päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodon, joka on säädetty valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 2 momentissa. Niiden, jotka eivät hyväksy tällaista yksinkertaista päiväjärjestykseen siirtymistä, tulee valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 3 momentin mukaan jo keskustelun aikana tehdä ehdotuksensa asian valiokuntaan lähettämisestä tai perustellun päiväjärjestykseen siirtymisen hyväksymisestä. Myös työjärjestyksen 52 §:n 2 momentissa tarkoitettu ehdotus päätöksenteon siirtämisestä on tehtävä, ennen kuin keskustelu on julistettu päättyneeksi.

Menettelytapa hyväksytään.

Välikysymykseen vastaten lausuu

Työministeri Kanerva: Arvoisa puhemies! Ed. Helle ym. ovat jättäneet valtioneuvoston vastattavaksi seuraavan sisältöisen välikysymyksen:

"Aikooko hallitus jatkaa kansantalouden toimintojen alasajoa ja hyvinvointivaltion purkamista ennätysmittoihin paisuneesta työttömyydestä huolimatta vai aikooko se ryhtyä korjaamaan talouspolitiikkaansa siten, että joukkotyöttömyys ei muodostu pysyväksi, työllisyys paranee sekä työttömien ja heidän perheidensä toimeentulo turvataan lisäämättä samalla jo nyt vaikeassa asemassa olevien eläkeläisten, pienituloisten työntekijöiden ja opiskelijoiden toimeentulovaikeuksia?"

Arvoisa puhemies! Vastauksena äsken lausuttuun välikysymykseen esitän kunnioittaen seuraavaa:

Eduskunnan syysistuntokausi on käynnistynyt työllisyyskehityksen kannalta poikkeuksellisen synkissä merkeissä. Hallitus yhtyy välikysymyksen allekirjoittajiin siinä, että maamme on juuri nyt syvässä taloudellisessa ahdingossa ja että työttömyysluvut ovat hälyttävän suuria. Työttömyys on erittäin vakava yhteiskunnallinen ja yksilökohtainen ongelma. Kun maassa on työttömiä tällä haavaa neljännesmiljoona, kohdistuu tämä ongelma perheenjäsenineen suoraan näin ollen lähestulkoon miljoonaan suomalaiseen. Työttömyys aiheuttaa turhautumista ja välitöntä hätää toimeentulosta.

Välikysymys ei koske pelkästään työllisyyden hoitoa, vaan siinä syytetään hallitusta kansantalouden toimintojen alasajosta, hyvinvointivaltion purkamisesta ja penätään talouspolitiikan muuttamista. Näin muodoin, arvoisa puhemies, välikysymys on siis perin laaja kattaen lähes kaikki inhimillisen elämän osa-alueet. Hallitus pyrkii vastauksessaan vastaamaan mahdollisimman hyvin kysyjien tarpeisiin.

Vaikka välikysymyksen tavoitteena on aina valtapoliittisten kuvioiden muuttaminen eli hallituksen kaataminen, uskomme, että taustalla on myös aito huoli satojentuhansien ihmisten kohtalosta.

Hallitus antoi jo viime toukokuussa eduskunnalle talouspoliittisen tiedonantonsa, jossa esitettyä talouspoliittista linjaa on sittemmin johdonmukaisesti noudatettu. Hallitus painottaa lähivuosien talouspolitiikassaan ensinnäkin avoimen sektorin toimintaedellytysten parantamista, toiseksi kustannustasoa selvästi alentavia tuloratkaisuja ja kolmanneksi julkisten menojen kasvuvauhdin pysyvää hidastamista. Tätäkö talouspoliittista linjausta välikysyjät ovat nyt lähteneet muuttamaan?

Tuloratkaisun aikaansaamisella tässä maassa on nyt todella kiire. Työvoimakustannuksia alennetaan tällä hetkellä kovalla kädellä mutta erittäin epäsosiaalisesti. Työttömät ja lomautetut antavat näihin kansantalouden talkoisiin suuremman panoksen kuin heiltä inhimillisesti katsoen voi edellyttää. Talkoisiin päinvastoin pitäisi osallistua kaikkien tulonsaajaryhmien, ei vain työttömien ja lomautettujen.

Kesäkuussa toteutettu markan ecusidonta muodostaa nyt talouspolitiikalle lähtökohdan ja ankkurin, johon muu talouspolitiikka keskeisiltä osiltaan pohjautuu. Myös kesäkuun alussa valtioneuvosto hyväksyi työllisyyden hoidon lähiajan tavoiteohjelman, jonka linjauksia nyt puolestaan on toteutettu eduskunnalle jätetyssä budjettiesityksessä.

Nykyiseen synkkään tilanteeseen on ajauduttu hyvin lyhyessä ajassa ja usean eri tekijän myötävaikutuksella. Keskeisiä taantumaa no-

peuttaneita ja syventäviä tekijöitä ovat olleet idänviennin romahtaminen ja eräiden tärkeimpien läntisten vientimaittemme, lähinnä Ruotsin ja Ison-Britannian, tuontikysynnän supistuminen.

Erittäin ratkaiseva tekijä nykyisten vientiongelmien taustalla on teollisuuden heikentynyt kilpailukyky. Suomi ei ole kansainvälisessä vientikilpailussa erillinen saareke, jonka vientimenestys olisi jostakin kumman syystä riippumaton yritysten kustannusrasitteista tai hintakilpailukyvystä. Teollisuutemme hintakilpailukyky on huonontunut vuoden 1980 jälkeen suhteellisin yksikkökustannuksin mitattuna melkein viidenneksen. Juuri tämä kehitys on keskeisiltä osin vientiteollisuutemme tämänhetkisen kustannuskriisin taustalla, ja puolestaan suurtyöttömyys Suomessa on välitöntä, suoraa seurausta äsken mainitusta kriisistä.

Välikysymyksen allekirjoittajat ovat kiinnittäneet runsaasti huomiota, oikein, tämänhetkiseen työttömyystilanteeseen mutta hämmästyttävän vähän kantavat huolta vientiteollisuuden edellä mainituista suurista vaikeuksista, joista siis työttömyysongelma on perua. Välikysyjien vähäinen huoli avoimen sektorin ongelmia kohtaan vastaa ymmärrettävästi heidän ideologista taustaansa.

Välikysyjät näyttävät edelleen pukeutuvan kuitenkin siihen ideologiseen pakkopaitaan, jonka mukaan kaikki ongelmat ratkaistaan tässä maassa julkista taloutta paisuttamalla, pakkopaitaan, joka muutenkin antaa erittäin vähän liikkumatilaa. Se tie, arvoisat edustajat, on nyt käyty loppuun.

Samanlainen johtopäätös on tehty myös niissä maissa, joissa aikaisemmin on toteutettu 100 prosentin bruttokansantuoteosuutta julkisessa taloudessa. Tshekkoslovakian tie ei toden totta ollut meidän tiemme, eikä se loppujen lopuksi ollut Tshekkoslovakiankaan tie. (Välihuutoja)

Hallitus haluaa tiedustella välikysyjiltä, kuinka paljon nykyistä suurempi julkisten menojen osuuden bruttokansantuotteesta tulisi itse asiassa olla. Kertokaa se! Ellei kysyjillä ole jo nyt tiedossaan, ensi vuonna tällä maalla on erittäin suuri riski siitä, että osuus nousee jo yli 50 prosentin. Ei paljon luulisi huudattavan.

Työttömyyttä voidaan vähentää vain ratkaisemalla teollisuuden perusongelmat ja parantamalla sen hintakilpailukykyä pysyvällä tavalla. Avoin sektori on meidän kansantaloutemme peruspilari, eikä voida kuvitella tilannetta, jossa selviäisimme jättimäisestä ulkomaisesta velastamme toistemme paitoja pesemällä.

Mikäli julkista taloutta vieläkin nyt paisutettaisiin välikysymyksessä esitettävällä ja edellytettävällä tavalla, johtaa se väistämättä avoimen sektorin edelleen pienenemiseen. Kuinka alas avoin sektori pitää ajaa, jotta ollaan etenkin vasemmiston kannalta tyydyttävissä lukemissa? Muistin virkistämiseksi todettakoon, että viennin osuuden bruttokansantuotteesta arvioidaan ensi vuonna olevan valitettavasti vain noin neljänneksen luokkaa.

Valtion lainanottoa on myös esitetty vaihtoehdoksi menojen leikkauksille. Sitä valtio valitettavasti joutuukin tekemään. Ensi vuoden budjetin kasvusta jo viidennes selittyy itse asiassa velan hoitokustannusten kasvusta. Kansantalouden ulkomainen nettovelka on tällä hetkellä, jo nyt siis, 30 prosenttia meidän bruttokansantuotteestamme. Siis umpivelkaantumisen tie on hyvin nopeasti käyty loppuun.

Epäonnistuminen julkisen talouden kurissa pitämisessä merkitsisi sitä, että velanhoitomenot kahmaisisivat 90-luvulla sietämättömän suuren osan suomalaisten käytettävissä olevista tuloista. Oppositio voi nyt sitten päättää, joudutaanko ensi vuodelle vieläkin ottamaan budjettiesityksessä olevan päälle lisää velkaa. Mikäli se kaataa hallituksen noin 10 miljardin markan säästöesitykset, me emme tule lisävelanotolta välttymään. Valtionvelka kasvaa ensi vuonna jokaisena työpäivänä yli 130 miljoonaa markkaa. Kuinka paljon enemmän sitä pitäisi vielä nykyisestään kasvattaa? Silmien ummistaminen velkaongelmilta olisi holtittomuuden pohjanoteeraus talouspolitiikassa. Nopean velkaantumisen laskut lankeavat huomenna ja vielä korkojen kera tämän päivän nuorison maksettaviksi.

Kysymys siitä, missä määrin julkinen sektori voi nykytilanteessa elvyttää kotimaista kysyntää, on ollut mm. budjettiriihessä varsin laajan ja tietysti aiheellisen pohdinnan kohteena. Hallituksen budjettiesityksen mukaan valtio lisää kansantalouden kokonaiskysyntää ensi vuonna 1,5 prosentilla ja kaikki julkisyhteisöt huomioon ottaen 2,5 prosentilla suhteessa bruttokansantuotteeseen. Tänä vuonna koko julkisen sektorin elvyttävä vaikutus on 5 prosenttia ja valtion vaikutus yksinomaan 4 prosenttia.

Merkittävä osa elvytyksestä kohdistuu avoimen sektorin toimintaedellytysten parantamiseen. Tätä taustaa vasten hallitus pitää käsittämättömänä, että välikysymyksessä on korostettu

hallituksen elvyttävien toimien riittämättömyyttä ja epäilty hallituksen jopa purkavan lainsäädäntöön liittyvää elvytysautomatiikkaa.

VVM:n laskelmien mukaan jo voimassa olevista laeista seuraava automatiikka elvyttää taloutta ensi vuonna prosentin ja eri päätöksistä johtuvat elvytystoimet 1,5 prosenttia. Näin ollen, arvoisa puhemies, Suomi on ainoita maita Euroopassa tällä hetkellä, jotka ovat taantuman aikana elvyttäneet tai elvyttämässä talouttaan finanssipoliittisin päätöksin.

Kasvua vieläkin voimakkaammin tukeva finanssipolitiikka olisi edellyttänyt valtion jo nyt äärimmilleen viritetyn velanoton lisäämistä tavalla, jonka seurauksista en usko kenenkään tässä salissa haluavan ottaa vastuuta. Hallitus siis kiistää väitteen, että elvytyskohteet olisi valittu kansalaisten kannalta epäsosiaalisesti.

Tulonsiirrot julkiselta sektorilta yksityiselle lisääntyvät ensi vuonna määrältään jopa 7 prosenttia. Näistä merkittävä osuus suuntautuu juuri kotitalouksille ja vähävaraisille kansalaisille. (Ed. Skinnari: Maanviljelijöille!) Varsinkin työttömyysturvamenot ja kunnallinen toimeentulotuki kasvavat vuosina 1991—1992 poikkeuksellisen nopeasti, ja lapsilisät nousevat tämän vuoden lokakuussa 22 prosentilla. (Ed. Jaakonsaari: Hyvä demarit!) Tulonsiirtojen kasvulle on saatu tilaa vain sitä kautta, että julkisten kulutus- ja investointimenojen tasotavoitteista on vastaavasti jouduttu tinkimään. (Ed. Stenius-Kaukonen: Parempi tehdä työtä!)

Hyvinvointivaltiomme kehittämistä ei voi jatkaa julkista sektoria paisuttamalla. Etenkin sosialidemokraattien on syytä ottaa huomioon, että heidän veljespuolueensa Ruotsissa päätti hallituksen viimeisessä kolmivuotissuunnitelmassa supistaa valtion henkilöstöä 10 prosentilla.

Mikäli valtiontalouden annetaan paisua, kuten välikysymyksen rivien välistä on luettavissa, uhkaa se joutua tilanteeseen, jossa sen kyky turvata edes nykyisen laajuinen perusturva olennaisesti vaarantuu. Kysymys on siis tällä hetkellä hyvinvointivaltion perustuksien puolustamisesta. (Ed. Stenius-Kaukonen: Purkamisesta!) Ja hyvinvointia voidaan rakentaa vain kestävälle taloudelle. (Ed. Stenius-Kaukonen: Nyt olemme samaa mieltä!)

Hallituksen ehdottomana lähtökohtana on turvata hyvinvointipalvelujen saaminen kaikille kansalaispiireille. Tämäkään ei voi enää tapahtua julkista sektoria paisuttamalla vaan tehokkuutta lisäämällä, henkilöstöpolitiikkaa kehittämällä ja tarkistamalla hallintorakenteiden tarkoituksenmukaisuutta. Tästä syystä hallitus jatkaa tietysti jo aiemmin käynnistettyä hallinnon kehittämistyötä. (Ed. Jaakonsaari: Eipä ole paljon näkynyt!)

Hallitus antaa syyskauden aikana eduskunnalle kuntien valtionapu-uudistukseen liittyvät lakiesitykset. Uudistus siirtää taloudellista valtaa tietysti peruspalveluyksiköille, ja hallituksen mielestä kunnat pystyvätkin itse asiassa parhaiten suunnittelemaan ja kehittämään ilman valtion keskusohjausta omia toimintojaan.

Yhteiskunnan kontrollia kansalaisten tekemisistä ja tekemättä jättämisistä on tarpeen vähentää. Esimerkiksi työllisyyslain muutosehdotukset tarjoavat kansalaisille turvatun ja sosiaalisesti hyväksyttävän valinnan mahdollisuuden työn, koulutuksen tai omatoimisen työllistymisen välillä.

Julkisen talouden nuukuus nykyisissä oloissa antaa pelivaraa rakentaa kestävämpää sosiaaliturvaa pidemmällä tähtäimellä. Muutoin saattaa käydä niin, että tulevaisuudessa kansalaisten sosiaaliturvaan tarkoitetut rahat menevätkin valtion velkojen hoitamiseen.

Arvoisa puhemies! Hallitus korostaa työvoimapolitiikassaan kansalaisten valinnan vapautta, omatoimisuutta ja mahdollisuutta itse kehittää selviämismahdollisuuksiaan laman ja rakennemuutoksen myötä uudistuvilla työmarkkinoilla. (Ed. Seppänen: Saisiko vapauden tehdä työtä?) Menneiden aikojen työllistämistemppupolitiikka on auttamatta taakse jäänyttä aikaa tällaisessa yhteiskunnassa. Näennäisesti uusia temppuja kehittelemällä päädyttiin sittemmin kalliiseen ja yksilön kannalta erittäin hyödyttömään temppuviidakkoon.

Kommunistiministerien aikana näytti olevan itse asiassa nyrkkisääntö, että ministeri tuo pari uutta hattutemppua työllistämään ihmisiä valtion verovaroin. (Ed. Seppänen: Silloin oli työtä!) Tultiin vain jäykistäneeksi työmarkkinoita ja jumiutetuksi elinkeinoelämän välttämätöntä rakennemuutosta. Leppäsen ministerikaudella luotiin lopulta työllisyyslaki, jonka jäykät ja kaavamaiset velvoitepykälät merkitsevät käytännössä pakkotyöllistämistä. (Vasemmalta: Teidän aikananne menee loputkin!) Työttömien työllistäminen verovaroin, siis ottaminen valtion palvelukseen, viittaa Suomelle vieraaseen talousjärjestelmään, johon jo aikaisemmin viittasin.

Jos ensi talvena kaikki 300 000 työtöntä palkattaisiin vuodeksi valtiolle tai kunnille töihin, se merkitsisi yli 30 miljardin lisämenoa. Miten tämä rahoitettaisiin ja mistä saataisiin varat muu-

toin tuiki välttämättömään aktiiviseen työvoimapolitiikkaan, aikuiskoulutus mukaan lukien? (Ed. Gustafsson: Ei sellaista ole kukaan esittänyt!)

Ennätyssuuren työttömyyden torjunnassa esittelen ainakin neljä peruspilaria, joiden varassa voidaan työllisyyden torjuntaa tehokkaasti toteuttaa:

Ensinnäkin hallitus pitää tärkeänä saada kaikki etu- ja kansalaispiirit mukaan kriisityöhön työllisyyden parantamiseksi. Hallitus kiirehtii työmarkkinajärjestöjä sopimaan kustannustasoa alentavasta tuloratkaisusta, mikä merkittävästi parantaisi vientiteollisuutemme kilpailukykyä.

Toisekseen hallituksen talouspolitiikassa työllisyyden hoito on ratkaisevassa asemassa. Yritysten toimintaedellytyksiä parantavia ja tätä kautta työllisyyttä edistäviä toimenpiteitä budjetista löytyy eri hallinnonaloilta esimerkiksi niin, että Teknologian kehittämiskeskuksen voimavaroja ehdotetaan lisättäväksi yli viidenneksellä, eräitä muita tutkimus- ja tuotekehitystyön määrärahoja yhteensä yli 10 prosentilla.

KTM:n yritystoiminnan aluetuen myöntämisvaltuudeksi esitetään lähes 600 miljoonaa ja pienyritystuen ja pääkaupunkiseudulle siirtyvien yritysten avustusten myöntämisvaltuuksiksi likipitäen 100 miljoonaa markkaa.

Asuntojen uustuotannon, hankinnan ja perusparantamisen tuki kohdistuu esityksen mukaan yli 52 000 asuntoon tämänvuotisten 47 000 asemesta. Uusia arava-asuntoja ehdotetaan aloitettavaksi yli 25 000. Uutena tukimuotona otetaan käyttöön asuntojen korjaustoiminta työllisyysvaroin, joka kohdistuu 3 000 asunnon korjaukseen.

Kolmas elementti on aktiivisen työvoimapolitiikan edellytysten parantamiseksi tehtävä esitys työllisyyslain sisältämien nykyisten jäykkyyksien ja kaavamaisten säännösten joustavoittamisesta. Nämä muutokset vähentävät velvoitemäärärahojen tarvetta ja lisäävät sillä tavoin liikkumatilaa pysyvämpää työllistämistä edistävien toimien toteutukselle.

Erityisen tärkeää on aikuiskoulutuksen määrärahojen kasvattaminen samoin kuin harkinnanvaraisten työllistämismäärärahojen lisääminen kuten myös erityispalvelujen merkittävä laajentaminen. Aikuisten ammatillisen koulutuksen määrärahat työministeriön ja osin opetusministeriön pääluokissa lisääntyvät yhteensä lähes 900 miljoonalla markalla eli käytännössä 50 prosentilla nykyisestä. Väliaikaista aikuisten ammatillista koulutusta ehdotetaan lisättäväksi työllisyysnäkökohtien perusteella 8 000 opiskelijapaikalla siten, että niitä ensi vuonna olisi yhteensä 13 500.

Arvoisa puhemies! Kaikkiaan työvoimapolitiikan keinoin voidaan siis järjestää työtä ja koulutusta ensi vuonna yli 80 000 henkilölle. Lisäksi omatoimisen ammatillisen aikuiskoulutuksen piirissä arvioidaan ensi vuonna olevan yli 50 000 aikuista suomalaista. (Ed. Astala: Jää vielä lähes 200 000!)

Neljänneksi: Työmarkkinoiden toimivuuden kannalta on tärkeää, että parannetaan työnhakijoiden ja yritysten palveluja. Nopea, asiantunteva ja asiakasläheinen työvoimapalvelu parantaa avoimen sektorin ja teollisuuden toimintamahdollisuuksia. (Ed. Rinne: Tehän supistatte henkilökuntaa!)

Hallituksen tavoitteena on siis aktiivinen ammatillisia valmiuksia kehittävä ja pysyvää tervettä työllistymistä tukeva työvoimapolitiikka. Ei ole perusteltua lisätä pohjattomalla tavalla voimavaroja passiiviseen velvoitetyöllistämiseen. Passiiviseen velvoitejärjestelmään rajoittuvasta työllisyyden hoidosta siirretään voimavaroja tällä hetkellä aktiiviseen työvoimapolitiikkaan. (Ed. Stenius-Kaukonen: Hyvin niukasti! — Ed. Rinne: Höpö, höpö!)

Leppäsen kaudella säädetty työllisyyslaki on kaiken aikaa ja varsinkin nyt laman tullen syönyt voimavaroja aktiivisilta toimenpiteiltä kuten ammatilliselta aikuiskoulutukselta. (Ed. Stenius-Kaukonen: Ei Leppäsen vaan hallituksen vika!) Siksi on aivan välttämätöntä tehdä tarkistuksia työllisyyslain velvoitepykäliin. (Ed. Tennilä: Huononnuksia!) Työllisyyslaki on tyypillinen sääntelytalouden ilmiö ja nykymuodossaan vastaa entistä huonommin työmarkkinoitten ja ihmisten tarpeita.

Velvoitetyöllistämisellä tuetaan ja ylläpidetään vanhentuneita rakenteita ja edesautetaan työmarkkinoiden jäykkyyttä. Laki ei tarjoa myöskään riittävästi mahdollisuuksia työvoiman ammattitaidon uudistamiseen, sillä velvoitetyöllistämisen kouluttava vaikutus on olematon. Monet työttömät ovat työllisyyslain myötä joutuneet tukityökierteeseen, josta on ollut vaikea siirtyä avoimille työmarkkinoille. (Ed. Rinne: Työttömyyskierre on pahempi. — Ed. Gustafsson: Monet ovat löytäneet työtä!)

Myös alueellisen kehityksen kannalta laki on ollut hankala, sillä valtion rahat uppoavat tilapäiseen tukityöllistämiseen eivätkä riitä aluepolitiikan tehostamiseen ja pysyvien työpaikkojen luomiseen aluepolitiikan keinoin.

Monissa kunnissa työllisyyslaki on saanut aikaan vaikeita tilanteita. Toisin sanoen määräaikaisia työsuhteita ei enää ole kyetty jatkamaan, koska on jouduttu toista kautta ottamaan sisään velvoitetyöllistettäviä.

Siksi hallitus esittääkin työllisyyslakiin seuraavan kaltaisia muutoksia:

Toistuvaistyöttömien velvoitetyöllistäminen poistetaan ja velvoitetyön asemesta tarjotaan koulutusta ja harkinnanvaraista työllistämistä.

Nuorten työttömien velvoitetyön vaihtoehtoja laajennetaan kuntien ohella myös yrityksiin.

Työllisyyslain mukaisille työhön oikeutetuille annetaan mahdollisuus halutessaan luopua lain mukaisesta velvoitetyöstä, ilman että menettävät työttömyyspäivärahaansa.

Omatoiminen työllistyminen mm. lasten, vanhusten tai vammaisten hoidossa tehdään mahdolliseksi velvoitetyön vaihtoehtona kokeiluluonteisesti ensi vuoden loppuun asti. (Ed. Gustafsson: Hyvä!) Omatoiminen työllistyminen liittyy työn käsitteen uudelleenarvioimiseen, jossa jopa kotona tapahtuva hoitotyö rinnastetaan palkkatyöhön.

Koulutuksen käyttö velvoitetyön vaihtoehtona tehdään myös mahdolliseksi.

Velvoitetyön vähentäminen ja aktiivisiin toimenpiteisiin siirtyminen vähentävät työttömyyttä, koska työllisyyden edistämiseen käytetyt varat lisääntyvät huomattavasti ja koulutustoimenpiteet parantavat ammattitaitoa lisäten yksilöiden työllistämismahdollisuuksia myös tulevaisuudessa.

Arvoisa puhemies! Kysymys ei tällä kertaa ole pelkästään valtion budjettiin sisältyvistä rahavirroista vaan koko työvoimapolitiikkamme suunnasta Suomessa. Tilanteessa, jossa työttömyys on noussut ennennäkemättömiin mittasuhteisiin, ei ihmisiä enää pidä entiseen malliin houkutella uskomaan temppuihin ja katteettomiin lupauksiin. Hallituksen politiikka työttömyyden hoidon osalta on vahvasti linjoitettu. Hallitus haluaa luoda edellytykset kannattavalle elinkeinotoiminnalle, tuotannolle ja työn tekemiselle Suomessa. Meidän on luotava terveitä ja pysyviä työpaikkoja. Meidän tulee luoda joustavat ja toimivat työmarkkinat ja korkeatasoiset, uusiin työmarkkinatilanteisiin tehokkaasti reagoivat työvoimapalvelut ja näitä tukeva moderni ammatillinen aikuiskoulutus.

Yhteiskuntamme hyvinvointi perustuu vain kannattavaan yritystoimintaan ja työn tekemiseen. Mitään kiertotietä tai hattutemppua tällä tiellä ei ole. Työttömyys ei merkitse ihmisille vain taloudellisia menetyksiä vaan myös eriasteisia henkisiä ja sosiaalisia ongelmia. Työllä on niin suuri arvo ja niin suuri arvostus yhteiskunnassamme, että se ulottuu mittasuhteiltaan koko inhimilliseen elämäämme ja yhteiskuntamme luonteeseen. Työttömät ovat tämän maan suurin yksittäinen vähemmistä, josta ei pidä tehdä poliittista pelinappulaa. Jokaisen pitää viimeistään nyt ymmärtää, että työttömyys on merkittävin eriarvoistava tekijä suomalaisessa yhteiskunnassa.

Arvoisa puhemies! Pyydän, että vastaukseni ruotsinkielinen käännös otetaan eduskunnan pöytäkirjaan.

Työministeri Kanervan vastaus on ruotsinkielisenä näin kuuluva:

Rdm. Helle m.fl. har framställt följande interpellation för att besvaras av statsrådet:

"Ämnar regeringen fortsätta med att köra ned vår samhällsekonomi och låta vårt välfärdssamhälle gå mot sin upplösning trots den rekordhöga arbetslösheten eller har den för avsikt att justera sin ekonomiska politik så att massarbetslösheten inte blir ett bestående inslag, utan att sysselsättningen förbättras och de arbetslösa och deras familjer får tryggad utkomst utan att pensionärer och arbetstagare med låg inkomst och studerande — som redan nu är hårt trängda — får det ännu sämre?"

Värderade talman! Såsom svar på denna interpellation on får jag vördsamt anföra följande:

Riksdagens höstsession har inletts i exceptionellt dystra tecken vad beträffar sysselsättningsutvecklingen. Regeringen instämmer med undertecknarna av interpellationen om att vårt land just nu befinner sig i ekonomiskt trångmål och att arbetslöshetssiffrorna är alarmerande höga.

Arbetslösheten är ett synnerligen allvarligt och individuellt problem. Då antalet arbetslösa i landet uppgår till en kvarts miljon, berörs nästan en miljon finländare jämte deras familjemedlemmar direkt av detta problem. Arbetslösheten förorsakar frustration och nöd för utkomsten.

Interpellationen gäller inte enbart skötseln av sysselsättningen, utan regeringen beskylls för att köra ned samhällsekonomin och låta välfärdssamhället gå mot sin upplösning. Dessutom efterlyser man en ändring i den ekonomiska politiken. Interpellationen är således synnerligen omfattande i det att den täcker det mänskliga

livets nästan alla delområden. Regeringen försöker i sitt svar bemöta interpellanternas behov så uttömmande som möjligt.

Trots att en interpellation alltid åsyftar att ändra de maktpolitiska mönstren, dvs. att fälla regeringen, får man tro att det i bakgrunden också finns en äkta omsorg om hundratusentals människors öden.

Regeringen gav redan i maj åt riksdagen ett ekonomiskpolitiskt meddelande, där den framlagda ekonomiskpolitiska linjen sedermera konsekvent har iakttagits. I den ekonomiska politiken för de närmaste åren betonar regeringen förbättrade verksamhetsbetingelser inom den öppna sektorn, inkomstuppgörelser som klart sänker kostnadsnivån och ett bestående nedsaktande av de offentliga utgifternas tillväxttakt. Är det denna ekonomiskpolitiska linje som interpellanterna vill korrigera?

Det är verkligen brådskande att få till stånd en inkomstuppgörelse. Arbetskraftskostnaderna nedskärs för närvarande med hård hand och mycket osocialt. De arbetslösa och permitterade bidrar med en större insats till det samhällsekonomiska talkot än vad man mänskligt sett kan förutsätta av dem. Alla inkomsttagare borde delta i talkot.

Bindandet av marken vid ecun i juni utgör den ekonomiska politikens utgångspunkt och ankare, varpå den övriga ekonomiska politiken till centrala delar baserar sig. Statsrådet godkände likaså i början av juni målsättningsprogrammet för skötseln av sysselsättningen under den närmaste tiden, vars linjeringar tillämpats i budgetpropositionen.

Det är på mycket kort tid och under medverkan av många olika faktorer som man drivit in i det dystra läge som nu råder. Östexportens kollaps samt den minskade importefterfrågan från några av våra viktigaste västra exportländer—främst Sverige och Storbritannien—har varit centrala faktorer som påskyndat och fördjupat recessionen.

En mycket avgörande faktor som utgör en bakgrund till de nurådande exportproblemen är industrins försämrade konkurrenskraft. I den internationella exportkonkurrensen utgör Finland inte någon separat ö, vars exportframgång av någon underlig anledning skulle vara oberoende av företagens kostnadsbelastningar och priskonkurrenskraft.

Uppmätt i relativa enhetsarbetskostnader har vår industris priskonkurrenskraft sedan år 1980 försämrats med nästan en femtedel. Just denna utveckling utgör till centrala delar bakgrunden till den nurådande kostnadskrisen inom vår exportindustri. Storarbetslösheten är en direkt följd av nämnda kris.

Undertecknarna av interpellationen har fäst stor uppmärksamhet vid den nurådande arbetslöshetssituationen, medan de i förvånansvärt liten grad varit oroade för de ovannämnda stora svårigheterna som exportindustrin befinner sig i och från vilka arbetslöshetsproblemet också härrör. Interpellanternas ringa bekymmer för problemen inom den öppna sektorn motsvarar nog deras ideologiska bakgrund.

Interpellanterna tycks fortfarande klä sig i den ideologiska tvångströja enligt vilken alla problem kan lösas genom att låta den offentliga ekonomin pösa. Det är en tvångströja som också annars ger mycket litet spelrum. Nu är emellertid den vägen slutvandrad.

En liknande slutsats har gjorts också i de länder där den offentliga ekonomin uppnådde 100 procents andel av bruttonationalprodukten. Tjeckoslovakiens väg är sannerligen inte vår väg, och sist och slutligen var den inte heller Tjeckoslovakiens väg.

Regeringen vill därför fråga interpellanterna hur mycket större de offentliga utgifternas andel av bruttonationalprodukten bör vara än vad den är nu. Säg er mening! Ifall interpellanterna inte redan vet det, är det nästa år risk för att andelen redan uppgår till över 50 procent. Om det höjer nog ingen rösten.

Arbetslösheten kan reduceras endast genom att man löser industrins grundproblem och förbättrar dess priskonkurrenskraft på ett bestående sätt. Den öppna sektorn är grundpelaren i vår samhällsekonomi, och man kan inte föreställa sig en situation där vi skulle klara av vår enorma utlandsskuld genom att tvätta varandras skjortor.

Ifall den offentliga ekonomin ytterligare får svälla ut, leder det oundvikligen till en ytterligare minskning av den öppna sektorn. Hur långt ned bör då den öppna sektorn köras för att man skall nå siffror som i synnerhet ur vänsterns synpunkt är tillfredsställande? För att uppfriska minnet må det konstateras att exportens andel av bruttonationalprodukten nästa år beräknas vara endast cirka en fjärdedel.

Som ett alternativ till en nedskärning av utgifterna har man framfört att staten skall ta lån. Det är just vad staten tyvärr är tvungen att göra. Redan en femtedel av ökningen i nästa års budget beror på de ökande kostnaderna för

skötseln av skulderna. Samhällsekonomins utländska nettoskuld uppgår redan nu till 30 procent av vår bruttonationalprodukt. Vägen som lett till en skuldsättning upp över öronen är snart slutvandrad.

Ett misslyckande i att hålla den offentliga ekonomin i tyglar skulle innebära att utgifterna för skötseln av skulderna under 1990-talet skulle sluka en odrägligt stor del av de inkomster som finländarna har till sitt förfogande. Oppositionen kan avgöra om vi för nästa år blir tvungna att ytterligare öka vår skuldsättning utöver det i budgetpropositionen upptagna. Ifall den fäller regeringens sparförslag på cirka 10 miljarder mark, kan ytterligare skuldsättning inte undvikas.

Nästa år växer statsskulden varje arbetsdag med över 130 miljonar mark. Hur mycket större borde den ännu tillåtas växa?

Att blunda för skuldproblemet vore en bottennotering i den ekonomiskpolitiska hållningslösheten. Räkningarna för den snabba skuldsättningen jämte räntorna förfaller i morgon till att betalas av dagens ungdom.

I vilken utsträckning den offentliga sektorn i nuläget kan stimulera den inhemska efterfrågan är en fråga som bl.a. under den senaste budgetrian har varit föremål för omfattande och befogade dryftningar. Enligt regeringens budgetproposition kommer staten nästa år att öka den totala samhällsekonomiska efterfrågan med närmare 1,5 procent och alla offentliga samfund med 2,5 procent i förhållande till bruttonationalprodukten. I år är hela den offentliga sektorns stimulerande verkan 5 procent och statens verkan 4 procent.

En betydande del av stimulansåtgärderna inriktas på att förbätttra verksamhetsbetingelserna inom den öppna sektorn. Mot denna bakgrund anser regeringen det obegripligt att man i interpellationen har betonat att regeringens stimulansåtgärder varit otillräckliga och att man misstänkt regeringen för att rentav vilja skrota den lagstadgade stimulansautomatiken.

Enligt kalkyler uppgjorda vid finansministeriet kommer den automatik som är en följd av redan gällande lagar nästa år att stimulera ekonomin med en procent, medan stimulansåtgärder baserade på olika beslut kommer att stimulera ekonomin med 1,5 procent. Finland är alltså, herr talman, också bland de enda länder i Europa som under en tid av lågkonjunktur har stimulerat eller håller på att stimulera sin ekonomi genom finanspolitiska beslut.

En finanspolitik som ännu kraftigare hade stött en tillväxt skulle ha förutsatt en ökning av statens redan nu till det yttersta ansträngda skuldsättning på ett sätt vars följder regeringen inte vill ta ansvar för. Regeringen förnekar skarpt påståendet att stimulansåtgärderna skulle ha valts på ett, med tanke på medborgarna, osocialt sätt.

Inkomstöverföringarna från den offentliga sektorn till den privata sektorn kommer nästa år att till sitt belopp öka med upp till 7 procent. Av dessa inkomstöverföringar går en betydande del just till hushåll och mindre bemedlade.

Speciellt utgifterna för utkomstskyddet för arbetslösa och det kommunala utkomststödet ökar år 1991 och 1992 exceptionellt snabbt, och barnbidragen ökar i oktober i år med 2 procent. Ökningen av inkomstöverföringarna har varit möjlig endast genom att man i motsvarande grad prutat på målen för konsumtions- och investeringsutgifternas nivå.

Utvecklandet av vår välfärdsstat kan inte fortgå genom en ansvällning av den offentliga sektorn. Speciellt socialdemokraterna har skäl att beakta att deras broderparti i Sverige beslöt att reducera antalet statsanställda med 10 procent i regeringens senaste treårsplan.

Ifall statsekonomin tillåts ansvälla, vilket man kan läsa mellan raderna i interpellationen, hotar den att hamna i en situation där dess förmåga att trygga ens ett grundskydd av nuvarande omfattning äventyras. För närvarande är det således fråga om att försvara välfärdsstatens grundvalar. Välfärd kan byggas endast på en hållbar ekonomi.

En absolut utgångspunkt för regeringen är att alla medborgare skall tryggas en välfärdsservice. Inte heller detta kan längre ske genom en ansvällning av den offentliga sektorn utan genom ökad effektivitet, en utveckling av personalpolitiken och genom en justering av förvaltningsstrukturens ändamålsenlighet. Regeringen fortsätter med det redan startade utvecklandet av förvaltningen.

Under höstsessionen kommer regeringen att avlåta till riksdagen de lagpropositioner som ansluter sig till en reformering av kommunernas statsandelssystem. Reformen innebär en överföring av ekonomisk makt på basserviceenheterna. Regeringen anser att kommunerna själva bäst kan planera och utveckla sina funktioner.

Samhällets kontroll över medborgarnas göranden och låtanden måste minskas. Till exempel förslagen om ändringar i sysselsättningslagen

erbjuder medborgarna en tryggad och ur social synpunkt acceptabel möjlighet att välja mellan arbete, utbildning och sysselsättning på eget initiativ.

Den offentliga ekonomins sparsamhet i de nuvarande förhållandena ger spelrum för att bygga upp en mer bestående social trygghet på längre sikt. Annars kan det bli så att de pengar som är avsedda för medborgarnas sociala trygghet i framtiden går åt till betalning av statens skulder.

Värderade talman! Inom arbetskraftspolitiken betonar regeringen medborgarnas valfrihet, initiativ och möjlighet att själva utveckla sina möjligheter att klara sig på en arbetsmarknad som förändras i takt med konjunktursvackan och strukturomvandlingen. De gångna tidernas sysselsättningstrickpolitik är ohjälpligt passé. Genom att ta fram trick som var skenbart nya hamnade man i en dyr och för individen onyttig trickdjungel.

Under den kommunistiske arbetsministern verkade det vara en tumregel att ministern kommer med ett par nya trick för att sysselsätta folk med skattemedel. Detta ledde bara till en förstyvning av arbetsmarknaden och satte en käpp i hjulet för en nödvändig strukturomvandling inom näringslivet. Under Leppänens ministerperiod skapades slutligen en sysselsättningslag, vars stela och formalistiska förpliktelsestadganden innebar nästan en form av "tvångssysselsättning". Att sysselsätta arbetslösa med statens medel, anställa dem i tjänst hos staten, tyder på ett för Finland främmande ekonomiskt system, som jag redan tidigare har tangerat.

Om alla 300 000 arbetslösa nästa vinter avlönades för ett år hos staten eller kommunerna, skulle det medföra en utgift på cirka 30 miljarder mark. Hur skulle detta finansieras och var får man pengarna för en helt nödvändig och aktiv arbetskraftspolitik, såsom vuxenutbildning?

Vid bekämpningen av den rekordhöga arbetslösheten följer regeringen en strategi i fyra punkter:

1. Regeringen anser det som viktigt att alla intressesfärer och medborgargrupper fås med i ett krisarbete i syfte att förbättra sysselsättningen. Regeringen påskyndar arbetsmarknadsorganisationerna för att de skall komma överens om en inkomstuppgörelse som reducerar kostnadsnivån, och som avsevärt förbättrar exportindustrins konkurrenskraft.

2. I regeringens ekonomiska politik intar skötseln av sysselsättningen en avgörande ställning. Åtgärder som förbättrar företagens verksamhetsmöjligheter och därigenom främjar sysselsättningen finns upptagna i budgetpropositionen inom olika förvaltningsgrenar. Det föreslås till exempel att resurserna för teknologiska utvecklingscentralen skall ökas med 21 procent och vissa andra anslag för forskning och produktutveckling med sammanlagt över 10 procent.

Bevillningsfullmakten för HIM:s regionstöd för företagsverksamhet föreslås bli nästan 600 miljoner mark, medan stödet åt småföretag och företag som flyttar bort från huvudstadsregionen föreslås bli ungefär 100 miljoner mark.

Enligt förslaget inriktas stödet för nyproduktion, anskaffning och ombyggnad av bostäder på över 52 000 bostäder i stället för 47 000 i år. Det föreslås att man inleder arbetet på över 25 000 nya aravabostäder. Som en ny stödform införs reparation av bostäder med sysselsättningsmedel, som gäller reparation av 3 000 bostäder.

3. För att förbättra förutsättningarna för en aktiv arbetskraftspolitik föreslår regeringen att sysselsättningslagens nuvarande stela och formalistiska stadganden skall göras mer flexibla. Dessa ändringar minskar behovet av anslag för garanterat arbete och ger därigenom ökat spelrum för att genomföra åtgärder som främjar en mer bestående sysselsättning.

Särskilt viktigt är att anslaget för vuxenutbildning och anslaget för sysselsättning enligt prövning ökas och att specialtjänsterna utvidgas markant.

Anslagen för yrkesutbildning för vuxna upptagna under arbetsministeriets och undervisningsministeriets huvudtitlar ökar med sammanlagt nära 900 miljoner mark dvs. i praktiken med cirka 50 procent. Det föreslås att den temporära yrkesutbildningen för vuxna med hänvisning till sysselsättningssynpunkter skall ökas med 8 000 elevplatser så, att antalet elevplatser uppgår till sammanlagt 13 500 år 1992.

Värderade talman! Sammanlagt kan man genom arbetskraftspolitiska metoder ordna arbete eller utbildning åt över 80 000 personer år 1992. Dessutom beräknas den frivilliga yrkesinriktade vuxenutbildningen nästa år omfatta över 50 000 vuxna.

4. Med tanke på arbetsmarknadens funktion är det viktigt att servicen för arbetssökande och företag förbättras. En snabb, sakkunnig och kundnära arbetskraftsservice förbättrar funktionsmöjligheterna för den öppna sektorn och industrin.

Målet för regeringen är alltså en aktiv arbetskraftspolitik som utvecklar yrkesfärdigheter och stöder en bestående sysselsättning. Det är inte motiverat att bottenlöst öka resurserna för passivt sysselsättande i garanterat arbete. Från en sysselsättning som inskränker sig till det passiva systemet med garanterat arbete flyttar vi resurser över till en aktiv arbetskraftspolitik.

Sysselsättningslagen, som stiftades under Leppänens tid, har hela tiden och särskilt under den pågående nedgångsperioden tärt på resurserna för aktiva åtgärder, såsom yrkesutbildning för vuxna. Därför är det nödvändigt att se över förpliktelsestadgandena i sysselsättningslagen. Sysselsättningslagen är en företeelse som är typisk för regleringspolitiken. I sin nuvarande form tillmötesgår den allt sämre arbetsmarknadens och människornas behov.

Garanterat arbete är ett sätt att stöda och upprätthålla föråldrade strukturer och arbetsmarknadens styvhet. Lagen erbjuder inte heller tillräckliga möjligheter till en förnyelse av arbetskraftens yrkeskunskap, för den utbildande effekt som sysselsättningen i garanterat arbete har är obetydlig. Många arbetslösa har också till följd av sysselsättningslagen hamnat i en stödarbetsspiral, varifrån det har varit svårt att komma in på den öppna marknaden.

Också med tanke på den regionala utvecklingen har lagen lett till svårigheter. Statens pengar uppslukas av tillfällig sysselsättning med hjälp av stöd och räcker inte till för en effektivering av regionalpolitiken och för att skapa bestående arbetsplatser.

I många kommuner har svåra situationer uppstått på grund av sysselsättningslagen: visstidsanställningar har inte förlängts för att man genom andra metoder har kunnat ta in personer med rätt till garanterat arbete.

Regeringen föreslår därför följande ändringar i sysselsättningslagen:

För återkommande arbetslösa avskaffas sysselsättningen i garanterat arbete och i stället för garanterat arbete erbjuds utbildning och sysselsättning enligt prövning.

För unga arbetslösa utvidgas alternativen till garanterat arbete till att förutom kommuner även gälla företag.

De som enligt sysselsättningslagen har rätt till arbete ges möjlighet att, då de vill, avstå från sitt i lagen garanterade arbete utan att gå miste om sin arbetslöshetsdagpenning.

Sysselsättning på eget initiativ bland annat inom vården av barn, åldringar och handikappade möjliggörs försöksvis fram till slutet av år 1992 som ett alternativ till garanterat arbete. Sysselsättningen på eget initiativ förknippas med en omvärdering av begreppet arbete, enligt vilken till och med vårdarbete i hemmet jämställs med avlönat arbete.

Det blir möjligt att använda utbildning som alternativ till garanterat arbete.

En minskad användning av garanterat arbete och en övergång till aktiva åtgärder betyder samtidigt en minskad arbetslöshet, då medlen för främjande av sysselsättningen avsevärt förstärks och utbildningsåtgärderna, i och med att de leder till ökade yrkeskunskaper, förbättrar individernas sysselsättningsmöjligheter också i framtiden.

Herr talman! Den här gången är det inte bara fråga om penningströmmarna i statsbudgeten utan om arbetskraftspolitikens själva inriktning. I en situation då arbetslösheten har antagit aldrig tidigare skådade proportioner skall människorna inte längre enligt den gamla modellen invaggas i att tro på trick och löften som inte infrias. Regeringens politik för skötseln av sysselsättningen är kraftigt linjerad. Regeringen vill skapa förutsättningar för ett lönsamt näringsliv, en lönsam produktion och sysselsättning i Finland. Vi måste skapa hälsosamma bestående arbetsplatser, en flexiblare och fungerande arbetsmarknad, kvalitativt hög arbetskraftsservice som effektivt reagerar på nya arbetsmarknadssituationer samt en modern yrkesinriktad vuxenutbildning som stöder denna service.

Välståndet i vårt samhälle baserar sig på lönsam företagsverksamhet och sysselsättning. Arbetslöshet betyder för människorna inte bara ekonomiska förluster utan också psykiska och sociala problem. Arbetet har ett så stort värde och ett så högt anseende i vårt samhälle, att det omfattar hela vårt mänskliga liv och påverkar vårt samhälles karaktär. De arbetslösa utgör Finlands största minoritet, som inte får göras till en politisk spelbricka. Var och en bör nu äntligen förstå att arbetslösheten är den viktigaste diskriminerande faktorn i det finländska samhället.

Välikysymyksen johdosta syntyy seuraava

Keskustelu:

Ed. H e l l e : Arvoisa puhemies! ”Tällainen on maailma, rikkaat tuhlaavat, köyhät maksa-

vat, tietämätöntä petetään. Vastuu on yhteinen ja loppu hirmuinen." Näin Kalervo Siikala on aikanaan kirjoittanut.

Olen tietyllä tavalla pahoillani siitä, arvoisa puhemies, että joudun jatkamaan sentapaisista asioista, mihin täällä viime yönä jatkuneessa keskustelussa on lopetettu, mutta välikysymyksen käsittelyajankohdasta päättäminen ei ole ollut opposition vallassa. Ja kun tämä vastausajankohta on päätetty, ei voi välttyä ajatukselta, että tässä on kiusantekoa mukana. On todella eduskunnan oman arvovallan kannalta kyllä aika omituista, että eduskuntaa hyppyytetään hallituksen tahdon mukaisesti. Meidän tulisi kyllä kyetä siihen, että eduskunta päättää itse, miten näitä asioita käsitellään, missä järjestyksessä, mutta ainakin lehtitietojen mukaan pääministeri Aho on edellyttänyt tämän kaltaista käsittelyajankohtaa.

On tietysti kiusallista hallituksen kannalta, että tällaista ongelma-asiaa käsitellään yleensä täällä eduskunnassa, ja siksi varmasti he hyvin mielellään lykkäävät käsittelyn yön hiljaisiin tunteihin. En kuitenkaan mene sen enempää ilkeilyihin. Haluan vain muistuttaa pääministeri Ahoa niistä puheenvuoroista, joita hän aiemmin piti ja jotka koskivat opposition roolia ja opposition arvostamista.

Arvoisa puhemies! Tämä työttömyyttä koskeva välikysymys tehtiin siksi, että työttömyyden torjuminen on hallitukselle yhä toissijainen tavoite, vaikka työttömiä on tällä hetkellä jo neljännesmiljoona eli enemmän kuin koskaan, kuten kaikki hyvin tiedämme. (Eduskunnasta: Paitsi hallitus!) — No, tuntuu siltä, että työministeri on nyt tullut tietoiseksi tästä asiasta. Kesällä hän ei kyllä näihin asioihin puheissaan paljon puuttunut. — Ja hallitus on tehnyt selkeän linjavalinnan näissä asioissa, ja siinä on selvä muutos Suomen sodanjälkeiseen politiikkaan. Työttömyys on jätetty toissijaiseksi ongelmaksi. On syytä korostaa, että tässä välikysymyksessä taustalla on todella aito huoli työttömistä, heidän toimeentulostaan ja siitä, mitä tämä ongelma aiheuttaa koko kansantaloudelle, meille kaikille.

Valtaosan oppositiota käsittävän allekirjoittajajoukon voimin kysyimme, aikooko hallitus jatkaa kansantalouden toimintojen alasajoa ja hyvinvointivaltion purkamista ennätysmittoihin paisuneesta työttömyydestä huolimatta jne. Kun kuunteli ministeri Kanervan puheenvuoroa, vastaus näytti olevan se, että hallitus aikoo jatkaa sellaista talouspolitiikkaa, joka ennemminkin aiheuttaa lisää työttömyyttä kuin poistaa tätä ongelmaa ja vähentää sitä.

Viime päivien budjettikeskustelu vahvistaa käsityksemme siitä, että välikysymyksen esittäminen oli paikallaan. Nykyisen laman alkuperästä ja perimmäisestä syystä voimme keskustella loputtomiin. Onko sen tärkein aiheuttaja hintakilpailukyvyn vai idänkaupan romahtaminen? Vai johtuuko se tärkeimpien läntisten kauppakumppaniemme heikentyneestä taloudellisesta tilanteesta? Missä määrin lama on kotoperäinen, johtuuko se edellisen hallituksen talouspolitiikasta, taloudellisen toimeliaisuuden kiihdyttämisestä noususuhdanteessa, pääomamarkkinoiden vääräaikaisesta vapauttamisesta, velkaekspansiosta ja kotitalouksien ja yritysten ylivelkaantumisesta? Kaikki nämä syyt ovat laman synnyssä ja syvenemisessä tavalla tai toisella mukana.

Riippumatta vastauksista näihin kysymyksiin tämä hallitus on valinnut talouspolitiikan, jonka ensisijaisena tavoitteena ei ole työttömyyden vähentäminen. Tästä valinnasta se ei voi sysätä vastuuta rajojemme ulkopuolelle eikä edelliselle hallitukselle. Tässä on meidän erimielisyytemme. Vasemmistoliitto, joka on välikysymyksen aloitteentekijä, vastustaa jyrkästi tällaista linjanmuutosta ja ilmaisee kantansa valmiudellaan kaataa hallitus.

Arvoisa puhemies! Suomi on kuulunut niihin Euroopan Oecd-valtioihin, joissa on harjoitettu aktiivista työllisyyspolitiikaa. Näissä maissa työttömyysaste on pysytellyt yleensä 1—5 prosentissa. Mikäli se on tilapäisesti kohonnut, on työllisyyden turvaaminen asetettu talouspolitiikan prioriteetiksi, etusijaiseksi.

Niissä maissa, joissa työllisyyden turvaaminen on talouspolitiikan tavoitehierarkiassa aina ollut alempana, on myös työttömyys ollut pysyvästi korkeampaa. Luopuminen aktiivisesta työllisyyspolitiikasta on merkinnyt selvää tasosiirtymää työttömyysluvuissa ylöspäin.

Tämän ilmiön ydin on ilmeisesti pitkäaikaistyöttömyyden suhteellisen osuuden kasvussa, joka luo ns. työttömyyden korkeamman perustason rapauttamalla ammattitaitoa ja työmotivaatiota sekä jakamalla työvoimamarkkinat uudella tavalla ja ainakin uudesta kohdasta sisäpuolisiin ja uloslyötyihin. Siihen liittyy myös päätöksentekijöiden taipumus mukautua korkeampaan työttömyyteen tasosiirtymän kerran tapahduttua. Nyt on todellakin kysymys siitä, siirtyykö Suomi pysyvästi ns. korkean työttömyyden maiden joukkoon vai kykenemmekö

pysyttäytymään matalamman työttömyyden maiden joukossa tai haluammeko edes yrittää sitä. Ryhmätoverini Esko Seppäsen havainto, että Suomeen ollaan luomassa eurotyöttömyyttä, on hieman epätarkka. Euroopan Oecd-maiden työttömyysasteet vaihtelevat Sveitsin ja Luxemburgin alle 2 prosentista Espanjan 16 prosenttiin. Mitään yleiseurooppalaista tasoa ei siten ole. Työttömyyden osalta Suomi ei ole menossa Eurooppaan, vaan Etelä-Eurooppaan. Lähestymme hyvää vauhtia Italian ja Turkin työttömyystasoa. (Ed. Seppänen: Hyvä korjaus!)

Aktiivinen työllisyyspolitiikka on Suomessa perustunut yhtäältä budjetin sisäänrakennettuun elvytysautomatiikkaan ja toisaalta valmiuteen ryhtyä päätösvaraisiin elvytys- ja työllistämistoimiin työttömyyden kasvaessa. Elvytysautomatiikka merkitsee juuri sitä, että julkinen kysyntä pyrkii korjaamaan yksityisen kulutuksen ja investointien heilahtelut. Siinä mielessä budjettivajeen taipumus kasvaa laman oloissa on aivan normaali eikä epäterve ilmiö.

Nyt hallitus haluaa purkaa elvytysautomatiikkaa sisältävää lainsäädäntöä. Juuri tätä merkitsevät ns. säästölait ja aivan erityisesti työllisyyslain heikentäminen. Budjettia voidaan sanoa eräässä mielessä elvyttäväksi, otetaanhan sen rahoittamiseksi velkaa 28 miljardia markkaa. Mutta elvytysvaikutus syntyy sen budjettiautomatiikan varassa, jota hallitus ei sentään kokonaan rohkene purkaa. Elvytysvaikutukset syntyvät siis hallituksesta huolimatta, ei sen ansiosta. (Ed. Tennilä: Hyvin sanottu!)

Heinäkuun lopussa työttömiä oli siis jo yli 250 000. Lyhennetyllä työviikolla työskenteli lähes 33 000 työtentekijää. Työvoimakoulutuksessa oli tällöin lähes 13 000 työntekijää ja erityistoimenpitein työllistettynä lähes 38 000 henkilöä, joista noin 30 000 julkisella sektorilla. Työvoimakoulutus ja työllistäminen erityistoimin koski siis yhteensä yli 50 000:ta työntekijää. Työttömyyseläkeläisten määrä on samaa luokkaa. Työttömien, lyhennetyllä työviikolla työskentelevien, työvoimakoulutuksessa olevien, erityistoimenpitein työllistettyjen ja työttömyyseläkeläisten yhteinen määrä oli heinäkuun lopussa lähes 400 000. Tuoreet tänään julkistetut elokuun luvut eivät poikkea näistä niin oleellisesti, että niiden perusteella olisi tehtävissä johtopäätös trendin taittumisesta.

Työttömyyseläkeläisten määrä vähenee tällä hetkellä noin tuhannen kuukausivauhdilla eläkeikärajan nostamisen johdosta. Työllisyyslain heikentämisellä toistuvaistyöttömien kohdalla hallitus haluaa pienentää myös erityistoimenpitein työllistettyjen määrää. Työllisyyskoulutuksen lisäämisellä on omat rajansa.

On selvää, että työttömyysongelman hoitamiseen eivät aktiivisimmatkaan työvoimapoliittiset toimenpiteet yksin riitä. Yhtä selvää on, että niistä tinkiminen pahentaa ja pitkittää työttömyyttä entisestään.

Työvoimapolitiikkaan ja työttömien asemaan palataan konkreettisemmin ed. Marjatta Stenius-Kaukosen esittämässä vasemmistoliiton ryhmäpuheenvuorossa tunnin parin kuluttua.

Arvoisa puhemies! Talouspolitiikka on avainasemassa työllisyyden parantamisessa. Nykyinen talouspolitiikka ottaa siis annettuna työttömyysasteen kohoamisen tämän vuoden 8 prosentista ensi vuoden 10 prosenttiin.

Tässä yhteydessä on ehkä aiheellista myös muistuttaa mieleen, mitä ne samat talousasiantuntijat, jotka nyt puhuvat budjetin perusteluissa esimerkiksi 10 prosentin työttömyysasteesta ensi vuonna, ennustivat viime vuonna, kun tämän vuoden budjettia laadittiin. Tuolloin hallituksen ekonomistit totesivat perusteluasiakirjoissaan mm. otsikon "Työllisyys heikkenee vain vähän" alla, että tämän vuoden työttömyys on noin 4 prosentin luokkaa. Samat ennustajat kirjoittivat, että valtiontalouden rahoitusasema pysyy hyvänä, ja totesivat jopa, että nettovelka supistuu edelleen. Nyt samat ennustajat puhuvat aivan toista. En tiedä, kuinka uskottavia nämä ennusteet nyt ovat. Joka tapauksessa tämä hallitus näyttää kuitenkin samoihin henkilöihin luottavan kuin edellinenkin hallitus silloin, kun tämän vuoden budjettiraameja luotiin.

Pelkään aivan tosissani, että hallituksen valitsema deflaatiopolitiikka merkitsee paitsi pysyvän joukkotyöttömyyden syntyä myös taloudellisen toiminnan vakavaa halvaannuttamista. Jo nyt olemme ennätyksellisessä konkurssikierteessä. Yritysten, myös terveiden ja toimintakykyisten, konkurssien määrä noussee tänä vuonna 7 000:een. Mikäli konkurssiyritysten koko pysyisi samanlaisena kuin alkuvuonna, se merkitsisi vuositasolla noin 50 000 työtöntä konkurssiyrityksistä. Pelättävissä on, että tuo kierre kuitenkin vain pahenee ja alkaa tulla myös suuria ruumiita, joista viime päivinä on merkkejä taas ollut.

Pahenevassa käyttöpääomapulassa kamppailevat ylivelkaantuneet yritykset eivät yksinkertaisesti kestä deflatorista politiikkaa. Kun kotitalouksien lisäksi suuri osa yrityksistä alkaa elää

kädestä suuhun, tuottavan taloudellisen toiminnan halvaantuminen alkaa olla hyvin lähellä.

Yritysten ja kotitalouksien ylivelkaantuminen on tekijä, jota tähänastisessa laman vientijohteisuutta korostaneessa keskustelussa on aliarvioitu. Deflaatiopolitiikan harjoittaminen, inflaation painaminen nollaan tai jopa sen alapuolelle, kuten pääministeri Aho on tavoitteen ilmaissut, saattaa johtaa katastrofaalisiin seurauksiin. Skopin eilisen kaatumisen, kaatumiseksi sitä kai voi sanoa, (Ed. Suhonen: SKP kaatui aikaisemmin!) — No se on voinut tehdä sen. En tunne asiaa, kun en tiedä siitä paljon mitään. — jälkeen kenelläkään ei pitäisi olla harhakuvitelmia laman syvyydestä. Kriisin ulottuminen rahoitusjärjestelmään vahvistaa käsityksiä siitä, että nykyinen lama on paitsi syvyydeltään mahdollisesti myös syntymekanismiltaan ja rakenteeltaan läheistä sukua 70 vuoden takaiselle ajalle.

Olemme parastaikaa maistamassa markkinatalouden autuutta. Ne lehdet, joiden sivuilla pörssisijoittajat ja muut kasinopelurit komeilivat sankareina, eivät vielä ole edes kellastuneet, ja nyt jo sosialisoitiin ensimmäinen pankki, se, joka aivan erityisesti kunnostautui arvopaperimarkkinoilla. Nähtäväksi jää, seuraako jokin toinen perässä. Samuli Paronen oli kirjailija, ajattelija, jolla on erittäin paljon hyviä ajatuksia, lauselmia, aforismeja, ja hän on todennut mm.: "Suomessa elättää hyvin ahkera kansa hyvin laiskaa rahaa." Tuntuu aika todelta.

Olen tullut siihen tulokseen, että Suomessa vallitseekin nyt sekatalousjärjestelmä. Hallitus haluaa yksityistää hyvin toimivat valtionyhtiöt, ja yksityissektori haluaa työntää valtion syliin konkurssikypsät yritykset. (Ed. Louekoski: Se on tehnytkin niin!) Molemmat maksatetaan kansalla työttömyytenä, pakkolomina, palkanalennuksina, lomaetuuksien poistoina, sosiaalietuuksien supistamisena, julkisten palvelujen heikentämisenä ja maksullistamisena, maailman korkeimpina hintoina, korkeina korkoina ja pankkien palvelumaksuina. En tiedä, onko tuo järjestelmä todella kansalaisten kannalta nyt parhaimmassa mahdollisessa jamassa.

Suomessa tehty talouspoliittisten virheiden sarja uhkaa jatkua. Taloudellisen toiminnan kiihdyttäminen, korkeasuhdanteen ylikuumentaminen ja pitkittäminen olivat edellisen hallituksen virheitä. Pääomamarkkinoiden vapauttaminen tuolloisessa taloudellisen kehityksen vaiheessa oli valtava virhe, joka johti kotitalouksien ja yritysten ylivelkaantumiseen.

Tätäkin suurempi virhe oli hallituksen valinta jättää markan arvo muuttamatta ecupäätöksen yhteydessä, jos halutaan näin pehmeästi sanoa. Tällä ratkaisullahan hallitus sitoutui deflatoriseen talouspolitiikkaan, ja tuo politiikka sai eduskunnan valtavan enemmistön tuen, sekin on syytä muistaa. Tuon politiikan jatkaminen nyt uhkaa talouden lopullisella halvaannuttamisella ja pysyvällä joukkotyöttömyydellä. Suomen talous on matkalla päin helvettiä eikä edes ensimmäisessä luokassa.

Näistä valinnoista vasemmistoliito ei aio kantaa vastuuta, koska olemme esittäneet johdonmukaisesti oman vaihtoehtomme. Siihen vaihtoehtoon on kiistämättä kuulunut tuo paha sana eli devalvaatio, sitä tukeva palkkaratkaisu, valikoiva sosiaalinen elvytys ja keskipitkän aikavälin rakennepoliittiset toimet hinta- ja korkotason alentamiseksi ja julkisen sektorin tuloksellisuuden parantamiseksi, joten siinä suhteessa esimerkiksi ministeri Kanervan vastauksessa heitetyt herjat julkiseen talouteen suhtautumisestamme eivät pitäneet paikkaansa.

Rahoitus on hoidettavissa keskipitkän aikavälin ohjelmalla, säästötoimilla, jotka eivät kohdistu jo nyt suurimmissa vaikeuksissa elävien ihmisten toimeentuloon, vaan esimerkiksi maataloustuen järjettömään laajuuteen ja sitäkin järjettömämpiin puolustusvoimien tilausvaltuuksiin. Tällaisen talouspolitiikan toteuttamiseksi on myös tarpeen lisätä valtion tuloja palaamalla esisinipunakautiseen aikaan, jolloin verotuksella vielä oli edes jonkinlainen tuloeroja tasaava vaikutus. On todella syytä muistaa, että verouudistuksessa, mikä edellisen hallituksen aikana tehtiin, korostettiin moneen kertaan valtiovarainministerin ja muidenkin ministereiden suulla sitä, että se on nimenomaan neutraali. Me emme hyväksy verotuksen neutraalisuusasetelmaa, vaan mielestämme verotuksella tulee olla myös tulonjaollisia vaikutuksia.

On todella ihmeellistä, että tässä tilanteessa, jolloin valtion rahoituksessa on suuria ongelmia, suurituloisten verohelpotuksia aiotaan vain jatkaa. Olipa jopa niin, että valtiovarainministeri Viinanen puheenvuorossaan viikko sitten oli sitä mieltä, että on valitettavaa, että ei voitu suurituloisten verohelpotuksia tällä kertaa ensi vuodeksi lisätä, mutta hallitus tulee kyllä suurituloisia muistamaan tällä vaalikaudella. Meidän mielestämme jos puhutaan siitä, että kaikkien tulee osallistua näihin talkoisiin, joista ministeri Kanervakin moneen kertaan

mainitsi, miksi suurituloisten ei tule hallituksen mielestä osallistua niihin?

Jos harjoitetaan järjellistä talouspolitiikkaa, jos valtion menoja käytetään ihmisten tarpeiden tyydyttämiseen, on mahdollista lisätä keskituloisten verotusta hiukan, hyvätuloisten verotusta paljon ja suurituloisten verotusta oikein paljon. Vientiteollisuuden devalvaatiohyötyä on mahdollisuus verottaa. Ympäristöveroja on myös mahdollisuus lisätä ja yhteisöverotusta voidaan valikoivasti kiristää.

Arvoisa puhemies! Ehdotan perustellun päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodoksi seuraavaa:

"Eduskunta toteaa, että hallitus ei ole riittävällä ja oikealla tavalla puuttunut Suomen talouden perusrakenteen ongelmiin eikä muutenkaan ole omilla toimillaan kestävästi pystynyt vaikuttamaan hinta- ja kustannustasoon, että hallituksen toiminta ei ole edistänyt ratkaisujen syntymistä työmarkkinoilla ja että hallituksen esittämät keinot eivät paranna talousongelmia eivätkä työllisyystilannetta, että korkea työttömyysaste uhkaa jäädä vallitsevaksi useamman vuoden ajaksi ja että vienti ei esitetyllä tavalla elvy,

katsoo, että tässä tilanteessa tarvittaisiin valikoivaa ja kohdennettua sosiaalista elvyttämistä, muun muassa vuokra-asuntotuotannon lisäämistä ja rautateiden kehittämistä sekä kestävämmän kehityksen aikaansaamista ympäristöperusteisilla veroilla,

arvioi, että julkishallinnossa tulee pyrkiä säästöihin palveluja tehostamalla, mikä edellyttää henkilöstön motivointia, ja toteaa, että hallitus ei nauti eduskunnan luottamusta,

ja siirtyy päiväjärjestykseen."

Edustajat Backman, Sasi, Donner ja Laakso merkitään läsnä oleviksi.

Ed. K o i s t i n e n: Arvoisa puhemies! Vasemmistoliiton ym. jättämä välikysymys joukkotyöttömyydestä koskee sinänsä erittäin tärkeää aihepiiriä. Työttömyys on hälyttävän suuri ja sen alentaminen on yksi tärkeimmistä tehtävistämme.

Asiaan kiinnitti keskustan eduskuntaryhmä huomiota jo budjetin lähetekeskustelun ryhmäpuheenvuorossa, jonka alussa todettiin: "Suomen kansa elää vakavia aikoja. Kun sata yritystä viikossa menee konkurssiin ja työttömien määrä kasvaa 20 000:lla kuukaudessa, ollaan kansakunnan perimmäisten kysymysten äärellä. Nyt jos koskaan tarvitaan yhteisvastuullisuutta, vastuun kantoa ja yksimielisyyttä. Nyt ei ole poliittisten irtopisteiden keruun, järjestöpoliittisen profiilin noston eikä taloudellisen itsekkyyden aika."

Olisikin toivonut, että myös välikysyjät olisivat halunneet koota voimat yhteiseen ponnistukseen maamme taloudellisen tilanteen kohentamiseksi, mikä on kaikkein parasta työllisyyspolitiikkaa ja erityisesti pitkällä tähtäyksellä. Eikö budjetin käsittelyn yhteydessä ole ollut tilaisuus sanoa kaikki olennainen, mikä liittyy myös työllisyyspolitiikkaan? Koska välikysymyskeskustelu on suurelta osin budjetin lähetekeskustelun toisintoa, menetetään aikaa todelliselta työltä asioiden tilan parantamiseksi. Valitettavasti näyttää siltä, että jotkut vetoomuksestamme huolimatta pitävät kuitenkin tärkeämpänä yrittää poliittisten irtopisteiden keruuta, mutta uskon, että valistuneet kansalaiset eivät mene tähän ansaan.

On painokkaasti todettava, että nykyinen vaikea taloudellinen tilanne ja siihen liittyvä sietämättömän suuri työttömyys eivät ole syntyneet muutamassa kuukaudessa vaalien jälkeen ja nykyisen hallituksen toimikauden aikana. Välikysymyksen tekijöiden olisi luullut ottavan vertailukohdaksi edellisen hallituskauden lopun työttömyystilanteen. Se olisi ollut reilua ainakin niiden allekirjoittajien taholta, jotka kuuluvat silloiseen päähallituspuolueeseen.

Keskusta varoitti jo kauan sitten edellisen vaalikauden aikana talouspolitiikan virheellisestä suunnasta, joka oli johtamassa kansainvälisen kilpailukyvyn heikkenemiseen, konkurssiaaltoon ja työttömyyden kasvuun. Varoituksista ei välitetty.

Äskettäiselle pankinjohtaja Kalevi Sorsan lausunnolle, että vaalitulos olisi perustunut valheeseen voidaan osoittaa ymmärtämystäkin, jos nimittäin edellinen hallitus olisi uskaltanut antaa kansalaisille kaiken sen tiedon, mikä sillä oli maamme talouden tilasta jo ennen vaaleja, kansalaisten tuomio sen politiikalle olisi ollut vieläkin ankarampi. Vielä kuluvan vuoden budjetti hyväksyttiin selvästi virheellisten oletusten varassa, kuten ryhmämme budjettipuheenvuorossa osoitimme. Nyt ovat edessämme edellisten vuosien virheellisen talouspolitiikan seuraukset, mm. suurtyöttömyys.

Työ ongelmien poistamiseksi ja uuden nousun aikaansaamiseksi on aloitettava erittäin vaikeasta tilanteesta. Tässä tilanteessa hallitus ja erityi-

sesti pääministeri Esko Aho on vedonnut voimakkaasti yhteiskuntasopimuksen puolesta. Päinvastoin kuin välikysymyksen tekijät väittävät, hallitus on tarttunut aktiivisesti tilanteeseen myönteisen kehityksen käynnistämiseksi. Myös oppositiolle ja työmarkkinaosapuolille on tehty neuvottelutarjouksia, joihin ne kuitenkin ovat suhtautuneet nihkeästi ja vain lykänneet ja lykänneet omia päätöksiään yrittäen väistää vastuutaan. Myös lakkoaseen käyttö on saanut käsittämättömiä piirteitä. (Ed. Rinne: Puun myynnin osalta erityisesti!)

Työttömyyden korjaaminen ei onnistu millään yksittäisellä tempulla. Siihen ei kelpaa rohdoksi mikään taikasana, ei myöskään taikasana elvytys, jota välikysymyksen laatijat tarjoavat. Työllisyyspolitiikka ei ole erillinen elämän alueensa, vaan tiukasti kytkyksissä koko yhteiskuntapolitiikkaan ja erityisesti talouspolitiikan hoitamiseen. (Ed. Kekkonen: Itsestäänselvyys!)

Tänä vuonna Suomi on toteuttamassa länsimaiden suurinta julkisen talouden varoin tehtävää elvytystä. Samanaikaisesti kun kansantuote laskee noin 5 prosenttia, valtion menot kasvavat edellisen hallituksen päätösten perusteella reaalisesti yli 10 prosenttia. Tällaista elvytystä ei minkään maan talous kestä pidemmän päälle. Siksi on tehtävä myös rakenteellisia muutoksia, mihin sopii huonosti vaatimus elvytysautomatiikan ylläpitämisestä. (Ed. Skinnari: Entäs maatalous?) Jos hyväksytään elvytysautomatiikka sellaisenaan, ei syntyneitä vinoutumia voida korjata.

Yksi kansainvälisen kilpailukykymme laskun ongelmista on julkisen sektorin osuuden voimakas kasvu avoimen sektorin kustannuksella. Tämä on osaltaan nostanut kustannustasoamme ja johtanut yrityksiämme vaikeuksiin, jotka näkyvät hälyttävästi lisääntyneinä konkursseina. (Ed. Rinne: Suljetuin sektori on maatalous!)

Toisena esimerkkinä automatiikasta voidaan ottaa esille ero ansiosidonnaisessa ja ei-ansiosidonnaisessa sosiaaliturvassa myös työttömyysturvan osalta. Onko välikysyjien mielestä oikein, että tämän automatiikan johdosta toimeentuloerot jatkuvasti suurenevat niin, että kaikkein heikoimmassa asemassa olevien tilanne suhteellisesti edelleen vain heikkenee?

Puhuttaessa maamme suuresta työttömyydestä ei voi myöskään unohtaa idänkaupan jyrkän vähentymisen osuutta. Vasemmistoliiton vuosikymmenien ajan tarjoamien oppien mukaan rakennetun talousjärjestelmän romahtaminen on lisännyt työttömyyttä myös Suomessa. Ei ole helppoa uskoa, että vasemmistoliitolla olisi nytkään tarjota mitään viisastenkiveä tilanteen korjaamiseksi.

Keskustan eduskuntaryhmä lähtee siitä, että nyt on nopeasti tartuttava talouspolitiikan perusongelmiin. Lyhyellä tähtäyksellä tämä vaatii kipeitäkin ratkaisuja, mutta ne ovat välttämättömiä hyvinvointivaltion perustan turvaamiseksi myös tulevaisuudessa. (Ed. Vähäkangas: Puun hinta alas!)

Koska suomalaiset tällä hetkellä pitävät yllä elintasoaan voimakkaan ulkomaisen velanoton turvin, on välttämätöntä toisaalta saada palautettua kansainvälinen kilpailukyky ja toisaalta sovittaa menokehitys todellisen taloudellisen kantokykymme mukaiseksi. (Ed. Laine: Kotimarkkinoillakin pitää saada kaupaksi!) Samanaikaisesti on kriittisesti tarkasteltava yhteiskuntamme rakenteita ja karsittava niistä tarpeettomia. Antaa mennä -tyylinen automatiikka ei enää käy, ja avainkysymys on vientiteollisuuden ja toisaalta tuontia korvaavan teollisuuden kilpailukyvyn edistäminen. Nyt on tingittävä niiden, joilla on varma työpaikka ja turvattu toimeentulo. (Ed. Skinnari: Entäs maatalous?) Realistisella kustannuksia alentavalla tuloratkaisulla on todella kiire.

Hallitusta on arvosteltu sen esittämästä tavoitteesta leikata tuloja osana kustannustasoa alentavaa yhteiskuntasopimusta. On hyvä vertailla, mitä laskelmat osoittavat nykytilanteessa esimerkiksi noin 5 prosentin tulojen leikkauksen vaikutuksesta nollalinjaan verrattuna:

Vertailu osoittaa, että 5 prosentin tulojen leikkauksella kansantuotteen kasvu olisi noin prosentin suurempi.

Seuraavina vuosina bruttokansantuote kasvaisi vielä 0,5 prosenttia enemmän nollalinjaan verrattuna.

Edelleen työttömyys olisi noin 1,5—2 prosenttia alempi, ja 1 prosenttihan työttömyydessä merkitsee työttömyysmenoissa noin miljardia markkaa.

Inflaatio painuisi nollaan tai jopa sen alle.

Kilpailukyky paranisi 10 prosentilla ensi vuonna, jolloin se olisi keskimäärin samalla tasolla kuin vuosina 1967—1989.

Vaihtotase paranisi selvästi.

Ja vielä julkisen sektorin tasapaino paranisi.

Arvoisa puhemies! Vaikka työttömyys on lisääntynyt voimakkaasti myös monissa kaupungeissa ja perinteisillä teollisuuspaikkakunnilla, on työttömyyden hoidosta puhuttaessa muistettava, että alueelliset työttömyyserot

ovat edelleen suuret. Muun muassa Kainuun työvoimapiirin alueella työttömyysaste oli kuluvan vuoden heinäkuun lopussa 13,9 prosenttia, siis noin kaksinkertainen koko maan tilanteeseen verrattuna. (Ed. Vähäkangas: Myykää puuta!) Puheenvuoron alkuosassa sanottuun liittyen mainittakoon vielä, että maaliskuun lopussa kuluvana vuonna, edellisen hallituskauden päättyessä työttömyysaste oli 11,7 prosenttia ja vuoden 1990 heinäkuun lopussa 7,9 prosenttia.

Keskusta on edellyttänyt, että alueellisia työttömyyseroja on pyrittävä tehokkaasti tasaamaan. Tämän näkemyksen puolesta olemme joutuneet jatkuvasti taistelemaan, viimeksi budjettiriihessä työllisyyslain aluevelvoitepykälästä keskusteltaessa. Silloin keskusta onnistui estämään kyseessä olevan pykälän vesittämisen eli sen, että keskimääräisen työttömyysprosentin laskemisessa perusteeksi olisi otettu tilanne koko työvoimapiirin alueella nykyisen käytännön sijasta. Vesittäminen olisi johtanut kohtuuttomiin tilanteisiin sellaisissa kunnissa, joissa työttömyys nousee poikkeuksellisen korkeaksi. Esimerkkeinä omasta läänistäni voin mainita mm. Vuolijoen ja Taivalkosken kuntien tilanteen, joissa Transtechin junavaunutehtaan vaikeudet uhkaavat nostaa työttömyyden jopa 40 prosenttiin. Tällaisten katastrofien hoitamiseen on oltava käytössä riittävä välineet. Tässä yhteydessä en voi olla huomauttamatta myöskään valtion liikelaitosten velvollisuudesta tukea kotimaista työtä. Viime päivinä on näkynyt huolestuttavia uutisia Valtionrautateiden suunnittelemista ulkomaisista junahankinnoista. Kysynpä: Jos kotimaista työtä ei arvosteta Suomessa, miten sitä voidaan markkinoida muualle?

Kun ensi vuoden budjetissa on merkittävästi osoitettu varoja tutkimukseen ja tuotekehittelyyn, on mielestäni yksi hyvä kohde suunnata näitä varoja esimerkiksi kotimaisen vaunutuotannon kehittämiseen.

Herra puhemies! Vaikka työttömyyden hoidossa keskeisessä asemassa on yleinen talouspolitiikka, on budjettiesityksessä monia välittömiä toimenpiteitä työttömyyden ja sen seurausten lieventämiseksi. Sekä työministeriön että sosiaali- ja terveysministeriön pääluokkien suurimmat määrärahojen lisäykset johtuvat työttömyydestä: työttömyyden hoitoon tarkoitetuista määrärahoista, työttömyysajan toimeentuloturvasta sekä työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen ja väliaikaisen ammattikoulutuksen merkittävästä lisäämisestä.

Työllisyyslakiin ja -asetukseen on tarkoitus tehdä, kuten ministeri Kanerva jo lausui, eräitä periaatteellisesti tärkeitä muutoksia. Positiivisista muutoksista toistan vielä mm. mahdollisuuden saada työllistymistä edistävää koulutusta sekä omatoimisen työllistymisen vaihtoehdon sallimisen. Viimeksi mainitulla muutoksella parannetaan samalla mm. alle kouluikäisten lasten sekä huolenpitoa vaativien vanhusten, vammaisten ja sairaiden hoitomahdollisuuksia edullisella tavalla.

Suurimpana ryhmänä keskustan eduskuntaryhmällä on erityinen velvollisuus toimia vastuullisesti Suomen asioiden hoitamisessa. Keskusta on lähtenyt vastuunkantamisen tielle ja aikoo sillä tiellä jatkaa. Emme kuitenkaan voi ottaa vastuuta niistä virheistä, joita edellisellä vaalikaudella tehtiin ja jotka ovat johtaneet mm. suurtyöttömyyteen. Kun näitä virheitä nyt korjataan, odotamme tähän vaikeaan työhön mukaan myös poliittista oppositiota ja työmarkkinajärjestöjä. Vain Suomen talouden kunnostamisen kautta voidaan turvata hyvinvointiyhteiskunnan perusta ja saada voimavaroja kansalaisten peruturvan parantamiseen.

Herra puhemies! Hallituksen vastaus tyydyttää keskustan eduskuntaryhmää ja ryhmä yhtyy puhemiehen ehdotukseen yksinkertaisesta päiväjärjestykseen siirtymisestä.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Suominen.

Ed. Lindroos: Arvoisa herra puhemies! Tänään täällä eduskunnassa puhutaan suomalaisen yhteiskunnan pahimmasta ongelmasta, työttömyydestä. Onkin mielenkiintoista nyt nähdä, minkä keppihevosen hallitus valitsee tällä kertaa viedäkseen julkisuuden huomion pois olennaisesta. Ehkä sen avuttoman sivuraiteella olemisen, jolla ainakin omasta mielestäni ministeri Kanervan juna seisoi hänen äsken antamansa vastauksen aikana.

Ministeri Kanervan henkilökohtainen historia kertoo, että hän jos kuka olisi kulkenut Tshekkoslovakian tietä, mikäli olisi ollut Hertta Kuusisen aikaisessa politiikassa, mutta kun ei ollut, niin on joutunut viime vuosina tyytymään paljon puhuttuun Lehmänkurkun tiehen.

Saattaapa olla myöskin niin, että ministeri Kanervan nyt käyttämä puheenvuoro lyhensi

merkittävästi yhteistyön kättä väistämättä edessä olevissa varsin merkittävissä neuvotteluissa.

Näistä todellisista ongelmista hallituksella ei näytä olevan halua edes keskustella. Sitä osoittaa välikysymyskeskustelulle valittu ajankohta. Toisaalta, ehkä keskusteluajankohdan valinnalla pyritäänkin peittämään se julma tosiasia, että hallituksella ei ole todellisia ja oikeudenmukaisuuden aatteesta kumpuavia lääkkeitä taloutemme kuntoon saattamiseksi ja työttömyysongelman ratkaisemiseksi. Vai mahtoivatko ajankohdan valintaan vaikuttaa kenties mm. työministerin kisa-, ralli- taikka jotkut muut kiireet? Ehkäpä näinkin on ollut. Näillä aikataulukikoillako hallitus ja työministeri kuvittelevat pääsevänsä eroon ikävistä arkipäivän ongelmista kuten työttömyydestä?

Suomessa ajateltiin koko 80-luvun ajan, että onneksi meidän maamme ei ole mikään Englanti. Ajateltiin, että thatcherismi olisi meidän maassamme jollakin tavalla täysin mahdotonta. Meillähän vallitsi yhteisymmärrys hyvinvointiyhteiskunnan perustan säilyttämisestä. Tapa, jolla Ahon hallitus kohtelee nyt työttömiä, palkansaajia ja ammattiyhdistysliikettä sairaista ja eläkeläisistä puhumattakaan, on kuitenkin osoittanut nämä uskomukset täysin vääriksi. Vaalikampanjassaan keskustapuolue lainasi Margaret Thatcherin kuvaa — budjettiesitykseensä se lainasi hänen poliittisen toimintalinjansa.

Suomalainen markkinatalous ei merkitse niinkään markkinoiden kuin kapitalistien valtaa. Suomalaiset kapitalistit ovat linnoittautuneet monopolien, kartellien, rajasuojan ja katteettomien valtion tukiaisten taakse. Näistä bunkkereista kouraistaan sitten voitot omiin taskuihin. Kapitalistien virheet maksatetaan palkanalennuksina ja työttömyytenä. Ay-liikkeen syyllistäminen ja yksilötason henkinen murskaaminen on heille varsin tavoitteellista.

STK:n ohjelmajulistus elokuun lopulta on saman linjan jatkoa: Yrityksiin pitää pumpata lisää rahaa. Työttömyyskassajärjestelmä tulee romuttaa. Työaikaa tulee pidentää. Palkkoja tulee alentaa. Sosiaaliturvaa tulee heikentää. Ay-liikkeen yleisiä oikeuksia tulee heikentää. Työnantajien paperissa ei ole ainuttakaan suomalaisen kapitalismin rakenteellisiin vääristymiin puuttuvaa esitystä puhumattakaan siitä, että tukimiljardien vastineeksi otettaisiin vastuuta työllisyydestä. Kovin kapeasti STK:ssakin ymmärretään Suomen talouden saattaminen eurokuntoon. Tuo ohjelma ja yhteinen Eurooppa — kuin yö ja päivä.

Hallituksen toimenpiteet ovat yhtä hampaattomia. Työttömyys on keskeinen talouspolitiikan väline. Rakenteellisiin uudistuksiin ei edes pyritä. Kilpailulainsäädäntöä, joka murtaisi monopolikapitalistien valtaa, ei haluta riittävästi kehittää. Elintarvikkeiden hintatasoon todella vaikuttavaa maatalousremonttia ei ole meidän näkyvissämme. Rakentamis- ja asumiskustannuksia ei pyritäkään alentamaan. Puun hintaan ei puututa vaan aivan päinvastoin. Hallitus aikoo tukea MTK:laista puumonopolia jakamalla sille valtion maita. Lakot näyttävätkin olevan osin hallituksemme erityisessä suojeluksessa, ainakin tällä hetkellä puunmyyntilakko.

Ahon porvarihallitus on istunut pian puoli vuotta. Ainut iso talouspoliittinen ratkaisu, minkä hallitus on kyennyt tänä aikana tekemään, on markan kytkeminen ecuun. Me sosialidemokraatit annoimme tukemme ecupäätökselle, mutta edellytimme samalla hallitukselta lukuisia muita talouspoliittisia toimia, joilla olisi estetty työttömyyden kasvu eurotasolle. Me vaadimme tuolloin hallitukselta talouttamme vakauttavaa talouspakettia, jolla olisi päästy pitkäjänteiseen, maltilliseen tulopolitiikkaan, vakautuspakettia, jolla olisi alennettu tuntuvasti maamme kustannus- ja hintatasoa sekä puristettu korkotaso siedettäviin lukemiin. Vakautuspaketin turvin olisi pystytty estämään työttömyyden kasvu ennätyslukemiin.

Mutta hallitus ei ole tehnyt mitään muuta kuin pyöritellyt huulillaan sanaa yhteiskuntasopimus tietämättä itsekään, mitä se mahdollisesti pitäisi sisällään. Lisäksi hallitus ja hallituksen yksittäiset ministerit ovat harkitsemattomilla lausunnoillaan onnistuneet luomaan kitkaa työmarkkinasovun syntymiselle. Niinpä ecuratkaisusta on kulunut yli neljä kuukautta, eikä meillä ole vieläkään mitään varmuutta minkäänlaisen vakautuspaketin tai edes tulosopimuksen syntymisestä. Ja työttömyys kasvaa kaiken aikaa.

Työttömyyden kasvun pysäyttämisen sijaan hallitus lisää omilla toimillaan työttömyyttä. Vuoden 1992 budjetissa on lukuisa määrä esityksiä, jotka toteutuessaan kasvattavat työttömien määrää. Matkustusvero sekä valtion ja kuntien pakkolomat ovat räikeimpiä ja vertaansa vailla olevia työttömyyden lisäämistemppuja, joilla lamautetaan kansantalouden toimivia osasia ikävällä tavalla.

Valtion, kuntien ja kuntainliittojen pakkolomat ovat ehkä älyttömin välähdys. Harvoinpa on maailmassa työllisyyttä parannettu lomautuksilla. Ostovoiman leikkaus aina vähentää

myös työnteon oikeutta. Pakkolomilla ja palkanalennuksilla viedään talouden elpymiseltä sen luonnolliset mahdollisuudet.

Yksilöllisen varhaiseläkkeen ikärajan nosto tässä työllisyystilanteessa on myös uskomaton ajatus. Tällaisia ratkaisuja tulisi tehdä eläkekomitean työn pohjalta, ei hätäisinä budjettipäätöksinä. Työvoiman tarjonnan lisäys, joka tästä toimenpiteestä aiheutuu, johtaa avoimen työttömyyden kasvuun. Yksilöllinen varhaiseläke voisi toimia myös järjestelmänä, jonka kautta yksilön kannalta ihmisarvoisella tavalla voitaisiin työvoimaa vähentää siellä, missä sitä on ilmiselvästi liikaa.

Matkustusveron käyttöönotto lisää kieltämättä työttömyyttä, joidenkin laskelmien mukaan jopa yli 6 000 henkilöllä. Lisäksi Suomi saa kyseenalaista mainosta maan rajojen ulkopuolella. Saman suuruinen tulon lisäys valtiolle, ehkä parempikin, saataisiin varmasti kohdentamalla liikenteen verotusta vähemmän herkille alueille.

Hallitus uskoo elvyttävänsä taloutta ja lisäävänsä työllisyyttä esittämällä kohtuullisen suurilta näyttäviä asuntotuotantotavoitteita ensi vuodelle. Hallituksen esittämät 25 250 asuntoa eivät valitettavasti tule toteutumaan. Todennäköisempää on, että tuotantoluvut putoavat tämän vuoden tasosta, ellei eduskunta tee selkeitä muutoksia esitettyihin vuokra- ja omistusaravien määriin.

Sosialidemokraattien mielestä aravavuokra-asuntojen tuotantomääriä on nostettava jopa 20 000 asuntoon, koska vuokra-asunnoista on edelleen puutetta. Samalla omistusaravien määrää on pienennettävä esityksestä, koska valmiita aravaomistusasuntoja on runsaasti tällä hetkellä myymättä eikä uusien aravien rakentamisesta olla tämän vuoksi kiinnostuneita. Siirtämällä painopiste vuokra-araviin parannetaan rakennusalan työllisyyttä edes jonkin verran.

Myös kaavaillut muutokset työllisyyslakiin saattavat pahentaa työttömyyttämme. Näin käy, jos työllistämisvelvoitteen heikentämisen korvaavat toimenpiteet mitoitetaan liian alhaiselle tasolle. Sosialidemokraatit ovat lähteneet siitä tilanteesta, että työllisyyslakiin liittyvät epätarkoituksenmukaisuudet, joustamattomat, byrokraattiset ja pysyvään työllistymiseen haitallisesti vaikuttavat mekanismit voidaan purkaa. Samalla olemme kuitenkin toistuvasti korostaneet ja haluan korostaa edelleen sitä, että työllisyyslain korjaaminen ei ole mikään säästöhanke. On tuskin mahdollista, että sosialidemokraatteja saataisiin työllisyyslain muutosten taakse, ellei korvaaviin toimenpiteisiin saada lisäyksiä.

Harkinnanvaraiseen työllistämiseen on varattu liian vähän määrärahoja.

Työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen oppilaspäivien määrää tulisi nostaa lähemmäs kuutta miljoonaa.

Ihmisten mahdollisuuksia käydä töissä hieman kauempanakin tulisi parantaa. Työmatkakustannusten verovähennysoikeuden ylärajaa voisi näin ollen konkreettisesti oleellisesti nostaa.

Työllisyyslain velvoitteiden heikentäminen johtanee väistämättä siihen, että aikaisempaa useampi ihminen joutuu turvautumaan työttömyyskorvaukseen velvoitetyön sijasta. Joukossamme on lähimmäisiä, joiden kouluttaminen ei enää juuri tule kysymykseen. Työntekijöiden liikkumismahdollisuuksilla ja -haluillakin on rajansa. Lisäksi osa työllistämisvelvoitteesta aiotaan hoitaa lisäämällä työttömän niin kutsuttua valinnanvapautta: hän saisi "valita" työttömyyskorvauksen velvoitetyön sijasta.

Jokaisen työttömäksi joutuvan ja erityisesti niiden toistuvaistyöttömien kannalta, joilta oikeus työpaikkaan aiotaan nyt poistaa, merkitsee työttömyysturvaan kaavailtu heikennys kaksinkertaista potkua päähän. Talouden ongelmat maksatetaan heillä tuplasti: ensin työpaikan menetyksenä, sitten työttömyysturvan heikennyksenä.

Työttömäksi joutuva asuntovelallinen ei voi ymmärtää mm. keskustan lupauksia siitä, että perusturvaan ei muka koskettaisi. Palkansaajan perusturva on perustunut työhön ja työansioihin eikä tukiaisiin. Jos työpaikka viedään, turvaa ansiosidonnainen työttömyyspäiväraha perheen elatuksen ja asumisen edes hetken ajan. Tätä perusturvaa on hallitus nyt romuttamassa kovalla kädellä mm. siten, että leikkaus koskee suhteellisesti kipeimmin pieniltä tuloilta työttömäksi joutuvaa. Tällaiseen epäsosiaalisesti painottuneeseen hankkeeseensa hallitus ei tule saamaan sosialidemokraattien tukea.

Ikääntyvien työttömien elämää onnistuttiin edes hieman inhimillistämään viime vuonna, kun heidän kohdallaan poistettiin ansioon suhteutetun työttömyyspäivärahan saamisen ajalliset rajoitukset. Mikään poliittinen ryhmittymä ei vastustanut tämän lopputuloksen saavuttamista. (Ed. Stenius-Kaukonen: Kyllä kokoomus tosiasiassa vastusti! — Ed. Rinne: Kuuskoski nyt jyrää!)

Vaan mitä lupaakaan hallitus tällä kertaa? Budjetin mukaan työttömyysturvalakia muutetaan siten, että ansioon suhteutetun päivärahan enimmäisaika on 500 päivää 4 peräkkäisen kalenterivuoden aikana myös 55 vuotta täyttäneelle henkilölle. Ilman minkäänlaista valtiontaloudellista säästövaikutusta vuosien 1984—90 aikana toteutetusta ikääntyneiden työttömyysturvan parantamisesta luovutaan nyt kokonaan. Järjestelmä on jopa heikompi kuin alkuperäinen työttömyysturvalaki vuodelta 1984. Työllistämisvelvoitteen heikentäminen lisää entisestään paineita siihen suuntaan, että 500 päivää täyttyvät. Sitten vielä väitetään, että ay-liike ja oppositio eivät välittäisi työttömistä.

Arvoisa puhemies! Työttömyyden voittaminen vaatii valtiovallalta lujia sekä lyhyelläkin aikavälillä vaikuttavia että kauaskantoisempia rakenteellisia toimenpiteitä. Sosialidemokraatit ovat niitä toistuvasti esittäneet tämänkin syksyn kuluessa, mutta lienee syytä kerrata, koska arvoisan hallituksen vastaanottokyky asioissa tuntuu olevan varsin köykäinen. Neuvotteluissa sama köykäisyys on myös havaittu.

Ensimmäiseksi sanon: Nopeasti tehdään ratkaisu Euroopan yhteisön jäsenyyden hankkimisesta sekä energiapolitiikan peruslinjoista. Nämä linjaratkaisut ovat oleellisia sille, että Suomen vienti saataisiin vetämään länsimarkkinoille.

Kilpailulainsäädäntöä on uudistettava pikaisesti siten, että monopolien ja kartellien hintoja nostattavat vaikutukset poistetaan.

Elintarvikkeiden hintoja alennetaan tuontisäännöstelyä purkamalla.

Asumisen ja rakentamisen hintaa alennetaan vapauttamalla rakennustarvikkeiden tuontia.

Maataloustulolaki remontoidaan pikaisesti ja perusteellisesti.

Nämä ratkaisut loisivat edellytykset maltilliselle tulopolitiikalle, ja niillä aikaansaataisiin myös valtiontaloudellisia säästöjä.

Valtion asuntorahaston lainoittamien vuokra-asuntojen aloitukset on nostettava budjettiesityksen 10 300:sta 20 000:een.

Pienten ja keskisuurten yritysten rahoitusongelmia on helpotettava lisäämällä Valtiontakuukeskuksen takausvaltuuksia ja Kehitysalurahaston toimintavaltuuksia.

Työvoimapolitiikassa ei säästellä. Työllisyyslain muutosten edellytyksenä tulee olla riittävä panostus aikuiskoulutukseen ja harkinnanvaraiseen työllistämiseen.

Arvoisa puhemies! Sosialidemokraatit ovat niin ikään toistuvasti korostaneet haluaan neuvotella budjettiin liittyvistä säästöhankkeista sekä toimenpiteistä, joilla hallituksen talous- ja työllisyyspoliittista linjaa voitaisiin korjata sellaiseksi, että toimenpiteet kohdistuvat sosiaalisesti oikeudenmukaisesti. Tämäkin vaatimus on syytä tältä paikalta toistaa.

Kun kuitenkaan hallituksella itsellään ei näytä olevan halua talous- ja työllisyyspolitiikkansa suuntaviivojen korjaamiseen, kannatan ed. Helteen ehdotusta perustellun päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodoksi.

Ed. Mäki-Hakola merkitään läsnä olevaksi.

Ed. L a h t i n e n: Herra puhemies! Vasemmistoliiton ym. välikysymyksestä käy ilmi se kaikkien tuntema tosiasia, että maamme taloudellinen tilanne on erittäin vakava ja tämän välittömänä seurauksena työttömyys on kasvanut ennennäkemättömiin mittasuhteisiin. Vasemmistoliitto kysyy, aikooko hallitus ryhtyä korjaamaan talouspolitiikkaansa siten, että joukkotyöttömyys ei muodostuisi pysyväksi ja että työllisyys paranisi. Varsinaisesta välikysymyksestä ei löytynyt yhtään ainoata keinoa eikä lääkettä tilanteeseen.

Kuultuani välikysymyksen ensimmäisen allekirjoittajan ed. Helteen puheenvuoron olen entistäkin vakuuttuneempi vasemmistoliiton täydellisestä neuvottomuudesta tilanteessa. Sen sijaan äskeisissä ed. Lindroosin lääkkeissä oli monta erittäin myönteistä asiaa, ja ne on vakavasti saman suuntaisesti otettava kuin hallituksen vastaavat esitykset. (Välihuuto vasemmalta) — No, päiväjärjestykseen siirtyminen on taas eri asia.

Haluan korostaa, että välikysymyksellä lisätään lamatunnelmia ja siten ehkäistään investointeja ja tavallaan itse täällä luomme lisää työttömyyttä. Meistä on nyt pelin aika loppu ja yhteisvastuuajan pitää alkaa.

Työttömyys on aina vakava yhteiskunnallinen ja yksilökohtainen ongelma. Sitä se on ennen kaikkea nyt, kun työttömiä on kohta 300 000. Merkillepantavaa on myös se, että työttömyys koskee tällä hetkellä jo kaikkia yhteiskuntaryhmiä.

Sosialismi esittää lääkkeeksi työttömyyden torjuntaan valtion harjoittamaa voimakasta elvytyspolitiikkaa. Haluan painokkaasti todeta, että valtion ensi vuoden budjetti on jopa liian elvyttävä siihen nähden, mikä tilanteessa olisi

mahdollista. Julkisten menojen osuus bruttokansantuotteestamme oli jo vuonna 1989 melkein 40 prosenttia, tänä vuonna yli 46 prosenttia ja ensi vuonna jopa yli 48 prosenttia. Kuitenkin vasemmistoliitto haluaa kasvattaa vielä entisestään julkisten menojen osuutta bruttokansantuotteestamme. Tämän politiikan seuraukset nähdään parhaiten, kun katsotaan Itä-Euroopan maiden talouskehitystä sosialismin aikakaudella.

Kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä työttömyys voidaan torjua vain ja ainoastaan onnistuneella talouspolitiikalla. Keskeistä talouspolitiikan onnistumiselle on lisätä avoimen sektorin osuutta bruttokansantuotteestamme. Vain huolehtimalla tämän sektorin toimintaedellytysten turvaamisesta voidaan työllisyyttä kestävällä tavalla parantaa.

Selvästi paras lääke työttömyyden hoidossa on se, että suomalaiset yritykset kannattavat ja kykenevät investoimaan. Suomen taloudellinen kehitys oli koko 80-luvun ajan hyvin myönteistä. Erityisesti vuosina 88—89 tuotannon keskimääräinen kasvu oli yli 5 prosenttia. Työllisyystilanne tuona ajanjaksona oli myös vuosikymmenen paras.

Nyt tilanne on ratkaisevasti muuttunut verrattuna viime vuosikymmenen lopun tilanteeseen. Tarkasteltaessa mitä tahansa kansantalouden mittaria sekä teollisuus että sen myötä koko kansantalous elävät historiansa syvintä lamaa. Kokonaistuotanto supistuu kuluvan vuoden aikana 5—6 prosenttia, teollisuustuotanto vielä tätäkin enemmän, jopa yli 10 prosenttia. Teollisuuden investoinnit supistuvat yhteensä neljänneksellä vuosina 90—92.

Suomen hyvinvointi perustuu keskeisesti vientiteollisuuteemme. Vientimme taantuu puoli vuosikymmentä sitten vallinneelle tasolle ennen kaikkea idänvientimme romahtamisen takia. Neuvostoliiton-kauppa on alentunut vuoden 82 tasosta, 26 prosenttia, nykyiselle ehkä 2—3 prosentin tasolle. Vasemmistolle onkin sanottava, että suuri osa työttömyydestä johtuu sosialismin kriisistä ja romahtamisesta. Jos Marxia ja Leniniä ei olisi ollut, monella työttömällä olisi nyt työpaikka. (Vasemmalta: Eikö kapitalismi ole kriisissä?) — Niin kuin edustajat Lindroos ja Jaakonsaari ovat monesti sanoneet, markkinatalous ja kapitalismi ovat varmaan nyt kuilun partaalla, mutta voin vakuuttaa, että sosialismi on aina askeleen edellä.

Myös länsivientimme on vaikeuksissa korkean kustannustasomme vuoksi. Kun teollisuustuotantomme on lähes viiden vuoden takaisella tasolla, teollisuuden nimellispalkat ovat nousseet sinä aikana 45 prosenttia. On selvää, että teollisuutemme kustannustaso on karannut tällaisella kehityksellä, ja tämänkin seurauksena työttömyytemme on kasvanut ennennäkemättömiin mittasuhteisiin.

Koska siis työttömyyttä voidaan kestävällä tavalla torjua vain kunnollisella talouspolitiikalla, millään vasemmiston vaatimilla valtion työllistämistempuilla ei luoda uusia pysyviä työpaikkoja. Sairauksia ei paranneta niitä kätkemällä vaan niiden syihin puuttumalla. (Ed. Jaakonsaari: No, nyt on porvarihallitus, näyttäkää!) — Kyllä näytämme! Työttömyysluvut saadaan pysyvästi alas ainoastaan palauttamalla suomalaisen elinkeinoelämän kilpailukyky, ed. Jaakonsaari. Se voidaan tehdä vain kireällä valtion ensi vuoden budjetilla ja erittäin maltillisella kustannuksia alentavalla työmarkkinaratkaisulla.

Koska kilpailukyvyn parantaminen parantaa työllisyyttä, tämä vaatii kaikkien kustannusten alentamista ja tuottavuuden lisäämistä. Varsinkin työvoimavaltaisen yritystoiminnan kilpailukyvyn heikkenemisen keskeinen syy on selvästi yli tuottavuuden kohonneet kokonaistyövoimakustannukset.

Työttömyyskierteen katkaiseminen pakottaa alentamaan välillisiä työvoimakuluja kuten työeläkemaksuja, työnantajan sosiaaliturvamaksuja ja työttömyysvakuutusmaksuja. Jos etuuksiin ei puututa, on tarpeen, että kaikkien mainittujen kustannusten osalta harkitaan vakuutettujen maksuosuuksien lisäämistä.

Jopa työntekijöiden mielestä periaatteensa menettäneestä lomaltapaluurahajärjestelmästä on perusteltua luopua. Kokoomus esittääkin tätä myös julkisella sektorilla lomautuksia huomattavasti järkevämpänä ja miellyttävämpänä säästövaihtoehtona.

Kokoomus uskoo, että vastuunsa tuntevan ay-liikkeen ja muiden työmarkkinaosapuolten kesken saavutetaan rakentava ja tilanteeseen sopiva neuvottelutulos.

Työntekijöidenkin arvostelemaan pekkaspäiväjärjestelmään on myös uudelleen palattava. Ainakin pk-yritystoiminnan kannalta tilanne on aivan kestämätön nykyisellään. Lama loppuu vain työtä tekemällä.

Työmotivaation ja työviihtyvyyden sekä tuottavuuden parantamiseksi on välttämätöntä lisätä työntekijöiden ja työnantajien mahdollisuuksia sopia työpaikkakohtaisesti mahdollisimman laajasti keskinäisistä asioistaan. Kokemukset räätälöidyistä palkkaus- ja työaikajärjestelyistä

ovat lähes poikkeuksetta olleet sekä palkansaajien että yritysten kannalta myönteisiä. Ylhäältä annetuin tiukoin säännöksin käy yhä vaikeammaksi ja epätarkoituksenmukaisemmaksi ohjata nopeasti kehittyvää yhteiskuntaa. Ei kaikki viisaus muutenkaan voi olla keskittynyttä Etelärantaan tai Pitkäsillan tuolle puolelle kuten ei tähänkään taloon.

Työttömyyskierteen katkaiseminen edellyttää oloissamme poikkeuksellisia yritysten pelastamistoimia. Yksi tällainen on tilanteesta kärsivien rakenteeltaan terveitten yritysten pelastamiseen tarkoitettu suhdannelainajärjestelmä, jonka vaikuttavuutta nykyisestään tulee vielä selvästi tehostaa niin määrien kuin alueellisen kattavuudenkin osalta.

Valtiovallan tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, että rahoituslaitokset osoittaisivat nyt suurta malttia ja harkintaa vaikeuksissa olevien yritysten osalta. Noususuhdanteessa avokätisesti lainaa jakaneiden rahalaitosten tulee nyt tehdä kaikkensa asiakasyritystensä pelastamiseksi itsensä lisäksi.

Valmisteilla olevan yrityssaneerauslainsäädännön merkitys myös työttömyyden torjunnassa olisi hyvin merkittävä, mutta nopeutetullakaan vauhdilla en usko siitä olevan tämän laman lääkkeeksi. Vaadimme joka tapauksessa, että ministeri Pokka panee virkamiehensä töihin niin, että esitys saataisiin jo lähiviikkoina ja eduskunta voisi sen mahdollisimman pikaisesti hyväksyä. Joidenkuiden oikeusministeriön virkamiesten byrokraattinen hitaus ei saa johtaa tuhansien, ehkä kymmenien tuhansien työpaikkojen tarpeettomiin menetyksiin.

Kun yksityiselle sektorille syntyy uusia yrityksiä, näin luonnollisesti luodaan terveitä työpaikkoja. Meillä on silloin oltava myös kilpailukykyisiä tuotteita. Siksi kokoomuksen eduskuntaryhmä pitää oikeana, että budjetissa on yritysten tutkimus- ja tuotekehitykseen suunnattu runsaasti varoja. Jos näissä määrärahoissa säästämme, sahaamme tulevaisuudelta oksaa pois. Näin saadaan työpaikkoja, jotka perustuvat vientiä edistävään, uutta osaamista luovaan ja työvoiman rakennetta kohottavaan osaamiseen ja joilla voidaan korjata kansantalouteemme pesiytyneitä rakenteellisia vääristymiä.

Kokoomuksen pitkään peräänkuuluttama panostus tuote- ja tutkimuskehitykseen toteutuu tulevassa budjetissa valtiontalouden kapeasta liikkumavarasta huolimatta. Esimerkiksi Teknologian kehittämiskeskuksen voimavaroja esitetään lisättäväksi yli 160 miljoonalla markalla eli yli 21 prosentilla. Teollisuuden tuotekehitysavustuksiin ja -lainoihin sekä alueelliseen teknologiatoimintaan suunnataan lähes 600 miljoonaa, tavoitetutkimustoimintaan 250 miljoonaa ja ulkomaankaupan edistämiseen 656 miljoonaa markkaa. Tämä merkitsee kolmanneksen lisäystä tämänvuotiseen. Lisäksi avustusten myöntämisvaltuutta viennin edistämiseen on budjetissa lähes 300 miljoonaa.

Kokoomus pitää tärkeänä erityisesti Kehitysaluerahaston jatkuvaa kehittämistä ja sen toiminnan ulottamista koko maata kattavaksi. Valtiovallan tehtävä ja velvollisuus on osoittaa tähän riittävät resurssit.

Edelleen tuemme työhallinnon budjettiesityksen tavoitetta ottaa koulutus työttömyyden torjunnan painopistealueeksi. Työvoimapolitiikan tulee muuttua aktiiviseksi työvoimapolitiikaksi painottaen nimenomaan koulutusta ja ammatillisten valmiuksien kehittämistä, eli tavoitteena on pysyvien työpaikkojen luominen. Tämä on sekä yksilön että yhteiskunnan kannalta tarkoituksenmukaisinta. Koulutuksen kautta voidaan hankkia uuden ammatin vaatima pätevyys ja siten pysyvä uusi työpaikka. (Ed. Tykkyläinen: Millä rahalla?)

Taloudellinen ympäristömme muuttuu koko ajan yhä nopeammin ja niin myös työympäristö. Tämä edellyttää työntekijältä halukkuutta kouluttaa itsensä työympäristön vaatimiin uusiin ammatteihin. Aikuisten ammatillisen koulutuksen määrärahat työ- ja opetusministeriön pääluokissa lisääntyvät noin 50 prosenttia. — Tiedoksi äskeiselle kysyjälle. — Tätä tavoitetta tukee myös hallituksen esitys lisätä väliaikaista aikuisten ammatillista koulutusta 8 000 opiskelijapaikalla. Vuonna 1992 olisi paikkoja yhteensä 13 500, ja tätä kehitystä pitää jatkaa.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä pitää tärkeänä työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen voimavarojen ja tehokkuuden lisäämistä. Tärkeätä on, että aikuiskoulutusta suunnataan henkilöstöä vähentävien ja lomauttavien sijasta yrityksiin, joilla on ajankohtaista ja todennäköisesti tulevaa lisähenkilöstön tai uuden osaamisen tarvetta. Valtion varoja on suunnattava sellaisiin yrityksiin, joilla on markkinatalouden lakien mukaisia elinmahdollisuuksia. Muuten veronmaksajien rahat menevät pohjattomaan kaivoon.

Erityisesti oppisopimuskoulutuksen merkitystä on korostettava yhtenä työllistämisen vaihtoehtona. Kokoomus edellyttää, että oppisopi-

muskoulutusta pikaisesti selvitetään ja kehitetään. Se on ollut ja on edelleen yhteiskunnan kannalta halpa työllistämisen menetelmä.

Työllisyyslaki ja sitä täydentävä asetus tulivat voimaan vuoden 1988 alusta, ja valtioneuvosto antoi selonteon eduskunnalle työllisyyslain työvoima- ja sosiaalipoliittisista vaikutuksista sekä toimeenpanosta marraskuussa 1990. Niin kuin selonteon esipuheessa todettiin, lakia oli sovellettu vasta hyvin lyhyen ajan. Lisäksi lain voimassaolon ensimmäiset vuodet olivat poikkeuksellisen voimakkaan korkeasuhdanteen aikaa.

Jo selontekokeskustelussa kokoomuksen ryhmäpuheenvuoron käyttäjä ed. Holvitie esitteli epäileviä arvioita työllisyyslain toimivuudesta: "Työllisyyslain kattava arviointi on mahdollista vasta pidempiaikaisten kokemusten kautta ja työllisyyslain seurantatutkimusten valmistuttua vuoden 1991 puolella. Kokoomuksen eduskuntaryhmä edellyttää, että jos työllisyystilanne antaa aihetta, eduskunnalla on oltava tilaisuus vuoden 1992 kuluessa käsitellä työllisyyslain vaikutuksia sekä toimeenpanoa. Tällöin on kattavammin selvillä, mitä muutoksia työllisyyslakiin ja työvoimapoliittiseen lainsäädäntöön kokonaisuudessaan tarvitaan."

Nyt laskusuhdanteen aikana voimme todeta entistä selvemmin työllisyyslain kielteiset vaikutukset. Jäykkä työllisyyslaki suuntaa yhteiskunnan varoja täysin epätarkoituksenmukaisella tavalla. Tosin lain pääarkkitehdin, ex-työministeri Urpo Leppäsen muullekaan kirjalliselle toiminnalle ei voi niin kovin korkeaa arvosanaa antaa. (Ed. Rinne: Työllistäminen oli vähän parempaa kuin tämä viimeinen!) — Voi olla. — Nyt on selvästi nähty, että työllisyyslain mukaisella velvoitetyöllistämisellä ei luoda pysyviä työpaikkoja. Työllisyyslainsäädäntöä on siis uudistettava niin, että sen avulla tuetaan entistä enemmän työllisyyskoulutusta ja uudelleenkoulutusta. (Ed. Stenius-Kaukonen: Lukekaa laki!) Kokoomuksen eduskuntaryhmä pitää välttämättömänä, että työllisyyslakia muutetaan passiivisen työllistämisen sijasta aktiivisempaan ja joustavampaan suuntaan. Mielekkään pysyvän työpaikan luominen on sekä yksilön että yhteiskunnan etu. Kokoomuksen eduskuntaryhmä pitää hallituksen kaavailua muuttaa työllisyyslakia oikeana.

Toistuvaistyöttömien velvoitetyöllistäminen on poistettava ja velvoitetyön asemesta tarjottava koulutusta ja harkinnanvaraista työllistämistä, jotta työttömän työnhakijan mahdollisuudet työmarkkinoilla edes hiukan paranevat.

Tämän lain mukainen jäykkä aluetyöllistäminen on haitannut työvoiman normaalia liikkuvuutta, ja aluetyöllistämisvelvoitetta on rajoitettava. Näin tuetaan normaalia ammatillista ja alueellista työvoiman liikkumista.

Oletamme, että kaikki vastuuntuntoiset eduskuntaryhmät ovat valmiita muuttamaan työllisyyslakia parempaan suuntaan.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä pitää edelleen oikeana hallituksen esitystä siitä, että omatoiminen työllistyminen mm. lasten, vanhusten ja vammaisten hoidossa tehdään mahdolliseksi velvoitetyön vaihtoehtona ensin kokeiluluonteisesti vuoden 1992 loppuun.

Tärkeänä pidämme myös sitä, että koulutuksen käyttö velvoitetyön vaihtoehtona on mahdollista.

Kaikenlainen muukin kansalaisten omatoiminen itsensä työllistäminen esimerkiksi yrittäjänä on mitä toivottavinta ja ansaitsee yhteiskunnan täyden tuen.

Kokoomus pitää tärkeänä työnvälitystoiminnan voimakasta tehostamista. Jokaisen työvoimatoimiston tavoitteena pitää olla asiantuntevan ja asiakasläheisen työvoimapalvelun luominen niin, että alueen ihmiset ja yritykset saavat kilpailukykyistä palvelua. Tärkeätä on myös kehittää työvoimatoimistojen yhteistyötä niin, että työvoimahallinnon puolelta ei asetettaisi esteitä työvoiman järkevälle liikkumiselle.

Työvoimahallinnolla pitää edelleen olla valmiuksia avoimista työpaikoista tiedottamisen ohella antaa yksilöllistä ohjausta. Kykyä palvella erityiskoulutettuja henkilöstöryhmiä on myös lisättävä. Tärkeätä on, että julkista työnvälitystä tukee yksityinen työnvälitys. Työvoimahallinnon keskeisenä tavoitteena tulee olla huolehtiminen siitä, että mahdollisuuksien mukaan työvoiman kysyntä ja tarjonta kohtaisivat. Työnvälityksen pitäisi osoittaa työttömälle työpaikkoja, vaikka ne eivät aina vastaisikaan työttömän aikaisempaa ammattia tai ansiotasoa.

Yhteiskunnan on huolehdittava työttömyysturvajärjestelmällään siitä, että korvataan työttömän tulotason äkillinen lasku. Työttömyysturvaa on osana perusturvaa kuitenkin kehitettävä niin, että työssä oleminen on aina edullisempaa kuin työttömäksi jääminen. Korostan tätä näkökohtaa vallitsevasta tilanteesta huolimatta. (Ed. Kemppainen: Oikein!) Työttömyysturvajärjestelmä ei saa olla jarru työllistämiselle. Erilaiset ammattinimike- ja palkkasuojat eivät saa olla perusteena kieltäytyä työstä pitemmän päälle.

Hallitus ehdottaa, että työllisyyslain mukaisille työhön oikeutetuille annetaan mahdollisuus halutessaan luopua lainmukaisesta velvoitetyöstä menettämättä työttömyysturvaa. Kokoomus edellyttää työttömyysturvan saamisen sitomista siihen, että työnhakija osallistuu tarjottuun työllistämistä edistävään koulutukseen, mikäli sitä kyetään osoittamaan.

Herra puhemies! Taloutemme on jyrkässä alenevassa syöksykierteessä. Termi "vapaa pudotus" kuvannee kehitystä parhaiten. Eilisten pankkimaailman tapahtumien jälkeen ei kenellekään ole voinut jäädä epäselväksi, missä mennään. Kaikille on varmasti tullut selväksi kansantaloutemme todellinen tila. Narun pää on todella tullut vetävän käteen. Sanoisin jopa enemmänkin: on käteen tainnut tulla hätä.

Meidän lääkkeemme tilanteen korjaamiseksi on yritysten kannattavaisuuden turvaaminen niin, että työpaikat voidaan säilyttää ja tulorahoitus riittää investointeihin ja uusiin työpaikkoihin työttömien työllistämiseksi.

Ed. Ala-Nissilä merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Ministeri Kanerva sanoi, että mikäli julkista taloutta vieläkin paisutetaan, johtaa se väistämättä avoimen sektorin edelleen pienentymiseen. Eiköhän ole ollut niin, että avoimen sektorin pienentäminen on johtanut julkisen sektorin suhteellisen osuuden kasvuun? Juuri lamatilanteessa, jotta saisimme taas avoimen sektorin pyörimään, julkisen sektorin pitäisi olla mukana vetämässä.

Kaiken kaikkiaan valtion budjettihan on pitkälle väline suorittaa tulonjakoa. Ei sillä ole mitään rajoja, kuinka paljon se voi olla tai ei voi. (Ed. Kemppainen: Jos ei saa lainaa!) Meidän tavoitteenamme on nimenomaan suorittaa oikeudenmukaista tulonjakoa niin, että kaikkien tämän maan kansalaisten toimeentulosta huolehditaan. Mutta tämähän valitettavasti ei kiinnosta hallitusta eikä varsinkaan kokoomuspuoluetta, vaan he ovat aina vain suurituloisten etuja ajamassa ja pienituloiset on jätetty ja jätetään nytkin oman onnensa nojaan. Se on juuri se suurin huoli, mikä meillä on tässä hallituksen budjettilinjassa.

Esimerkiksi Tampellassa on yli sadan vuoden ajan tehty tuottavaa työtä. Tämä työ on ollut luomassa pohjaa hyvinvointiyhteiskunnalle. Tulokset ovat syntyneet kymmenientuhansien suomalaisten naisten ja miesten aherruksella. (Ed. Kemppainen: Ja viisaiden johtajien!) Se on antanut toimeentulon työntekijöille ja heidän perheilleen, kaikille niille, jotka siellä ovat työskennelleet.

Viisi vuotta sitten Suomen pääomamarkkinat vapautettiin. Se antoi mahdollisuudet panna suomalaiset yritykset pelimarkoiksi kasinopeliin. Holkerin hallitus ja Suomen Pankin johto eivät puuttuneet ajoissa tähän peliin, vaikka sen hallitsemattomuus oli selvää. Holkerin hallituksen aikana pankkien luotonanto kasvoi 100 prosenttia. Suomen Pankki ei tehnyt mitään. Ahon hallituksen astuessa remmiin kasinopelin rujot seuraukset olivat nähtävissä.

Peli-innossa SKOP kaappasi Tampellan luodakseen oman teollisuusvaltakuntansa, mutta pankilla ei ollut siihen riittävästi sen enempää taloudellisia kuin henkisiäkään resursseja. Nyt Tampellan perinnönjako on alkamassa. Pelin tulokset nähdään alastomimmillaan.

Herra puhemies! Ahon hallitus valitsi tietoisesti työttömyyden rajun kasvun linjakseen. Tästä talouspoliittisesta linjavalinnasta hallitus on saatettava vastuuseen. Niin suomalaisessa politiikassa kuin yrityselämässä on ollut tapana, että virheellisen linjan valinneet johtajat eivät joudu vastuuseen vääristä valinnoista. Nyt pankkimaailmassa on vihdoinkin havaittu, että johtajat on vaihdettava, joskus edes. Olisi myös aika politiikassakin siirtyä aikaan, jolloin vääristä valinnoista joudutaan heti vastuuseen.

Korkea työttömyys horjuttaa voimakkaasti sen kohteeksi joutuvien ja heidän perheidensä perusturvallisuutta. Yhtä vakavasti se horjuttaa koko hyvinvointivaltion perustaa. Hyvinvointivaltiota voidaan kehittää vain tuottavan talouden varaan. Tästä olemme ministeri Kanervan kanssa samaa mieltä. Hallitus ajaa kuitenkin alas huomattavan osan taloudellisesta toimeliaisuudesta tässä maassa.

Pääministeri Aho ja valtiovarainministeri Viinanen on saatettava henkilökohtaiseen vastuuseen pienituloisten, paljon sairastavien eläkeläisten pelottelusta ja sen aiheuttamasta ahdistuksesta ja henkisen tasapainon horjuttamisesta. Koskaan ennen en ole kohdannut sellaista hätää pienituloisten ihmisten keskuudessa kuin hallituksen budjettikaavailujen tultua julkisuuteen. On edesvastuutonta esittää sosiaaliturvan indeksien leikkausta painostuskeinona ammattiyhdistysliikkeen suuntaan palkkojen leikkaamiseksi ja esittää samanaikaisesti kaikilla mahdollisilla

tavoilla lisäyksiä sairauden aiheuttamiin kustannuksiin. Jokapäiväisestä leivästä kamppailevien ihmisten toimeentulolla ei ole varaa leikkiä.

Sitä paitsi heillä ei ole varaa ostaa edes ruokaa. Eikö sekin auttaisi työllisyyden hoitoa ja nimenomaan maataloutta, jos ihmisillä olisi varaa ostaa ruokaa? Onko ministeri Kanerva koskaan katsonut, mitä eläkeläisen ruokakorissa on? Siitä varmasti voi vetää aika paljon johtopäätöksiä, minkälainen eläkeläisten asema on.

Mikä muu tapa saattaa hallitus ja ministerit vastuuseen toimistaan on parempi kuin esittää välikysymys ja asettaa hallituksen luottamus punnittavaksi eduskunnassa? Tämän vasemmistoliiton eduskuntaryhmä on halunnut tehdä.

Kuten jo budjettipuheenvuorossa todettiin, emme hyväksy suurtyöttömyyttä talouspoliittisena linjavalintana, koska se on kaikkein rajuin tapa panna osa kansasta uhraamaan koko turvallisuutensa usein toisten toiminnallaan aiheuttamien virheiden korjaamiseksi. Juuri nyt nähdään kasinopelin seuraukset: mitä se on tuonut tullessaan. Toiset kärsivät, eivät ne, jotka ovat sen aiheuttaneet.

Vasemmistoliiton budjettipuheenvuorossa ja ed. Helteen ensimmäisessä puheenvuorossa on hahmoteltu yleisempää talouspoliittista vaihtoehtoa hallituksen linjalle, joten keskityn työllisyyden hoitoon liittyviin kysymyksiin.

Hallitus on varannut budjetissa yli 6 miljardia markkaa työttömyyspäivärahojen maksamiseen. Tämä tarkoittaa sitä, että työttömyyspäivärahamenot ovat vakuutettujen ja työnantajien osuudet mukaan lukien ensi vuonna yhteensä yli 11 miljardia markkaa. Tämä summa miinus verot maksetaan siis ihmisille kotiin, koska heillä ei ole työtä. Eikö olisi kaikkien kannalta parempi, niin työttömien kuin yhteiskunnankin kannalta järkevämpää, inhimillisempää ja hyödyllisempää, että hallitus pyrkisi suuntaamaan nämä rahat niin, että niiden avulla voitaisiin tehdä työtä? Samalla rahalla, joka nyt joudutaan käyttämään työttömyyspäivärahoihin, voitaisiin järjestää työttömille työtä ja saada kaupanpäällisiksi työn tuloksena esimerkiksi asuntoja. Asunnothan ovat loistava esimerkki siitä, että rakennustoimintaan sijoittaminen tuottaa itse itsensä.

Ympäristöministeriön virkamiehet ovat tehneet tästä tarkat laskelmat jo viime syksynä: arava-asuntojen rakentaminen ei aiheuta yhteiskunnalle yhtään enempää menoja kuin työttömyyspäivärahojen maksaminen rakennustyöläisille ja muille, joiden työllisyyteen tämä välillisesti vaikuttaa. Miten kauan ministeri Rusanen saa vaatimuksilleen arava-asuntojen lisärakentamisesta tuekseen vain opposition yhteisen rintaman? Olemme jättäneet yhteisen raha-asia-aloitteen ministeri Rusasenkin vaatimusten tueksi. Tämä vähentäisi myös tarvetta osoittaa määrärahoja työllisyyslain mukaiseen velvoitetyöllistämiseen. Se olisi puhdasta säästöä.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä on tuonut toistuvasti esiin kantansa, että työllisyyslakia sovelletaan täysin väärinpäin. Työllisyyslain idea on terve. Ensisijaisesti on talouspolitiikan keinoilla pyrittävä täystyöllisyyden ylläpitämiseen. Mikäli tämä ei onnistu, on työvoimapolitiikan keinoin pyrittävä työllistämään työttömät avoimille työmarkkinoille tai ohjaamaan heidät koulutukseen. Jos tämäkään ei onnistu, on harkinnanvaraisin määrärahoin pyrittävä edesauttamaan työttömien pysyvää työllistymistä. Vasta sitten, kun kaikki nämä keinot on käytetty, turvaa työllisyyslaki työttömille 6 kuukauden velvoitetyön. Senkin tarkoituksena on edistää työttömien pysyvää työllistymistä eikä olla pakkotyöpykälä.

Budjettiesityksessä on varattu 7 miljardia markkaa työvoimapolitiikan eli työllisyyslain toimeenpanoon. Ensimmäisen kerran on harkinnanvaraisiin työllisyysmäärärahoihin esitetty jonkin verran lisäystä. Tätä olemme joka vuosi vaatineet. Tämä on tietysti myönteistä, mutta se linjanmuutos ei ole riittävä, mikä nyt budjetissa on. Myös aikuiskoulutukseen satsaaminen on kannatettavaa. Kuitenkin työllisyysmäärärahoista noin 3,5 miljardia markkaa esitetään käytettäväksi viimesijaisten velvoitteiden täyttämiseen.

Sen sijaan, että hallitus johdonmukaisesti toteuttaisi työllisyyslain marssijärjestystä, hallitus edelleen yrittää nousta puuhun latvasta. Kun se on vaikeaa, hallitus yrittää helpottaa kiipeämistä poistamalla ns. toistuvaistyöttömien työllistämisvelvoitteen. Toistuvaistyöttömien työllistämistarvetta ja siihen tarvittavia määrärahoja voitaisiin yksinkertaisesti vähentää sijoittamalla enemmän varoja työllisyyslain ensisijaisiin työllistämistoimiin. Tämä voi tapahtua täysin ilman mitään lainmuutoksia. Tämäkään hallitus ei ole tätä oivaltanut.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä ilmoittaa siis mahdollisimman selkeästi, että emme tule hyväksymään toistuvaistyöttömiä koskevan velvoitteen poistamista työllisyyslaista. Velvoitetyömäärärahojen pienentämistä voidaan edesauttaa valikoivalla elvytyksellä, niin kuin vasemmistoliitto on toistuvasti esittänyt. Eikä se kas-

vata budjetin loppusummaa, vaikka raha-asia-aloitteita tehdään esimerkiksi harkinnanvaraiseen työllistämiseen ja asuntotuotantoon.

Hallitus esittää, että työttömät voisivat työllistää itse itsensä esimerkiksi hoitamalla lasta tai vanhusta kotona. Tämä voidaan tehdä asetuksen muutoksella. Se on kannatettava esitys, jota pitäisi kehittää edelleen, kuten vasemmistoliitto on jo vaaliohjelmassaan ehdottanut.

Hallitus suunnittelee työllisyyslakiin muutosta mahdollistamaan osoitetusta työpaikasta luopumisen. Ei tähän mitään lainmuutosta tarvittaisi, ministeri Kanerva. Näin lakia olisi pitänyt soveltaa jo alun perin. (Ed. Wahlström: Aivan!) Työministeriö on kuitenkin vartioinut työvoimatoimistoja ... (Min. Kanerva: Ettekö tue muutosta?) — Minähän tuenkin sitä, mutta sanoin, että siihen ei tarvita lainmuutosta. Voimme aloittaa vaikka huomenna tämän, ja toivoisinkin, että näin tapahtuisi. (Ed. Wahlström: Maanantaina!) — Vaikka maanantaina. — Työvoimatoimistoja on siis vartioitu, että ne eivät vahingossakaan voisi käyttää talonpoikaisjärkeä lakia sovellettaessa. Ei minkään lain soveltaminen kiellä järjen käyttöä. Sanoohan vanha tuomarinohjekin: "Hyvä ja älykäs tuomari on parempi kuin hyvä laki, sillä hän voipi asetella kaikki kohtuuden mukaan. Mutta missä paha ja väärä tuomari on, siinä ei auta hyvä laki mitään, sillä hän vääntää ja vääristelee sitä oman mielensä mukaan." Näin hallitus on tehnyt työllisyyslaille saadakseen sen huonoon huutoon. Puhukoon seuraava esimerkki puolestaan.

Sanotaan nyt vaikka Liisa, täyttää ensi tammikuussa 60 vuotta. Oltuaan 15-kesäisestä Trikoolla töissä hän joutui työttömäksi pari vuotta sitten niin kuin moni muukin, ja eilen eräs trikoolainen soitti, että taas on irtisanomisilmoituksia annettu lukuisalle joukolle. Elokuussa hän soitti hädissään, että nyt ne tarjoavat hänelle puoleksi vuodeksi töitä, täytyykö mennä, kun se siirtäisi hänen työttömyyseläkkeelle pääsyään noin vuodella. Työttömyyseläkkeen ehtona on se, että on täyttänyt 60 vuotta ja on saanut työttömyyspäivärahaa 200 päivältä viimeisten 60 viikon aikana. Työttömyyspäivien lasku aloitettaisiin alusta velvoitetyön päätyttyä.

Sanoin, että mene puhumaan työvoimatoimistoon, ei tuossa ole mitään järkeä. Järkipuhe ei kuitenkaan auttanut tälläkään kertaa. Näin on ollut monta Lokomolta työttömäksi joutunutta, Finlaysonilta, entisistä kenkätehtaista jne., mutta sama on ollut tulos. Järkipuhe ei ole auttanut. Tämä tapaus olkoon yksittäisenä esimerkkinä, joka vastaa muita samanlaisia. Hän meni hakemaan lääkärintodistuksen ja pani uudelleen vireille yksilöllisen varhaiseläkehakemuksen, koska silloin hänen ei tarvitse nykysäännösten mukaan ottaa työtä vastaan, siis tätä puolen vuoden työtä. Hän haki siis turhaan uuden lääkärinlausunnon ja teki turhaan uuden eläkehakemuksen, jota täysin turhaan käsitellään kahdessa eläkelaitoksessa, mutta nyt hän pääsee helmikuun alusta työttömyyseläkkeelle. Oliko tämä byrokratian pyörittäminen tarpeen? Tämä pyöritys jatkuu edelleen. Ei, mutta muuta keinoa ei ollut.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmän mielestä ainoa järkevä vaihtoehto on päästää ihmiset kunniallisesti eläkkeelle. Tämän päivän tuoreiden tietojen mukaan yli 55-vuotiaita työttömiä on yli 16 000. Näiden ihmisten päästäminen eläkkeelle, kun he ovat työpaikkansa menettäneet ja jos he eivät halua uutta puolen vuoden hommaa, olisi sekä inhimillisesti että myös yhteiskunnan kannalta taloudellisesti järkevää. Varmasti voin tuoda yksityiskohtaiset laskelmat tästä.

Hallitus on kuitenkin kanssamme täysin päinvastaista mieltä. Se esittää, että yksilöllisen varhaiseläkkeen ikäraja nostetaan 55 vuodesta 60 vuoteen ja samanaikaisesti ansioon suhteutetun työttömyyspäivärahan maksukausi rajoitetaan 500 päivään myös 55 vuotta täyttäneille, juuri kun sitä oli tämän vuoden alusta saatu jatketuksi 60 ikävuoteen saakka katkeamatta. Ed. Lindrooskin puhui aivan samasta asiasta.

Näillä ratkaisuilla hallitus tekee merkittävältä osin käyttökelvottomaksi ehdottamansa työttömän oikeuden kieltäytyä tarjotusta velvoitetyöstä, mikä meidän mielestämme siis olisi järkevää. Nyt ikääntynyt työtönkin menettäisi ansioturvan työttömyyden jatkuttua vajaan kaksi vuotta ja putoaisi 2 000 markan peruspäivärahan varaan. Vielä vakavampaa on se, että hän saattaa helposti menettää ns. tulevan ajan oikeuden eläkkeessään eli pahimmillaan jopa neljänneksen tulevasta eläkkeestään loppuiäkseen.

Tämäkö on pääministeri Ahon hallituksen kiitos niille ihmisille, jotka ovat olleet jälleenrakentamassa Suomea sodan jälkeen ja 55 vuoden iässä ehtineet palvella yhteiskuntaa usein yli 40 vuotta? Eikö olisi oikeus ja kohtuus, että heitä ei enää pakoteta puolen vuoden velvoitetöihin, kun nuoria työllistettäviä on niin paljon, että heille kaikille on vaikea löytää järkeviä töitä? Näiden ihmisten puolesta vasemmistoliiton eduskunta-

ryhmä esittää vakavan vetoomuksen hallitukselle: Älkää vaatiko heiltä enempää uhrauksia. He ovat menettäneet työpaikkansa ja he ovat uhranneet voimansa tämän yhteiskunnan rakentamiseen.

Herra puhemies! Budjettia laatiessaan hallituskin on unohtanut työllisyyslain 10 §:n, jonka mukaan julkisissa hankinnoissa on työllisyysnäkökohdat otettava huomioon. Äitiysavustuspakkaus on aina yhtä hyvä esimerkki siitä, että olisi varmasti yhteiskunnan kannalta edullisempaa lisätä pakkauksen arvoa hiukan, tässä tapauksessa 4 miljoonaa markkaa, jotta voitaisiin turvata pakkauksen kotimaisuus. Tekstiili- ja vaatetusteollisuus on tässä maassa joutunut sellaiseen kurimukseen, että julkisilla hankinnoilla on tuettava sen työllisyyttä. Sama koskee monia muita teollisuuden aloja.

Olemme ministeri Kanervan kanssa samaa mieltä siitä, että vienti on saatava vetämään. — Mahdammeko muuten olla yhtä mieltä siitä, että pääomien vienti pitäisi saada tyrehtymään? — Jokainen ymmärtää, että vientiteollisuus on maallemme elintärkeä, mutta se ei voi tarkoittaa kotimaisen kysynnän merkityksen sivuuttamista. Kotitalouksien kulutus kohdistuu noin 80-prosenttisesti kotimaassa tuotettuihin tavaroihin. Kolme neljäsosaa tuonnista on sellaisia tavaroita, joita valmistetaan kotimaassa. Kotimaisen Työn Liitto esittää, että jos kuluttajien, yritysten ja julkisen sektorin hankintoja suunnattaisiin 10 prosenttia enemmän kotimaahan, merkitsisi se kerrannaisvaikutuksineen lähes 60 000:ta uutta työpaikkaa vuodessa kotimaassa. En ymmärrä, miksei tätä propagandaa voisi ottaa tosissaan.

Heti kun aiheesta alkaa puhua, sanotaan, että sehän saattaa olla kansainvälisten säännösten vastaista. Eivät Gattin säännökset aseta tälle ehtoja. On syytä muistuttaa myös siitä, että Suomi ei ole vielä esimerkiksi hakenut EY:n jäsenyyttä, joten sen normit eivät meitä sido. Eivätkä ne tunnu sitovan EY:n jäsenmaitakaan, sillä selvitysten mukaan, joita Suomessakin voi lukea, EY-maissa edelleen lähes kaikki merkittävät julkiset hankinnat pidetään tiukasti kotimaassa, sanovat säännökset mitä tahansa. (Ed. Wahlström: Näin on!) Kotimaisen suosimisen ei tarvitse merkitä sitä, että tuotteista maksetaan kiskurihinnat. Kilpailun turvaamisesta on huolehdittava ilman puristamiseksi pois hinnoista.

Valtion hankinnat vuosittain ovat noin 10 miljardia markkaa. Siinä eivät ole mukana rakennusinvestoinnit. Kuntien, kaupunkien ja kuntainliittojen hankinnat ovat arviolta 35 miljardia markkaa. Tietolähde, joka minulla oli, tiesi varmasti asian oikein, koska siitä on muutama aika, kun Kaupunkiliitossa on tätä asiaa selvitetty. Tässä summassa olisivat mukana kaikki hankinnat, vesi ja sähkö mukaanlukien. Siis yhteensä tässä on jo noin 45 miljardia markkaa.

Valtion hankintakeskus toimii lähinnä valtion ja kuntainliittojen hankkijana, ja sen hankinnat vuodessa ovat 3 miljardia markkaa. Niistä 50—60 prosenttia tehdään kotimaasta. Eikö tässäkin olisi varaa kotimaisuusasteen nostamiseen? Valtion hankintakeskus vastaa vain vajaasta kymmenenneksestä hankinnoista, ei ehkä siitäkään, jos tarkkaan laskee. Julkisissa hankinnoissa ei ole kysymys mistään nappikaupasta, joten olisi tärkeää selvittää, miten nämä hankinnat kokonaisuudessaan suuntautuvat kotimaahan ja ulkomaille. Pelkään pahoin, että viime vuosien kehityssuunta on kulkenut yli Suomen rajojen. Rajoja ei tarvitse sulkea, hankintapäätösten tekijöiden pitäisi vain kantaa vastuuta suomalaisen tuotannon ja työllisyyden turvaamisesta. Tähän vasemmistoliittolaiset päätöksentekijät ovat varmasti valmiit.

Arvoisa puhemies! Työnantajat ovat esittäneet omat talous- ja työehtosopimuspoliittiset tavoitteensa, jotka merkitsevät paitsi palkkojen alentamista 15—20 prosentilla myös nykyisen työehtosopimusjärjestelmän romuttamista. Tämä on aivan luonnollista. Ei tässä ole mitään ihmettelemistä, että työnantajapuoli esittää tällaista. Kun työttömiä on kohta 300 000, työnantajat suorastaan tärisevät voimantuntoa. Luonnotonta sen sijaan on, että toisen työmarkkinaosapuolen, työntekijöiden, vaatimuksia pidetään itsekkäinä ja tuhoisina, kun taas työnantajien vaatimukset kuvataan realistisiksi, isänmaallisiksi ja kansantaloudellisesti järkeviksi.

Oli lievästi sanottuna mielenkiintoista kuulla SDP:n puoluesihteerin Ulpu Iivarin yhtyvän työnantajien vaatimuksiin sopimusjärjestelmän hajauttamisesta työpaikoille ja mm. ammattisuojan madaltamisesta. Onko tämä myös SDP:n tai sen eduskuntaryhmän kanta? (Ed. J. Roos: Ei ole!) — Hyvä tietää. — Mikäli ed. Iivarin tarkoituksena oli sanoa, että työpaikoilla työskentelevien työntekijöiden valtaa ja vaikutusmahdollisuuksia on lisättävä, olen siitä samaa mieltä. Tätä tarkoitusta ei voi kuitenkaan toteuttaa vain purkamalla nykyinen keskitetty sopimusjärjestelmä työpaikkatasolle. Sopimusjärjestelmän hajauttamisen edellytyksenä täytyy olla työelämän hierarkioiden purkaminen ja työnte-

kijöiden työpaikka- ja yrityskohtaisen päätösvallan lisääminen. Keskusjohtoisuuden ja hierarkioiden purkamisessa ja vallan siirtämisessä työpaikkatasolle ammattiyhdistysliike ja sen sosialidemokraattiset johtajat voisivat mainiosti näyttää esimerkkiä.

Herra puhemies! Kannatan luonnollisesti ed. Helteen esitystä päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodosta.

Ed. E n e s t a m : Talman! I den offentliga debatten har man framfört påståendet att konsensuspolitiken skulle vara på upphörande och att detta i sig skulle vara en av orsakerna till att vi har så svårt att hantera den kris vår ekonomi nu befinner sig i.

Interpellationen tyder på att vi håller på att få ett slags halverad konsensus. Regeringen och oppositionen har en någorlunda samstämmig uppfattning om det dramatiska i läget. Både regering och opposition använder sig av samma kriterier för att beskriva ekonomins utförsbacke: Ökande arbetslöshet, minskning av nationalinkomsten, fördubbling av antalet konkurser, rekordhöga räntor, ett enormt underskott i bytesbalansen osv. Samstämmigheten upphör då man försöker analysera orsakerna till den uppkomna situationen. Budgetdebatten och de hittills hållna gruppanförandena visar med beklagansvärd tydlighet att någon konsensus om vilka åtgärder som borde vidtas inte finns.

Jos konsensus on aikaisemmin ollut suomalaisen politiikan tunnuspiirre, vaikuttaa siltä kuin vastuun pakoilu, päätöksenteon tuska, tosiasioilta silmien sulkeminen ja kokonaisnäkemyksen puute olisivat politiikan uusia tuntomerkkejä. Tämä käy erittäin selvästi ilmi välikysymyksestä. Nykyisestä hallituksesta tehdään syyllinen syntyneeseen tilanteeseen ja erityisesti sen pahentamiseen ikään kuin edellisellä hallituksella ei olisi osaa eikä arpaa koko asiassa.

On ilmeisesti syytä muistuttaa, että edellisen hallituksen budjetti on voimassa tänä päivänä. Totuus on, että Holkerin hallituksen viimeinen budjetti ei ollut riittävän tiukka, mitä seikkaa ruotsalainen eduskuntaryhmä johdonmukaisesti korosti ja osoitti tämän myös konkreettisesti luopumalla mahdollisuudesta lisätä menoja 25 miljoonaa markkaa. Tilannetta pahensi entisestään, että kahden suuren hallituspuolueen eduskuntaryhmät äänestäjien miellyttämisinnossaan lisäsivät menoja vielä noin 75 miljoonaa markkaa vuositasolla piittaamatta seurauksista.

Suruttomia ovat ne sosialidemokraatit, jotka allekirjoittamalla välikysymyksen jatkavat itsepäisen aasin tapaan tämän tien kulkemista. Välikysymyksen tekijät peräävät elvytyspolitiikkaa, josta seuraisi menojen lisääntyminen ja siten lainanoton kasvu. Kaikesta päätellen he sulkevat silmänsä valtion jo nykyisellään liian suurelta velkaantumiselta, joka on vähintään 30 miljardia markkaa.

Men visst finns det vissa rester av konsensuspolitiken kvar. Den tar sig uttryck i övertygelsen att felet finns hos någon annan. Regeringen kritiserar arbetsmarknadsorganisationerna för att inte bära sin del av ansvaret och arbetsmarknadsorganisationerna beskyller regeringen för utebliven devalvering eller för att tvinga fram ett arbetsmarknadsavtal. Arbetstagarna anklagar arbetsgivarna och vice versa. Konsumenterna ställer producenterna till svars för de höga priserna och konsumenterna kritiseras för sin konsumtionsfest.

Så här kunde man fortsätta listan över ömsesidiga beskyllningar. Den leder emellertid ingen vart. Alla har vi säkert vår andel i orsakerna till den uppkomna situationen. Det viktiga är nu att se till helheten och inte enbart till dess enskilda delar. Finlands folk har rätt att kräva att regering och riksdag tar ansvar för helheten.

Situationen är nu så kastastrofal att radikala ingrepp är nödvändiga. De enkla lösningarnas tid är förbi. Det räcker inte längre med några återställare för att bota vår ekonomis baksmälla. Det krävs intensivvård och smärtsamma operationer. Och det brådskar med ingreppen. För varje dag som går blir läget allt värre och priset för de uppskjutna, visserligen obehagliga, men nödvändiga åtgärderna allt högre. Konkursvågen fortsätter, antalet arbetslösa växer, sannolikheten för att de utländska lånen sägs upp tilltar och statens kassakista töms.

Vägen ur krisen går via en korrigering av de strukturella felen i vår ekonomi. Detta kan ske antingen på ett obehärskat och brutalt sätt genom att låta marknadskrafterna operera fritt, eller på ett behärskat och mindre oangenämt sätt genom samförståndslösningar där alla tar sitt solidariska ansvar. Både korrigeringen via marknadskrafterna och samförståndslösningen innebär och måste innebära en sänkning av vår kostnadsnivå, men med väsensskilda konsekvenser. Marknadskraftsanpassningen leder till en utslagning av stora delar av arbetskraften och ökad arbetslöshet, men ett bibehållande av

uppnådda fördelar för dem som ännu har jobb. Samförståndslösningen innebär ett tillfälligt avkall på uppnådda fördelar, men en avsevärt lägre arbetslöshet. Valet av metod återspeglar solidariteten och blickarna är riktade mot arbetsmarknadsorganisationerna.

Herr talman! Det är av allt att döma någon slags tredje väg som interpellanterna efterlyser och som skulle förutsätta att staten enligt traditionellt keynesianskt mönster skulle stimulera ekonomin genom att ytterligare öka utgifterna. I rådande läge skulle en sådan politik vara både ansvarslös och katastrofal. Vår alltför höga skuldsättning skulle ytterligare stiga. Redan nu sväljer skötseln av skulden enorma summor och vi kan inte försätta oss i en situation där vi permanent blir tvungna att uppta nya lån för att kunna amortera gamla.

Svenska riksdagsgruppen har konsekvent drivit en ekonomiskpolitisk linje som tar sikte på att så snabbt som möjligt få landets ekonomi på fötter igen. Vi är övertygade om att en god ekonomi är den bästa sysselsättnings- och socialpolitiken och att ytterligare satsningar på socialpolitiken kräver en god ekonomi. Eftersom interpellanterna inte visar på några konkreta och realistiska alternativ till regeringens politik förenar sig svenska riksdagsgruppen med talmannens förslag om enkel övergång till dagordningen.

Arvoisa puhemies! Kaikesta päätellen välikysymyksen tekijät peräävät jonkinlaista kolmatta tietä, mikä edellyttäisi, että valtio perinteisen keynesiläisen mallin mukaan elvyttäisi taloutta lisäämällä menoja entisestään.

Vallitsevassa tilanteessa tällainen politiikka olisi sekä vastuutonta että katastrofaalista. Jo ennestäänkin liian suureksi muodostunut velkaantumisemme kasvaisi entisestään. Jo nyt velan hoito nielee suunnattomia rahasummia emmekä voi asettaa itseämme tilanteeseen, jossa me jatkuvasti joudumme ottamaan uusia lainoja vanhojen lainojen kuolettamiseen.

Ruotsalainen eduskuntaryhmä on johdonmukaisesti ajanut talouspoliittista linjaa, jonka tavoitteena on saada maan talous nopeasti jaloilleen. Olemme vakuuttuneita siitä, että hyvä talous on parasta työllisyys- ja sosiaalipolitiikkaa ja että lisäpanostukset sosiaalipolitiikkaan edellyttävät puolestaan hyvää taloutta.

Koska välikysymyksen tekijät eivät esitä konkreettisia realistisia vaihtoehtoja hallituksen politiikalle, ruotsalainen eduskuntaryhmä yhtyy puhemiehen ehdotukseen yksinkertaisesta päiväjärjestykseen siirtymisestä.

Ed. Paloheimo: Herra puhemies! Ministeri Kanerva puheessaan mainitsi, että välikysymyksen allekirjoittajat pyrkivät paisuttamaan julkista sektoria entisestään. Toivon, että seuraava vihreiden ryhmäpuheenvuoro osoittaa tämän käsityksen virheelliseksi.

Kaikille lienee selvää, että työttömyys ei ole irrallinen yhteiskunnallinen ilmiö, joka voitaisiin viipaloida kokonaisuudesta erilleen ja tarkastella sitä puuttumatta yhtäältä sen syihin ja toisaalta seurauksiin. Sillä on kansalliset ja kansainväliset yhtymäkohtansa. Sillä on suhdannevaihteluista johtuvat huippunsa ja aallonpohjansa, mutta myös suhdannevaihteluita huomattavasti pitkäjänteisemmät syynsä ja seurauksena.

Kaikille lienee siis selvää, että nykyinen työttömyys on vuosien politiikan seuraus, että se osittain riippuu Suomen ulkopuolisista tekijöistä, kuten Neuvostoliiton kaupan ja koko Euroopan kehityksestä, että se on olennainen osa kansainvälistä lamaa, että sen alkuperäiset syyt eivät ole nykyisen hallituksen aikaansaannoksia ja että merkittävänä syynä on suljetun sektorimme paisuminen ylisuureksi kokonaisuudessaan.

Kaikesta tästä huolimatta on oikeutettua ja johdonmukaista kysyä nykyiseltä hallitukselta, mihin se aikoo tässä tilanteessa ryhtyä, kun työttömien lukumäärä ylittää huikeasti entiset ennätykset. Vielä oikeutetumpaa on kysyä: Miksi hallitus ei nyt jo ole ilmoittanut ryhtyvänsä eräisiin toimenpiteisiin, jotka tuntuvat oikeilta lääkkeiltä vallitsevaan sairauteen? Vihreät eivät siis kysy pelkästään, mitä hallitus aikoo tehdä. Vihreät tarkentavat kysymystään ja kysyvät, miksei hallitus tee, mitä vihreät ehdottavat ja ovat osittain jo aikoja sitten ehdottaneet.

Tarkastelen seuraavassa kysymystä nelikentässä, jonka toisena ulottuvuutena on aikaperspektiivi ja toisena työn ja työllisyyden luominen.

Aikaperspektiivissä on syytä nähdä kehitys ensin yli suhdannevaihteluiden ulottuvana muutoksena ja sitten lyhytjänteisempänä akuuttina, välittömästi ratkaistavana ongelmana. Lyhyen ja pitkän tähtäyksen yhdistäminen on tietysti välttämätöntä. Mutta jos tarkastellaan vain välittömästi ratkaistavaa ongelmaa, syyllistytään siihen lyhytnäköisyyteen, jolla yhteiskunta etenee reaktiivisesti eikä suunnitelmallisesti kuten pitäisi. Työllisyyttä pitää siis tarkastella saman-

aikaisesti sekä suhdannevaihteluiden että niitä huomattavasti pidemmän kehityskaaren valossa.

Nelikentän toisessa ulottuvuudessa, joka on työn luonne, on syytä tavallisesti käsitellyn, virallisen ja kovan palkkatyön rinnalle kohottaa toinen sektori, epävirallinen ja pienimuotoinen rahapalkaton työ, joka todellisuudessa muodostaa merkittävän osan kansalaisten ajankäytöstä. On viisasta kysyä nykyisessä tilanteessa, miten tätä jälkimmäistä sektoria voitaisiin hyödyntää, kannustaa ja miten se voisi oikealla tavalla täydentää virallisen sektorin työllistämismahdollisuuksia. Työ pitää nähdä paitsi virallisena palkkatyönä myös epävirallisena palkattomana, mutta silti hyödyllisenä toimintana.

Puhun ensin virallisesta sektorista pitkällä aikavälillä. Tarkoitamme pitkällä aikavälillä tässä yhteydessä noin sukupolvea, 30:tä vuotta. Tämän aikavälin odotettavaa kehitystä voidaan luonnehtia ainakin seuraavilla seitsemällä kohdalla:

1) Maapallon väkiluku kasvaa noin 8 miljardiin. Kasvu keskittyy kehitysmaihin. Alipalkattua, kouluttamatonta työvoimaa on määrättömästi tarjolla, ja suuret kansainväliset yritykset siirtävät koneistetun massatuotantonsa kolmanteen maailmaan. Teollisiin maihin jäävät lähinnä palvelut ja korkeaa teknistä osaamista edellyttävä tuotannollinen työ. Tämä pitää ottaa huomioon tämän päivän koulutusohjelmissa. Kehittyneeseen tekniikkaan kannattaa siis panostaa.

2) Energian tuotannossa luovutaan sekä fossiilisista polttoaineista että ydinenergiasta. Fossiilisista polttoaineista luovutaan kasvihuoneilmiön takia, ydinenergiasta uraanin loppumisen vuoksi. Aikavälin kuluessa koko teollinen maailma siirtyy voimakkaasti kohti tuulienergian ja aurinkoenergian käyttöä. Näiden alojen tuotteilla tulee olemaan kova kansainvälinen menekki. Mainittakoon tässä yhteydessä, että suomalainen Neste Advanced Power Systems hallitsee tällä hetkellä noin 10:tä prosenttia aurinkoenergiajärjestelmien tuotannosta Euroopassa ja 2—3:a prosenttia koko maailmassa. Tämän tyyppistä kehitystä on syytä rohkaista. Näkökohta pitää ottaa huomioon nykypäivän tutkimusta ja vientiämme suunnattaessa ja tuettaessa.

3) Monet uusiutumattomat luonnonvarannot kuten tina, lyijy, kupari ja sinkki käyvät vähiin, ja teollinen maailma siirtyy kierrättävään tuotantojärjestelmään. Tämä edellyttää paitsi uudenlaista suunnittelua myös tuotannon ja kuljetuksen radikaalia uudistamista. Tämän alan asiantuntemukselle tulee runsaasti kansainvälistä kysyntää. Suomeen kannattaisi jo nyt perustaa erillinen tutkimuslaitos kierrättävän tuotannon kehittämiseksi.

4) Teollisuuden päästöille asetetaan tiukkoja kansainvälisiä rajoituksia. Puhdistavan ympäristötekniikan tuotesuunnittelu ja tuottaminen tulee olemaan kasvava ala koko maailmassa. Ahlströmin kehittämä leijupetimenetelmä lähinnä rikkidioksidin poistamiseksi voimalaitosten jätekaasuista on saavuttanut noin 50 prosentin markkinaosuuden maailmassa ja systeemejä on käytössä noin 90, joista valtaosa ulkomailla. Keskuslaboratorion kehittämä kloorivapaa sellunvalmistusmenetelmä on toinen yksittäinen suomalainen esimerkki monien mahdollisuuksien joukosta. Useita muitakin Suomessa kehitettyjä esimerkkejä ympäristötekniikan edistymisaskeleista voisi mainita. Tämän alan kehitystä on syytä eri tavoin tukea.

5) Teollinen maailma siirtyy kohti paperittomia rutiineja elektronisen tiedonsiirron ja tiedonvarastoinnin yleistyessä. Atk-tekniikan ja optisen kuidun tuomat mahdollisuudet kiihdyttävät kehitystä jo tällä vuosikymmenellä.

Puunjalostusteollisuus erityisesti teollisissa maissa pitää arvioida uudelleen. Suomen perusteollisuuden luonnetta on syytä muuttaa ja jalostusastetta nostaa nykyisestä. Viimekeväinen sisustusarkkitehtien järjestämä Metsästä huonekaluksi -näyttely antaa vihjeen niistä mahdollisuuksista, mitä suomalaisen puutavaran monipuolisella käytöllä on tulevaisuudessa. Korkeampi jalostusaste tuo mukanaan ratkaisevasti enemmän työpaikkoja kuin nykyinen pitkälle koneistunut massateollisuus. Kun raaka-ainemäärä on vakio, saadaan mäntysahatavarasta noin kaksinkertainen hinta selluun verrattuna, mutta huonekaluista noin 20-kertainen hinta. Tuotteet ovat silloin työtä sisältäviä ja materiaalin kuutiohinta merkittävä.

6) Liikenne tulee ympäristösyistä muuttumaan ratkaisevasti nykyisestä. Raideliikenne ja siihen liittyvä saasteeton liityntäliikenne ovat tulevaisuuden liikennemuodot. Tälläkin alalla on saavutettu jo joitakin lupaavia tuloksia. Suomessa kehitetty sähköauto voitti viime syksynä pidetyn kansainvälisen kaupunkiajokilpailun Brysselissä. Veturin valmistuksessa on perinteitä, joita ei saa päästää katkeamaan, vaan uusien nopeiden junien kehitystä on tiiviisti seurattava. Koko tämä kehitys pitää ottaa huomioon jo nyt liikenneverkkoamme suunniteltaessa ja rakennettaessa. Uusia ratoja ei kannata suunnitella alle 300 kilometrin tuntinopeudelle.

7) Biotekniikka on seitsemäs alue, jota kannattaa kehittää. Sen eettiset ongelmat ovat tosin synnyttäneet jo laajan keskustelunsa. Biotekniikan mahdollisuuksia tulevina vuosikymmeninä tuskin voidaan kieltää. Tämän alan valikoiva tutkimus on tänään välttämätöntä Suomessakin, jotta tulevaisuuden näköalat näissä suhteissa eivät jäisi meiltä täysin pimentoon.

Olen edellä keskittynyt tarkastelemaan pitkän tähtäyksen näkymiä ja työn tarjontaa tulevaisuudessa pelkästään uusien tuotantosektoreiden valossa. Olen edelleen pyrkinyt painottamaan aloja, joilla saattaisi olla vientimahdollisuuksia ja joiden viennin voi odottaa seuraavina vuosikymmeninä lisääntyvän. En ole ottanut huomioon lainkaan aloja, joiden työllistävä vaikutus on näennäistä eikä paranna mitenkään yhteiskunnan tuotannon kokonaisrakennetta.

Edellisen näkökulman olen valinnut siitä syystä, että tuotanto ja tuotannollinen työ on tietysti tulevaisuudessakin kaiken muun välttämätön perusta. Julkinen sektori ja yksityisen sektorin hallinnollinen osa kuten koko palvelusektori lepää luonnollisesti vain tuotantomme menestyksen varassa.

Tähän liittyy myös näkökulma, jota ei voi liikaa korostaa. Mitä enemmän yhteiskunnassa on tyhjäkäyntiä, sitä vaikeampaa on edellä mainitun sektorin menestyminen kovassa kansainvälisessä kilpailussa. Siitä syystä on tulevien vuosien aikana erityisesti julkisen sektorin hallinnollista osaa tehostettava merkittävästi nykyisestä.

Siirryn nyt käsittelemään virallisen sektorin välittömiä toimenpiteitä.

Edellä esitetyt pitkän tähtäyksen näköalat suomalaisen tuotannon kehittämiseksi ja työllisyyden turvaamiseksi eivät tietysti anna välitöntä apua nykyiseen hätätilaan. Jotta hetkellistä tilannettamme voitaisiin tarkastella realistisesti, on aluksi todettava työttömien todellinen lukumäärä. Viralliset 250 000 työtöntä ovat todellisista työttömistä vain osa. Laman aikana jokainen yksityinenkin yritys pyrkii lykkäämään lomautuksia ja irtisanomisia mahdollisimman pitkälle ja julkisella sektorilla vallitseva tehottomuus ja tyhjäkäynti lisääntyy. Virallisiin työttömyyslukuihin tulee lisätä piilotyöttömyys, eikä liene kovin väärin arvioida todellinen työttömyysluku noin 400 000:ksi. Jotta ongelma saataisiin täysin korjatuksi, tulisi siis luoda heti noin 400 000 järkevää tuotannollista ja todellista hyötyä tuottavaa työpaikkaa. 400 000 ihmistä pitäisi työllistää toiminnassa, jolla tuotettaisiin ihmisten tarvitsemia hyödykkeitä, joiden hyödykkeiden valmistamiseen on tekniikka ja tuotantokoneisto olemassa ja joita ihmiset ovat valmiit ostamaan Suomessa tai jotka menisivät kaupaksi ulkomailla. Rehellisyyden nimissä on heti todettava, ettei se liene mahdollista. En usko, että täällä kukaan mukaan pystyy ratkaisemaan ongelmaa näillä keinoin. Sen sijaan hallituksen työllistämismahdollisuudet täytyy jakaa tuotannolliseen työllistämiseen ja muuhun. Palaan asiaan hetken kuluttua.

Tuotannollisesta työllistämisestä seuraavaa: Hallitus on esittänyt asuntotuotannon, asuntojen hankinnan ja asuntojen perusparannuksen, vauhdittamista siten, että ensi vuonna valmistuisi erilaisten tukitoimien turvin noin 52 000 asuntoa. Näistä 25 000 olisi arava-asuntojen uustuotantoa, ja näiden lisäksi tulisivat kovan rahan asunnot. Määrät ovat selvästi suurempia kuin viime vuosina yleensä. Tällainen työllistäminen on tietysti mielekkäämpää kuin ei mikään.

On kuitenkin syytä muistaa, että Suomessa on jo 15 000 tyhjää uutta asuntoa. Vanhoja tyhjiä asuntoja on tuohon nähden moninkertainen määrä. Monet ihmiset ovat joutuneet ns. kahden asunnon loukkuun ja joutuvat maksamaan kohtuuttomia korkomenoja. Useat ovat tästä syystä joutuneet sosiaalitoimistojen asiakkaiksi. Nämä ongelmat pitäisi muistaa, kun työllisyyttä pyritään ratkaisemaan asuntojen määrää lisäämällä. Kannattaisi myös muistaa, että mitä suurempi on asuntojen määrä niiden tarvitsijoihin nähden, sitä pulmallisempaa on samaa työllistämiskeinoa käyttää tulevaisuudessa.

Asuntoja rakentaa tietty ammattikunta ja heidän jatkuva, luonnollinen ja terve työllistämisensä tulevaisuudessakin edellyttää pysyvää asuntojen todellista tarvetta. Olisi myös epätervettä aluepolitiikkaa antaa asuntojen tyhjentyä ja rapistua syrjäseuduilla ja kannustaa ihmisten muuttoa Ruuhka-Suomeen lisäämällä asuntojen määrää esimerkiksi Uudellamaalla kaikkien muuttajien toiveiden mukaisesti.

Edellisistä näkökohdista johtuen olisi mielekkäämpää kohdistaa uudisrakentamisessa päähuomio asumisväljyyden eikä asuntojen lukumäärän lisäämiseen. Asumisväljyyden keskimääräiseen lisäämiseen on aitoa ja luonnollista tarvetta. Asuntojen lukumäärän lisääminen sen sijaan johtanee siihen, että vuoden 1992 lopulla tyhjien asuntojen määrä on vain nykyisestäkin kasvanut ja työttömyys kohtelee nykyistäkin pahemmin alan ammattilaisia.

Asunnottomuus taas on erotettava asuntojen fyysisestä määrästä. Se olisi korjattavissa saattamalla tyhjät asunnot järkevään käyttöön. Siihen on useita nopeampia ja yksinkertaisempia keinoja kuin uusien asuntojen massiivinen rakentaminen.

Rakentamisen alalla raideliikenteen kehittäminen vaikuttaa pitkällä tähtäyksellä kaikin puolin mielekkäältä työllistäjältä. VR esitti alun perin budjettiin 500 miljoonaa markkaa suurempaa rahasummaa radanpidon kuluihin, kuin nyt on hyväksytty. Jos hallitus olisi hyväksynyt tuon summan, olisi noin 3 000 ihmistä saanut työtä, ja rataverkkoamme olisi pystytty parantamaan olennaisesti. Helsinki—Tampere-osuuden ja Oulu—Kontiomäki-osuuden ja useiden muiden pätkien työt olisi saatu käyntiin vuonna 1992. Merkittävämpää olisi kuitenkin ollut selvä signaali raideliikenteen puolesta, mikä olisi johtanut suunnittelutöiden käynnistymiseen ja vastaaviin sekä ympäristön että talouden kannalta hyödyllisiin investointeihin myös tulevina vuosina.

Kokonainen laaja alue, jonka työllistämismahdollisuuksia ei toistaiseksi ole juuri lainkaan hyödynnetty, on kierrätyksen edistäminen. Suomessa syntyy jätettä vuosittain noin 12 miljardin markan edestä. Tästä hyödynnetään noin kaksi kolmasosaa ja yksi kolmasosa, noin 4 miljardin edestä jätettä, jää hyödyntämättä. Jätehuollon kustannukset ovat vuosittain noin 2 miljardia markkaa. Yhteensä olisi käytettävissä siis noin 6 miljardin liikevaihto työllistämiskohteisiin, joissa voitaisiin tarjota työtä nimenomaan ammattitaidottomille ja vaikeimmin työllistettäville ihmisille. Summa vastannee noin 60 000—80 000 ihmisen työllistämismahdollisuutta. Tähän voitaisiin ryhtyä välittömästi. Työllisyysmäärärahoja pitää myös kohdentaa tämän tyyppiseen toimintaan.

On selvää, että palkka- ja kustannustason lasku, sisäinen devalvaatio, parantaa vientimahdollisuuksiamme nykyisestään. On erittäin vaikea kuitenkaan kuvitella, että nopeasti pystyttäisiin tuolla keinolla parantamaan tuotteidemme menekkiä niin paljon, että työttömyysluvut putoaisivat edes mielekkäälle tasolle. Näin ollen tuotannollinen sektori tuskin pystyy välittömästi ratkaisemaan työllisyysongelmaamme millään tavalla. Olisi myös itsepetosta sulkea silmänsä piilotyöttömyydeltä puhumattakaan siitä, että sitä ryhdyttäisiin tilastolukujen parantamiseksi vielä keinotekoisesti lisäämään nykyisestään.

Puhun seuraavaksi koulutuksesta, joka on toinen mahdollisuus tuotannollisen toiminnan ohella. Virallisella sektorilla olisi yksi keino synnyttää mielekästä toimintaa, vaikkei se pystyisikään luomaan mielekkäitä työpaikkoja. Viittaan aikaisemmin esittämiini ennusteisiin tuotannon rakenteiden muuttumisesta seuraavien vuosikymmenten aikana.

On katastrofaalista ajautua tulevaisuuteen ilman näköaloja, ilman ennusteita tai ilman varautumista seuraavien vuosikymmenien kehitykseen. Monen alan voi ennustaa todennäköisesti laajenevan ja kehittyvän seuraavan tai seuraavien vuosikymmenten aikana voimakkaasti. Tuskin millään noista aloista Suomi pystyy kokonaisuudessaan saavuttamaan merkittäviä markkinaosuuksia, mutta ei meidän tarvitsekaan. Suomen viennille riittää tulevaisuudessa, että meiltä löytyy riittävästi perustavaa asiantuntemusta erilaisten kehittyvien sektoreiden piirissä vaikkapa niiden yksityiskohtiin liittyen. Sitä ei tällä hetkellä ole tarpeeksi.

Tulisi valita selvät painopistealueet, esimerkiksi kierrättävä ja säästävä tekniikka, uudet energiamuodot, biotekniikan valikoidut sovellutukset, atk-tekniikan software, metsäteollisuuden nykyistä korkeammat jalostusmuodot, ympäristötekniikka yleensä ja saasteettoman liikenteen kehittäminen. Tällaisten potentiaalisten tulevaisuuden alojen tutkimukseen, tuotekehittelyyn, vientitukeen ja koulutukseen pitää panostaa voimakkaasti.

Työttömät ihmiset pitää ohjata, mahdollisesti jopa velvoittaa, pohjakoulutustaan vastaavaan uudelleenkoulutukseen. Silloin työttömyyskorvauskin muuttuisi opintorahan luonteiseksi. Pitää hyväksyä, että nykyisessä nopeasti muuttuvassa maailmassa monien täytyy vaihtaa ammattiaan jossain elämänsä vaiheessa. Millä perusteella yhteiskunnan koulutusponnistelut kohdistetaan vain 6-vuotiaisiin?

Jos tätä keinoa käytettäisiin rohkeasti ja ennakkoluulottomasti hyväksi, olisi laman aikana mahdollista kouluttaa Suomeen uusien tuotannonalojen monipuolinen ja eri tasoja edustavien ammattikuntien kokonaisuus, jolla olisi tulevaisuudessa todellista iskukykyä silloin, kun tulevilla tuotannonaloilla käydään tiukkaa kansainvälistä kilpailua. Jos työttömien ihmisten annetaan vain olla huolehtien yksinomaan heidän aineellisesta toimeentulostaan tehdään karhunpalvelus paitsi tuleville ikäluokille myös työttömille ihmisille itselleen. Itse asiassa tuhannen taalan paikka: laman todellinen hyödyntäminen

ja kääntäminen myönteiseksi ilmiöksi jätetään käyttämättä.

Hallitus on budjettiesityksessään panostanut melko paljon esimerkiksi Teknologian kehittämiskeskukseen ja Kehitysaluerahastoon, mutta ammatillisen aikuiskoulutuksen määrärahat ovat vähentyneet. Edellinen ehdotus tähtäisi kuitenkin niiden voimakkaaseen lisäämiseen. Tuollainen tarve liittyisi korkeaan työttömyyteen, vaikkei tulevaisuuden näköaloja sanottavasti pohdittaisikaan.

En malta olla tässä yhteydessä lopuksi viittaamatta vihreiden vanhaan keppihevoseen: ympäristöveroihin. Siitä mainittiin myös meidän varjobudjetissamme. Kun ympäristöverot kompensoidaan tuloveroja alentamalla, kannustetaan samalla työvoimavoittoista tuotantoa ja työvoimavoittoisia aloja. Ympäristöveroilla ja niitä kompensoivilla tuloverojen alennuksilla on voimakas työllistävä vaikutuksensa koko yhteiskunnassa edellyttäen tietysti, että verot ovat merkittäviä.

Työllisyydestä ja työttömyydestä puhuttaessa tarkoitetaan lähes aina vain palkkatyötä, normaalin työnantaja—työntekijä-suhteen puitteissa tapahtuvaa toimintaa. Palkasta maksetaan vero ja työ suoritetaan asiasta säädettyjen ehtojen mukaisesti. Harvoja poikkeuksia on. Esimerkiksi metsämarjojen myynti ja äidinmaidon luovutus on verovapaata toimintaa. Tämän lisäksi kaikissa kotitalouksissa käytetään tietysti merkittävä osa ajasta kotitöihin, joista kukaan ei maksa eikä saa palkkaa.

Pidemmän aikavälin kuluessa tulevaisuudessa olisi varmasti ihmisten ajankäytön kannalta mielekästä vapauttaa pienimuotoiset työsuoritukset kovin tiukan ja holhoavan lainsäädännön puristuksesta. Virallisen, kovan ja laitostuneen sektorin rinnalle tulisi antaa kehitysmahdollisuus epäviralliselle, vapaamuotoiselle ja pienessä mittakaavassa tapahtuvalle toiminnalle, jonka rahaliikenne ei olisi veroviranomaisten valvonnan alaista. Ns. pimeä työ pienessä mittakaavassa pitäisi laillistaa. Talkoot, vastavuoroiset työsuoritukset, pienet palvelut rahapalkkaa vastaankin pitäisi hyväksyä pelkästään luonnollisten ihmissuhteiden ylläpidon vuoksi. Kokonaisuudessaan epävirallisen sektorin mahdollisuuksia virallisen rinnalla tulisi harkiten mutta määrätietoisesti lisätä eikä kaventaa.

Esimerkkinä siitä, kuinka hysteerisen kielteisesti nykyinen yhteiskuntamme suhtautuu kaikkeen tämäntapaiseen toimintaan, olkoon kahden nuorukaisen aloittama kimppakyytien välityspalvelu Jyväskylässä viime keväänä. Kimppakyydeillähän pyritään kulkemaan samalla autolla asunnolta työpaikalle ja takaisin, silloin kun matkustajilla on osapuilleen sama matka. Jyväskylässä kaksi yritteliästä nuorukaista, sen jälkeen kun itse kimppakyytiajatus laillistettiin, ryhtyi pientä puhelinmaksua vastaan välittämään tietoja eri paikkojen välillä ja eri aikoina kulkevista autoista. Toiminta olisi sillä tavoin muuttunut systemaattiseksi ja siitä olisivat kaikki hyötyneet. Puuhastelu kiellettiin, koska rahasuoritusten vastaanotto kimppakyydin yhteydessä tulkitaan laittomaksi. Samahan koskee normaalia talkootyötä. Kaikesta tällaisesta takakireydestä tulisi tulevaisuudessa päästä eroon.

Lama tarjoaisi hyvän mahdollisuuden aloittaa epävirallisen sektorin laajennus. Kun hallitus ei pysty ratkaisemaan massatyöttömyyttä, on irvokasta, että se samanaikaisesti kieltää yksityisten kansalaisten aloitteellisuuden sen osittaiseenkin ratkaisuun ruohonjuuritasolla. Syy on tietysti selvä: pelätään joidenkin verorahojen jäävän saamatta. Mutta noiden verorahojen jääminen kansalaisille verottajan asemesta olisi laman aikana pieni haitta niiden merkittävien etujen rinnalla, joita sektorin vähäinenkin vapauttaminen toisi tullessaan. Työtä löytyisi merkittävässä määrin, ihmisten keskinäinen normaali ja terve kanssakäyminen lisääntyisi, järkevä toiminta olisi ihmisten mielenterveydelle terapiaa täydellisen toimettomuuden ja apatian asemesta. Sitä paitsi yleinen mielipidekin pitää pienimuotoista pimeää työtä oikeutettuna ja sallittuna. Miksi sitä ei sitten voitaisi vaikka väliaikaisesti sallia virallisestikin?

Edellisen rinnalla tulisi ryhtyä lainsäädännöllisiin toimiin yksityisten ammatinharjoittajien ja pienyritysten kannattavuuden parantamiseksi.

Arvoisa puhemies! Mielestäni pitkän tähtäyksen rakenteellisia ratkaisuja tulisi painottaa enemmän kuin ed. Helteen arvoisassa ponnessa on painotettu. Mielestäni näennäisen työllistämisen ja todellisen työllistämisen välinen ero pitää nähdä kristallinkirkkaana, ja tätäkin olisi mielestäni voinut korostaa enemmän. Koska kuitenkin opposition eri ponsien keskinäinen asettaminen vastakkain ja niistä äänestäminen on ikävää poliittista sirkusta, asetun edellisistä varauksista huolimatta kannattamaan ed. Helteen esittämää perustelulausumaa päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodoksi.

Ed. Laakkonen: Arvoisa herra puhemies! Nykyisen hallituksen lähtökohta oli harvinaisen epäedullinen. Olihan edellinen hallitus syönyt siltä lähes kaikki eväät ja jättänyt vielä suuren, ylensyönnistä johtuvan ruokalaskun seuraajalleen. Vuosina 1987—89 kansantulomme kasvu oli suurempi kuin minkään muun Euroopan maan. Työllisyys oli hyvä ja vienti veti. Kunnat ja yritykset lainasivat rahaa ulkomailta. Kotimaiset pankit tyrkyttivät rahansa kansalle ja kansa otti ja kulutti. Loppujen lopuksi kaikki velkaantuivat. Oli juhlittu, vaikka ei olisi ollut varaa. Oli syöty enemmän kuin oli tienattu.

Samanaikaisesti rahamarkkinat vapautettiin liian nopeasti. Investoinnit suunnattiin etupäässä kulutusta ruokkiviin kohteisiin, kun olisi pitänyt investoida teollisuuteen ja tulevaisuuden työpaikkoihin. Suurituloisten verohelpotukset lisäsivät ennestäänkin liikaa paisunutta kulutusta. Korkea korkotaso rasitti erityisesti asuntovelallisia. Ja vaaleja odotellessa on hallitus oli toimeton.

Kaiken edellä mainitun seurauksena sinipunalle tuli surkea tilinpäätös. Suomen ulkomaanvelka oli kaksinkertaistunut, markkinakorot hipoivat ennätyslukemia, lakisääteiset menot olivat kasvaneet, työttömyys noussut huimasti, bruttokansantuote pudonnut miinukselle.

Tämä oli lähtötilanne. Edeltäjiltä ei jäänyt eväitä nykyiselle hallitukselle, vain taakkaa, josta pitäisi nyt päästä eroon.

Tämä hallitus ei halua tarjota kansalaisille herkkupaloja, joista maksu peritään jälkikäteen. Hallitus haluaa panna talouden kuntoon, ja se merkitsee tässä tilanteessa vyön kiristämistä. Kohtuullista on, että kulutusjuhlien järjestäjät eivät pakoile vastuuta vaan ovat mukana loppusiivouksessa eli tukevat nyt valtion ja kansantalouden kuntoon saattamista.

Vaikeassa taloudellisessa tilanteessa jokainen päivä tuo lisää velkaa valtiolle 60 miljoonaa markkaa päivässä nettona. Siksi on harmittavaa, että hallituksen toiminnan käyntiin lähtö alkurutiineineen vei huomattavan paljon aikaa. Hallituksen muodostamistehtäviin pitäisi ryhtyä Ruotsin mallin mukaisesti heti, kun eduskuntavaalien tulos on selvillä.

Heti toimikautensa alussa hallitus antoi elinkeinoelämälle tuntuvan tukipaketin. Hallituksen teko oli täysin perusteltu. Tukitoimien vaikutuksia ja niiden tuottamaa hyötyä elinkeinoelämälle tulisi kuitenkin seurata ja analysoida. Hallituksen on saatava palaute antamastaan avusta. Summittainen rahanjako ei ole hyväksyttävää.

Suomen kansantalouden keskeisiä ongelmia ovat vaihtotaseen vaje ja ulkomainen velkaantuminen. Molemmat ovat viime vuosina kasvaneet johtuen viennin ja avoimen sektorin osuuden supistumisesta kansantuotteessa. Muun muassa idänkaupan romahtamisen vuoksi on viennin rakenne viime vuosina kovasti yksipuolistunut.

Ongelma on nyt vaihtotaseen vajeen rakenne. Kaupan vaje on pienentynyt, mutta ulkomaisten korkojen menot ovat roimasti kasvaneet, ulkomaisten sijoitusten tuotot vähentyneet ja matkustus- ja kuljetustaseen vajeet kasvaneet.

Suomen ulkomainen velka oli maaliskuun lopussa 137 miljardia markkaa eli yli 26 prosenttia bruttokansantuotteesta. Jos lainat lyhennettäisiin uusilla lainoilla, kaksinkertaistuisi ulkomainen velka neljässä ja puolessa vuodessa. Siksi hallituksen toimenpiteet elinkeinoelämän ja viennin elvyttämiseksi ovat oikean suuntaisia.

Maamme taloudellinen lama on osoittautunut ennakoitua pidemmäksi ja syvemmäksi. Hallituksen toimenpiteistä huolimatta työttömyys on noussut ennätyslukemiin. Lama on jatkunut vasta vuoden, mutta työttömien määrä on kasvanut jo samaksi kuin koko edellisen, kolme ja puoli vuotta kestäneen laman aikana 1970-luvun lopulla. Merkkejä ei ole ollut havaittavissa työttömyyden kasvun hidastumisesta, saati pysähtymisestä. Valtiovarainministeriön kehitysarvion mukaan tuotanto supistuu tänä vuonna 5 prosenttia eikä kasvua odoteta vielä vuonna 92. Nopeita työllisyyttä kohentavia toimenpiteitä ei ole helposti löydettävissä.

Pitkäaikainen korkea työttömyys tuo mukanaan maallemme myös muita ongelmia. Jos kehitys muissa maissa on edullisempi, alkaa nettomuuttovirta maastamme pois. Muuttohalukkaita ovat yleensä nuoret, ammattitaitoiset ja pitkälle koulutetut. Niin sanottu aivovienti voi työttömyyden jatkuessa koitua ajan oloon maallemme kohtalokkaaksi. Ammattitaitoisen osaavan väen vähentyessä on vaarana, että myös investoinnit sijoittuvat muualle ja talouden kasvu hidastuu pitkälläkin aikavälillä. (Ed. Rinne: Kasinohuijarit painuvat Amerikkaan!) Edellä mainittu kehitys nopeuttaisi väestö- ja työvoimarakenteen vinoutumista keski-iän noustessa.

Hallitus on kaavaillut yksilöllisen varhaiseläkkeen ja osa-aikaeläkkeen ikärajojen tarkistuksia. On oikein, että yksilön mahdollisuuksia päästä terveydellisistä syistä osa-aikaeläkkeelle parannetaan. Muilta osin on syytä vielä harkita, miten kasvavan työttömyyden tilanteeseen sopivat työvoiman tarjontaa lisäävät toimenpiteet.

Oikea ajankohta eläkeiän nostamiseen olisi työvoimapulan koittaessa, joka on tosiasia viimeistään vuosituhannen vaihteen jälkeen.

Kuntien velvoitetyöllistämisjärjestelmää tulee kehittää niin, että se antaa mahdollisuuden työllistää myös avoimen sektorin toimesta. Ennätysmäisen suuren työttömyyden hoito vie ymmärrettävästi budjetista suuren osan. Oikean suuntainen on myös hallituksen esitys lisätä aikuiskoulutusta nykyisessä tilanteessa.

Talonrakentamisen alalla on työttömien määrä vuoden aikana kolminkertaistunut, kun teollisuuden työttömyys on vastaavana aikana yli kaksinkertaistunut. Kun vastaavasti maassa on asuntopula, on oikein, että asuntorakentamista elvytetään valtion toimesta. Laman mahdollisesti jatkuessa on asuntorakentamista lisättävä panostaen ennen kaikkea vuokra-asuntotuotantoon.

Ammattiyhdistysten panos työntekijöiden aseman parantamisessa on merkittävä ja kiistaton. Heidän työnsä hedelmät ovat koituneet kaikkien palkansaajien hyväksi. Saavutettujen tulosten säilyttämiseksi ay-liikkeen tulee nyt osallistua entistä vastuullisemmin taloutemme tervehdyttämiseen.

Nyt on maamme kansan- ja valtiontaloudessa tultu tilanteeseen, että jaettavana on vain niukkuutta. Maamme ongelmat tuntien on tiennäyttäjäksi asettunut maamme korkein johto lupautuessaan palkkansa alentamiseen. Tässä tilanteessa toivoisi, että ay-väki myös antaisi periksi ja tulisi vastaan yhteiskuntasopimuksen synnyttämiseksi ja tuponeuvottelujen eteenpäinviemiseksi. Sekä kansan- että valtiontalouden kuntoon saattaminen koituu ajan oloon yhteiseksi hyödyksi. Pallo on nyt ay-väellä ja eduskunnan oppositiolla. He päättävät, avataanko ongelmavyyhden solmut vai annetaanko laman jatkua ja olojen yhä kurjistua. (Ed. Vähäkangas: Miksi meillä on hallitus sitten?) — Hallitus yrittää toimia parhaansa mukaan, mutta tarvitsemme oppositiolta tukea. (Ed. Vähäkangas: Mitä se on tehnyt?) — Hyvin paljonkin on tehnyt ja yrittää lisää.

Työttömyyden samoin kuin elinkeinoelämän ongelmia voidaan lieventää oikein valituilla talouspoliittisilla toimenpiteillä. Vientiteollisuuden aloista etenkin metsäteollisuus on odottanut devalvaatiota. Hallitus on tehnyt päätöksen, ettei devalvoi. Suomen ulkomainen velka on jo noussut niin huimiin lukemiin, että devalvaatiosta koituisi huomattava lisälasku valtiolle, kunnille ja yrityksille.

Piilodevalvaatiota sisältyy myös ecusidonnaisuuteen. Dollari on viennin laskutusvaluutta. Jos dollari vahvistuu huomattavasti, on devalvaation vaikutus Suomelle merkittävä. Ecusidonnaisuuden vuoksi Suomen kilpailuasema Länsi-Euroopan markkinoihin päin ei kuitenkaan heikkene dollarin vahvistuessa. Jonkin asteinen devalvoituminen on mahdollista myös valuuttaputken sisällä. (Eduskunnasta: Kyllä me sen tiedämme!) — Tiedämme kyllä tutkimusten ja muun informaation mukaan.

Devalvaation sijasta hallitus pyrkii samaan vaikutukseen sisäisen devalvaation eli deflaation kautta alentamalla elintasoa ja leikkaamalla mm. palkkoja. STK onkin äänekkäästi vaatinut palkkojen ja välillisten työvoimakustannusten alentamista teollisuuden kilpailukyvyn nopeaksi palauttamiseksi.

Deflaatiopolitiikka johtaa funktionaaliseen tulojen uusjakoon. Palkkojen alentamisesta hyötyy koko yrityssektori sekä vähän tuontipanoksia sisältävä vientiteollisuus. Deflaatiopolitiikan ongelma on kotimaisen kysynnän supistuminen ja kotimarkkinoiden tuotannon heikkeneminen eli ajan oloon työttömyyden lisääntyminen ja laman syveneminen. Tutkimukset osoittavat, että siksi deflaatiopolitiikka on harvoin onnistunut.

Viime hallituskaudella korkeasuhdanteen vallitessa kysyntää olisi pitänyt leikata rajummin. Jos nyt laman aikana leikataan kysyntää, johtaa se suhdanteiden jyrkkenemiseen. Jos palkkoja ryhdytään leikkaamaan, on siihen liityttävä myös kuluttajahintojen leikkaaminen edellä mainituista syistä.

Säästöpankkien Keskus-Osake-Pankki kaatui eilen Suomen Pankin syliin. Kasinopelille tuli nöyryyttävä loppu. Alkumenestyksen huumassa myös taloustoimittajat sokaistuivat ylistämään pörssinerojen kykyjä. Tosiasia on nyt, että kasinopelin kulut maksavat loppujen lopuksi säästäjät ja lainantarvitsijat. Onhan jo väläytelty palvelumaksujen korottamista. Pankkitarkastusvirastoa on sanottu hampaattomaksi. Nyt sille tuli vahvaa näyttöä. Pankkien harjoittamasta kasinopelistä olisi pitänyt tehdä loppu heti alkuunsa. Vastuuta tapahtuneesta kantavat myös Suomen Pankki ja pankkivaltuusmiehet. Rahamarkkinoiden hallitsematon vapauttaminen ja kasinopeli ovat johtaneet syviin kansantaloudellisiin ongelmiin, jotka näkyvät nyt mm. ennätysmäisen korkeana työttömyytenä.

Arvoisa puhemies! Suomen valtion- ja kansantalouden tilanne on erittäin hankala. Halli-

tukselta odotetaan paljon. Näyttää siltä, että jos hallitus ryhtyy korjaamaan yhtä ongelmaa, syntyy jo toinen. Talouspoliittinen liikkumavara on hyvin pieni. Muuttuvuustekijöitä on paljon, ja suhdanteet ovat herkät.

Neljän toimintakuukautensa aikana hallitus on käytettävissä olevin keinoin pyrkinyt nostamaan maamme taloudellisen kasvun alkuun. Lama on kuitenkin ollut ennakoitua syvempi ja pitempiaikainen, eikä elpymisen merkkejä ole vielä havaittavissa. Uskomme kuitenkin, että järkevillä talouspoliittisilla toimenpiteillä saamme valtiontalouden kuntoon, elinkeinoelämän elpymään ja työttömyyden vähenemään. Koko kansan edun nimessä kristillinen liitto haastaa opposition yhteisiin taloustalkoisiin.

Arvoisa puhemies! Kristillisen liiton eduskuntaryhmä katsoo, että hallituksen toimenpiteet ovat olleet oikean suuntaisia ja tähdänneet työllisyyden ja talouden elpymiseen. Ryhmä antaa tukensa hallitukselle ja esittää yksinkertaista päiväjärjestykseen siirtymistä.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Pesälä.

Ed. Mäkelä: Arvoisa puhemies! Kuluneella viikolla kolme päivää käydyn budjetin lähetekeskustelun jälkeen olemme taas keskustelemassa hallituksen harjoittamasta talouspolitiikasta nyt vasemmistoliiton tekemän ja siihen SMP:tä lukuun ottamatta muiden oppositiopuolueiden yhtymän työllisyysasioita käsittelevän välikysymyksen ansiosta. Käytännössä budjetin pohjalta käyty keskustelu jatkuu keskittyen nyt työllisyysnäkymiin ja tilanteen korjaamismahdollisuuksiin.

SMP teki heti eduskunnan kokoonnuttua kuluvan kuun 10 päivänä myös oman välikysymysesityksensä, jossa käsiteltiin pitkälti samoja aiheita, kuitenkin hieman laajemmasta näkökulmasta katsoen. Mielestämme vasemmistoliiton käyntiin panema välikysymyshanke työllisyydestä ja sen hoitamisesta on aihepiiriltään todella tärkeä mutta liian suppea. Mielestämme tulisi pelkän työllisyyden sijaan keskustella edelleen koko talouspolitiikasta ja sen linjauksista. On hedelmällisempää puuttua syihin kuin pelkkään seurauksiin, vaikkakin ne ovat itsenäisyytemme ajan historian vaikeimpia. Taudin syyt on voitava poistaa, ennen kuin sen oireet kyetään pysyvästi parantamaan.

Välikysymyksen perusteluissa esitetyt sangen murheelliset tilastotiedot maamme työllisyyden tämänhetkisestä tilasta pitävät varmaankin paikkansa. On valitettavasti totta, että tulevana talvena pahimpien uhkakuvien mukaan työttömyys on kohoamassa käytännössä jopa yli 400 000:een. Tämä merkitsee sitä, että työttömyys tulee kohtaamaan tuolloin jo lähes joka toista tai joka kolmatta suomalaista kotia. Nyt jos koskaan on kysymys kansallisesta hätätilasta. Kuten jo edellä totesin, kysymys ei ole kuitenkaan pelkästä työllisyysongelmasta vaan koko kansantalouden mittavasta kriisistä. Työllisyysongelmat ovat eräs sen heijastuma, joskin erittäin vaikea.

Valtaa pitävä keskustalainen Esko Ahon johtama porvarihallitus arvosteli nimityksensä jälkeen ankarasti edeltäjäänsä Holkerin hallitusta. Se kritisoi tuolloin edeltäjäänsä huonosta taloudenhoidosta ja antoi samalla itsestään kuvan maan tulevana pelastajana. Hallitus julisti pyrkivänsä viemään Suomen yli ja ohi talousrikkojen ja vaikeiden aikojen uhkaavien kuilujen. Saman kaltaisiin ja vielä houkuttelevampiin lupauksiin perustuen keskusta sai myös maaliskuussa käydyissä eduskuntavaaleissa suurvoiton. Tämän takia olikin luonnollista, että kansa odotti suu messingillä tulevalta hallitukselta oikeita ja kaikille kansalaisille hyvinvointia tuottavia tekoja. Kaikkein suurimmat odotukset lienevät olleet vähempiosaisen kansanosan keskuudessa, lupasihan suurin hallituspuolue vaalikampanjoissaan perusturvan pikaista toteuttamista mm. eläketurvaa parantamalla.

Ahon hallituksen käytännön toimenpiteet maan talouden kuntoon saattamiseksi kevätistuntokauden loppupuolella alkoivat melko rivakasti. Suomen markka kytkettiin äärimmäisen nopealla toteuttamisaikataululla EY-valuuttaan ecuun. Asia valmisteltiin ja vietiin läpi lähes palokuntavauhdilla. Tarkoituksena oli saada Suomen talous vakiintumaan ja luottamus Suomen markkaan ulkomailla vahvistumaan niin, että samalla ylikorkeana kauan pysytellyt korkotaso saataisiin alenemaan. Korkotaso laskikin väliaikaisesti, mutta luottamus maamme valuuttaan ei täydellisesti ja lopullisesti palannut, kuten olemme viime viikkoina voineet huomata markkinakorkojen noustessa lähes päivittäin lähemmäs keväisiä huippulukemia. Tämä ei suinkaan johdu sinänsä ecupäätöksen virheellisyydestä vaan Suomen markan jättämisestä yliarvostetulle tasolle verrattuna muihin tärkeimpiin valuuttoihin.

Hallituksen ratkaisevin talouspoliittinen virhe tapahtui siis jo hallituksen ensimmäisissä toimenpiteissä kevätistuntokauden aikana. Hallitus jätti ecuratkaisun yhteydessä tekemättä ainoan luonnollisen toimenpiteen eli päätöksen markan ulkoisen arvon alentamisesta, toisin sanoen devalvaation. Hallituksen päätös olla devalvoimatta johti siihen, että spekulaatiot mahdollisella devalvaatiolla jatkuvat edelleen ja korkotaso palautuu vähitellen lähes takaisin entisiin huippulukemiinsa.

Lisäksi ongelmallisimpana seurauksena suomalaisen teollisuuden vienti lähti putoamaan syöksylaskuvauhtia alaspäin entisestään. Kesän ja alkusyksyn aikana olemme tulleet tilanteeseen, jossa tällä hetkellä elämme. Suomalainen vientiteollisuus makaa kuin vanha, vuotava lotja lähes umpeen kasvaneessa lahden poukamassa ilman, että sillä on näköpiirissä mitään piristystä tulevaisuudessakaan.

Vientihintamme ovat liian korkeat länsimarkkinoille, ja perinteiset itämarkkinat ovat tyrehtyneet käytännössä kokonaan. Ennusteita ja kommentteja kuunnellessa tuntuu siltä kuin Suomen vientiteollisuudella olisi ylitsepääsemätön umpikuja edessä.

Elinkeinoelämän edustajat ja lukuisat johtavat talousasiantuntijat ovat syksyn aikana esittäneet tehdyn devalvaatiopäätöksen muuttamista eli devalvaation suorittamista. Asiantuntijalausunnoissa on todettu, ettei maallamme ole kuin kaksi vaihtoehtoa vallitsevasta talousumpikujasta ulospääsemiseksi: Tulee suorittaa pikaisesti riittävän korkea markan ulkoisen arvon alentaminen, tai sitten on tehtävä niin kutsuttu sisäinen devalvaatio. Tilanteessa tarpeellisen devalvaation suuruus on nyt kuitenkin merkittävästi korkeampi kuin se olisi ollut keväällä ecuratkaisun yhteydessä päätökselle luonnollisempana ajankohtana. Tuolloin olisi todennäköisesti riittänyt hieman alle 10 prosentin suuruinen devalvaatio, mutta tänä päivänä tarvitaan jo reippaasti yli 10 prosentin suuruista devalvaatiota tilanteen laukaisemiseksi.

Herra puhemies! Hallitus on kuitenkin lähtenyt toisen vaihtoehdon eli sisäisen devalvaation linjalle. Se merkitsee maan sisällä suoritettavia kustannustasoa alentavia toimenpiteitä. Sellainen toimenpide voi olla ainoastaan yritysten kustannustason pudottaminen palkkojen ja raaka-aineiden hintoja sekä pääomakustannuksia alentamalla ja yritysten välillisiä työvoimakustannuksia vähentämällä. Käytännössä merkittävimmäksi osatekijäksi kuitenkin jäänee työvoimakustannusten keventäminen. Lisäksi julkisen sektorin menoja on pystyttävä karsimaan, kuten hallituksen eduskunnalle juuri antamassa valtion vuoden 92 tulo- ja menoarvioesityksessä onkin yritetty menetellä.

Sisäisen devalvaation linjaansa hallitus on ryhtynyt kutsumaan yhteiskuntasopimukseksi. Yhteiskuntasopimukseen tähtäävien neuvottelujen osapuolina ovat olleet työantaja- ja työntekijäjärjestöt sekä maan hallitus. Hallitus on tosin pyrkinyt pysymään huutosakkina vaatimassa työmarkkinaosapuolia pikaisiin neuvotteluihin palkkojen alentamisesta. Palkkojen alennusprosentti on vaihdellut 5:n ja 20:n välillä esittäjästä riippuen. Lisäksi työantajajärjestöt ovat innostuneet aiheesta niin, että ovat tuoneet pöytään kaikki kellastuneet propagandapaperinsakin viimeisten 10—15 vuoden ajalta. Ay-liike on taasen katsonut aiheelliseksi kaivaa esiin vanhoja suunnitelmiaan oman imagonsa kohottamiseksi, varsinkin kun se on ollut sisäisen kriisin kourissa jäsenmääriensä vähentyessä ja merkityksensä heikentyessä.

Tilanne on ollut siis erittäin otollinen vakavaan yhteenottoon yhteiskuntamme eri intressipiirien välillä. Tilannetta ei liene ollut omiaan parantamaan huutosakin kärkijoukossa seisseen valtiovarainministerin innostunut kannustushuuto ay-järjestöjen merkityksen vähäisyydestä ja siihen kuulumisen vapaaehtoisuudesta. Tunteet käyvät varsin kuumina molempien neuvotteluosapuolien sisällä ja ympärillä. Tällaisessa tilanteessa tuntuu varsin pieneltä mahdollisuus päästä riittävän nopeasti kyllin pitkälle menevään ratkaisuun suomalaisen työn kustannustason alentamiseksi. Liian paljon arvovaltaa on pelissä liian suurten kysymysten yhteydessä.

Kaiken kiistelyn ja toisaalta empimisen ja hidastelun tuloksena on vientimme romahtanut totaalisesti. Samoin on käynyt kotimaisen kulutuksen johtuen pitkälti työttömyyden jyrkästä noususta. Noidankehästä ei näytä olevan lähiaikoina mitään ulospääsytietä, ainoastaan yhä paheneva kehityssuunta. Pitkään jatkuessaan ja edelleen pahentuessaan korkea työttömyys tulee aiheuttamaan suuren kansallisen ongelman ja ennen kaikkea taloudellista ja sosiaalista hätää monissa suomalaisissa kodeissa.

Tätä hätää ovat vielä omalta osaltaan lisäämässä hallituksen juuri annettuun budjettiesitykseen liittyvät sosiaaliturvan leikkaustoimenpiteet ja julkisen sektorin pakkolomakaavailut. Työttömyyskorvaukset jäädytetään ja työntekijöiden omavastuuosuutta niissä lisätään, eläkkeiden

indeksitarkistukset jätetään suorittamatta, korkovähennysten määrää verotuksessa alennetaan, sosiaali- ja terveyspalvelumaksuja nostetaan jne. Kansalaisista tuntuu tällä hetkellä siltä kuin heidät olisi unohdettu siperialaiselle aavikolle pahan lumituiskun keskelle hataraan mökkiin istumaan. Suojaa ei tunnu löytyvän mistään suunnasta, kun lunta tulee tupaan niin ovista kuin ikkunoistakin.

Arvoisa puhemies! Suomen talouden tulevaisuus riippuu pitkälti siitä, pystytäänkö ja millä ripeydellä ulkomaisen ja myös kotimaisen kysynnän elvyttämiseen. Ulkomaisen kysynnän uudelleenviriäminen on täysin kiinni edellä luettelemistani toimenpiteistä eli suomalaisen työn, tuotteiden hinnan, saamisesta kilpailukykyiseksi ulkomailla. Kotimaisen kysynnän kasvaminen on taasen kiinni pitkälti siitä, säilyykö kansalaisilla ostovoima ja minkä tasoisena. Kansalaisten tulotasoa alentavat ja sen kasvua rajoittavat toimenpiteet vaikuttavat valitettavasti juuri päinvastoin eli alentavat kansalaisten ostovoimaa. Näin ollen pelko kotimaisen kysynnän alenemisesta edelleenkin on aiheellinen.

Kun sekä kotimainen että ulkomainen kysyntä on vähäistä, ei myöskään investointeihin ryhdytä. Näin ollen lisätyöpaikkojen syntyminen katoavien tilalle on olematonta. Kansantalous on kuin arka jänis pää pensaassa odottaen taivaan rysähtämistä niskaan. Kukaan ei uskalla tehdä yhtään mitään, ja juuri tämän pelon takia tilanne pahenee päivä päivältä. Se, jolta päätöksiä odotetaan, on maan hallitus, mutta se on vähintäänkin yhtä arka ja neuvoton. (Ed. Kemppainen: Budjetti on tehty!)

Suomen taloudellisen tilanteen parantamiseksi ja lamakaudesta jälleen noususuhdanteeseen siirtymiseksi tarvitaan siis tehokkaita ja nopeita toimenpiteitä. Perusedellytyksiä tilanteen korjaantumiseksi on ulkomaankaupan saaminen uudelleen nousuun ja tätä kautta työllisyystilanteen paraneminen sekä edelleen kotimaisen kysynnän ja investointien viriäminen. Palkkojen alentaminen ja kansalaisten muunkin tulotason pienentäminen ja sitä kautta tuotantokustannusten ja vientihintojen alentaminen on suhteellisen hidas tie vallitsevasta lamasta ulospääsemiseksi.

Sisäinen devalvaatio vaatii kaikkien osapuolien siihen mahdollisesti lopulta suostuessakin aikaa vähintäänkin 1—3 vuotta, jotta saavutetaan sellainen kilpailukykymme parantuminen, mikä merkitsee tuotantokustannustemme alenemista pahimpien kilpailijamaidemme tasolle. Näin ollen sisäisen devalvaation linja tulee merkitsemään Suomelle ja suomalaisille, jos ei aivan seitsemää, niin ainakin 3—5 laihaa vuotta.

Mikäli hallitus vielä tulisi järkiinsä, mitä todellakin toivomme ja odotamme, se tekisi päätöksen Suomen markan ulkoisen arvon alentamisesta eli devalvoinnista riittävän korkealla prosentilla. Tällöin olisi maallamme merkittävästi paremmat mahdollisuudet päästä vallitsevasta tilanteesta ulos kohtuullisen nopeasti. Luonnollisesti markan ulkoisen arvon alentamisen vaihtoehto ei ole ongelmaton sekään. Toimenpiteen seurauksena ulkomainen velkamme kasvaisi merkittävästi, teollisuuden monet investoinnit kallistuisivat, ulkomailta tuotettujen tuotteiden hinta nousisi jne. Nämä kaikki ovat luonnollisesti kipeitä ja vakavia seurauksia.

Toisaalta kuitenkin riittävän suuri devalvaatio pikaisesti toteutettuna toisi vientiteollisuutemme umpikujaan merkittävästi nopeamman ratkaisun kuin sisäinen devalvaatio. Devalvaation avulla saisimme ulkomaankauppamme vientihinnat palautetuksi realistiselle tasolle. Ulkomaalaisia ei pystytä houkuttelemaan ostamaan suomalaisia tuotteita vain siksi, että ne on tehty Suomessa ja niiden väitetään olevan laadullisesti muita parempia. Ostaja katsoo, mikä on aivan luonnollista, hintaa ja valitettavasti vasta toisena tekijänä laatua. Luonnollisesti meidän tulee Suomessa uskoa kykyihimme ja etevyyteemme, mutta itserakkaus ei saa olla liian suurta. Meidän tulee vanhan viisauden tapaan luottaa vain itseemme ja omiin kykyihimme vakavasta tilanteesta ulos pääsemiseksi.

Palaan lopuksi välikysymyksen pääsisältöön eli vallitsevaan vaikeaan työllisyystilanteeseen. Hallitus on juuri antamassaan valtion vuoden 1992 tulo- ja menoarvioesityksessä eräänä säästötoimenpiteenään esittänyt hieman yli neljä vuotta vanhan työllisyyslain muuttamista siten, että ns. toistuvaistyöttömien työllistämisvelvoite kumottaisiin.

Työllisyyslakihan säädettiin vuosina 1983—1987 koolla olleen eduskunnan viimeisenä työpäivänä. Työllisyyslakia oli valmisteltu koko tuolloisen Sorsan hallituksen vallassaoloajan, ja työtä oli johtanut silloinen SMP:läinen työvoiministeri. Työllisyyslakia vastustivat aluksi lähes kaikki muut puolueet. Lopulta SMP sai myös silloiset hallituspuolueet eli keskustapuolueen, sosialidemokraatit ja RKP:n taivutelluksi lain hyväksymisen kannalle.

Viime eduskunnan aikana käydyssä työllisyyspoliittisessa selontekokeskustelussa oli sävy jo pitkälti toinen. Lähes kaikki puolueet kehuivat kilvan työllisyyslakia ja sen tehokasta vaikutusta. Isiä ja äitejä laille löytyi eduskunnasta roppakaupalla. Nyt Ahon hallitus on esittämässä tällä hetkellä vallassa olevien puolueiden toimesta työllisyyslain merkittävää heikentämistä.

Työllisyyslain olennaisena tarkoituksena on turvata kaikille maamme kansalaisille mahdollisuus vähintäänkin määräajoin saada itselleen työtä. Mikäli henkilö ei työmarkkinoilla pysty sijoittumaan normaalilla tavalla työelämään usean vuoden aikana, alenee hänen työntekokykynsä pitkän työttömyyden takia olennaisesti. Tällainen työstä vieraantuminen on erittäin vahingollista yksilölle itselleen ja myös yhteiskunnalle. Sen seuraukset ovat raskaat ja maksavat paljon. Tämän takia on ensiarvoisen tärkeää, että jokainen kansalainen pääsee ainakin määräajoin ja riittävän usein mukaan työelämään ja tällä tavoin säilyttää tuntumansa työn tekemiseen.

Mikäli hallituksen säästötoimiin vedoten esittämät toimenpiteet työllisyyslain heikentämiseksi toteutuvat, tullaan maahamme luomaan entistä vakavampi työllisyysongelman heijastuma eli työnteosta vieraantuneet kansalaiset. Samalla tullaan rikkomaan kansalaisten perusoikeutta ja valtio tulee laiminlyömään velvollisuuttaan kansalaisten työvoiman erityiseen suojeluun.

Mielestämme työllisyyslain heikentäminen ei ole oikeaan aikaan osunut säästötoimenpide, vaan sillä lailla tullaan kärjistämään muutenkin kurjistunutta tilannetta entisestään. Olennaista tilanteessa olisi se, että ns. avoin sektori saadaan toimimaan mahdollisimman tehokkaasti ja mahdollisimman pian.

Luonnollisesti velvoitetyöllistäminen ei ole kansantalouden ongelmien ratkaisu mutta ei se sitä myöskään estä. Velvoitetyöllistäminen on ainoastaan yhteiskunnan käden ojennus työttömäksi joutuneelle ja kauan tai usein työttömänä olleelle henkilölle.

Herra puhemies! SMP:n eduskuntaryhmä katsoo, että nykyinen Ahon hallitus on lähtenyt hoitamaan vaikeata taloustilannetta väärin reseptein ja liian hitaalla aikataululla. Hallitus pyrkii saamaan aikaan ns. yhteiskuntasopimuksen, mikä merkitsee sisäisen devalvaation vaihtoehtoa. Tämän pitkällisen prosessin vaativan toimenpiteen, mikäli siitä pystytään ylipäätänsä sopimaan, vaatima aikataulu on tilanteen vakavuus huomioon ottaen liian hidas. Suomella ei ole enää varaa odottaa tilanteen korjaantumista vuosikausia, vaan tarvitaan merkittävästi tehokkaampia ja nopeampia toimenpiteitä.

Suomen saaminen ulos nykyisestä talouskriisistä vaatii SMP:n mielestä pikaisen devalvaation suorittamista. Riittävän korkea devalvaatio yhdistettynä muihin aikaisempien kokemusten opettamiin rinnakkais- ja lisätoimenpiteisiin tuo mahdollisuuden kansakunnallemme uuteen taloudelliseen kasvuun ja hyvinvoinnin edelleen lisäämiseen jatkossa. Tämän takia katsomme, että hallituksen nyt esittämä talouspoliittinen linjanveto ja työllisyyden hoitotoimenpiteet ovat virheelliset ja osin puutteelliset. Tämän takia Ahon hallituksen tulisi pikaisesti erota ja maahamme tulisi muodostaa mahdollisimman pätevistä oman alansa asiantuntijoista koottu virkamieshallitus. Virkamieshallituksen tehtäväksi tulisi devalvaation valmistelu ja siihen liittyvien tukitoimenpiteiden suorittaminen. (Ed. Pulliainen: Ei devalvaatiota suunnitella!)

Puoluepoliittisesti sitoutuneiden ministerien näyttää olevan liian vaikeata niellä tilanteen vaatimia todella katkeria lääkkeitä. Tämän takia sitoutumattomien virkamiesten muodostama virkamieshallitus olisi vallitsevassa tilanteessa ylivoimaisesti paras vaihtoehto. Eduskunnan tulisikin nyt todeta, että hallitus on aivan liian heikko, neuvoton ja kokematon luotsaamaan Suomen ulos talouskriisistä ja joukkotyöttömyydestä.

Edellä olevaan perustuen ehdotan perustellun päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodoksi seuraavaa:

"Eduskunta toteaa, että luovuttuaan ecuratkaisun yhteydessä markan ulkoisen arvon alentamisesta ja mahdollisuudesta sen avulla vaikuttaa vientiimme ja sitä kautta talouselämän ja työllisyyden positiiviseen kehitykseen hallitus ei ole pystynyt esittämään mitään sellaisia suunnitelmia ja toimenpiteitä, jotka riittävän nopealla aikavälillä voisivat helpottaa lamaa ja vähentää työttömyyttä sekä ylläpitää olemassaolevaa perusturvaa,

ja toteaa, että tästä syystä hallitus ei enää nauti eduskunnan luottamusta,

sekä siirtyy päiväjärjestykseen."

Ed. Malm merkitään läsnä olevaksi.

Ed. U k k o l a : Arvoisa puhemies! Tämä on neljäs päivä, kun eduskunnassa puhumme sa-

moista asioista: taloudesta, elinkeinoelämän kilpailukyvystä, työttömyydestä. Onko löytynyt viisastenkiveä? Ei, vaan olemme kehässä, noitaympyrässä, josta ei näytä olevan ulospääsyä.

Työttömyys on kasvanut rajusti siksi, että taloutemme on rapakunnossa. Kun yritykset kaatuvat velkataakkansa alle, työttömyys kasvaa kestämättömiin mittoihin. Lääkekin on, itse asiassa hyvin yksinkertainen: työvoimakustannukset ja korot alas. Mutta mistä löytyy se suostuttelija, joka saa työmarkkinamiehet nielemään sisäisen devalvaation ja tekemään yhteisvastuullisia päätöksiä niin, että myös työttömät muistetaan? Miten pystymme eduskunnassa samalla sekä säästämään että olemaan oikeudenmukaisia yhteiskunnan kaikkein heikoimpia kohtaan? En usko, että se budjettiesityksen epäsosiaalinen linja, joka siinä kiistatta on, romuttaa koko hyvinvointiyhteiskuntamme perustan. Sen sijaan uskon, että perusta romuttuu, jos nyt emme pysty tinkimään mistään.

Onko kukaan todella ajatellut, mitä Suomelle tapahtuu, jos puolet yrityksistämme tekee konkurssin ja toinen puoli muuttaa ulkomaille? Mitä Suomesta jää jäljelle? Missä silloin on se hyvinvointi-Suomi, jonka puolesta eduskunnassa on pian neljä päivää ja yötä taisteltu? Onko kohtalomme sama kuin demokratisoituneiden keskisen Itä-Euroopan maiden? Jos pankki keinotteli itsensä hulluina vuosina sellaiseen tilaan, että se rojahtaa nyt Suomen Pankin syliin ja sitä kautta eduskunnan vastuulle, niin minkälaisessa kunnossa ovatkaan yrityksemme, joiden pitäisi antaa ihmisille töitä?

Otan yhden esimerkin. Pohjoisessa investoitiin hulluina vuosina matkailuun aivan järjettömästi. Sata miljoonaa markkaa lainaa 15 prosentin korolla ei tuntunut miltään. Entä nyt? Yritykset ovat konkurssikypsiä, käyttökate on miinusmerkkinen, tulot eivät riitä edes korkojen maksuun, saati että voitaisiin maksaa palkat ja lyhentää lainaa.

Näiden yritysten tueksi tuskin yhteiskuntaa voi ja ilkeää huutaa avuksi. Niitä ei alun perinkään perustettu terveelle liikeidealle. Ne perustettiin Roope-kuvat silmissä kiiluen rahantekoautomaateiksi. Nyt niistä on tullut rahanimuautomaatteja. Mikä on ollut näiden hurlumheiyritysten vaikutus? Ne ovat vetämässä perässään konkurssiin terveet ja elinkelpoisetkin yritykset. Kun pankit ovat kriisissä, vaatimukset vakuuksista kasvavat, eivätkä pankit enää suostu auttamaan käyttöpääoman puutteessa olevaa yritystä pahimman ohi edes lyhytaikaisella luototuksella. Siksi onkin erinomainen asia, että maahan on luotu kriisiryhmä torjumaan turhia konkursseja. Toivottavasti tämä estää edes muutaman tuhannen uuden työttömän syntymisen.

Kenenkään on turha kiistää sitä, että parasta työttömyyden torjuntaa olisi järkevä sopimus työmarkkinoilla. Vain siten voidaan palauttaa vientiteollisuuden kilpailukyky ja vain siten voidaan turvata se, että Suomessa jatkossakin on pieniä ja keskisuuria yrityksiä ja ihmisillä töitä.

Mutta ennen kuin taloutemme saadaan vedetyksi lamasta, yritykset jaloilleen ja talouselämän pyörät pyörimään, tapahtuu kauheita. Työttömyys on kasvamassa Suomen oloissa käsittämättömiin mittasuhteisiin. Ja työttömyys on yhteiskunnallisista vitsauksista onnettomin. Se on inhimillinen tragedia, se vie ihmiseltä ihmisarvon. Heinäkuun lopussa Suomessa oli 250 000 työtöntä, heistä alle 20-vuotiaita oli yli 50 000. Tilanne pahenee päivä päivältä. Voi kysyä: Onko hallitus tehnyt kaikkensa työttömyyden torjumiseksi?

Toki on ymmärrettävää, ettei elvyttäviin toimiin nyt ole mahdollisuuksia, kuten täällä on monta kertaa hallituksen taholta vakuutettu. Mutta olen myös samaa mieltä kuin käsittääkseni koko oppositio ja aika moni myös hallituspuolueiden kansanedustajista: laman aikana kannattaa rakentaa. Rakentamisen kustannukset ovat halventuneet. Ala on myös yksi niistä harvoista, joilla palkat ovat liukuneet. Urakkatyön hinta on pudonnut kiihkeimmistä ajoista jopa 40 prosenttia.

Hallitus esittää budjettiesityksessään yli 25 000 uuden aravalainoitetun ja vuokra-asuntojen korkotuen turvin rahoitetun asunnon rakentamista. Vaikka ilmeisesti tämäkin on asuntoministeriltä suuri saavutus, enemmän olisi järkevää saada. Siksi LKP:n eduskuntaryhmän puheenjohtajana olen allekirjoittanut raha-asia-aloitteen, jossa ehdotetaan, että eduskunta ottaisi ensi vuoden budjettiin 450 miljoonaa markkaa siirtona asunto-olojen kehittämisrahastoon. Jos lainanotto- ja -myöntämisvaltuutta korotetaan, voidaan 10 300 vuokra-asunnon asemasta aloittaa ensi vuonna 17 000 vuokra-asunnon rakentaminen sekä 2 000 asumisoikeusasunnon asemasta 3 000 asumisoikeusasuntoa. Toivon, että tämä aloite saisi jatkossa myös hallituspuolueiden kansanedustajien tuen. Koko valtiontalouden kannalta kustannusten lisäys ilmeisesti jäisi suhteellisen vähäiseksi. Mitä enemmän rakennetaan, sitä vähemmän on ihmisiä työttöminä,

työttömyyskorvauksia maksetaan vähemmän ja verotuloja saadaan enemmän.

On kuitenkin turha kuvitella, että Suomi pelastuisi järkyttävän suurelta 10—11 prosentin työttömyydeltä edes tulopoliittisella realismilla. Vain raju, selvästi yli 5 prosentin bruttokansantuotteen kasvu pelastaisi meidät lähivuosien 10—11 prosentin työttömyydeltä. Ja sellaista kasvua ei kukaan vakavissaan edes kuvittele. Toisin sanoen: valtiovarainministeriön omienkin laskelmien mukaan parhaassa tapauksessa työttömyysaste jäisi ainakin 8 prosenttiin.

Arvoisa puhemies! En oikein jaksa hyväksyä niitä puheita, että Suomi astuu työttömyydessäkin euroaikaan. (Ed. Stenius-Kaukonen: Sehän on totta!) Vaikka 10 prosentin työttömyys on eurooppalaista keskitasoa, pohjoismaisittain se on järkyttävä. Onko meidän tosiaan tällaiseen sopeuduttava? Onko niin, että kriisissä ei ole pelkästään Itä-Eurooppa, vaan myös pohjoismaisen hyvinvointivaltion peruspilarit? Jos näin on, kysymys on paljon laajemmasta ja vakavammasta asiasta kuin noin 40 säästölaista ensi vuoden budjetissa tai nollalinjasta työmarkkinoilla.

Lama on onnettomalla tavalla osoittanut, ettei laeilla työttömyyttä torjuta. Ei auta, vaikka työvoima on valtiovallan erityisessä suojeluksessa. Kun ei ole työtä, niin ei ole. (Ed. Stenius-Kaukonen: Niitä pitää järjestää!) Mutta sitä ei voi kukaan väittää, ettei työllisyyslailla olisi pystytty helpottamaan työttömyyden kirouksia. Erityisesti se on toiminut pohjoisessa ja Itä-Suomessa, jossa työttömyys hyvinäkin aikoina on ollut yhteiskunnallinen vitsaus.

Nyt kun työttömyys koko maassa on kasvanut suurtyöttömyydeksi ja ulottuu myös Etelä-Suomeen, työllisyyslain määräys alueellisten työttömyyserojen kaventamisesta on osoittautumassa kuplaksi. Mutta vielä pahempi tilanne olisi, jos työllisyyslakia muutettaisiin niin, että alueellisten erojen perusteella työllistettävät eli yli 1,8 kertaa valtakunnan työttömyysaste laskettaisiin työvoimapiirikohtaisesti eikä työssäkäyntikohtaisesti. Jos tämä suunnitelma olisi sisällytetty tulossa olevaan työllisyyslain muutokseen, se olisi merkinnyt esimerkiksi Oulun läänissä lähes 4 000:ta uutta työtöntä.

Työttömyys on pohjoisessa kasvamassa kestämättömäksi. Kun valtakunnallinen työttömyys kasvaa 10—11 prosenttiin, pohjoisessa se uhkaa nousta lähes 20 prosenttiin, kuten edustaja Apukka täällä eilen illalla kertoi. Siksi on välttämätöntä, että alueellisten erojen perusteella työllistettävien kerrointa lasketaan 1,5:een, kuten alun perin työllisyyslain säätämisen aikaan suunniteltiin.

Toistuvaistyöttömien työllistämisvelvoitteen poistamista on perusteltu sillä, että tulevana talvikautena toistuvaistyöttömien määrä tulee ennakkoarvioiden mukaan kasvamaan niin suureksi, että säästötavoitteita toteuttava julkinen sektori ei pysty tätä tehtävää mielekkäästi hoitamaan. Mikäli toistuvaistyöttömien työllistämisvelvoite poistetaan, tulisi pitkäaikaisesta työttömyydestä kärsivien asema turvata myös siinä tapauksessa, että yli vuoden kestänyt työttömyys on keskeytynyt lyhyiden työssäolojaksojen takia. Ne työttömät, jotka 14 kuukauden aikana ovat olleet 12 kuukautta työttöminä, tulisi määritellä työhön oikeutetuiksi. Tätä on esittänyt valtioneuvostolle mm. Oulun lääninneuvottelukunta. En näet oikein usko, että omatoiminen työllistäminen korvaisi työllistämisvelvoitteen juuri vaikeimmin työllistettävien kohdalla.

Sen sijaan ketään ei pitäisi pakottaa työhön. Tässä suhteessa työllisyyslain muutos uskoakseni on järkevä, jos kohta vaarana on, että työttömyydestä tulee joillekin elämäntapa. Vaaravyöhykkeessä ovat juuri nuoret. Siksi on tehtävä kaikki voitava, jotta nuorille, alle 25-vuotiaille löydetään järkevää ja mielekästä työtä. On inhimillinen tragedia, jos työttömyydestä tulee elämän tarkoitus.

Laman vaikutukset ovat suomalaisille raskaat. Työttömyys, nimenomaan nuorten työttömyys, on niin suuri yhteiskunnallinen vaiva, että sen helpottamiseksi on tehtävä kaikki. Siksi en ymmärrä, miksi hallitus budjettiesityksessään on heikentänyt Kehitysaluerahaston toimintamahdollisuuksia. Olen tässä aivan eri mieltä kuin ed. Paloheimo ryhmäpuheenvuorossaan ja kysynkin: Eikö Kehitysaluerahaston toimintamahdollisuuksien heikentäminen edesauta yritysten ajautumista konkursseihin ja ihmisten joutumista kilometritehtaalle, kun politiikan pitäisi olla päinvastainen? (Ed. Pulliainen: Eihän ed. Paloheimo puhunut Kehitysaluerahastosta mitään!)

Kehitysaluerahastolla on oma tärkeä tehtävänsä toimia alueellisen yritystoiminnan kehittäjänä. Se myöntää riskirahoitusta pienille ja keskisuurille yrityksille eli juuri niille, jotka ovat suurimmassa konkurssivaarassa. Budjettiesityksessä on kavennettu Keran valtuuksia korkotukiluottoihin 315 miljoonasta markasta 180 miljoonaan markkaan. Kaiken huipuksi hallitus esittää poistettavaksi Keran mahdollisuudet

myöntää uusia kehittämisavustuksia valtion rahoituksena, vaikka tätä toimintamuotoa nimenomaan tarvitaan nyt, kun pankit ovat tulleet äärimmäisen tiukoiksi ja varovaisiksi. Hallituksen politiikka onkin omituista: Suuria, pääomavaltaisia vientiteollisuusyrityksiä kyllä tuetaan, mutta ei kiinnitetä riittävästi huomiota työllistäviin pieniin ja keskisuuriin yrityksiin.

Kehittämisavustusten myöntämismahdollisuus, joka nyt näyttää olevan Keralta poistumassa, on suuri linjakysymys. Mikä oikein on hallituksen politiikan taustalla? KTM perustelee tätä sillä, että avustusten myöntäminen on viranomaistoimintaa, joka ei sovi osakeyhtiölle. KTM:n virkamieskö tietää asiat paremmin kuin Kera, joka on tehnyt tätä työtä 20 vuotta, paljon kauemmin kuin ministeriö? Hallitus toivottavasti tulee järkiinsä, onhan mm. aluepoliittinen neuvottelukunta puuttunut asiaan ja vaatinut Keran kehittämisrahoitukseen varattavaksi 100 miljoonaa markkaa. Määrärahan yli kaksinkertaistaminen tästä vuodesta on enemmän kuin paikallaan, mikäli halutaan perustaltaan terveet pk-yritykset pelastaa uhkaavalta konkurssilta. Tämän lisäksi tarvitaan tietenkin suhdannelainojen kaltaista palokuntatoimintaa.

Kun olen kuunnellut täällä käytyä keskustelua ja katsellut työmarkkinajohtajien jahnausta televisiosta, en voi olla pelkäämättä. En voi olla kysymättä, olemmeko me tieten tahtoen kulkemassa kohti suurta yhteiskunnallista kriisiä. Yleislakon mahdollisuus on välähtänyt useamman kuin yhden kansanedustajan puheessa viime päivinä. Minusta tällainen on vastuutonta. Ongelmat ovat niin suuria, etteivät asiat lakkoilulla parane. Ne ovat niin suuria, ettei yhdelläkään hallituksella olisi toisenlaisia vaihtoehtoja. Siksi en myöskään aio olla opposition rintamassa tulevassa luottamuslauseäänestyksessä. Eivät asiat hallitusta kaatamalla parane, mikä tietenkin on välikysymysten alkuperäinen ja aito tarkoitus. Ja virkamieshallitusta tässä kaikkein vähiten kaivataan! Jos poliitikot eivät pysty toimimaan ja kantamaan vastuuta, mitä varten me täällä silloin olemme?

Arvoisa puhemies! Jos kaikki menee pieleen, niin kuin nyt näyttää, olkaamme onnellisia: Me ajamme helvettiin ensimmäisessä luokassa. (Ed. Skinnari: Ravintolavaunussa!) Työttömät, nuo surkimukset, matkustakoot b-luokassa. (Ed. Rinne: Siksi tämä hallitus pitää kaataa!) Kaaoksen tulimeressä voimme ylväästi heiluttaa punalippuamme: (Ed. Pulliainen: Onko tavoitteena ennenaikaiset vaalit?) Sentään pidimme loppuun saakka kiinni saavutetuista eduista. Emme taipuneet — vaikka taituimme.

Työministeri K a n e r v a : Eduskunnan herra puhemies! Ensinnäkin kannanotto siihen, pitääkö Suomessa asennoitua 10 prosentin pysyvään työttömyyteen. Ne, jotka ovat valmiita tämän ottamaan vastaan, ilmoittautukoot pysyväksi ilmiöksi. Minä lähden siitä, että joka tämän kaltaisen työttömyyden kokee arkipäiväiseksi todellisuudeksi, annetuksi realiteetiksi, sietää vaihtaa päätöksentekijän paikalta pois. Se, joka lähtee siitä liikkeelle, että korkea työttömyyden taso maassamme on meille ulkoapäin annettu tekijä, johon pitää antautumismentaliteetilla suhtautua, ei kanna mielestäni riittävästi poliittista vastuuta.

Sen vuoksi pitää olla toimenpiteitä, joilla voidaan työttömyyden tasoa merkittävästi tässä maassa alentaa. Tämänhetkisessä taloudellisessa tilanteessa samanaikaisesti meillä on taloushistoriamme 50 vuoden perspektiivillä katsottuna luultavasti rajuin lama ja samanaikaisesti erittäin raju rakennemuutos menossa hallitsemattomalla tavalla. Niiden yhteenlaskettu vaikutus on tämän hetken työttömyysluvuissa nähtävänä.

Nämä kaksi samanaikaisesti vaikuttavaa yhteiskunnallista tekijää ovat aiheuttaneet työttömyyden korkean tason, jossa työministeriön käsityksen mukaan on järkevää varautua 10 prosentin työttömyyteen ensi budjettivuonna. Mielestäni sillä tähdätään nimenomaan siihen, että valtionhallinnossa, julkisessa hallinnossa, ja yksityisessä yritystoiminnassa riittävän vahvasti ymmärrettäisiin nyt se, ettei ensinnäkään kaunistella tilastoja eikä myöskään kuvitella selviydyttävän sen kaltaisilla pienemmillä työttömyysarvioilla, jotka näyttävät viime kuukausien tilastokehityksen valossa kaikki osoittautuneen liian pieniksi. Sen vuoksi on parempi, että sanotaan mahdollisimman reippaasti se, mikä suurimmalla todennäköisyydellä on jatkossa odottamassa. Varaudutaan toimenpiteittemme vaikuttavuustasolla siihen paitsi resurssipuolella eli rahallisia kysymyksiä koskevassa katsannossa myös sitä instrumenttivalikoimaa ajatellen, jossa työllisyyslaki on tietysti kaikkein keskeisimmässä asemassa. Ne pitää virittää sille tasolle, että kykenemme torjumaan 10 prosentin työttömyyden. Sen vuoksi, että voidaan passiivisesta velvoitetyöllistämisestä todellakin siirtää aktiiviseen työvoimapolitiikkaan resursseja, nämä muutokset ovat välttämättömiä.

Toisin sanoen, herra puhemies, 10 prosentin eurotyöttömyysuhka, johon viitataan, ei voi olla Suomen linja. Meillä täytyy olla ratkaisuja riippumatta siitä, että työttömyys aiheutuu monista kotitekoisista ja ulkoisista tekijöistä yhteenlaskettuna summana, johon mm. välikysymyspuheenvuorossa ed. Helteen toimesta ansiokkaasti viitattiin. Eiväthän ne voi olla tekijöitä, joita me tahdottomasti seuraamme, ja koetamme vain lisätä viime kädessä työttömyysavustusten määrää sen mukaisessa tahdissa kuin työttömyysprosessi on suomalaiselle yhteiskunnalle aiheuttamassa ongelmia. Ei.

En ymmärrä myöskään sitä, herra puhemies, mitä täällä ainakin parissa ryhmäpuheenvuorotasoisessa puheenvuorossa väläytettiin, että tässä maassa pitäisi siirtyä asiantuntijavaltaan. Kertokaa minulle, mistä asiasta tässä maassa asiantuntijat ovat yhtä mieltä. Kaikista merkittävistä yhteiskunnallisista ongelmista ja ilmiöistä asiantuntijoiden keskuudessa vallitsee vähintään yhtä monta mieltä kuin on miestä. (Eduskunnasta: Tai naista!) — Ja naista. Yksilöitä, ihmisiä, yhtä kaikki. En puutu asian siihen puoleen, tapailin vain vanhaa sananpartta.

Arvoisa puhemies! Jos tässä maassa kansanvaltainen päätöksentekojärjestelmä todellakin katsotaan aikansa eläneeksi, niin ne ovat erittäin ravistuttavia, itse asiassa järkyttäviä poliittisia puheenvuoroja. Hallitusta pitää arvostella väärien päätösten tai toimettomuuden takia. Mutta älkäämme ottako arvostelun kohteeksi suomalaista kansanvaltaista yhteiskuntajärjestelmää, sillä oletan sittenkin, että korjaavien toimenpiteiden aikaansaaminen kansanvaltaisessa päätöksentekojärjestelmässä on pitkän päälle ainoa oikea kestävä tie. Kavahdan sitä, että halutaan kansalaisten arvostuksiin ja käsityksiin perustuva eduskunnan kokoonpano ja siihen perustuva hallituksen politiikka tehdä järjestelmältään kyseenalaiseksi. Arvostelkaa hallitusta, tuulettakaa, kritisoikaa ja esittäkää vaihtoehtoja! Se on hallituksen ja opposition normaalia vuorovaikutusta nimenomaan tällä foorumilla. Mutta ei kannata asettaa poliittista järjestelmäämme kyseenalaiseksi.

Herra puhemies! Nyt enemmän puheenvuorojen sisältöihin.

Me emme voi sille tosiasialle mitään, että ed. Helteen ja hänen välikysymyksensä allekirjoittaneiden ja hallituksen välillä vallitsee erimielisyys siitä, mikä on syy ja mikä on seuraus. Tästä asiasta meillä vallitsee selkeästi toisistamme poikkeava käsitys. Tämä asia ei vatvomalla muuksi muutu, enkä puutu ed. Helteen sinänsä mielestäni varsin asialliseen puheenvuoroon kuin parilta osaltaan, joita en oikein saattanut mieltää tähän asetelmaan kovin sulavasti liittyviksi.

Ensimmäinen on se, että puheenvuorossa pelättiin inflaatiota päähän lyövän talouspolitiikan kielteisiä vaikutuksia. Älkää ihmeessä! Kyllä inflaatio on tämän kansan vihollisista se, joka melkeinpä on yhtenäisimmin kansan vihollinen. Sen vuoksi inflaation vastustamisessa tarvitaan meitä kaikkia. Luulen, ettei myöskään vasemmistoliiton kannattajien keskuudessa ymmärretä, että arvostellaan hallitusta siitä, että se painaa inflaatiota alaspäin. Minulle aivan yhtä käsittämätön asia välikysyjän puheenvuorossa oli se, että pitää devalvoida ja sen jälkeen, kun on devalvoitu, se pitää muilla talouspoliittisilla toimenpiteillä ottaa yrityselämältä pois. Ed. Helle, miksi sitten devalvoida? Mikä ihmeen järki sisältyy ajatukseen, että devalvoitaisiin? Ilmoitettaisiin siis bankrotinomaisen tilanteen vallitsevan Suomessa, tehtäisiin hätäaputoimenpide, jonka autuaallisuudesta ollaan vähintäänkin kahta mieltä ja jota hallitus ei ainakaan ole suosittamassa. Kun on ilmoittauduttu kädet pystyssä, ettei tästä maasta ja kansantaloudesta ole mihinkään, sen jälkeen tehtäisiin toimenpiteet, jotka veisivät ainoan järjen, joka toimenpiteen taakse kätkeytyisi. Se ei oikein minulle avautunut tuon puheen yhteydessä.

Mutta eipä avautunut, herra puhemies, myöskään se seikka, miksi vasemmistoliiton välikysymyksessä on sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä mukana, sillä niin eri maailmaa edustivat nämä puheenvuorot. En puhu ed. Lindroosin puheenvuoron alkuosasta, siitä vaikenen kohteliaisuudesta ja häveliäisyydestä johtuen. Sen sijaan se talouspoliittinen ja työllisyyspoliittinen asennoituminen, joka näissä puheenvuoroissa oli, oli niin toisensa pois sulkevaa, että en oikeastaan voi nähdä näissä välikysymyspuheenvuoroissa mitään muuta yhteistä kuin sen ainoan poliittisen tekijän, joka tietysti on valtapoliittinen eli hallituksen kaatamiseen tähtäävä operaatio. Mutta kyllä siinä oli niin erilaiset lähestymistavat koko ongelman käsittelylle, että sen vuoksi jäin kovasti oudoksumaan ja ihmettelemään, minkä vuoksi näin oli.

Puhumattakaan ed. Paloheimon puheenvuorosta, joka oli varsin ansiokas, pohdiskeleva, pidemmän tähtäimen sihtiä sisällän pitänyt ajatuksenkuljetus, jossa oli monia erittäin hyviä ja järkeviä ajatuksia, joista ei voinut mitenkään tulla siihen johtopäätökseen, johon ed. Paloheimo-

mo tuli. Koko puheenvuoro oli rakentava, pohdiskeleva ja eteenpäinvievä ja sen jälkeen todettiin, että kaikelta jalat alta pois: hallitus nurin, tietysti se logiikka siinä yhtä kaikki on.

Mitä tulee sosialidemokraattiseen ryhmäpuheenvuoroon, niin mielestäni siinä kaksi tärkeää kysymystä on syytä noteerata. Toinen on se, että ammatilliseen aikuiskoulutukseen pitää satsata, ja toinen on se, että harkinnanvaraiseen työllistämiseen tulee myös siirtää resursseja nykyisessä työvoimapolitiikan sisäisessä struktuurissa. Näin on. Tähän käsitykseen yhdymme, ja tämä on budjetin peruslinja.

Ed. Paloheimo, yksi tekninen virhe on näemmä sattunut vihreän eduskuntaryhmän lukiessa budjettia: etumerkkivirhe. Nimittäin jos johonkin työllisyyspolitiikassa nyt on satsattu, niin nimenomaan ammatilliseen aikuiskoulutukseen, ed. Paloheimo, likipitäen miljardi markkaa lisää. Sen verran, mitä meikäläinen koulutusjärjestelmä kykenee ammatillista aikuiskoulutusta sulattamaan ja viemään läpi, sen verran siellä on. Enempää se ei kykene, enkä ole nähnyt, että yksikään etujärjestö esimerkiksi budjettieväitä hallitukselle antaessaan olisi niin esittänyt. Esimerkiksi SAK esittää tämän kaltaisia toimenpiteitä evästyspaperissaan hallitukselle myös määrällisesti, mihin hallitus omassa budjettiriihessään on päätynyt.

Se on erittäin raju radikaali satsaus ammatillisen aikuiskoulutuksen suuntaan ja juuri sitä järkevintä mahdollista pidemmän tähtäimen työllisyyspolitiikkaa, jolla varaudutaan myös siihen, miten Suomi sopeutuu tilanteeseen sanokaamme parin vuoden kuluttua, jolloin meillä on erittäin vaikea kohtaanto-ongelma. Meillä tulee olemaan silloin työttömyyttä varmasti jokaiselle riittävän murheenaiheen verran ja samalla hyvin vaikeita kapeikko-ongelmia työvoimapulan merkeissä. Siihen varautumisessa on erittäin perusteltua voimakkaasti satsata ammatilliseen aikuiskoulutukseen. Oppilastyöpäiviä tältä osin, ed. Paloheimo, on varsin rajusti tähän budjettiin lisätty työministeriön hallinnonalalla. Se on näkyvin yksittäinen muutos aikaisemmin harjoitettuun työvoimapolitiikkaan, jos sieltä yhden yksityiskohdan haluaa esille nostaa.

Mutta tämä, mitä sosialidemokraattien ryhmäpuheenvuoro sinällään sisälsi, mielestäni tarkoittaa sitä, että niille työllisyyden parantamiseen tähtääville toimille, joita hallitus eduskuntaan on tuonut, on hyvä keskustelullinen edellytyksensä neuvottelujen käymiseksi niin, että todellakin 5/6:n enemmistöön muutosesitysten läpiviemiseksi näyttää olevan edellytyksiä. Huomasin, että myös vasemmistoliiton puheenvuoroissa kummassakin haluttiin vastuullisesti suhtautua tähän probleemaan. Ymmärrän niin, että neuvotteluhalukkuutta välikysymyksen tekemisestä huolimatta molemmilla vasemmistopuolueilla tässä eduskuntasalissa on. Se on lupaava merkki siitä, millä asenteilla meillä suhtaudutaan työttömyyteen, ja minkä vastuun myös tässä mielessä vasemmistossa olevat oppositiopuolueet haluavat ottaa.

Ed. Stenius-Kaukonen, epätasa-arvo kansalaisten kesken on valitettavasti pahimmoillaan lisääntymässä juuri työttömyyden lisääntymisen kautta. Yritin vastauspuheenvuorossani alleviivata sitä, että suurin eriarvoisuutta aiheuttava tekijä maassamme on tällä hetkellä työttömyys. Se kärjistää näitä olosuhteita. Mutta se kärjistys on lievennettävissä parhaimmin siten, että työttömien ja työssä olevien välistä vastakohtaisuutta ei enää lisätä, vaan että solidaarisuutta tunnetaan myös siinä joukossa, jolla tänä päivänä on työtä.

Meidän normimme, limiittimme ja lakimme sanovat, mitkä ovat ne vähimmäisehdot, joilla työtä tehdään ja siitä ansiota saadaan. Se toteutuu tässä maassa rikkumatta ja se on oikein. Mutta oikein ei ole se, että ne, jotka ovat tätä työn oikeutta vailla, joutuvat raskaan taakan yksin kantamaan. Yhteiskunnallinen epäoikeudenmukaisuus on juuri tässä kaikkein pahimmoillaan, ja sen vuoksi näistä yhteisistä talkoista puhutaan. Jo ehkä kyseenalaisiakin etumerkkejä joissain keskusteluissa osakseen saanut yhteiskuntasopimus on kuitenkin se mekanismi, jota tässä suhteessa ollaan peräänkuuluttamassa.

Mitä tulee kokonaisuudessaan ryhmäpuheenvuoroihin, toteaisin, että työministeriö ainakin osaltaan tulee ryhmäpuheenvuorot varsin tiukasti läpikäymään ja seulomaan, mitä sieltä on saatavissa myönteisiä eväitä. Ei kaikki viisaus ole ministeriössä, vaikka siellä on hyvää virkamiesväkeä todellakin, joka tekee vilpittömästi työtä sekä keskushallinnossa että kenttätasolla ja yrittää parhaansa ponnistella tämän ongelman hoitamisen kanssa. Mutta aina tarvitaan avointa keskustelua. Ryhmäpuheenvuorot olivat tässä suhteessa erinomainen asia.

Herra puhemies! Siitä huolimatta hallituksen puolesta totean, että ne epäluottamuslauseponnet, joita laskujeni mukaan esitettiin kaksi erillistä: toinen vasemmistoliiton toimesta, johon eräät edustajat ryhmäpuheenvuoroissaan yhtyivät, ja toinen Suomen maaseudun puolueen toimesta,

ovat molemmat absoluuttisella varmuudella hallitukselle tarkoitettuja epäluottamuslauseita. Tässä suhteessa ei ole pienimpiäkään tulkintavaikeuksia sen johtopäätöksen tekemiseksi, että hallitus ne omalta osaltaan epäluottamuslauseiksi myöskin tulkitsee ja haluaa niistä äänestää.

Ed. Helle (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oli mielenkiintoista kuulla, että ministeri Kanerva oikeastaan hyväksyi sen kritiikin, mitä puheenvuorossani esitin muilta osin paitsi parin pienen kysymyksen kohdalta.

Ristiriitaisessa ja erilaisessa näkemyksessä, mikä vallitsee inflaatioon ja työttömyyteen suhtautumisen osalta, lähtökohtamme on se, että pidämme työttömyyttä selvästi pahempana asiana kuin inflaatiota jo yksinkertaisesti siitä syystä, että työttömyydessä on nimenomaan kysymys inhimillisistä asioista, ihmisistä ja heidän ihmisarvostaan. Inflaatio on huomattavasti abstraktimpi asia. Se tietysti vaikuttaa myös henkilöihin mutta aivan toisella tavalla. Siinä mielessä katson kyllä, että lähtökohtana hallituksellakin tulisi on sen, että työttömyyden torjunta on ensisijaista ja olkoon inflaatio sitten kakkossijalla.

Mitä tulee devalvaatiokysymykseen, niin siitä asiasta ei tämän enempää: Ministeri sanoi, että on ristiriitaista, jos vientiteollisuudelta otettaisiin devalvaation mahdolliset hyödyt pois. Totean, että puheenvuorossani sanoin tarkkaan ottaen, että "vientiteollisuuden devalvaatiohyötyä on mahdollisuus verottaa". Tässä ei olla sillä linjalla, että näin tulee välttämättä menetellä. Viittaan siihen, että meillä on ollut käytännössä hyvin usein ns. suhdannetalletussysteemi, joka on vastaava asia. Sitä pitää harkita, jos näin menettelemme.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta tyypillistä tässä kokonaistilanteessa on se, että hallitus on pystynyt luomaan erittäin huonon ilmapiirin suomalaiseen yhteiskuntaan. Tästä on tullut enemmänkin todellakin STK:n toimitusjohtajan Tapani Kahrin ja Esko Ahon hallitus kuin yksistään poliittinen hallitus. Hallitus ei anna juuri minkäänlaista arvoa suomalaiselle ammattiyhdistysliikkeelle, jonka toimesta täällä on hoidettu työllisyyttä ja isänmaata on rakennettu.

On myös toinen asia, josta olen huolestunut, ja se on Suomen Pankin ympärillä tapahtuva toiminta ja myös se, millä tavoin hallitus omalta osaltaan Säästöpankkien Keskus-Osake-Pankin tilanteeseen paneutuu. Yhdysvalloissahan 80-luvulla alkoi dramaattinen kierre ja 5 000 säästöpankista 3 500 hävisi. Kuluneen vuoden sisällä perustettiin erityinen Resolution Trust Corporation hoitamaan pankkien kiinteistöjen myyntiä, joita kiinteistöjä on 100 miljardin USA:n dollarin edestä, mutta juuri yhtään ei ole pystytty myymään. Tämä on aiheuttanut erittäin suuren taloudellisen ongelman pankeille ja tietysti myös niiden asiakkaille. Tilanne ei välttämättä ole niin hyvä kuin nyt julkisuudessa on SKOPinkin suhteen annettu ymmärtää. Toivoisin, että hallitus tähän asiaan kiinnittäisi huomiota. Norjassahan syntyi pienemmässä mittakaavassa saman tyyppinen tilanne. Tällä hetkellä, jos nämä hallituksen toimenpiteet toteutetaan, niin työttömäksi joutuva ei pysty enää huolehtimaan velvoitteistaan, on hänen pankkinsa mikä tahansa. Tämä pahentaa edelleen tilannetta, jota hallitus on omalta osaltaan heikentämässä.

Ed. Paloheimo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Puheenvuorossani esitin kritiikkiä siitä, ettei ammatilliseen aikuiskoulutukseen ole osoitettu lisää varoja. Kun näin sanoin, tarkoitin opetusministeriön pääluokassa 29 lukua 69, jossa todellakaan ammatilliseen aikuiskoulutukseen ei ole suunnattu lisää varoja. Ministeri Kanerva huomautti täällä pääluokan 34 työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen koulutus- ja erityistuesta; minä en puhunut siitä vaan tästä toisesta kohdasta. Tämä oli väärinkäsitys.

Puheenvuorooni saamastani vastauksesta ymmärsin, että ministeri Kanerva suurelta osin yhtyi niihin käsityksiin, joita esitin. Hän ihmetteli, mistä syystä hallitusta arvostellaan. Minä toistan kolme omasta mielestäni merkittävintä näkökohtaa puheenvuorossani:

Ensimmäinen oli pitkän tähtäyksen painotukset, joita en ole huomannut hallituksen korostavan siinä määrin kuin pitäisi. Akuutin tilanteen voimakas hoitaminen suunnatulla koulutuksella, tätäkään en ole löytänyt siinä määrin kuin toivoisin. Kolmas oli epävirallisen sektorin kannustus. Kaikkein kiinnostavinta olisi kuulla, hyväksyykö ministeri viimeisen näkökohdan työllisyyskysymysten hoitamiseksi.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Kanervan puheilla solidaarisuudesta ja hallituksen talous-, työllisyys- ja sosiaalipoliittisella linjalla ei

ole mitään tekemistä toistensa kanssa. Ministeri Kanerva toisti juuri samaa kritiikkiä puheenvuoronsa loppuosassa, mitä me ryhmäpuheenvuorossamme esitimme hallitusta kohtaan. Mutta hallituksen toimenpiteet ovat olleet täysin päinvastaisia eli asettaneet laman seuraukset juuri työttömien ja kaikkein pienituloisimpien ihmisten kannettavaksi. Eikö ministeri nyt voisi puhua hallituksen linjan mukaan eikä yrittää sanoilla muuttaa kaikkea toiseksi? Hallituksen toimet ovat asettaneet pienituloiset ja eläkeläiset todella hädänalaiseen asemaan. Hallitus on asettanut kaikki rasitteet mitä voi kuvitella, työttömien kannettavaksi sen lisäksi, että he ovat muutenkin joutuneet uhraamaan hyvin paljon menettäessään työpaikkansa.

Budjetissa on, kuten totesin, noin 18 miljardia markkaa varoja: työttömyyspäivärahojen maksamiseen 11 miljardia ja 7 miljardia työllisyyden hoitoon. On tarpeellista, että nämä rahat ovat budjetissa, mutta nämä rahat olisi voitu suunnata toisinkin. Kun me esitämme lisämäärärahoja raha-asia-aloitteina, joita hallitus on kieltänyt esittämästä, niin eivät ne välttämättä merkitse lisämenoja. Ne merkitsevät sitä, että varat suunnattaisiin siten, että ne todella hyödyttäisivät työllisyyttä: pitkäaikaisten ja pysyvien työpaikkojen luomista ja nimenomaan yritysten toimintamahdollisuuksien turvaamista. Tämä on meidän tavoitteemme.

Ed. Hurskainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Kanervan näkemyksen mukaan meidän pitäisi varautua tulevaan ja hyväksyä 10 prosentin eurotyöttömyys. Työttömät tuskin sitä hyväksynyt emmekä mekään.

Tällä hetkellä voimassa olevan lainsäädännön mukaan turvataan edes jotenkin työttömäksi jääneiden asema. Nyt hallitus on valmis heikentämään heidän asemaansa. Työllisyyslakiin kaavaillut muutokset merkitsevät tuhansille työttömille jäämistä pelkän työttömyyskorvauksen varaan, sen sijaan että he saisivat tehdä edes osan aikaa työtä. Samanaikaisesti tehdään työttömyysturvaan leikkauksia, joilla hallitus lyö vielä lyötyä.

Ministeri Kanerva penäsi, että hallitusta arvosteltaisiin, ja tässäpä sitä tulee vielä lisää. Olisin odottanut hallitukselta todellisia toimenpiteitä, ettei työttömyyden määrä todella nousisi. Esimerkiksi omalla paikkakunnallani Imatralla työttömyys on todella koettu ankarasti, koska työttömyysaste on nousemassa jo 20 prosenttiin. Ovakon terästeollisuusyritys on lopettamassa toimintaansa. Ellei hallitukselta ja valtionyhtiöiltä löydy vastuuta perusteollisuuden turvaamiseksi maassamme, mistä sitä löytyisi? Odotamme tekoja, puheet eivät meille enää riitä.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jaan ministeri Kanervan näkemykset kansanvallasta ja devalvaatiosta, olen niistä hyvin samaa mieltä. Minusta kauheinta olisi, jos SMP:n ehdottamalla tavalla tasavaltaan asetettaisiin devalvaatiota valmisteleva komitea. Kun se olisi saamassa työnsä loppuvaiheeseen, ulkomaan valuuttaa ei olisi maassa pennin vertaa jäljellä ja olisi totaalinen katastrofi. Minä olen kyllä mieluummin hallituksen kannalla näissä asioissa, jos hallitus tätä kannanottoa kaipaa.

Kun ministeri Kanerva puhui eurotyöttömyydestä, niin hän sanoi sanatarkasti näin: "Pitää olla toimenpiteitä, joilla alennetaan työttömyyden tasoa." Ja tämän jälkeen seurasivat merkittävät kehut tietyille opposition käyttämille puheenvuoroille ja nimenomaan kehut substanssipuolelle. Tässä onkin mielestäni kommentoimisen aihetta.

Nythän pitäisi lähteä siitä, että jos arvoisa ministeri näin tekee, niin hän hyväksyy nämä näkökohdat, jotka meidän taholtamme on esitetty, ja ilmoittaa, että hallitus adoptoi ne ja ryhtyy niiden mukaisiin toimenpiteisiin. Jotta prosessi debatissa etenisi, minä odotan tämän jälkeen, että arvoisa ministeri kertoo, että hän hyväksyy kaikki ne näkökohdat, joita vihreä eduskuntaryhmä äsken esitti, koska ne olivat niin hyviä äsken hänen mielestään. Silloin me pääsisimme tästä eteenpäin.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! En tiedä komiteoista mitään, mutta haluan todeta, että kun kuuntelin verbaalisen lahjakkuuden, ministeri Kanervan puhetta, hänen ainoa antinsa eduskunnalle ja yhteiskunnalle oli se, että me emme saa antaa periksi. Sitä on turha lausua. Mehän emme tietysti anna periksi.

Mitään yksittäisiä keinoja hän ei löytänyt. Oikeastaan täytyy todeta, että tässä haikailee vähän entisen ministerin Urpo Leppäsen perään, jolla oli keinoja. Hän joutui työttömäksi ja polkaisi miljoonan taskuunsa yhdessä kesässä ja hoiti vielä kansalaisten mielenterveyttä. Hänhän on lahjakkuus. Tällaisia tarvittaisiin yhteiskunnassa. Se on aivan selvä asia.

Mitä tulee itse työttömyyteen, niin pisteittäinen elvytys yhteiskunnassa on hätäapua tällä hetkellä. Tarvitaan kokonaisvaltainen potku koko kansantaloudelle. Siitä on lähdettävä. Pisteittäiset elvytykset ovat täysin hätäapua. Hallituksen näkemykset kansalaissovun avusta ovat terveitä, koska siinä puututaan nimenomaan siihen asiaan, josta nyt on kysymys, tuotantokustannusten kalleuteen. Mutta se on ihmismielen vastaista, niin kuin olen aikanaan budjettipuheenvuorossani sanonut. Sopua on vaikea saada Suomessa syntymään, ja sen vuoksi devalvaatio on se toinen vaihtoehto. Jos hallitus onnistuu siinä, mitä se nyt ajaa tulopoliittisen ratkaisun kautta läpi, niin se on aivan hyvä. Jos se ei onnistu, meillä ei ole mitään muuta mahdollisuutta kuin devalvaatio, joka aikanaan tehtynä olisi ollut hyvin tärkeä asia.

Täytyy lähteä myös siitä, että tupo saattaa hoitaa osan ja osa hoidetaan devalvaatiolla. Puolet ja puolet. Devalvaatio saattaa jossain määrin vähentää paineita työmarkkinoilla ja saattaa neuvotteluprosessin liikkeelle.

Ed. Kekkonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Pulliaisen tavoin kovasti kiinnostuneena kuuntelin minäkin ministeri Kanervan devalvaatiopohdiskelua, ja täytyy myöntää, että siinä pohdiskelussa oli kovasti paljon järkeä. Kyllä se logiikka devalvaation osalta kutakuinkin juuri niin on, niin kuin ministeri Kanerva sanoi. Oikeastaan mitään muuta ministeri Kanervan kahdessa tänään pitämässä puheenvuorossa ei ole ollut, mikä voisi saattaa ajattelemaan mitenkään muuten kuin, että tämä hallitus on päätymässä umpikujaan, talouspolitiikan umpikujaan ja sitä myötä työttömyyden kasvuun, totaaliseen massatyöttömyyteen.

Palaan devalvaation. Minusta näyttää, että umpikujan päässä häämöttää pakkodevalvaatio, jonka jälkihoitajaksi tästä hallituksesta ei ole. Nimittäin joka tapauksessa jos ja kun mitä ilmeisimmin se tulee, niin se valuuttakurssin muutos tietysti edellyttää jälkihoitoa, joka tarvitsee kaikkien etupiirien tuen. Mutta täysin epäpsykologisella otteellaan tämä hallitus on kyllä pilannut suhteensa sillä tavalla ennen kaikkea ammattiyhdistysliikkeeseen, että se ei kyllä luo järin otollista pohjaa rakentavalle yhteistyölle palkansaajajärjestöjen ja hallituksen välillä. Eli näkisin, että vaikka hallitus ei halua devalvaatiota, se tällä menolla siihen väistämättä ajautuu.

Ed. Astala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisi luullut, että työministeri, joka hallituksensa kanssa omalta osaltaan on vastuussa Suomen historian suurimmista työttömyysluvuista, olisi voinut olla iloinen siitä, että eduskunta keskustelee tästä asiasta siltä pohjalta, että eräät eduskuntaryhmät ovat olleet tekemässä välikysymyksen. Mehän olemme juuri puolustamassa työttömyyden poistamista ja teidän ministeriönne työtä, mutta tämä hallitus näyttää jatkavan tyypillistä korskeaa linjaansa.

Totesitte, että 10 prosentin eurotyöttömyyslinja ei voi olla meidän linjamme, mutta se on väite teiltä vain sanallisella tasolla, sillä teiltä ei ole tulossa sellaisia toimenpiteitä, joilla merkittävästi työttömyyttä vähennetään ja joita edellytitte. Pääministeri Aho on juuri todennut, että mikäli hallitus saa kaiken haluamansa — työehtosopimuksen sellaisen kuin toivoo, budjettisäästöt sellaisina kuin toivoo — niin työttömyys vähenee vain 1—2 prosenttiyksikköä, ja jos ensi keväänä on 300 000 työtöntä, niin toden totta 1—2 prosenttiyksikköä on liian vähän.

10 prosentin työttömyys sopii kyllä EY-maihin ja sitä voi eurotyöttömyydeksi nimittää. Nimittäin EY-maiden työttömyys oli koko 1980-luvun korkeampi kuin Efta-maissa, ja koko EY:n työttömyysaste on ollut 80-luvulla korkeampi kuin USA:ssa tai Japanissa. Se on ollut keskimääräisesti EY:ssä 9,5 prosenttia, USA:ssa 7,3, Japanissa 2,5.

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Ed. Kautto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Asuntohallituksen tietojen perusteella olisi mahdollista vielä tämän syksyn aikana aloittaa 1 500 ylimääräistä vuokra-asuntoa ns. vanhasta varastosta, jota ei ole vielä aloitettu. Tämä vaatisi maksatusrahaa tänä vuonna 95 miljoonaa ja ensi vuonna 420 miljoonaa markkaa. Samoin ensi vuoden talousarvioesityksessä olisi mahdollista huomattavasti korottaa vuokra-asunto- ja asumisoikeusasuntotuotantoa, ja tähän on myös erinomaiset valmiudet niin rakentajilla kuin kunnilla. Miksi työministeriö ei hyväksy määrärahojen käyttämistä asuntotuotantoon?

Ed. Häkämies (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tein saman havainnon kuin ministeri Kanerva sen suhteen, että vasemmistoliitolla ja sosialidemokraateilla tämän ongel-

man ratkaisemisesta on kyllä aivan eri näkemykset. SDP:n esittämään keinovalikoimaan itse asiassa voi aika pitkälle yhtyä. Yhtä asiaa kuitenkin sieltä jäin kaipaamaan silloin, kun puhutaan kustannustason laskusta ja kilpailun lisäämisestä.

Se on palkkakysymys. Siltä osin kyllä SDP:n esittämä malli on hieman tyhjä, jos palkkaasioihin ei voida puuttua, koska kyllä meidän on nyt tunnustettava, että meidän palkkatasomme on liian korkea, ei pelkästään johonkin Portugaliin verrattuna, kuten täällä eilen keskusteltiin, vaan näissä asioissa me olemme ajaneet jo sellaistenkin maiden ohi kuin Saksa tai vaikkapa Ranska. Eli kun SDP miettii keinoja tästä tilanteesta ulos, olisi mielenkiintoista todella tietää, oletteko te todella valmiita vaikuttamaan myös tähän asiaan. Tai sitten ajaudutaan kenties sellaisiin kysymyksiin, joita ed. Kekkonenkin ehkä hieman vastuuttomasti tuossa pohdiskeli, eli pakkodevalvaatioon. Kun asia voidaan ratkaista vapaaehtoisteitse ja oikeassa järjestyksessä, todella kaipaisi SDP:n mielipidettä siihen, millä tavoin te aiotte vaikuttaa tähän asiaan eli palkkakysymykseen.

Ed. L a i n e (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Hallituksella ja äsken myös ministeri Kanervalla oli kummallinen käsitys työllisyyslain sisällöstä. Ministeri Kanerva sanoi, että se velvoittaa passiiviseen työllistämiseen.

Olin aikanaan työllisyyslainsäädäntökomitean jäsen ja olin kaikissa tuon lain käsittelyvaiheissa mukana myös silloin, kun hallitus esitti sitä vesitettäväksi heti alkuunsa. Eikä minulle missään vaiheessa jäänyt sellaista käsitystä, että työllisyyslaki on passiivisen työllistämisen väline. Työllisyyslaki säädettiin nimenomaan sen vuoksi, että perustuslaissa asetettiin valtiolle velvollisuus huolehtia työtä vailla olevien työllistämisestä. Ja kun perustuslaki sellaisenaan ei tähän riittänyt, säädettiin työllisyyslaki, joka tarkoittaa aktiivisia toimenpiteitä työttömien työllistämiseksi.

Ministeri Kanerva, arvelen, että hallituksessa on katsottu, että tämä aktiivinen työllistäminen, mitä työllisyyslaki tarkoittaa, maksaa hieman enemmän kuin valtiovarainministeri on valmis antamaan rahaa, ja siksi on synnytetty tällainen käsitys, että työllisyyslaki on passiivinen eikä se auta mitään. Kun ei anneta rahaa, niin eihän se auta sitäkään vertaa. Siksi lähdetään lakia muuttamaan nyt uudelleen, niin kuin hallitus esittää. Minusta hallituksen tulisi valita nimenomaan se suunta, että työllisyyslakia kyllä parannetaan ja lisätään sen velvoittavuutta.

Ed. J. R o o s (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Kanerva totesi, ettei työttömyyttä voida poistaa lisäämällä työttömyysavustuksia. Olen täsmälleen samaa mieltä ministerin kanssa tästä, mutta solidaarisuusasiasta minulla on aivan erilainen käsitys. Ministeri sanoi myöskin, että pitäisi osoittaa solidaarisuutta työttömille. Varmasti sitä ollaan valmiit osoittamaan, mutta minusta hallituksen osoittama solidaarisuus ja minun solidaarisuuteni kulkevat aivan eri teitä. En ymmärrä, että se olisi solidaarisuutta, että me leikkaamme esimerkiksi työttömyysturvaa ja tämän kautta heikennämme työttömien ihmisten asemaa.

Saman tien minun on hirveän vaikea ymmärtää sitä, että hallitus tässä työllisyystilanteessa lähtee edelleen ajamaan työttömyyskassoja alas. Olen ymmärtänyt, että joku ministeri hallituksesta on sanonut, että ei ole pakko kuulua ammattiyhdistysliikkeeseen, vaan voi kuulua pelkästään työttömyyskassaan. Pitäisin hyvin tärkeänä, että työttömyyskassat toimisivat. Tämäntapainen linja joka nyt on, että kolminkertaistetaan työntekijöiden omaa osuutta, on minusta aika kummallinen tässä tilanteessa.

Vielä haluan sanoa sen verran, että muistan, kun kokoomus ennen vaaleja ilmoitti olevansa jonkin asteinen palkansaajapuolue. Minusta olisi ihan komiaa, että se myöskin nyt osoitettaisiin eikä vain puhtaasti hallituksen taholta hyökättäisi kaikin mahdollisin keinoin ammattiyhdistysliikkeen kimppuun. Ymmärrän ihan hyvin, että Suomen keskusta haluaa harjoittaa tämän suuntaista linjaa, mutta olisin toivonut, että toisella palkansaajapuolueella, joka hallituksessa on, oman ilmoituksensa mukaan, olisi ollut vähän toisen suuntaista käyttäytymistä ammattiyhdistysliikettä kohtaan, joka ymmärtääkseni kuitenkin tätä tasavaltaa on varsin maltillisesti rakennellut.

En voi myöskään millään yhtyä niihin puheisiin, mitä täällä on puhuttu, että Suomi olisi palkkakustannuksiltaan ...

T o i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Ed. L a a k s o n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Kanerva äsken totesi, että maassamme on hallitsematon rakennemuutos. Ja herra paratkoon, näin se on. Tämä

hallitus ei ole tehnyt mitään sen eteen. Se rakennemuutos, joka hallitsemattomana etenee ja on johtamassa eräin osin jopa paniikinomaisiin tunnelmiin ja kaaokseen meidän talouselämässämme, on kyllä perin surkea politiikan tulos. Mutta lieneekö tämä sitä johdonmukaisuutta, mitä hallitus ilmoittaa politiikkansa osalta toteutetuksi toukokuun jälkeen, kun se antoi eduskunnalle talouspoliittisen selonteon? Ilmeisesti näin on. Sen seurauksena on ollut tuhat työtöntä per päivä lisää tähän maahan.

Mitä hallitus on tehnyt sen eteen, että luottamus talouselämään palautuisi? Mitä on tapahtunut korkojen osalta? Korot nousevat. Hirvittävän korkeat korot johtavat siihen, että terveitä pieniä ja keskisuuria työvaltaisia yrityksiä kaatuu tänä päivänä. Työttömiä tulee tähän maahan lisää.

Mitä hallitus on tehnyt sen eteen, että palkkaturvahakemuksien käsittely kestää tänä päivänä jopa puoli vuotta? Tämä on ongelma näiden pkt-yritysten kaatumisten myötä.

Minusta tässä salissa on aivan turha kiistellä siitä, onko meillä työttömyys 10 vai 9 vai joku muu prosenttimäärä. Jokainen työtön on sataprosenttisesti työhön. Tällä hetkellä työttömien määrän välilliset vaikutukset Suomenmaassa koskettavat miljoonaa ihmistä. Jos nyt ei ole hätätila, niin milloin se on?

Kyllä hallituksen pitää nyt ruveta ponnekkaammin toisenlaisiin toimenpiteisiin eikä heikentämään työttömien asemaa, mitä tällä hetkellä ollaan suunnittelemassa.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Itse asiassa olemme tilanteessa, jossa työllisyyslakia ensimmäistä kertaa todella tarvittaisiin. Työllisyyslailla olisi nyt mahdollisuus todellakin työllistää työttömiä. Mutta mitä tekee hallitus? Hallitus suuntautuukin työllisyyslain heikentämiseen, ja vaikuttaa siltä, että kyseessä ovat vasta ensimmäiset heikennykset, tavoitteena työllisyyslain romuttaminen kokonaan.

Tuntuu aika kummalliselta se, että julkisen sanan kautta hallitus on kyennyt luomaan ikään kuin sellaisen ilmapiirin, että työllisyyslaki on ajamassa Suomen konkurssiin, velvoitetyöllistettävien määrä on kasvanut niin suureksi, että siitä aiheutuvat kustannukset ovat muodostumassa muka ylivoimaisiksi.

Todellisuudessa, vaikka työttömyys on kasvanut todella suureksi, itse asiassa valtion erityistoimin työllistettävien määrä on työministeriön tilastojen mukaan tällä hetkellä huomattavasti pienempi kuin se oli esimerkiksi huhtikuussa 1988. Heinäkuussa tänä vuonna valtiovallan erityistoimin työllistettyjä oli työministeriön tilaston mukaan 38 800. Huhtikuussa 1988, jolloin ennätysmäisestä työttömyydestä ei ollut tietoakaan, erityistoimin työllistettyjä oli 47 700 eli lähes 10 000 enemmän.

Tässä näkyy konkreettisimmillaan, mitä hallitus on tehnyt. Hallitus työllistää nyt vähemmän kuin se työllisti silloin, kun työttömyys oli huomattavasti nykyistä pienempi.

Ed. L a h t i - N u u t t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Talous- ja finanssipolitiikallaan hallitus tekee työttömiä lisää. Tällaisia yksityiskohtia on budjettiesitys täynnä. Pieni esimerkki: hallitus huonontaa opintotukea, poistaa ateriatuen. Tämä johtaa koko ruokailuorganisaation supistumiseen eli lisää työttömyyttä. Toinen esimerkki: matkustusvero. Se johtaa työttömyyteen.

Sitten on hyvin hämmästyttävää se, että hallitus johdonmukaisesti torjuu valikoivan elvytyksen. Se pitää sitä vanhentuneena keinona. Mihinkään ei ole vanhentunut se, että rakentaminen työllistää rakentajan lisäksi 4—5 henkeä muissa elinkeinoissa. Ja maa on täynnä käynnistettäviä hankkeita, kuten hallituspuolueidenkin edustajat täällä budjetin lähetekeskustelussa todistivat.

Omantunnon kysymys sekä ilmapiirin että myös tekojen vuoksi ministerille: Koska hallitus uskaltaa ministeri Kanervan johdolla asettaa tavoitteeksi suurtyöttömyyden sijasta täystyöllisyyden?

Ed. A p u k k a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Erityisesti minua ihmetytti ministerin kylmä suhtautuminen työllisyyslakiin, vaikka yleensä ministerit suhtautuvat kuin naaraskarhut oman alansa lainsäädännön puolustamiseen. Ministeri totesi vastauksessaan mm., että Leppäsen kaudella säädetty työllisyyslaki on kaiken aikaa ja varsinkin nyt laman tullen syönyt voimavaroja aktiivisilta toimenpiteiltä kuten aikuiskoulutukselta.

Tämä on aika lailla ihmeellinen ajatuksenjuoksu ministerillä aivan kuin vanha väittely munan ja kanan ennemmyydestä, kun ajatellaan näin, että jos hallitus olisi panostanut riittävästi työllisyyteen, työllistänyt ihmisiä tai järjestänyt koulutusta ihmisille, silloin ei uppoaisi työllisyyslakiin rahoja. Mutta jos on tilanne se, että ei

ole töitä eikä ole koulutusta ihmisillä, silloin työllisyyslakiin menee rahoja, ja sehän työllisyyslain tarkoituskin on. Minusta on ihmeellistä ajatuksenjuoksua ministerillä, kun hän ei tätä tajua.

Ed. Vähänäkki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mitä on pääministeri Ahon hallitus tehnyt halvaantuneen yrityselämämme ja nimenomaan vientiteollisuutemme elvyttämiseksi? Ei mitään nopeasti vaikuttavaa esitystä ole tullut. Ainoastaan näpertelyä ja nyhertelyä erittäin pitkävaikutteisten keinojen avulla ja edelleen sitä, että köyhän kansan asemaa jatkuvasti maassa kurjistetaan.

Ryhmätoverini ed. Kekkonen totesi, että saatetaan ajautua devalvaatioon. Mielestäni siihen ei pidä antaa ajautua vaan siihen pitää mennä. Nyt vaadimme, että kaikkia keinoja on käytettävä ja mahdollisimman nopeasti toteuttava 15—20 prosentin devalvaatio. Hallituksella ja ministeri Kanervan alaisuudessa on viisaita taloustieteilijöitä, jotka haitalliset vaikutukset voivat ennalta arvioida ja myös ne ennalta eliminoida. En ole saanut hallituksen taholta vahvoja perusteita siihen, miksi devalvaatio on niin huono ratkaisu. Nähtävästi on ajateltu, että taustalla on kasinotalousmiesten tekemien kepposten peittely takavuosilta. Maamme menestys riippuu ratkaisevasti metsä- ja metalliteollisuuden elvyttämisestä, ja siihen auttaa tällä hetkellä elvytysruiskeena devalvaatio.

Ed. Kasurinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mitä tulee kansanedustaja Matti Vähänäkin esiin ottamaan devalvaatiovaihtoehtoon, itse en näe sitä ensisijaisena näiden ongelmien ratkaisemiseksi. Haluan sen todeta.

Niille toimille, joita hallituksen taholta on aikuiskoulutuksen suhteen tehty, voi toivottaa vain myönteistä tulevaisuutta. Sen sijaan, kun katselin budjettikirjan yksityiskohtia eli niitä numeraalisia tavoitteita, joita te olette asettaneet, ja markkoja niiden perässä, käsitykseni mukaan siellä on jonkin verran ilmaa, eli olette saattaneet ehkä rakentaa hivenen toiveiden varaan tämän asian.

Olen myös ihmetellyt sitä tyrmäävää asennetta hallituksen taholta, miten olette suhtautuneet ehdotuksiimme valikoivan elvytyspolitiikan harrastamisesta. Kun muistelemme vähän aikaa taaksepäin, suomalaisessa yhteiskuntaelämässä nimenomaan elvytys ja toisaalta vahvat toimenpiteet vakautuksen rintamalla ovat toimineet tähän historiamme aikaan saakka. Mikä meidän talouspolitiikassamme ja talouspolitiikkamme perusteissa on nyt niin olennaisesti muuttunut, etteivät vanhat mallit enää toimisi?

Toisaalta omalta taholtani totean, että nykyisen hallituksen suurin heikkous on ollut se, että te olette enemmän kunnostautuneet puhepuolella kuin tekojen puolella. Minusta tuntuu, että nyt alkaa pikkuhiljaa olla se aika, että todellisia vaihtoehtoja esitetään myös tässä talossa. Hallituksen tehtävä on tehdä esityksiä ...

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Ed. A. Ojala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Kanerva varmasti hyvin tietää, että julkisen sektorin suurin työntekijäryhmä ovat naiset. Tämä hyvinvointiyhteiskunta on rakennettu naisten kolmen neljäsosan palkalla. Siihen ovat osallistuneet perustason työntekijät niin sairaala-, koulu- kuin kaiken muunkin julkisen sektorin puolelta. Onko nyt niin, että lama on naisten syytä? Matalapalkkaisten naistenko pakkolomauttamisella tämä maa aiotaan nostaa lamasta? Ministeri Kanerva tietää varmasti hyvin myös sen, että 2/3 näistä naisista ansaitsee alle 8 000 markkaa kuukaudessa.

Ministeri Kanerva, mielestäni ei maa maaten nouse. Pyörät on saatava pyörimään, ja kaikki mahdollisuudet työntekoon on luotava. Pakkolomauttaminen tuntuu minusta kuin hölmöläisten tilkkutäkiltä, jossa toisesta päästä leikataan ja liitetään se toiseen päähän. Toimeentulotuen ja työttömyyskorvausten lisäys syö automaattisesti ne säästöt, jotka tällä toimenpiteellä kuvitellaan saatavan. Me vastustamme ehdottomasti tällaista hölmöilyä.

Ed. O. Ojala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Työministerin puheenvuoroa, jonka hän käytti antaessaan hallituksen vastauksen välikysymykseen, olen lukenut useaan otteeseen. Olen päätynyt siihen johtopäätökseen, että se on lähinnä työministerin linjapuheenvuoro. Mielestäni se ei ole hallituksen vakavasti otettava vastaus esitettyyn välikysymykseen eli siihen, aikooko hallitus ryhtyä korjaamaan talouspolitiikkaansa siten, että joukkotyöttömyys ei muodostu pysyväksi jne. Mielestäni se ei ole vakava vastaus vakavasti harkittuun ja vakavassa mielessä esitettyyn välikysymykseen.

Kuten on jo aiemmin todettu, tiedonkulku työministeriön ja ympäristöministeriön kesken ilmeisesti on puutteellinen. Haluan jälleen kerran tuoda esille, että jo viime syksynä ympäristöministeriössä tehtiin laskelmat siitä, mitä merkitsisivät 3 000 arava-asunnon tuottamisesta aiheutuvat kustannukset ja hyödyt. Mikäli tiedonkulku ministeriöiden kesken ei toimi, minä voin tiedot vaikka heti antaa ministeri Kanervalle. Hän tietää, että näillä toimenpiteillä todellakin voitaisiin lähes ilman valtion kustannuksia tuottaa asuntoja, antaa mielekästä työtä ja vähentää vastaavasti budjetista työttömyyskorvausten määrää. Nämä ovat niitä toimenpiteitä, joita välikysymyksen tekijät ovat hallitukselta odottaneet. Tämän tyyppisiä vastauksia mielekkään työn luomisesta tai mielekkään työn tekemisen mahdollisuuksista eivät ministerin puheenvuorot valitettavasti ole pitäneet sisällään.

Ed. S a s i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Helle asettui kannattamaan inflaatiota ja piti sitä positiivisena asiana. Mitä inflaatio merkitsee? Se merkitsee kustannusten nousua. Jos suomalaisten tuotteiden kustannukset nousevat, se merkitsee kilpailukyvyttömyyttä ja työttömyyttä. Inflaatio on sama asia kuin työttömyys ja työttömyyden kasvu.

Vasemmistoliitto on ilmoittanut, että se vastustaa työttömyyttä. Mutta millä keinolla se on kertonut vastustavansa työttömyyttä? Julkilausumilla ei työttömyyttä tässä maassa torjuta eikä luoda työpaikkoja. Te voisitte itse mennä peilin eteen ja katsoa, mitä on tapahtunut SKP:n tai vasemmistoliiton omalle yritystoiminnalle. Kuinka paljon te olette irtisanoneet ihmisiä? Mitä te teitte juuri Tiedonantajayhdistykselle? Mikä oli se puolue, joka tässä maassa sotkeutui kasinopeleihin ja poltti satoja miljoonia markkoja kasinopeleissä? Katsokaa peiliin, katsokaa, kuinka te olette itse toimineet yhteiskunnassa. Miten te toimitte täällä? Te vastustatte kaikkia kustannusten leikkauksia. Vain kustannuksia leikkaamalla voidaan saada suomalaiset yritykset kilpailukykyisiksi ja saada luotua uusia työpaikkoja. Milloin te ilmoitatte, että on oltava mahdollista leikata palkkakustannuksia, että on oltava mahdollisuus leikata julkisia kustannuksia, jotta suomalainen tuotanto saadaan kilpailukykyiseksi?

Haluan korostaa sitä, että sosialistisissa maissa yritysten kannattavuudella ei ollut mitään merkitystä. Ihmiset olivat työttömyystyöllistettyjä sillä seurauksella, että ei ollut ruokaa, ei asuntoja eikä enää lääkkeitäkään. Teidän pitäisi oppia jotakin historian kulusta. Haluan korostaa, että hallinnollisilla päätöksillä yhteiskunnassa ei ihmisiä työllistetä vaan nimenomaan yritystoiminnan kautta. Kokoomus palkansaajapuolueena lähtee siitä, että terveeseen yritykseen pohjautuu myös työpaikkojen luominen.

Ed. V ä h ä k a n g a s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minäkin niin kuin ed. O. Ojala näin vähän ristiriitaa ministeri Kanervan esittämässä puheessa sekä hallituksen teoissa ja suunnitelmissa. Ministeri puheessaan aivan oikein toteaa, että työttömyys on erittäin vakava yhteiskunnallinen ja yksilöllinen ongelma ja aiheuttaa turhautumista ja hätää toimeentulosta. Se on sanalleen oikein, eikä siihen ole mitään lisättävää. Mutta jos ministeri todella on tätä mieltä, mitä minun ei ole ainakaan vielä syytä epäillä, eiköhän hallituksessa pitäisi toimenpiteiden olla aivan erisuuntaiset kuin ensi vuoden budjetissakin suunnitellaan? Teot eivät ole yhteismitallisia sen kanssa, mitä ministeri puheessaan kertoi. Eikö nykytilanteessa ministerin mielestä olisi julkisia investointeja rohjettava toteuttaa vaikkapa vain lainaakin lisää ottamalla mieluummin kuin antaa tilanteen luisua täysin käsistä?

Kysynkin vielä: Missä on tämän päivän Suomessa työn oikeus, josta niin kauniisti perustuslaissa kirjoitetaan. Onko todella hallitus kaiken tehnyt tämän hengen mukaisesti, vai onko se todella alistunut ja nostanut kädet ylös työttömyyden suhteen?

Ed. V u o r i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastauspuheenvuorossa ei oikeastaan saisi kysymystä esittää. Mutta minua askarruttaa eräs kysymys oikeinkin kovasti. Yritin kuunnella siihen kysymykseen ministerin vastausta, mutta en oikeastaan sitä kuullut. Tämä kysymys ei kosketa niinkään devalvaatiota vaan devalvaation jälkeistä aikaa. Kysyn nyt ministeriltä, jos se sallitaan tällä tavoin retorisesti, että jos hallitus kaikesta ponnistelusta ym. huolimatta joutuu pakosta devalvoimaan, sitoutuuko hallitus sen jälkeen vapaaehtoisesti eroamaan. Toivoisin, että ministeri voisi tähän reilusti vastata.

Ed. H e l l e (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Sasille kertaan sen, mitä äsken sanoin kahdesta asiasta eli työttömyydestä ja inflaatiosta. Totesin, että mielestämme työttö-

myyden torjunta on ensisijainen, inflaatio toissijainen. Sillä en suinkaan tarkoita sitä, että inflaatio on suositeltava asia. Tulkoon tämä nyt sanotuksi, jos ei kerralla mennyt perille.

Olen edelleen sitä mieltä, että nimenomaan työttömyyden torjuntaan täytyy panostaa, koska siinä on ensisijaisesti kysymys ihmisistä, heidän ihmisarvostaan, inhimillisyydestä. (Oikealta: Millä keinoilla?) — Siitähän on puhuttu koko ajan, mutta jos ette jaksa kuunnella, niin älkää sitten.

Toiseksi ed. Sasi puheenvuoron loppuosassa luetteli erilaisia yhteisöjä. En suinkaan itse ole ollut niitten toiminnassa mukana enkä sen lähempänä kuin ed. Sasi itsekään, joten siltä osin hänen puheenvuoronsa oli Suomen tämän hetken työttömyysongelman kiertämistä.

Työministeri K a n e r v a : Herra puhemies! Ed. Helteen problematisointi on relevantti, kun hän puhuu inflaatiosta. Nyt on vain valitettavasti sillä tavoin, että jos me annamme inflaation nousta tässä maassa kilpailijamaitamme korkeammalle tasolle, sitä pienemmät mahdollisuudet meidän on huolehtia yhteiskuntapolitiikkamme suurimmasta yksittäisestä ongelmasta eli työttömyydestä.

Ei sille voi mitään, että inflaatio johtaa työttömyyteen. Tälle tosiasialle ei löydy kiertotietä. Sen vuoksi inflaation valloilleen päästäminen ei voi tulla kysymykseen, mikäli halutaan kokonaisvaltaisesti asiaan ratkaisua löytää sen sijaan, että yritettäisiin erilaisilla näennäisillä tempuilla löytää työllistymiselle vaihtoehtoja. Sitä on koetettu tässä maassa (Ed. Rinne: Nythän inflaatio on koko ajan laskenut ja työttömyys noussut!) — Tämä on rakenteellinen kysymys, totta kai. Varmasti ed. Rinne on samaa mieltä siitä, että inflaatio on työttömyyden pahin vihollinen. Sen vuoksi siinä asiassa ei ole periksi antamisen mahdollisuutta. — On tietysti mahdollista se, että yritettäisiin ns. tempputyöllistämisellä edetä, mutta se ei tarjoa työpaikkoja, ei terveitä työpaikkoja eikä pysyviä mahdollisuuksia. Se tie on tarkastettu Suomessa. Se on läpikäyty ja nähty, mihin sen kaltainen työllistämispolitiikka meidät johtaa. (Ed. Rinne: Eivät nämä ongelmat johdu siitä!)

Herra puhemies! Mitä tulee ed. Skinnarin puheenvuoroon huonosta ilmapiiristä, niin minun ilmapuntarini ei ole aivan yhtä pessimistinen kuitenkaan kuin ed. Skinnarin johtopäätös. Kyllä tässä maassa sittenkin, uskon niin, työmarkkinajärjestöjen johdon tasolla löytyy vastuunkantokykyä.

Omalta kohdaltani sanoisin, että sen tehtävän suorittaminen, jota esimerkiksi työministeriö osaltaan tässä maassa tekee, ei ole mahdollista ilman toimivia ja hyvinkin toimivia suhteita etujärjestöjen kanssa. Niiden toimenpiteitten valmistelussa, joita esimerkiksi työministeriössä pidetään tärkeinä tai muutoin pidetään työmarkkinatilanteen hoitamisen kannalta välttämättöminä ja oikean suuntaisina, meillä on hyvin toimiva ja luottamukseen perustuva yhteistyö ja kolmikantainen asioitten valmistelutapa. Minusta se on erittäin tärkeää, ja lähden kyllä liikkeelle siitä, että tämä on sellainen arvo päätöksentekokoneistossamme myös hallituksen kannalta kokonaisuudessaan, että ehdoin tahdoin sen sivuuttaminen tai nonsaleeraaminen ei ole tietysti kestävää politiikkaa.

Tässä mielessä en ole sanomassa, että tässä esimerkiksi ay-liike yhtenä elementtinä hallituksen toimesta haluttaisiin tyrmätä kanveesiin. Ei siinä mitään järkeä ole. (Ed. Apukka: Ei tässä järkeä olekaan!) Tässä maassa itse asiassa tällaisessa työttömyystilanteessa lienee niin, että ihmiset tukeutuvat ammattiyhdistysliikkeeseen entistä kiinteämmin. Sen vuoksi se kyllä on yksi hyvin toimiva ja tärkeä elementti koko työmarkkinapolitiikan ja siihen liittyen myöskin työllisyyden hoitamisen näkövinkkelistä. Minulta ei saa sitä lausumaa, jonka mukaan työmarkkinakenttä pitäisi hallituksen taholta pistää toisarvoiseen rooliin, ei. (Ed. Stenius-Kaukonen: Erotetaan Viinanen!) — No, Viinasella on sanomiseensa oikeus, ja hän ehkä myöskin tuulettaa, niin kuin hän joskus on tehnyt ja oikeaksi kokee. Hallituksen linja tältä osin on se, mitä tässä ilmoitin.

Mitä tulee ed. Skinnarin näkemykseen SKOPin suunnassa olevista asioista, tapaus ei ole ainakaan tämän päivän tietojen valossa ainakaan vielä kielteisesti vaikuttanut markkinoihin ja markkinakorkoihin. Mitä tapahtuu jatkossa, sitä on tietysti tavattoman vaikea tietää ja ennakoida, mitkä vaikutukset sillä tulee olemaan, koska on tietysti mahdollista, että ongelmia tulee tämän jälkeenkin siitä huolimatta, että tämä toimenpide paransi tietysti luottamusta stabiliteettia lisäävällä tavalla markkinoidemme toimivuuteen. Yksi horjuva elementti otettiin pois kuvasta. (Ed. Seppänen: Velat sosialisoitiin!)

Tässä tapauksessa tulee tietysti katsottavaksi myös se kysymys, jota — jos oikein muistan,

ed. Skinnari on pankkivaltuusmiesten jäsen (Ed. Skinnari: Valitettavasti en!) — joka tapauksessa edustamanne ryhmä joutuu puntaroimaan: Millä tavoin tullaan hoitamaan myös se asia, että Suomen Pankin neutraliteetti tulee turvatuksi tällaisessa rahamarkkinatilanteessa? Se on jollakin tavalla hoidettava, koska ei voi tietysti olla pitkän päälle terve ratkaisu se, että Suomen Pankki on yhden pankin pääosakas tai sen käytännöllinen omistaja. (Ed. Skinnari: Kannattaisi katsoa, mitä USA:ssa ja Norjassa tapahtuu!) Tällä tavoin siis ainakin tässä hetkessä lisättiin luotettavuutta meidän rahamarkkinakentässämme. Siitä, mitä tapahtuu jatkossa, tuskin kellään on ihan sataprosenttista varmuutta tai viisaudenkiveä sen suhteen tällä hetkellä taskussaan.

Arvoisa puhemies! Minä yhdyn todellakin siihen tuoreeseen tapaan, jota ed. Paloheimo puheenvuorossaan halusi edustaa. Se oli ansiokas. Mutta en minä niin epäitsellinen olisi, että lähtisin sanomaan, että se, mitä ed. Paloheimo sanoi, olisi kaikki pyhää ja siitä vain, antaa mennä. Kyllä valikoivasti pitää voida, ed. Paloheimo, sinänsä arvokkaisiin esittämiinne linjauksiin suhtautua, puhutaan sitten pidemmän tähtäimen painotuksista tai akuutin tilanteen hoitamisesta ja sinänsä mielenkiintoisesta asiasta, epävirallisen sektorin lisääntymisestä työmarkkinoilla.

Meillä on perinteisesti sanottu, että näin ei voi tapahtua, että silloin tapahtuu verotuksen kiertoa. Toiset sanovat, että lailla pitää hyvin selvästi säännellä, mitä kansalaiset maassa työmarkkinoilla tekevät tai tekemättä jättävät. Puhutaan harmaista markkinoista, jopa laittomasta työstä ja siihen liittyvistä asioista. Epäilen, että integraatio jopa lisää paineita tämän kysymyksen punnitsemiseen ja sen katsomiseen, mitä tuossa suunnassa tulee tapahtumaan. Ei kannata olla kauhean ortodoksinen näissä asioissa hallituksenkaan puolella sen suhteen, mistä suunnasta autuus löytyisi.

Mutta sanoisin, että olen pyrkinyt tuomaan osaltani tätä suuntaa merkitsevän askeleen eduskuntaan, kun työllisyyslakia on tänne budjetin kautta tuotu. Siihenhän omaehtoinen työllistyminen itse asiassa pitkälti tähtää, että ihmiset voivat omalta kohdaltaan katsoa mahdollisuuksia työllistämiselleen jopa kotona tapahtuvan työllistämisen kautta: lasten, vammaisten ja vanhusten hoitotyön kautta. Tämä on kyllä aika merkittävä periatteellinen avaus tässä suhteessa. (Ed. Stenius-Kaukonen: Sitähän me kannatamme!) Minusta kannattaisi sitä tietä ja sitä asennoitumista jatkossakin pohdiskella. Tämä on yksi askel siihen suuntaan.

Täällä oli kovin lukuisa määrä puheenvuoroja, joissa puhuttiin työllisyyslaista. Ed. Hurskainen puhui, että se on ihmisten turva. Kyllä se tietysti turva on, mutta kyllä meillä tietysti turvajärjestelmän, eikö niin, on ajateltu sentään hiukan toista kautta tapahtuvan. Työllisyyslain pitäisi, näin olen ymmärtänyt, parantaa työmarkkinoiden toimivuutta, työn järjestelyä ja edistää sitä, että ihmisillä on työtä. Sitten muilla mekanismeilla haetaan turvajärjestelmää, jos työllisyyslaki ei toimi. Jos se ei tuota tulosta, siinä syrjäytyy valitettavasti tietysti ihmisiä, jotka joutuvat työttömyyden varaan. Sitä varten on muut järjestelyt, jotka huolehtivat ihmisestä tuolloin. Mutta työllisyyslain pitäisi olla sellainen, että mahdollisimman minimaalinen määrä ihmisiä joutuu siitä kehästä ulos, jossa heidät voidaan pitää mielekkäässä, tuottavassa ja terveessä työpaikassa. (Ed. Stenius-Kaukonen: Niinhän se on kirjoitettu!) — Tästä tietysti on kysymys, mutta se ei toimi nykyisillä kaavamaisuuksilla, ed. Stenius-Kaukonen.

Ed. Pulliaisella on erinomaisia poliittisia pikku jippoja aina puheenvuorossaan. Sitä erityisesti terästyy, kun hän pyytää puheenvuoron. Jos hän tässä asiassa on mielissään siitä, että olen nähnyt mahdollisuuksia positiiviselle pohdiskelulle heidän ryhmäpuheenvuoronsa johdosta, ei se sitä tarkoita, että se linja olisi yksinomainen ja sitä tässä maassa noudatettaisiin. Kyllä se kannattavan yritystoiminnan kautta, ed. Pulliainen, lähtee tämä meidän työllisyyspolitiikkamme hoitaminen. Mutta ei mikään oppi yksin johda autuuteen, vaan tarvitaan tietysti hieman liikkumavaraa puolin ja toisin näissä asioissa. Yhden opin kannattajat eivät ole yleensä kovin pitkälle päässeet. (Ed. Kemppainen: 2000 vuotta!)

Ed. Kekkonen puhui siitä, että tässä ollaan menossa umpikujaan ja pakkodevalvaatioon. Sitä markkinoidaan nyt kyllä kieltämättä. Tällä viikolla pidettiin kallis kokous Finlandia-talolla, missä ei ainakaan vahvan markan politiikkaa yhtään sen uskottavampaan asetelmaan ajettu kuin missä se on muutoinkin ollut. Päinvastoin horjutettiin tietysti tämän linjan uskottavuutta. En minä pysty arvioimaan ihmisten motiiveja enkä halua oikeastaan lähteä edes sille tielle, että epäilisin kenenkään motiiveja.

Ihmettelen sen sijaan sitä, miksi työmarkkinaneuvottelut ovat tervanjuontia. Miksi ne ovat

tervanjuontia työntekijäpuolella ja miksi ne ovat tervanjuontia työnantajien puolella? Tässä suhteessa vedenjakaja ei kulje sen mukaisesti, kummalla puolella pöytää satutaan istumaan. Molemmin puolin pöytää näyttää olevan erittäin hankala löytää sellaista yhteistä käsikirjoitusta, sävellystä, josta voitaisiin soveltaa nykyiseen taloudelliseen tilanteeseen sopiva tulopoliittinen ratkaisumalli. (Ed. Kekkonen: Minä puhuin pilatusta psykologisesta ilmapiiristä, jossa hallitus on keskeinen!) — Hallituksen tarkoitus on olla tästä keskustelusta tässä vaiheessa syrjässä. (Välihuutoja) Jos hallituksen pitää tulla keskusteluun mukaan, niin hallituksen pitää tulla siihen. Ei hallituksen pidä kääntää selkäänsä tietysti näin merkittävän yhteiskunnallisen kysymyksen ollessa puheena, joka vaikuttaa niin merkittävällä dramaattisella tavalla meidän taloudelliseen kehitykseemme.

Hallituksen puheenvuoro käytettiin budjetin antamisen merkeissä. Se on siis hallituksen peruslähtökohta nyt. Sen jälkeen on työmarkkinajärjestöjen vuoro toimia, ja jos se järjestelmä ei toimi sillä tavoin kuin taloudellisen kehityksen peruselementit edellyttäisivät, katsotaan sitten hallituksen toimesta uudestaan. Mutta en ole koskaan nähnyt kenenkään hallituksen jäsenen niin ajattelevan ainakaan ääneen, että hallituksen pitäisi kokonaan kieltäytyä vastuustaan työmarkkinajärjestöjen ratkaisun edesauttamisessa. Toimenpiteet eivät voi olla ainakaan rahallisia tässä vaiheessa. Sellaista mahdollisuutta en kuitenkaan näe asiassa olevan. (Ed. Laaksonen: Kiveä leivässä hallitus tarjoaa!)

Alleviivaan, ed. Kekkonen, tässä suhteessa myös sitä, mistä aikaisemmin puhuin: Pidän henkilökohtaisesti ja työministeriön puolesta erittäin tärkeänä sitä, että hallituksen ja ayliikkeen ja työmarkkinajärjestöjen kesken on hyvät ja toimivat suhteet Se on erittäin välttämätön poliittinen näkökohta.

Ed. Astala! En mene tähän päivään, vaan puhun ihan lähitulevaisuudesta. Halusitte epäillä sitä, ettei hallituksella tai työministeriöllä ole näkökohtia. Me olemme istuneet joka armiaan ministeriön kanssa sorvaamassa sitä, miten eri hallinnon suunnista voidaan löytää eväitä työllisyyden parantamiseksi. Ehkä tasavallan presidentin kanslian pääluokkaa lukuun ottamatta kaikkien muiden kanssa on katsottu asiat läpi ja haluttu lähteä siitä, että jokainen ministeriö, jokainen hallinnon haara on osaltaan vastuussa siitä, miten työllisyys kehittyy. On mahdotonta ajatella, että on erillinen suojattu kotelo, jota työministeriöstä hoidetaan. Se on koko hallinnon ongelma, se on yhteiskunnan ongelma.

Minua suoraan sanoen jurppii se, jos joku jollakin hallinnon sektorilla lähtee siitä liikkeelle, että meillä on sitä varten työministeriö, että se huolehtii työttömyydestä. Ei ole! On jokaikisen ministeriön ja keskushallinnon osan tehtävä vastata tästä. Itse asiassa työllisyyslaki edellyttää eksplisiittisesti sitä, että kaikki hallinnon tasot, kaikki hallinnon haarat vastaavat työllisyydestä. (Ed. Stenius-Kaukonen: Se on ministerin tehtävä!) Tätä kirjainta pitäisi hieman voimakkaammin peräänkuuluttaa.

Olemme osaltamme käyneet toiseen lisäbudjettiin liittyen neuvottelut, jotka tulevat hyvin pian käytäväksi myös hallituksen tasolla niin, että lisätyöohjelma voitaisiin toisen lisäbudjetin yhteydessä eduskunnalle lähiviikkojen aikana antaa. Se tulee tänne. Samoin ensi vuoden työohjelma pitää etupainotteisesti toteuttaa. Minusta on hyvin järkevää, että ne investoinnit, joilla voidaan parantaa työllisyyttä ja jotka muutoinkin ovat terveitä, välttämättömiä lähiaikojen investointeja ja jotka löytyvät eri hallinnonhaarojen kts- tai pts-suunnitelmista, otettaisiin nyt käsittelyyn. Varhennettaisiin investointeja tältä osin.

Tämä vastauksena niille, jotka epäilevät, ettei valikoivaa elvyttävää toimintaa voitaisi toteuttaa. Kyllä voidaan! Pitää tehdä sitä. Pitää reaalista kilpailukykyä parantavia, työllisyyttä edesauttavia investointeja tehdä. Ei hattutemppuja eikä sellaisia investointeja, joilla ei ole työllistäviä ja kilpailukykyä parantavia vaikutuksia, mutta muita kyllä.

Työministeriö tekee tässä sen, minkä ihminen ja pappi voi ja koettaa saada sen syntymään, mitä muitten ministeriöitten kautta heidän investointejaan varhentamalla voidaan tehdä. Tässä me etenemme suhteessa muihin hallinnon aloihin, koska niin kuin sanottu, meidän rahallinen resurssimme on rajallinen.

Mitä tulee ed. Kauton puheenvuoroon asuntotuotannosta, pyysin arviota siitä myös toisesta vinkkelistä ja ystävällisesti äsken sain paperin. Sen mukaan miljardilla markalla rakennuspaikoilla voidaan työllistää asuntotuotannon lisäämisen kautta noin 2 500 henkilöä, saman verran ehkä rakennusaineteollisuudessa vuotta kohti, jos lisätään yhdellä miljardilla määrärahoja (Ed. Stenius-Kaukonen: Ei, vaan 400 miljoonaa!) asuntotuotantoon. Mikäli rakentajiksi joille satsattaisiin miljardi lisää, velvoitettaisiin ottamaan

tätä kautta työtä saavista esimerkiksi 10 prosenttia pitkäaikaistyöttömiä, työllisyyslain velvoitteita pienentävä vaikutus olisi 250 henkilöä, miljardilla.

Näin ollen se linja, jota nyt olemme yrittäneet noudattaa, että asuntojen uustuotannon, hankinnan ja perusparantamisen tuki kohdistuu siten, että saadaan vuodessa 52 000 asuntoa tällä hetkellä ja aravien kautta 25 000 arava-asuntoa aloitettavaksi, on oikein. Sitä työministeriö on ollut viemässä vahvasti eteenpäin, sillä me olemme nähneet, että tässä on mahdollisuuksia. Uutena keinona, ed. Kautto, on otettu käyttöön se, että tukimuotona tulee asuntojen peruskorjaus työllisyysvaroin, johon on kehitetty oma asetusmallinsa, kuinka se voidaan tehdä. Tätä kautta voidaan saada 3 000 asuntoa ja ihmisiä työllistettyä. Kyllä me olemme tehneet tässä sen ja vetäneet tämän niin kireälle kuin taloudelliset mahdollisuudet tässä suhteessa antavat edellytyksiä. Ei työministeriö ole se taho, joka ensimmäistäkään työllistämismahdollisuutta en tässä maassa on hautaamassa. Ei. (Ed. Seppänen: Se on valtiovarainministeriö!)

Ed. Laine, joka on tämän parlamentin kokeneimpia ja sallikaa sanoa parhaimpia kansanedustajia, vaikka ideologisesti olen voimakkaasti hänen kanssaan eri mieltä, mutta kansanedustajana hän on hyvä, on myös erinomainen kunnallispoliitikko, (Ed. Seppänen: Ja jalkapalloilija!) Hän tietää, minkälaisessa tilanteessa tällä hetkellä esimerkiksi hänen kotikaupunkinsa on velvoitetyöllistettävien suhteen. Minä toivoisin, että ed. Laine, joka on rehti ja rehellinen kansanedustaja ja kunnallispoliitikko, tältä osin myös katsoisi totuutta hieman silmiin ja tunnustaisi, mihin työllisyyslain sovellutus pakkotyöllistämisen kautta on paikallishallinnossa johtanut.

Niin kuin sosialidemokraattien ryhmäpuheenvuorossa täällä aiemmin todettiin, työllisyyslain muuttaminen ei ole säästötoimenpide, vaan saman rahamäärän suuntaaminen aktiivisempaan käyttötarkoitukseen. Ed. Laine, en jaksa uskoa, että kannattaisi penätä loppuun saakka sitä, ettei työllisyyslakia tässä suhteessa kannata lähteä muuttamaan, kun siitä asiasta ovat samaa mieltä palkansaajapuolen järjestöt, työnantajajärjestöt ja kaikki ne työvoimaviranomaiset, joiden kanssa olen kesän aikana ja syksyn myötä tästä asiasta kymmeniä ja taas kymmeniä keskusteluja käynyt. En löydä tässä asiassa oikeastaan kuin yhden puolueen tässä maassa, joka vahvasti on sanonut, että tämä ei käy. Se on, ed. Laine, SMP, enkä oikein uskoisi, että siinä kuorossa kannattaa kovin monta virttä veisata.

Mitä tulee ed. Laaksosen puheenvuoroon, niin kyllä meillä rakennemuutos on niin raju, että ei se tänä päivänä kieltämättä ole kenenkään hallinnassa. Mutta kysyttäessä, minkä politiikan surkeaa tulosta se on, viittaisin niihin tekijöihin, joista keskeisin meidän taloudelliseen romahdukseemme on tietysti se, että meidän kauppamme on pudonnut. Se on ennen muuta pudonnut tietysti itäviennin dramaattisen putoamisen kautta, mutta myös osittain läntisessä sektorissa tapahtuneen kaupan supistumisen kautta. Ed. Laaksosen puheenvuorossa oli hyviä huomioita, ei kaikkein vähiten se, kuinka paljon palkkaturva-anomusten käsittelyaika tällä hetkellä on. Ihan oikein huomautettu tässä asiassa.

Ed. Laakso, kyllä kai se on sillä tavoin, että tässä maassa täytyy olla sittenkin oikeudenmukaisempia tapoja alentaa työvoimakustannuksia kuin työttömyys. En voi uskoa, että ed. Jaakko Laakso voi olla tästä asiasta eri mieltä. Mutta se, mistä minä yllätyin hänen puheenvuorossaan, oli kansanedustaja Laakson syytös suomalaista lehdistöä kohtaan, kun hän väitti, että lehdistö tahdottomasti ja sokeasti noudattaa hallituksen tahtoa näissä asioissa. Ed. Laakso, ei kannata syyttää lehdistöä. On helppo tietää, miten siinä sodassa käy, ja minä toivoisin, ettei ed. Laakso joutuisi sellaista sotaa lehdistöä vastaan käymään. Olettaisin, että hänellä on tästä asiasta riittävä tuntuma.

Kun hänen puheenvuoronsa kärki oli siinä, että nyt työllistetään vähemmän kuin aikaisemmin, niin ed. Laakso, tunnen kyllä debatoinnin perusteita. Joskus minäkin olen niitä seurannut, harvemmin niihin osaa ottanut, mutta ymmärsin hyvin tuon puheenvuoron luonteen siinä suhteessa, että siinä ei haluttu todellakaan puhua siitä realismista, että kun työn tarjonta vähenee, niin työn tekemisen mahdollisuudet supistuvat. Niinhän se yhtälö on, ja ed. Laakso sen varsin hyvin tietää, ja kun sen tietää, ei kannata käyttää puheenvuoroa lehdistöä syyttävällä tavalla. (Ed. Paasio: Teiniliiton perinteitä!)

Ed. Lahti-Nuuttila kysyi valikoivasta elvytyksestä. Tästä asiasta jo puhuin, ja se tässä suhteessa riittänee. Sen kyllä sanon, ed. Lahti-Nuuttila, rehellisesti, että en lupaa, että tässä maassa päästään nollatyöttömyyteen, ja kysyn, kuka pystyy lupaamaan. Meillä oli yksi puolue aikoinaan, joka sanoi, että kolmessa kuukaudessa päästään siihen; saattoi olla jossakin vaiheessa, kun aikaa kului, että kuusi kuukautta menee,

kun työttömyys poistetaan. Mutta ollaan nyt rehellisiä ja todetaan, ettei kannata antaa ihmisille tämmöisiä bluffilupauksia. (Ed. Lahti-Nuuttila: Mutta ei eletä vastakohdassakaan!)

Ed. Apukan osalta toteaisin työllisyyslaista täällä esittäneeni puheenvuoroja. Haluan aktiivista työllisyyspolitiikkaa ja yhdyn siihen täälläkin esitettyyn näkökantaan, joka on hallituksen budjettiesitys, ja se on se, että liikenevät varat käytetään ammatilliseen aikuiskoulutukseen ja harkinnanvaraiseen työllistämiseen ja sillä siisti.

Ed. Vähänäkki, joka on liuennut pois salista (Ed. Paasio: Kuuntelee työhuoneessaan!) — niin minä huomaan — kysyi, minkä takia yritystoimintaa merkittävämmin tuetaan. Tukekaa, oppositio, niitä esityksiä, joita me teemme työtilaisuuksien parantamiseksi yritysten toimintamahdollisuuksia parantavassa suunnassa, esimerkiksi hyvin merkittäviä säästölakiesityksiä, joilla parannetaan yritysten toimintaedellytyksiä. Tukekaa niitä älkääkä kaatako, niin ed. Vähänäkkikin pääsee päänsärystään.

Devalvaatiosta hän puhui, mutta siitä olen osaltani niin monta kertaa tässä puhunut, että sen ruiskeen huonot vaikutukset täällä ovat tulleet moneen kertaan kartoitetuiksi.

Ed. Kasurinen väitti, että täällä puhutaan eikä tehdä. Hänen aikanaan oli 3,8 miljoonaa oppilastyöpäivää. Nyt siihen on pistetty miljardi markkaa lisää ja pystytään pitämään 5,2 miljoonaa oppilastyöpäivää tätä kautta. Ei tämä ole puhetta, tämä on tekoja ja tämä on hyvin merkittävä painopiste meidän osaltamme. Muutoin en halua tässä hänen ja ed. Vähänäkin keskinäiseen kinasteluun ottaa kantaa.

Täällä puhuttiin myös tasa-arvokysymyksestä eli julkisen sektorin naispainotteisuuden lisääntyvästä ongelmasta työttömyydessä. Oikein, en siihen tässä mene tämän pidempään.

Ed. O. Ojala, kyllä tämä oli hallituksen puheenvuoro. Hallituksen jokainen jäsen on erikseen tutustunut tähän puheenvuoroon. Hallitusryhmät ovat sitä osaltaan käsitelleet, ja tämä on hallituksen puheenvuoro, ei tämä ole mikään Kanervan manifesti, kyllä tämä on tämän hallituksen työllisyys- ja talouspoliittinen linja. (Ed. Stenius-Kaukonen: Puhua osaatte, mutta tekoja puuttuu!)

Ed. Vähäkangas, julkisten investointien roolista puhuin valikoivan elvyttämisen yhteydessä ja otin hyvin vahvasti kantaa myös siihen, nostetaanko kädet pystyyn vai ei.

Ed. Vuoristo, ei hallituksella ole mitään aihetta erota, ellei eduskunta anna tälle hallitukselle epäluottamuslausetta. Jos eduskunta sen antaa, niin tämä hallitus siivoaa itsensä hyvin nopeasti, on se tehnyt sitten hyvää tai huonoa. Tänään joudutaan vain kulkemaan kadun varjoisalla puolella myrskyä vastaan hirveästi, mutta siitä huolimatta pitää päättäväisesti mennä eteenpäin ja koettaa myös siihen keskusteluun tulla hyvin avoimin mielin, jota eduskunnassa käydään. Kyllä täällä on tullut sellaisia näkökohtia puheenvuoroissa esille, jotka ovat hyvin asiallisia ja tähän tilanteeseen liittyviä ja joista varmasti on rakennuspuita myös sen linjan toteuttamiseen, jota tässä maassa kansallisesti noudatetaan, jotta me kykenemme olemaan kilpailukykyinen ja terve kansakunta ja jotta me kykenemme myös tämän suurimman yhteiskunnallisen ongelmamme kanssa niin elämään, että tässä suhteessa tuska haihtuu.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ed. Vuorensola: Arvoisa puhemies! Uutena edustajana saattaa havaita, että eduskunnan tapa näyttää olevan se, että pääosin välikysymyskeskustelussa varsinaisten ryhmäpuheenvuorojen lisäksi käyttävät puheenvuoroja lähinnä opposition edustajat. Aion kuitenkin ottaa riskin ja toivon mukaan näyttää mallia myös hallituspuolueiden edustajille siinä, että puheenvuoroja täällä voi käyttää. (Ed. Laine: Se on ihan miehen tapa, kunnon tapa!) — Näin voi saada heti tunnustusta omalla aloitetulle työlleen. (Ed. Kalliomäki: Se on ollut tapa aikaisemmin!)

Arvoisa puhemies! Viitaten tällä viikolla käytyyn budjettikeskusteluun ja siinä käytettyihin puheenvuoroihin saattoi havaita, että varsin monet etenkin uudet kansanedustajat olivat huolestuneita ja tunsivat huonoa omatuntoa siitä, että eduskunta on tässä talous- ja työllisyystilanteessa pitänyt pitkän, toki ansaitun kesäloman. Tätä ovat ihmetelleet myös kansalaiset, ja siitä olemme varmasti itse kukin saaneet myös palautetta.

Tiedän varsin hyvin, että eduskunnan suora mahdollisuus vaikuttaa mm. nyt esillä olevaan työllisyystilanteeseen on suoranaisesti varsin pieni, mutta toisaalta monien asiain vauhdittajana ja alullepanijana eduskunnalla on suuri merkitys, puhumattakaan siitä, että eduskunnan

uskottavuuden kannalta on asioihin puuttumisella aina merkitystä.

Edellä sanomaani viitaten katsonkin, että vasemmistoliiton alullepanema välikysymys ja siitä käytävä keskustelu on periaatteessa hyvinkin perusteltu. Uskoakseni välikysymyksen myötä voi eduskunta sekä vaikuttaa että vauhdittaa työllisyyden hoitoon liittyvissä asioissa, tietysti niissä puitteissa, jotka taloudelliset realiteetit ja poliittinen tahto mahdollistavat.

Kaikkein tärkeimpänä työllisyyteen liittyvänä seikkana pidän sitä, että valtiovallan toimin emme edistä työttömyyttä. Pidämme kiinni olemassa olevista työpaikoista ja luomme yrityksille ja yrittämiselle suosituimmuusaseman.

Menneen nousukauden aikana on koko yhteiskunnan piirissä tapahtunut tiettyä pöhöttymistä. Tätä ei ole tapahtunut pelkästään julkisella sektorilla, niin kuin täälläkin on usein väitetty, vaan myös avoimella sektorilla, ilmeisesti ennen muuta palveluissa. Erittäin suuri työllisyyteen vaikuttava tekijä onkin mielestäni se, että tätä ns. pöhöttymistä nyt puretaan ja puretaan siten, että kaikki tekevät sen yhtä aikaa. Tällöin massavaikutus näkyy välittömästi työvoimatilastoissa.

Maan hallituksen omaksuma kanta työllisyyden hoidossa perustuu tietysti pääosin taloudellisiin seikkoihin, mutta mielestäni hallitus on pyrkinyt ja osin onnistunutkin viestittämään mm. julkiselle sektorille tiettyä joustoa ja yhteisvastuun linjaa, jotta työpaikat voidaan tällä sektorilla säilyttää ja toisaalta, että julkisen sektorin sopeuttaminen voidaan tehdä hallitusti ja harkitusti. Lienee selvää, että suoranaiset irtisanomiset ovat julkisella sektorilla harvinaisia, jopa mahdottomia. Tämä lienee myös hyvä asia sikäli, että julkiset lomautukset tai irtisanomiset eivät ole mukana aiheuttamassa massatyöttömyyttä. Tämäkin tietysti sanottuna vain lyhyellä tähtäimellä. Käsitykseni mukaan julkisen sektorin laajuuden ratkaisee kuitenkin lopulta ennen kaikkea yhteiskunnan avoimen sektorin toiminta ja niin sanotusti tuloksentekokyky.

Valtiovallan mahdollisuudet itse työllisyyden hoidossa ovat aina välilliset ja kriisihoitoa. Se voi olla myös tietysti ohjaavaa, jopa budjettivaroin tapahtuvaa. Usein budjettivaroin tapahtuva ohjailu on hyvinkin perusteltua, mutta se vaatii toki suurta harkintakykyä ja käsittääkseni myös suurta poliittista yhteisymmärrystä ja vastuuntuntoa.

Oman ammattikokemukseni pohjalta olen saanut jo varsin pitkään seurata maa- ja metsätalouden asiainhoitoa. Maatalous on elinkeinoala, joka ilmeisesti aina toimii niin meillä kuin muuallakin valtiovallan erityisessä holhouksessa tai niin kuin jotkut sanovat suojeluksessa. Samoin siis myös se elinkeinotoiminta, joka on niin sanotusti maatalouden perässä, toimii myös yhteiskunnan päätösten varassa. On selvää, että menneinä aikoina maataloutta ja elintarviketaloutta ymmärrettiin tässä suhteessa enemmän. Yhteisvastuu elintarvikehuollosta oli kaikille tärkeä asia. Tänään näyttää olevan toisin. Ilmeisesti se on niin suuri tosiasia, että se on syytä tunnustaa ja laatia mm. uusi tuleva maataloustulolaki juuri tästä näkökulmasta. Uskon, että tätä näkökulmaa hyväksi käyttäen voidaan samalla koko maatalouselinkeinon tulevaisuus ja myös maatalousyrittäjän asema parhaiten turvata.

Maatalous ja työllisyys on kuitenkin tälläkin hetkellä erittäin tärkeä asia ennen muuta siksi, että sekä maataloudessa että koko elintarvikeketjussa on erittäin monta työpaikkaa vaalittavana. Vaaliminen sinänsä ei liene itsetarkoitus, mutta tällä hetkellä jokainen työpaikka on tärkeä niin maataloudessa kuin elintarvikeketjussa. Käsitykseni mukaan kuitenkin elintarvikeketjussa tulos jakautuu varsin tasapuolisesti. Tulevaisuuden näkökulma, ikävä kyllä, näyttää olevan markkinatalouden näkökulma, joka lähtee lähes puhtaasti maataloustuotannon voimakkaasta rajoittamisesta, ja se heijastuu voimakkaasti myös koko elintarvikesektorille.

Tällä hetkellä koko elintarvikeketjussa työskentelee hieman yli 300 000 ihmistä. Näistä itse maatalouden ulkopuolisia on noin 140 000—150 000. Koko tämän ketjun bruttoliikevaihto on tällä hetkellä noin 80 miljardia markkaa, ja tästä liikevaihdosta noin 70 miljardia markkaa on maataloustulon ulkopuolista liikevaihtoa. Maatalouden osuus kansantulosta on noin 2 prosentin luokkaa, sen sijaan koko elintarvikeketjun työllisyysvaikutus on noin 10 prosentin luokkaa.

Olen varsin hyvin selvillä siitä, että maataloustuotteiden viennistä on vientituotantona erittäin viisasta päästä irti. Ennen muuta se on viisasta itse maatalousyrittäjän kannalta katsoen esimerkiksi juuri tällä hetkellä. Mutta mielestäni sopeutumisaikaa tähän kyllä tarvitaan. Se on tärkeätä mm. koko elintarvikeketjun kannalta. Epäilen nimittäin, että heijastusvaikutukset näkyvät tulevaisuudessa entistä selkeämmin mm. elintarviketeollisuuden, metalliteollisuuden, kau-

pan ja liikenteen puolella. Nykyisessä työllisyystilanteessa maataloustulolain uusiminen on tätä ajattelua vasten tehtävä todella huolella ja heijastettava siihen myös mahdolliset työllisyysvaikutukset. Korostan asiaa siksi, että kyse on mitä suurimmassa määrin käsitykseni mukaan työnjaosta koko elintarvikeketjussa, ja mm. aluepoliittiset vaikutukset ovat varsin merkittäviä.

Arvoisa puhemies! Metsätalouden kannalta katsoen työllisyys turvataan parhaiten metsäteollisuuden kannattavuus turvaten. Tällöin tulee huolehtia siitä, että kilpailukykymme on kansainvälisesti riittävä, ja toisaalta että kansallinen kustannustasomme on edesauttamassa kilpailukykyä. Tämä koskee koko puuketjun kustannuksia kannolta jalostukseen asti. Näen tärkeäksi, että puun hintasopimus saataisiin nopeasti aikaan ja koko puuketju toimimaan täydellä tehollaan. Puun hinnan jousto, joka itse asiassa on jo tapahtunut, ei kuitenkaan yksin riitä, vaan myös muiden kustannuserien on joustettava. Tärkeänä yksityiskohtana näen metsätalouden osalta myös sen, että tässä työllisyystilanteessa olisi metsänparannusvaroja lisättävä. Näin voitaisiin turvata mm. työllisyysperustein metsurien työllisyystilannetta ja tehdä työtä metsän tulevaisuuden eteen.

Ed. M y l l e r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vuorensolan ajatukseen siitä, että valtiovallan toimesta ei tulisi ainakaan lisätä työttömyyttä, voi kyllä erinomaisen hyvin yhtyä. Tämä nyt on kai se pienin vaatimus, minkä hallitukselle voi asettaa. Ensimmäinen ehto on luonnollisesti se, että hallitus onnistuu talouspolitiikassaan. Se on nimenomaan tämän välikysymyksen aikana ja aikaisemmin budjettikeskustelujen yhteydessä asetettu todella kyseenalaiseksi.

En esimerkiksi itse voi ymmärtää, miten siihen tavoitteeseen, että pääsisimme jaloillemme, sopii se ajatus, jota hallitus hellii — hallitushan ei muuta kuin kunnan ja valtion osalta voi siihen vaikuttaa — eli 10 prosentin palkanalennus, kun hallitus ei ole kuitenkaan esittänyt, miten tällä toimella vaikutettaisiin kotimaiseen kysyntään ja sitä kautta kotimaisen laman syvenemiseen. Toisaalta silloin kun esitetään 10 prosentin palkanalentamista, ei ole myöskään pystytty osoittamaan, mitkä sen vaikutukset esimerkiksi hintoihin ovat. On esitetty hurskas toivomus siitä, että hinnat alenisivat. Mutta jo tällä hetkellä tiedetään, että ainakin vuokrat tulevat nousemaan sen vuoksi, että aravaehtoja on heikennetty tai tullaan heikentämään, korkotuen ehtoja heikennetään ja vuokrasääntely puretaan. Tämä jo sinällään merkitsee sitä, että hinnoista ainakin vuokrat tulevat nousemaan.

Ed. R i m m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vuorensola kiinnitti mielestäni asiallisessa puheenvuorossaan huomiota siihen hyvin oleelliseen seikkaan, jota erikoisesti elintarviketyöläisten näkökulmasta katsottuna tällä hetkellä tarkastellaan, ja se on, millä nopeudella sinänsä oikeutettua maatalouden vähentämistä tässä maassa suoritetaan. Nimittäin elintarviketyöläiset näkevät hyvinkin suurena vaarana sen, että jos toimenpiteet toteutetaan kovinkin nopeassa tahdissa, työpaikkojen menetykset elintarviketeollisuudessa ovat hyvinkin huomattavia. Kannattaa muistaa se seikka, että elintarviketeollisuus, niin vähän kuin siitä puhutaankin, on kolmanneksi suurin teollisuuden ala tässä maassa.

Ed. Vuorensola sanoi, että valtion toimenpitein ei ainakaan pitäisi työttömyyttä lisätä. Tässä kohdin voin hyvin yhtyä hänen ajatuksiinsa.

Ed. L i i k k a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen tässä kuunnellut ed. Myllerin ja muiden opposition edustajien puheenvuoroja. Täytyy ihmetellä sitä syyteryöppyä, joka Ahon hallitukseen kohdistuu. Täytyy kerran vielä todeta, että ei Ahon hallitus ole syypää tähän tilanteeseen, missä Suomi tänä päivänä on, ei myöskään huonoon työllisyystilanteeseen.

Minusta syy on siinä, että hyvinä vuosina tässä maassa ei osattu harjoittaa kunnollista ja hyvää talouspolitiikkaa. Meidän olisi pitänyt hyvinä vuosina tehdä talousvarauksia ja näillä rahoilla tänä päivänä startata uusia rakennuskohteita ja tällä tavalla todella järjestää ihmisille töitä.

Minusta Ahon hallituksen toimenpiteet, niin kuin täällä ministeri Kanerva on selvästi tuonut esille, ovat aivan oikean suuntaisia. Parasta työvoimapolitiikkaa ja työllisyyspolitiikkaa on nimenomaan parantaa suomalaisten yritysten toimintaedellytyksiä. Meidän yksinkertaisesti täytyy saada suomalaisten yritysten kansainvälinen kilpailukyky oikeaan tilanteeseen ja asemaan. Tässä on se konsti. Toivon, että tämän asian eteen teemme yhdessä täällä töitä emmekä ainoastaan syyttele hallitusta. Tukekaa hallituk-

sen budjettiesityksiä, niin homma alkaa varmasti toimia parhain päin.

Ed. Myller (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Toivoahan aina sopii, mutta sosialidemokraattien taholta on esitetty, että se esitys, minkä hallitus on omassa budjetissaan esittänyt, ei sovi meille. Meidän mielestämme tässä tilanteessa kaivataan kohdennettua elvyttämistä eikä suinkaan kaiken viemistä alaspäin, niin kuin budjetti esittää ja mitä esimerkiksi palkanalennukset merkitsisivät.

Kannattaa myös muistaa, millä tavalla keskustapuolue suhtautui viime kaudella esimerkiksi rakennusveroon, jolla silloin pyrittiin ylikuumenemista hillitsemään ja siirtämään rakentamista. Silloin jo ilman muuta tiedettiin, että joskus koittaa myös laskukausi, koska nopeus oli päätähuimaava.

Mutta minun mielestäni sosialidemokraatit eivät missään tapauksessa ole syyttäneet vain hallitusta. Me olemme koko ajan tehneet rakentavia ehdotuksia. Yksi näistä ehdotuksista, jonka koko oppositio on nyt ottanut omakseen, on nimenomaan se, että rakentamiseen, niin asuntorakentamiseen kuin julkiseen rakentamiseen muutoinkin, esimerkiksi liikenneväyliin, nyt satsattaisiin. Hinnat ovat halpoja: myös työvoiman kustannukset ovat liikkuneet alaspäin, myös materiaalikustannukset ovat halvimmillaan. Nyt on aika rakentaa ja elvyttää sitä kautta. Minun mielestäni tässä ei syytetä vaan esitetään oiva vaihtoehto.

Ed. Korkeaoja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä käydyssä keskustelussa on monta kertaa otettu esille, että pitäisi harjoittaa elvyttävää politiikkaa ja kohdistaa elvytys mm. asuntorakentamiseen ja tierakentamiseen. Nämä toimenpiteet sinänsä ovat aivan hyviä. Mutta kun yhteisesti täällä on monelta taholta todettu, että taloutemme pääongelma on se, että vientiteollisuus ja nimenomaan viennin osuus on alentunut, niin tässä yhteydessä on pakko todeta, että nimenomaan siihen suuntaan resursseja tulee siirtää. On nimittäin niin, että asuntoja ei voida viedä. Teiden rakentaminenkin palvelee vientiteollisuutta vain välillisesti, toki kyllä niin, sen myönnän.

Ed. O. Ojala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Kanervalle lupasin, ja ed. Stenius-Kaukonen toimitti ympäristöministeriön asunto-osaston laskelmat. Voin toimittaa ne keskustapuolueen edustajille, kun he eivät ilmeisesti ymmärrä alkeellisintakaan laskutapaa. Totesin, että asuntorakentaminen ei maksaisi valtiolle mitään. Minä luen nyt yhteenvedon tästä paperista, että edustajat kuulevat:

"Valtion alikorkotuesta aiheutuvat menot olisivat" — laskettiin, että 3 000 uutta arava-asuntoa tuotettaisiin — "439 miljoonaa markkaa. Toisaalta vastaavasta rakentamisesta aiheutuvat verotulot 392 miljoonaa markkaa, ja julkiselle vallalle aiheutuva työttömyyskorvausten vähenemisen nettovaikutus 38 miljoonaa markkaa eli yhteensä 436 miljoonaa markkaa. Aravalainoituksen lisääminen tilanteessa, jossa rakennusalan aktiviteetti on alhainen, on näin ollen varsin edullinen tapa hoitaa työllisyysongelmia." Eli nyt nimenomaan kannattaisi satsata tänne. Mitä valtion tuella joudutaan satsaamaan rahaa, tulee palveluelinkeinojen kautta takaisin, kun ostovoima kasvaa.

Ed. Myller (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Varmasti tämä jo hyvin riittääkin, mutta vientiteollisuudesta sanoisin, että ilman muuta se on se suuri ongelmakohta, joka meidän pitää pystyä ratkaisemaan. Silloin, kun kustannuksista esimerkiksi puunjalostusteollisuudessa puhutaan, puun hinnalla on huomattavasti suurempi merkitys kuin palkoilla. Tämä näyttää sen, mistä päin ongelmaa tulee lähteä ratkaisemaan.

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Keskustelu elvyttämisestä on mielenkiintoista. Sinänsähän tietysti budjetti elvyttää, jos se rakentuu 30 miljardin lainanoton varaan. Tämähän sinänsä on elvyttämistä. Mutta tässä marssijärjestys toki saisi olla se, että jos elvytystä lisätään, meidän täytyy ensin saada syntymään uskottava työmarkkinaratkaisu, joka luo edellytyksiä, pohjaa ja uskoa talouden tervehdyttämiseen. Mielestäni pitäisi saada myös välttämättömät säästöt onnellisesti satamaan. Vasta tämän jälkeen on järkevää lisätä valikoivaa elvyttämistä. Oikea marssijärjestys toki pitäisi talouspolitiikassa tällä hetkellä olla.

Ed. Björkenheim (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mitä tulee metsäteollisuuden kustannuksiin, on väärää tietoa, että kantohintojen osuus oli suurempi kuin palkat. Se on nimenomaan päinvastoin. Kantohintojen osuus metsäteollisuuden kokonaiskustannuksista on ainoastaan 16 prosenttia, joka on jopa

pienempi kuin korkojen osuus, pienempi kuin kuljetusten osuus ja huomattavasti pienempi kuin palkkojen osuus. Metsäteollisuuden kohdalla on niin, että jos korot laskevat 1 prosentin, sillä on suurempi merkitys kustannuslaskelmille kuin jos kantohinnat laskevat 1 prosentilla.

Ed. Vehkaoja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kesällä teollisuudelle ohjattiin 7 miljardin tukipaketti. Uskon, että niin hallituksen puolelta kuin muutoinkin odotettiin, että tämän ymmärtämyksen vastapainoksi olisi myös teollisuus pantannut oman kortensa kekoon ja työllisyyden heikentyvä kehitys olisi voitu katkaista. Näinhän ei ole käynyt, vaan irtisanomiset, lomautukset ja myös konkurssit ovat kiihtyvällä vauhdilla jatkuneet. On epäselvää, onko hallituksen toimilla mitään yhteyttä siihen, miten vientiteollisuutemme pärjää tulevaisuudessa. Siitä ei ole tähän mennessä näyttöjä ainakaan riittävästi saatu. Vähintäänkin on tärkeää saada selvitys siitä, mitkä näiden toimien vaikutukset ovat.

Eräs seikka, joka on vientiteollisuuden oma sisäinen ongelma ja syy tässä kilpailutilanteessa, on se, että esimerkiksi konsernien yhtiöittämisellä vientiteollisuus on itse nostanut kustannustasoaan merkittävällä tavalla. Näin ollen haluan alleviivata, että keskusteleminen pelkästään palkkojen vaikutuksesta kilpailukykyyn on liioiteltua.

Ed. Laitinen: Arvoisa puhemies! Perustuslakien mukaan kansalaisille tulee turvata työ. Eli työ on yksi keskeinen suomalaisten perusoikeus. Miten on tämän perustuslain kohdan toteutumisen laita Ahon hallituksen kanssa? Tilastollisesti tarkasteltuna on hallituksen aikaansaannoksena työttömien määrä ollut meillä positiivisessa kehityksessä. Mutta se on samanlaista positiivista kehitystä kuin eräällä kaupparatsulla, joka Afrikasta palattuaan totesi, että tänä päivänä ei ollut mitään muuta positiivista kuin hiv-testin tulos. Samanlaiseen katastrofiin on nykyinen talouspolitiikka ohjaamassa maamme kansantaloutta. (Ed. Kemppainen: Missä vastuu!) Työllisyydessä ei ole näkyvissä minkäännäköistä valopilkkua nykyisen budjettiesityksen eikä hallituksen talouspoliittisten linjausten muodossa. Kaikki toimet, joita hallitus nyt esittää ja on esittänyt, tulevat syventämään taloutemme syöksykierrettä.

Teollisuudelle osoitettu elvytyspaketti on täydellinen kupla. Perustuvathan hallituksen esitykset thatcherilaiseen talouspolitiikkaan, jossa palkanansaitsijan tulisi ryhtyä rahoittamaan omaa työpaikkaansa tulonsiirroilla. Ne ovat ensinnäkin katteettomia, koska niiden vastapainona työnantajalla ei ole minkäänlaisia velvoitteita työllistää tai hoitaa työllisyyttä. Ne ovat tulonsiirtoja, joista ohjautuvat miljoonat voidaan täysin vapaasti ulosliputtaa maastamme eikä ulosliputuksille olla vaatimassa minkäänlaista kotiuttamisvelvoitetta.

Toisaalta elvytykseen tarkoitetut tulonsiirrot pienentävät palkkasummaa, koska ne tarkoittavat ansiosidonnaisten järjestelmien muuttamista. Samalla kun taloutemme syöksykierteen kautta työllisyys heikkenee, eri alojen palkkasummat tulevat putoamaan. Esimerkiksi kun metallissa vuonna 1990 on palkkasumma ollut 21—22 miljardin haarukassa, se tulee tänä vuonna olemaan korkeintaan 17 miljardia. (Ed. Kemppainen: Konkurssit!) Samassa suhteessa putoavat hallituksen ns. elvytystoimet työntekijöiden rasitukseksi työeläkemaksujen, työttömyyskassojen omavastuuosuuksien ja muiden vastaavien menojen siirtyessä työnantajilta työntekijöiden maksettaviksi. Oravanpyörä on täysin valmis.

Tämä osoittaa nykyisen hallituksen todellista talouspoliittista asiantuntemattomuutta, välinpitämättömyyttä ja saamattomuutta. Samalla se osoittaa myös hallituksen täydellistä piittaamattomuutta kansalaisten valtaosan toimeentulosta. Nykyinen Ahon hallitus toimii kuten totalitaarisissa järjestelmissä on totuttu hallitusten tekevän. Palkanansaitsijoiden, työttömien, sairaiden, vanhusten ja opiskelijoiden elämää kurjistetaan ja etuoikeutettujen kuten maatalouden ja korkeiden virkamiesten asema turvataan. Tällaisen talouspolitiikan takuumieheksi ei sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä lähde.

Työttömyys on vuoden aikana yli kaksinkertaistunut. Tätä taustaa vasten tulisi myös arvioida niitä panostuksia, joita budjetissa työvoimapolitiikan toimeenpanoon sisältyy. Työllisyyslain edellyttämät valtionavut kyllä kasvavat, mutta palkkauksista tingitään. Yhteensä työvoimapolitiikan toimeenpanoon esitetään vain noin 30 prosentin lisäystä, herra ministeri, mutta samanaikaisesti työttömien määrä on lisääntynyt yli 130 prosentilla.

Yhtenä esimerkkinä hallituksen saamattomuudesta on työvoiman kouluttaminen. Aikuiskoulutuskeskuksissa oltaisiin valmiita järjestämään työttömyyden kohtaamille työntekijöille koulutusta, jos, arvoisa ministeri, työmi-

nisteriö ohjaisi tähän tarkoitukseen riittävästi varoja. Hallituksella näyttää kuitenkin olevan enemmän haluja panostaa työttömyyskorvauksiin ja niiden alentamiseen kuin työttömien koulutukseen.

Budjettiesityksessä olevien tietojen valossa voi vain arvailla, miten työvoimapolitiikkamme pystyy vastaamaan 2,5-kertaistuneeseen työttömyyteen. Satsauksen lisäys ei vastaa tilanteen pahenemista. Myös on mahdotonta sanoa, tehostuuko työvoimapolitiikka uusilla järjestelyillä. Näyttää siltä, että vain vähemmistö työttömistä pääsee näiden toimenpiteiden piiriin.

Arvoisa puhemies! Hallituksen ylimielisyys neuvotella todella vakavasti ammattiyhdistysliikkeen ja opposition kanssa maamme talouden oikaisemisesta on nyt kääntymässä sudenkuopaksi hallitukselle itselleen. On sanoinkuvaamatonta se välinpitämättömyys, jolla hallitus suhtautuu työttömien asemaan. Työttömyyspäivärahojen leikkauskaavailut ja talouspolitiikan täydellinen saamattomuus ovat ajamassa maassamme tuhansia perheitä henkilökohtaisiin konkursseihin.

Eilen me jo näimme, mihin tämä deflaatiolinja on johtamassa pankkimaailmassakin. Onhan nyt sitten oltu todistamassa ensimmäistä kertaa sitäkin ihmettä, että porvarillisen hallituksen vallassa ollessa on maassamme sosialisoitu ilman sen kummempaa liikehdintää yksi keskeisimmistä pankeistamme. (Ed. Wahlström: Tappiot sosialisoitiin!) Tosin tämä sosialisointi tulee maksamaan veronmaksajille vähintäänkin runsaasti maltaita. Vastaavia tapauksia on meillä odotettavissa lisää, ellei talouspoliittinen linja maassa todella muutu. Deflaatiolinjan kautta pankkien aseman heikentyminen tulee heijastumaan vääjäämättömästi myös korkotasoon.

Korkotason noustessa asuntovelalliset joutuvat entistä suurempaan ahdinkoon. On odotettavissa, jos talouspoliittista kurssin muutosta ei saada aikaan, että kymmenettuhannet asunnot joutuvat muutamien kuukausien sisällä vasaran alle ja lama entisestään syventyy.

On pelättävissä, että todellisen ahdingon ja työttömyyden lisääntyessä tulee myös yhteiskunnallinen moraalimme laskemaan. Rikollisuus ja väkivaltaisuus tulevat vääjäämättömästi lisääntymään. Tästä vastuu lankeaa myös Esko Ahon hallitukselle.

Arvoisa puhemies! Hallitus teki mielestäni jo heti alkumetreillään täydellisen talouspoliittisen virheen kytkemällä Suomen markan liian korkealla kurssilla ecuun ja heikentäen siten suomalaisen vientiteollisuuden mahdollisuuksia kilpailla länsimarkkinoilla. Samalla menetimme kotimarkkinoilla kotimaisten tuotteiden kilpailukyvyn suhteessa tuontitavaraan.

On todella irvokasta, että kaikkien näiden talouspoliittisten virheiden ja linjausten jälkeenkin on pääministerillä otsaa pyytää yhteisvastuullisuutta oppositiolta. Yhteisvastuullisuutta kansakunnan turmioonko? Tätä on pakko kysyä. Tällaista yhteisvastuullisuutta ei sosialidemokraattisessa ryhmässä kyllä tunneta.

Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä on valmis yhteisvastuullisuuteen sellaisessa politiikassa, joka huolehtii vähempiosaisista: sairaista, työttömistä, eläkeläisistä, opiskelijoista jne. Yhteisvastuullisuutta ollaan valmiit jakamaan myös sellaiselle talouspolitiikalle, jossa taloutemme todellisia rakennevinoutumia ollaan valmiit korjaamaan.

Tähän ei taas näytä olevan nykyisellä hallituksella poliittista tahtoa eikä myöskään kykyä. On tietenkin jotenkin ymmärrettävissä se, ettei nykyinen hallitus pysty maan taloutta hoitamaan. Onhan nykyisen valtioneuvostomme kokoonpano sellainen, että yhteenkään laskettuna ei löydy todellisen työnteon tunteja varmaankaan monta sataa, sillä monenkaan valtioneuvoston jäsenen verokirja ei tietääkseni ole ollut yksityisellä työnantajalla. Useimmat ovat pääsääntöisesti koko nuoruutensa ja elämänsä ajan istuneet erilaisissa kabineteissa juonittelemassa milloin minkinlaisen nuorisopolitiikan tai muun vastaavan toimen ääressä. Työelämän tuntemus puuttuu lähes täysin koko nykyiseltä valtioneuvostolta, samoin puuttuu täydellisesti kyky tuntea sitä hätää, mikä tavallisella kansalaisella tänä päivänä on.

Nykyisen työministerin olisi syytä keskittyä mielestäni keihäskaarien tarkkailemisen sijasta opiskelemaan työelämää ja suomalaista työnteon filosofiaa. Samalla ehkä saattaisi selvitä ministeri Kanervalle se todellinen kaaos, mikä tällä hetkellä maamme taloudessa vallitsee. Ehkä sitä kautta löytyisi halu etsiä todella yhdessä niitä lääkkeitä, joilla voimme oikaista taloutemme nykyisen syöksykierteen.

Ed. O. Ojala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Laitinen oli mielestäni aivan oikeassa, kun hän totesi, että hallitus on ylimielinen eikä todellisuudessa ole pyrkinytkään vakavasti otettaviin neuvotteluihin. Hallitus on kyllä antanut itsestään sen kuvan kuin se pyrkisi neuvottelemaan, mutta todellisuudessahan halli-

tus on järjestänyt erilaisia näyttäviä tilaisuuksia, kutsunut oppositiota informaatiotilaisuuksiin, mutta varsinaisesti mistään todellisista neuvotteluista ei voi olla kysymys.

Hallituksen ylimielisyys näkyy myös siinä tavassa, kuten ed. Helle totesi, jolla välikysymyskeskustelu on järjestetty. Itse asiassa se, että välikysymyskeskustelu tuotiin tänne perjantain ja lauantain väliseksi yöksi, on lähinnä sellaista toimintaa, joka ehkä tulee mieleen, kun muistellaan Teiniliiton toimintaa joskus aikoinaan, jossa kikkailtiin erilaisilla tempuilla. Kyse on siitä, suostummeko me kansanedustajat siihen, että hallitus eduskunnan puhemiehen avustuksella osoittaa halveksivansa parlamentaarista demokratiaa, vähät välittävänsä näinkin tärkeästä asiasta kuin välikysymyskeskustelu. Hallituksesta on paikalla nyt taas välillä työministeri, täällä on paikalla asuntoministeri, muita ministereitä tuskin näkyy. Kansanedustajat eivät ole täällä kovin runsaslukuisasti paikalla monestakaan syystä. He ovat kolme vuorokautta täällä istuneet ja monet tietenkin sopineet jo vaalipiireissään menot ajankohtana, jolloin budjettikäsittely on kovin kiihkeästi ihmisten mielissä.

Tuntuu uskomattomalta, että maamme tärkein ongelma, työttömyys, on hallituksen mielestä sellainen asia, että siitä joutaa keskustella perjantai-iltana, kun ei paikalla ole juuri ketään.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni ed. Laitinen otti puheenvuorossaan erään hyvin tärkeän asian esille. Hän käsitteli ihmisiä, joiden asunnot ovat joutumassa vasaran alle. Näin todellakin on. Kyseessä ovat aivan tavalliset suomalaiset perheet.

Kaiken taustallahan on se, että Suomessa omistusasuminen on asumismuotona arvostetumpi kuin vuokra-asuminen. Itse asiassa kaikkien, jotka haluaisivat asua, tulisi omistaa asunto. Kun sitten lainoja tarjottiin myös henkilöille, joiden lainanmaksukyky ei aina ollut niin hyvin tutkittu, syntyi tilanteita, joissa kalliita asuntoja kalliilla lainoilla joutui ihmisille, jotka eivät kerta kaikkiaan maksuista pysty selviytymään. Nyt kun kustannukset ovat huikeasti nousseet, tilanne on todella vakava.

Katsonkin, että yhteiskunnan tulisi nyt löytää keinot, joilla nämä perheet voivat jatkaa asumista omassa kodissaan. Yksi mahdollisuus voisi olla, että yhteiskunta lähtee takaamaan näitä asuntoja tai ostaa ne, ja tulisi selvittää, olisiko näillä ihmisillä halua ja mahdollisuutta jäädä esimerkiksi vuokrasuhteessa asumaan ennen omistamiinsa koteihin.

Ed. L a i v o r a n t a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Laitinen, sanoitte, että yrityksille annetut helpotukset ovat katteetonta tulonsiirtoa, koska niihin ei liity velvoitetta työllistää. Tätä väitettä perustelitte sillä, että yrityksille siirtyvät maksuhelpotukset siirtyvät nyt sitten työntekijöiden maksettaviksi. Tämä on aika kummallinen väite ja perustelu siksi, että ei työnantaja ole niitä tähänkään asti maksanut omasta kukkarostaan, vaan kuluttajat, palkansaajat, me kaikki olemme ne tuotteen hinnassa aina maksaneet ja vielä korotettuna yrityksen myyntikatteella. Ei tässä mitään siirtoa ole tapahtunut, päinvastoin. Nyt se annetaan toisesta taskusta, ennen se annettiin toisesta taskusta.

Ministeri R u s a n e n: Arvoisa puhemies! Kysymykseen, mikä tässä keskustelussa keskimmäisenä on, eli työllisyyden hoitoon on tietenkin vaikea yksiselitteistä vastausta antaa. Keinoja, joilla vaikeasta tilanteesta päästään eteenpäin, on monenlaisia, ja niin kuin täälläkin nähdään, myös eri poliittisten ryhmien keinovalikoimat ovat erilaisia.

Erityisesti haluaisin tässä yhteydessä, jossa ed. Vehkaoja kiinnitti huomiota asuntokysymykseen ja ylivelkaantumiskysymykseen, todeta, että varmasti syitä ylivelkaantuneisuuteen on monenlaisia. Ne eivät yksinomaan ole yhteiskunnan laittamia kuoppia, vaan varmasti myös asianomaiset itse ovat omalta osaltaan vastuussa siitä, että kahden tai useamman velan loukkuun on jouduttu.

Tietysti se seikka, että asuntopolitiikkamme on vuodesta toiseen ollut hyvin kapea-alaista, yksipuolista, on vain omistusasuntomalleja tarjottu pääsääntöisesti, on johtanut siihen, että tämä ilmiö on nyt käsissä. Työpaikan perässä toiselle paikkakunnalle siirryttäessä ei ole ollut käytännöllisesti katsoen muuta mahdollisuutta kuin hankkia oma asunto, ja näin on silloin oltu ikään kuin väistämättömässä välikädessä kahden tai useamman asunnon loukussa.

En kuitenkaan haluaisi uskoa, että ihmiset eivät pysty tätä ongelmaa ratkaisemaan ja huolehtimaan myös tilanteesta, niin ettei ylivelkaantuminen nyt matalasuhdanteessa olisi johtamassa henkilökohtaisiin konkursseihin tai vastaaviin.

Toistaiseksi ei ole vielä laajempiin operaatioihin ryhdytty, mutta voin luvata kyllä, että asiaan on jo puututtu ja ympäristöministeriössä tullaan

kyllä kehittelemään malli, ainakin kassakaappimalli, joka voidaan ottaa käyttöön tilanteessa, että tarvittaisiin suhdannelainaa ylivelkaantuneille. Meillä on luotu yrityksillekin suhdannelainajärjestelmä, jota Kehitysaluerahasto parastaikaa on hoitamassa, ja sitä lainoitusta varmasti joudutaan jatkamaan ensi vuoden puolellekin. Mielestäni ei ole mitään estettä myöskään kehitellä tällaista lainajärjestelmää, jollei pankkien kanssa neuvotteluilla ja muilla, maksuajan lykkäyksillä ja henkilökohtaisilla järjestelyillä, asia hoidu.

Tietenkin tämä on uusi tilanne, jossa ei aikaisemmin ole oltu, eikä esimerkkejä aikaisemmasta käytännöstä ole olemassa, mutta uskoisin, että ei välikysymyksen yhteydessä paljon parjattu hallitus ihan tumput suorana jää odottelemaan, että ihmisten olosuhteet päälle kaatuvat. Olen vakuuttunut siitä, että järkeä löytyy siinä tilanteessa, kun tarvitaan.

Se kysymys, miten työllistämisessä joustavalla ja järkevällä tavalla päästäisiin eteenpäin, ei ole mielestäni täällä vielä malliesimerkkejä saanut. Eikä kukaan ole oikein vaatinut, että esimerkiksi ministeriöiden välisiä liikehdintöjä pantaisiin nopeassa tahdissa toimeen. Tiedämme esimerkiksi, että työministeriön pitkillä momenteilla on työttömien asioiden hoitoon hirveästi rahaa, mutta missään ei ole sanottu, että niitä rahoja voitaisiin käyttää työttömyyden ennalta ehkäisyyn. Miksi ei? Mikä estää tekemästä tällaisia lisäkommentteja asianomaisille momenteille? (Ed. Helle: Sitähän tässä kysellään!) Jotta ei jouduttaisi työttömyyttä näkemään, on päästävä pitkien momenttien avulla hoitamaan asia järkevästi. Sellaisia paineita täältä on esitetty. (Ed. Laine: Asuntoministerillä on ihan oikea suunta!) — Asuntoministeri on sitä asiaa koettanut ajaa läpi, mutta joko budjettitekniikka tai virkamiesten tai muun järjestelmän vastustus ei ole tätä sallinut. Näin ollen se paine on nostettava tästä eduskunnasta. (Ed. Stenius-Kaukonen: Sitähän on esitetty) — Esitetty, ja mitään ei ole tapahtunut. Vielä voimakkaampaa esitystä tarvitaan.

Kysymys on siitä, että meillä varmasti on budjetissa mahdollisuutta järkiperäistää rahan käyttöä monien ministeriöiden osalta, mutta meillä ei ole vielä riittävästi inventointivoimaa siihen, että kaikki voimavarat saataisiin käyttöön.

Ed. Vehkaoja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan vielä palata ministeri Rusasen vastaukseen. Vaikutti siltä kuin hän kuvittelisi, että ylivelkaantuneet ja vasaran alle asuntonsa asettamaan joutuvat perheet olisivat sellaisia, joissa on usean asunnon omistamisesta kysymys. Omasta vaalipiiristäni tiedän, että tämä ongelma koskee erittäin paljon sellaisia ja nimenomaan lapsiperheitä, joiden ainoa asunto on joutumassa vasaran alle. Kun he ovat yrittäneet selvittää asiaansa viranomaisten kanssa, apua ei tietenkään ole löytynyt kovin helposti. Meillä on jälleen viimesijainen toimeentulotukimahdollisuus, mutta sen nykyiset tulkinnat eivät salli yleisesti sellaista menettelyä, että esimerkiksi asuntolainan lyhennystä voitaisiin ottaa yhteiskunnan puolesta suoritettavaksi. Näin ollen, kun nämä perheet ovat joutuneet tähän kuoppaan ja ongelmaan, ovat aina vain syvenevässä velkakierteessä. Tästä lähti minun kysymyksenasetteluni.

Täällä etelässä on rikkaampia ja muitakin, joilla on monen monen asunnon loukkuja, mutta pohjoisempana on näitä, joiden ainoa asunto on menossa vasaran alle.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Rusanen puhui ylivelkaantumisesta ja sen ratkaisumalleista. Palaan siihen vastauspuheenvuoroni loppuosassa.

Haluan huomauttaa tässä alkuun, että sellaisen puolueen ohjeita siitä, mitä pitäisi tehdä työttömyyden poistamiseksi, on melkein mahdoton ottaa todesta, jonka toimittua maan hallituksessa neljä vuotta kansantuote laskee enemmän kuin se on laskenut kertaakaan sitten vuoden 1892. Huolimatta nousukaudesta kokoomuksen hallituksessa ollessa maan ulkomainen velkaantuminen on kaksinkertaistunut. Kokoomuksen viidentenä hallituksessaolovuotena saavutetaan uusi konkurssien suomenennätys, 7 000 konkurssia. Kokoomus on myöskin vastuussa siitä toiminnasta. Kokoomuksen toimittua hallituksessa viidettä vuotta on saavutettu työttömyyden uusi suomenennätys. Tämän aiheuttaa myös se, että reaalikorot ovat Suomessa ennätyskorkealla ja vaikeuttavat maamme tervettä elinkeinotoimintaa.

Haluan kiinnittää kokoomuksen ideologiseen toimintaan tässä yhteydessä huomiota, tapaan, jolla pelastetaan maassa ylivelkaantuneita yrityksiä. Kysymys on Säästöpankkien Keskus-Osake-Pankista. Kokoomuksen toimiessa maan hallituksessa meillä on sosialisoitu pankki. Meillä on ensimmäistä kertaa tehty se, mitä vasemmisto on vaatinut pian 75 vuoden ajan Suomes-

sa. Nyt kokoomuksen toimittua viidettä vuotta hallituksessa meillä on saatu pankki sosialisoitua. Ongelma tässä asiassa on se, että on sosialisoitu vain sen pankin velat. Tällä menetelmällä minä en halua ylivelkaantumista maasta poistaa, että sosialisoidaan velat, mutta talletuksia ei sosialisoida. Minä toivon että ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Vastauspuheenvuoroon varattu aika on päättynyt!

Ed. Lahikainen (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Tässä muutaman päivän kestäneessä keskustelussa on useaan otteeseen käynyt ilmi se, että meidän hallintomme on hirveän sektorisoitunut. Ministeriöt tekevät esityksiään ja rakentelevat suunnitelmiaan tietämättä toisistaan tai ainakin ilman sen kummempaa yhteistyötä. Tässä on oikein oiva tyyppiesimerkki asuntoministerin ja työministerin välisestä yhteistoiminnasta. Minusta nyt, kun meillä on vähän käytettävissä resursseja, tulisi todella miettiä ministeriöiden yhteistyötä, yhdistää resursseja ja tukea toisiaan ja varsinkin tässä tilanteessa, kun meidän tulisi työllisyyttä hoitaa.

Ihmettelen kovasti sitä, miksi työministeri ei hyväksy määrärahojen käyttöä asuntotuotantoon. Ministeri Kanerva ei ole tässä yhteydessä esittänyt minkäänlaista järkevää vastausta tälle toimenpiteelle. Kysyisinkin: Voisitteko te valmistella yhdessä mahdollisuuden hoitaa työllisyysvaroin asuntopolitiikkaa ja tuottaa paljon kaivattuja vuokra-asuntoja ja samalla työllistää ihmisiä?

Ed. Kalliomäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Rusanen totesi, että asuntopolitiikka on ollut Suomessa vuosikausia kapea-alaista. Olen täsmälleen samaa mieltä. Vuosien ja vuosikymmenten mittaan on tehty pitkä virheitten suma, joka kasautuu nyt niissä vaikeuksissa, joissa olemme. Sen tähden odottaisin, että hallitus olisi myös ymmärtänyt tämän ja ryhtynyt toimiin, joilla tätä sumaa voidaan purkaa.

Yksittäiset väliinputoajaryhmät ovat hyvä esimerkki ongelmista, mutta perusasia on se, että asuminen hinta- ja kustannustekijänä on äärimmäisen tärkeä sekä kansantalouden että yksittäisten kansalaisten oman talouden kannalta. Tältä osin hallituksen asuntobudjetti vääristää edelleen tilannetta maapolitiikan osalta, asuntojen rakentamisen painottamisen osalta omistusasumiseen. Tämä on ehkä tärkein ongelma, johon pitäisi puuttua, eli asumisen tukijärjestelmä ei saisi painottua omistusasuntopuolelle, kuten hallitus nyt esittää sen mukaisesti korkovähennysjärjestelmän laajentamiseen, vaan vuokra-asuntopuolelle suoraan asumisen tukeen, jonka kautta hintapaineita voitaisiin ilman muuta helpottaa. Siis vuokra-asuntojen lisärakentaminen laskisi hintapaineita omistusasunnoissa, ja kysynnän ja tarjonnan näin kohdatessa vähän tasapainoisemmin myös koko kansantalouden hintapaineet tältä asuntosektorin hyvin merkittävältä osalta voisivat laskea.

Tekijöitä on huomattavasti muitakin, eli remontti pitäisi käynnistää nyt. Se ottaa aikaa, mutta siihen meidän on mentävä, jos haluamme terveelle pohjalle asuntopolitiikkamme tulevaisuudessa rakentaa. Toivon hallitukselta uudelleenharkintaa.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun kuunteli ministeri Rusasen puhetta, ei voinut muuta kuin jälleen hämmästellä sitä, miten huonosti ministerit tuntevat työllisyyslain. Ei sitä ministeri Kanervakaan oikein hyvin tunne, mutta ministeri Rusanen ei senkään vertaa. Toivoisin, että ottaisitte ette pelkästään lain vaan myös hallituksen esityksen, muistaakseni n:o 94 vuodelta 1986, ja tutustuisitte lain perusteluihin ja myös ottaisitte sosiaalivaliokunnan mietinnön, joka tästä on tehty. Siellä on täysin selvästi sanottu, millä tavalla työllisyyttä pitäisi hoitaa. Ensin kaikki muut keinot, ja vihoviimeisenä keinona ovat ministeri Kanervan inhoamat temput. Ne ovat viimesijaisia, eikä ole tarkoituskaan niitä ensimmäisinä toteuttaa. Mutta kun on ollut paha ja väärä tuomari, siinä ei auta hyvä laki mitään, sillä hän vääntää ja vääristelee sitä oman mielensä mukaan. Näin on käynyt.

Vielä asuntotuotannosta. Ministeri Kanervalle annoin ympäristöministeriön, siis hallituksen omien virkamiesten tekemän paperin. Siinä 3 000 asunnon rakentamista koskeva investointi maksaa 1 100 miljoonaa, mutta valtiolle siitä koituisi vain 430 miljoonaa menoja. Nämä rahat valtio saisi pääosin takaisin verotuloina ja lisäksi säästäisi työttömyyspäivärahat, joten mitään ei jäisi maksettavaksi.

Vielä ehdotan, että antakaa se 4 miljoonaa äitiysavustuspakkauksiin, että saataisiin ne kaksi lakanaa, jotka nyt hankitaan Tshekkoslovakiasta, kotimaasta hankittavaksi, kun ministeri

Kanervakin ilmoitti, että hän ei Tshekkoslovakian tietä kannata.

Ed. K o s k i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Rusanen kaipaili joustavampaa työllisyysrahojen käyttöä mm. asuntojen rakentamiseksi. Hallituksen esityksessä on päinvastoin sekin pieni avaus joustavampaan työllisyysrahojen käyttöön, joka edellisen hallituksen aikana syntyi, eli ns. rakennemuutosraha, poistettu. Se on siirretty palkkaperusteisiin työllistämisrahoihin. Toki velvoitetyöllistämisen purkaminen toistuvaistyöttömien osalta mahdollistaa sen, mitä ministeri Kanerva on mainostanut, että harkinnanvaraista työllistämistä voidaan lisätä. Sitä toivottavasti voitaisiin käyttää juuri asuntorakentamiseen mahdollisimman järkevällä tavalla.

Huolestuttavin oikeastaan kyseisen pääluokan rahojen osalta näyttäisi olevan se, että siellä on arvioitu omatoimisesti työllistyvien ja velvoitetyöstä kieltäytyvien määrä kovin isoksi, jos vertaa käytössä olevia markkamääriä ja toisaalta työttömien määrää tulevana vuonna. Ed. Laitinen kiinnitti huomiota siihen, että nämä rahat kaikkinensa kasvavat huomattavasti vähemmän kuin työttömyys. Siinä on sisäänrakennettuna mahdollisesti hyvinkin iso aukko. Koska työttömyyspäivärahoihin aiotaan samalla puuttua, ihmiset ovat entistä halukkaampia ottamaan vastaan niitä ikäviä ja vähän huonosti järjestettyjä valtion ja kuntien töitä tai yrityksissä järjestettyjä töitä, joita velvoitetyönä tarjotaan. Mielestäni tämä kohta ansaitsee valiokunnassa aikanaan tarkempaakin harkintaa, mitä tämän ongelman poistamiseksi voidaan tehdä.

Ed. L i n d q v i s t (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! SDP on hoitanut valtakunnan asuntoasioita sekä työministeriötä viime vuodet sillä tavalla, jonka tulokset ovat tänä päivänä nähtävillä. Siksi onkin hiukan merkillistä kuunnella puheenvuoroja istuntosalissa. Mutta täyden tunnustuksen haluan antaa ministeri Rusaselle, joka on todella innolla ja taidolla paneutunut asuntoasioihin muutaman kuukauden aikana. Uutta innovaatiota todella tarvitaan kaikin tavoin, että vaikea tilanne saadaan hallintaan. Toivon, että ministeri Kanerva neuvottelee ministeri Rusasen kanssa mm. pitkän momentin markoista ja järki voittaa byrokratian ja voidaan todella työllistää ihmisiä näillä määrärahoilla eikä makseta makuuttamisesta.

Ed. H e l l e (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minäkin arvostan ministeri Rusasen avoimuutta, kun hän kertoo, että hän on yrittänyt sitä ja sitä, mutta kun hallituksesta ei järkeä löydy, niin ei löydy. Mikäs siinä, sen takia me peräämmekin asiaa ja olemme sitä mieltä, että jos kerran yhteistyökyky hallituksen sisällä on todella noin huono, siinä silloin pitäisi vaihtaa henkilöitä, jos ei vallan koko joukkuetta puolin ja toisin. Mutta kun tavallaan ministeri Rusanen vielä edellytti, että meidän pitäisi tulla erotuomariksi, me tulemmekin, ja jos kerran esitykset ovat järkeviä teidän taholtanne, varmasti tuemme niitä. Mutta tekin olette nyt käytännössä linnoittaunut hallituksen esityksen taakse. Katsotaan, onko siitä tulossa jotakin.

Vielä toinen asia. Kun puhuitte ylivelkaantumisesta, sehän on tietyiltä osin tosiasia niin yksityisten henkilöiden kuin etenkin yritysten osalta. Minusta on aika vaikea ymmärtää sitä logiikkaa, jota hallitus esittää, että palkkoja pitäisi alentaa 10, 15, jopa 20 prosenttia. Miten silloin vältetään ylivelkaantuminen, jos samojen ihmisten velkoja ei myös alenneta? Luulen, että siitä tulee juuri samanlainen ongelma kuin SKOPin suhteen eli yksityisten henkilöiden ongelmat kasvavat. Tämä on myös erittäin tärkeä näkökulma tässä eli osoittaa logiikan puutetta.

Ed. S t e n i u s - K a u k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Koskinen sanoi, että toistuvaistyöttömien työllistämistä koskeva pykälä pitää poistaa, jotta voitaisiin sijoittaa varoja harkinnanvaraiseen työllistämiseen. Eihän näin ole suinkaan, vaan kun niihin sijoitettaisiin, tälle momentille tarvittavat määrärahat automaattisesti pienenisivät. Tämä vastaa juuri sitä, mitä työllisyyslaki tarkoittaa. Siellä on momentti Sijoitusmenot työllisyyden turvaamiseksi. Sieltä on otettu 30 miljoonaa markkaa pois, 380:sta 350 miljoonaan on pienennetty, ministeri Rusanen. Työllisyysperusteisiin valtionapuinvestointeihin on laitettu 50 miljoonaa lisää, se on myönteistä, 230:sta 280 miljoonaan. Mutta nämä ovat hyvin pieniä rahoja, kun me katsomme niitä miljardeja, jotka ovat velvoitepykälissä. Siirretään miljardit tänne, niin eivätköhän asiat ala luistaa.

Koko keskustelusta, kun on kuunnellut ed. Koskisen ja ministeri Rusasen puheenvuoroja, tulee loppujen lopuksi siihen tulokseen, että ed. Koskinen, joka oli työministeri Puhakan poliittinen sihteeri, vaikka hän on oikea tuomari, ei

oikeastaan olekaan oikea vaan väärä tuomari ja ministeri Rusanen, joka ei ole oikea tuomari, oikeastaan onkin oikea tuomari. Ehkä on parempi, että me emme syleile ministeri Rusasta kuoliaaksi.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En ymmärrä ed. Lindqvistiä, joka kehui kokoomuslaista ministeriä, ministeri Rusasta, joka on onnistunut laskemaan vuokra-asuntotuotantoa huolimatta siitä, että maassa on hirvittävä asuntopula ja lama. Vuokra-asuntoja rakentamalla voitaisiin poistaa sekä vuokra-asuntopula että lama.

Hallituksen budjettiesitys pitää sisällään huomattavan aravavuokra-asuntojen tuotannon laskun. Kaikki se lukumääräinen lisäys, joka budjetissa on, perustuu asuntojen osalta korkotukilainoilla lainoitettaviin asuntoihin, 4 000 asuntoa pitäisi rahoittaa korkotukilainoilla. Mutta kun korkotukilainojen ehtoja on huonontettu sillä tavalla kuin hallitus on huonontanut kaikkien ihmisten elintasoa tässä maassa, ei tule 4 000:ta korkotukilainoitettua asuntoa tähän maahan. Puhe 25 000 asunnosta on bluffi, perustuu valheelliseen kuvaan siitä, mitä tulee tapahtumaan. Se, mistä olemme varmasti yksimielisiä ministerin kanssa, on se, että aravavuokra-asuntotuotanto laskee budjetin seurauksena.

Tämän takia minä en ymmärrä ed. Lindqvistiä, joka taitaa olla maalta eikä tiedä, millaisia ongelmia pääkaupunkiseudulla on vuokra-asuntojen kanssa. (Ed. Vähänäkki: Maallakin aika paljon tiedetään siitä!) Toivoisin, että hän kiinnittäisi huomiota vuokra-asuntojen lisäämiseen eikä vähentämiseen sillä tavalla kuin hallitus tekee. Kokoomuksellahan on tarkoituksena edetä varmasti suomalaisessa politiikassa tästä eteenpäin poltetun maan taktiikalla. Mitään teollisuutta ei jää eikä sellaista hyödyllistä toimintaa, kuin on asuntojen rakentaminen, sen jälkeen kun kokoomus on saanut olla hallituksessa riittävän kauan.

Ed. Kautto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ymmärrän hyvin, että kun ed. Lindqvist ei ollut mukana viime kaudella, hänellä ei voi olla niin tarkkaa tietoa siitä, että viime hallituskaudella nimenomaan perustettiin asuntorahasto, jonka pohjalta tänään voimme päästä todella realistisiin ja hyviin suorituksiin, jos niin haluamme. Samoin viime hallituskaudella luotiin asumisoikeusasuntojärjestelmä ja monin muin tavoin uudistettiin koko meidän asuntolainsäädäntöämme. Paljolti johtuen niistä toimenpiteistä, jotka silloin tehtiin, tänään olisi todella mahdollisuus saada tuottavaa ja toimivaa asuntotuotantoa liikkeelle niin tänä vuonna kuin ensi vuonnakin ja siten helpottaa myös työttömyysnäkymiä. Se on se asia, jota varsinkin sosialidemokraatit haluavat tässä kysymyksessä painottaa nyt ja jatkossa.

Ed. Myller (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kautto sanoi sen asian, joka tässä tilanteessa piti ed. Lindqvistille vastata. Mutta lisään siihen vain sen, että nimenomaan sosiaalidemokraatit vaativat asuntorahaston perustamista. Asuntorahaston perustaminen on mahdollistanut sen, että meillä olisi nyt kaikki mahdollisuudet päästä 20 000 aravavuokra-asuntoon, mitä olemme vaatineet.

Ed. Koskinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Stenius-Kaukoselle totean, että en ole ollut ajamassa työllisyyslain muutosta, toistuvaistyöttömien velvoitetyöllistämisen rajoittamista. Totesin sen, että jos resurssit työllistämiseen ovat rajalliset, silloin on järkevämpää käyttää sellaisia keinoja, jotka kaavamaista pakkotyöllistämistä tehokkaammin edesauttavat pysyvää työllistämistä. Pääkritiikki oli siihen, että hallituksen esityksessä velvoitetyöllistämiseen esitetyt rahat eivät riitä niihin lukuihin, joita muutettuinakin tulevia velvoitetyöllistettäviä olisi.

Edelleen todettakoon, kun nyt on ihan otolliseen saumaan todettu hallituksen toteuttamasta SKOPin sosialisoinnista, että heittonahan se on mukava mutta sosialidemokraatit tukevat itse Suomen Pankin toimenpidettä. Maan rahamarkkinoiden, pankkilaitoksen luotettavuuden turvaamiseksi ja tallettajien aseman turvaamiseksi tuo toimenpide oli välttämätön.

Ministeri Rusanen: Arvoisa puhemies! En halua puuttua tulkintoihin työllisyyslain sovellutuksista. Ed. Koskinen mielestäni toi jo ytimen esille.

Monien puheenvuoroista, muun muassa ed. Kalliomäen, kävi ilmi, että asuntopolitiikassamme on tapahtunut virheitten summa, joka on johtanut siihen, että meillä on hyvin yksipuoliset asuntomarkkinat. Toisin sanoen vuodesta toiseen olemme tässä salissa päätöksiä tehden suosineet korkovähennyksin ja muilla verokeinoilla omistusasumista. Tämä on ollut johtamassa sii-

hen, että tässä tilanteessa on syntynyt ed. Vehkaojankin esille ottamia jopa yhden asunnon loukkuun jääneitä. Toisin sanoen ei ole ollut mitään muuta mahdollisuuttakaan kuin järjestää elämänsä omistusasuntopohjalle ja melko korkealle lainanotolle, yli mahdollisuuksien silloin, kun laskusuhdanne tulee. Tätä pulmaa meidän on ryhdyttävä ratkaisemaan.

Olen ministerinä täysin vakuuttunut siitä, että asia ei ratkea, vaikka tekisimme kuinka monta kymmentätuhatta vuokra-asuntoa. Ensinnäkään se ei ole mahdollista, koska kaavoitettua maata ei niillä alueilla ole, missä tarve on suurin. On siis otettava käytäntöön jo olemassa olevat asunnot. Se on se ratkaisu, johon pikkuhiljaa on päästävä: vuokrasääntelyn purkua hallitusti käyttäen joudutettava asuntojen määrää vaikeimmilla alueilla. Tämä malli on tulossa huoneenvuokralain muutoksen muodossa eduskunnan tarkasteltavaksi muutaman viikon kuluessa. Sen mallin toimivuudelle osaltaan perustuu se, että nämä ratkaisut asuntotuotannon suhteen on tähän budjettiin tehty.

Olemme siirtäneet korkotuettuunkin vuokratuotantoon enemmälti resursseja, enkä suhtautuisi siihen niin penseästi kuin ed. Seppänen mm. sanoen, että ehtojen huononeminen ei käynnistä näitä hankkeita. Kyllä se seikka, että rakennuskustannukset ovat alentuneet huomattavasti laman johdosta, panee miettimään, eikö tällainen kohtuulliselle tasolle kuitenkin vievä vuokratuotantokin saattaisi olla mahdollista etenkin, kun vielä yritysten investointivarausten purun mahdollistuminen saattaa tuoda sieltä voimavaroja ja tarpeita asuntotuotantoonkin.

Uskon, että monilla rakennusyhtymilläkin ja -liikkeillä on näitä varauksia, joitten kohdalta he eivät halua tehdä investointeja omaan toimintaansa, vaan nimenomaan johonkin muuhun. Luonnollisesti lähellä heidän omaa toimialaansa oleva asuntotuotanto saattaisi tällainen olla.

Täällä puhutaan linnoittautumisesta tiettyjen hallitusten esitysten taakse. Haluan vielä korostaa, että totta kai budjetin sisällä voidaan järkeviä siirtoja tehdä, jos sellaisia ratkaisuja löytyy. Näin olen ymmärtänyt pääministerin ja valtiovarainministerinkin puheenvuorojen pohjalta olevan mahdollista. Mutta se, että miljardikaupalla otettaisiin esimerkiksi lisää lainaa tai miljardikaupalla muutettaisiin verorasitusta, on keinovalikoimista tässä vaiheessa taka-alalle siirretty.

Ed. Jouppila: Arvoisa rouva puhemies! Täällä esitettyjen synkkien ja jopa järkyttävien taloudellisten tosiasioitten perusteella ei muulla kevennyksellä voi tässä selvitä kuin sanomalla, että nyt ovat vitsit vähissä.

Täällä on kannettu erityistä huolta aivan oikein maamme kansantalouden veturin vientiteollisuuden kilpailukyvyn romahtamisesta. Välttämätöntä onkin pikaisesti saada vientiteollisuuden pyörät jälleen pyörimään.

Niin kuin kaikki tiedämme, vientiteollisuutemme rakenne on viime aikoina koko ajan yksipuolistunut. Se lepää yhä enemmän metsäteollisuuden kivijalan vai pitäisikö sanoa puujalan varassa. Erittäin tärkeätä olisi siis teollisuutemme monipuolistaminen.

Toisaalta ovat pk-yritykset työllistäjinä yhä tärkeämpinä. Juuri näiden yritysten konkurssiaaltohan on tämänhetkisen työttömyyden eräs keskeinen syy. Siirränkin näkökulman pieniin ja keskisuuriin yrityksiin ja samalla esitän näkökulmia Euroopan yhdentymisen vaikutuksista työllisyyteemme.

Ilman kilpailuasemamme turvaamista euromarkkinoilla vientiteollisuutemme ja elinkeinoelämämme ja sitä kautta työllisyyden tulevaisuuden näkymät ovat vielä nykyistäkin huonommat ja synkemmät. Sen takia ovat kaikki puheenvuorot, joissa kiirehditään Suomen EY-jäsenyyttä, kannatettavia. Erityisen ilahtunut olin kuullessani kansanedustaja Lindroosin SDP:n ryhmäpuheenvuorossa käyttävän tästä positiivisen EY-myönteisen ja sitä kiirehtivän kannanoton. Sama kantahan on esitetty myös yrityselämän taholta sekä työmarkkinajärjestöjen, mm. SAK:n, taholta.

Euroopan yhteisömaissa pk-yritysten osuus viennistä on 65 prosenttia, ja pk-yritykset ovatkin Euroopan yhteisön erityisessä suojeluksessa. Meille monille lienee mielikuva EY:stä ja integraatiosta sellainen, ettei niillä juuri ole merkitystä pk-yrityksistä puhuttaessa, mutta EY-lainsäädännössä pk-yritykset ovat kuitenkin monin tavoin erityisasemassa. Tämä on jäänyt vain keskustelussa unholaan, kun puhutaan aina vain suuryrityksistä ja niitä painotetaan.

EY:n kilpailulainsäädännön mukaan valtion tuki, joka suosii joitakin yrityksiä toisten kustannuksella on kiellettyä, mutta tästä on useita merkittäviä poikkeuksia.

Ensinnäkin pk-yritysten valtiontuki on sallittu kaikkialla, olkoot kyseessä investoinnit, uudet työpaikat tai kehittämishankkeet.

Vuonna 1988 EY:ssä on hyväksytty oma yri-

tyspoliittinen toimintaohjelma, ja se asettaa EY:n kaikessa toiminnassa pk-yritykset erityisasemaan. Yrityksille pyritään luomaan suotuisia pitkän tähtäyksen toimintaympäristöjä.

Myös EY:n omassa aluepolitiikassa pk-yrityksiä varten on luotu yritys- ja innovaatiokeskusten laaja verkosto. Ne pyrkivät varmistamaan valikoimilleen alkaville tai kasvuhakuisille yrityksille täydet kehitysmahdollisuudet. Euroopan yhteisössä ei siis alueellista tukea pk-yrityksiltä kielletä. Liittymällä Euroopan yhteisöön aluepoliittisia rakenteita ei meilläkään näin ollen siis tarvitsisi purkaa. Enkä näe tässäkään suhteessa minään peikkona Eurooppaan menoa, kuten valitettavasti vielä viime vaalien edellä eräiltä tahoilta nimenomaan Pohjois-Suomessa annettiin ymmärtää ja sillä ihmisiä jopa peloteltiin.

On huomattava, että mahdollisuutta, mistä edellä kerroin, Eta-ratkaisu ei meille toisi täysimääräisenä. Niinpä EY-jäsenyys on tältä kannalta parempi vaihtoehto.

Pk-yritykset ovat Suomessakin merkittäviä työllistäjiä, ja juuri näiden yritysten asema on tällä hetkellä erityisen vaikea. Nyt terveitäkin yrityksiä kaatuu ja aikaansaadaan peruuttamattomia vahinkoja ihmisille ja työntekijöille sekä yrityksille.

Nyt olisi hyvin tärkeää auttaa terveet likviditeettikriisissä toimivat pk-yritykset taantuman ohi. Hyvin tärkeänä on pidettävä tällöin Kehitysaluerahaston toiminnan turvaamista ja myös sitä, että suhdannelainojen myöntäminen myös jatkossa turvataan ja määrärahat tarkoitukseen ovat riittäviä.

Vielä EY-politiikkaan palatakseni näkisinkin, että nyt tarvittaisiin koko hallituksen piiristä pikaisesti myönteinen positiivinen kannanotto EY-yhdentymisen suuntaan. Se olisi varmaan koko yrityselämälle ja etenkin pk-yrityksille positiivinen signaali, joka toisi luottamusta yrittäjille, herättäisi heissä uskoa, että lama kääntyy myös meillä pikaisesti nousuun.

Seuraavaksi haluan puuttua työllisyyslain osalta velvoitetyöllistettävien asiaan. Samalla totean sen, minkä jo työministeri Kanerva totesi ja mikä kokoomuksen ryhmäpuheenvuorossa on todettu, että työllisyyslaki on todella uudistettava tämän hetken tarpeita ja vaatimuksia vastaavaksi.

Velvoitetyöllistettäville on varattu määrärahaa siten, että hoitotyöstä voidaan tehdä kotona vammaista, vanhusta tai lasta hoitavalle yksi vaihtoehtoinen omaehtoisen työllistämisen muoto. Tämä suunta on mielestäni ihan hyvä, sillä kuten tiedämme, hoitoalalla on työvoimapula ja toisaalta myös resurssipula. Tässä asiassa kodin ja perheen näkeminen työnantajana myös muussa yhteydessä ja pitemmällä tähtäimellä kuin vain työttömyyden hoidon yhteydessä on mielestäni linja, jota pitää viedä eteenpäin. Jatkossa perheestä pitää tehdä tasavertainen työnantaja muiden työnantajien tapaan esimerkiksi saattamalla kotona hoitotyötä tekevän ulkopuolisen henkilön palkkaus verovähennyskelpoiseksi.

Arvoisa puhemies! Lopuksi kannatan ed. Koistisen jo kannattamaa puhemiehen ehdotusta yksinkertaisesta päiväjärjestykseen siirtymisestä.

Ed. W a h l s t r ö m : Rouva puhemies! Minunkin on aivan pakko aluksi puuttua siihen tapaan, jolla hallitus ja ennen kaikkea eduskunta vastaa parastaikaa välikysymykseen. Ei ole mitään mieltä siinä, että me täällä perjantai-iltana myöhään istumme puhumassa. Se minusta osoittaa, että hallitus ei välitä tippaakaan työttömistä ja ilmeisesti kuvittelee, ettei myöskään eduskunta välitä.

Kaikkein eniten kuitenkin ihmettelen, miksi eduskunta aina suostuu siihen, mitä hallitus määrää. Eduskunnalla pitäisi olla itsenäinen päätäntävalta siitä, miten me työmme järjestämme, mutta puhemiesneuvosto nöyrästi aina tottelee, kun pääministeri tai joku muu ministeri lähettää terveisiä. Täällä on monta kertaa tehty työjärjestys sen mukaan, että joku ministeri sattuu olemaan matkoilla, sen takia siirretään keskustelua tai vastataan johonkin. Se on minusta kyllä erittäin ikävä tapa.

Jos esimerkiksi tänä iltana joutuisimme äänestämään tästä menettelystä tai muuten tästä asiasta, varmaan ikävä kuva tulisi siitäkin. Täällä saattaa olla hyvin vähän edustajia paikalla, ja näyttää siltä, etteivät edustajatkaan välitä työllisyydestä ja niistä miljoonasta ihmisestä, joita ministeri Kanervakin sanoi ongelman koskevan.

Sitten asiaan myös vähän vakavammin. Nimittäin ministeri Kanerva puhui hyvin kauniisti työn arvostuksesta. Hän sanoi näin: ”Työttömyys ei merkitse ihmiselle vain taloudellisia menetyksiä, vaan myös eriasteisia henkisiä ja sosiaalisia ongelmia. Työllä on niin suuri arvo ja arvostus yhteiskunnassamme, että se ulottuu mittasuhteiltaan koko inhimilliseen elämäämme ja yhteiskuntamme luonteeseen.” Tietääköhän ministeri Kanerva, mitä oikein puhuu? Eivät

ainakaan hallituksen toimet osoita työn arvostamista. Onko työllä todellakaan arvoa?

Minulle tuli etsimättä mieleen vanha runo, kun kuulin ministeri Kanervan pohdinnan työn arvosta, ja kun tiedän puhemiehen kulttuuriihmiseksi, hän varmaan sallii pienen runonlausunnan hämärän illan lähestyessä tätä salia. Tämä on joskus vuosisadan vaihteessa kirjoitettu. En muista runoilijan nimeä. Hän sanoo näin:

"Työn laulu on ylhä ja suuri,
sitä ihmiset kuunnelkaa!
Työ elämän kaiken on juuri,
sepä mullasta nostattaa
sen taimen, mi taivasta kohti
yhä pyrkivi ylenemään.
Siitä rikkaus alkunsa johti:
työmies hän luojana tään."

Näin joskus sata vuotta sitten runoilija työn arvosta, ja hän varmaan tarkoitti työmies-sanalla myös naista. Siis kaiken rikkauden luojana on työ. Siitä se syntyy. Se olisi pitänyt muistaa tässä maassa esimerkiksi viime vuosikymmenellä, kun jotkut kuvittelivat, että rikkaus syntyy kasinopeleistä, jotkut kuvittelivat, että rahalla voi tehdä rahaa ja vieläpä näitä sankareina juhlittiin, näitä talouselämän ns. asiantuntijoita. Samaan aikaan unohdettiin, että pitää työ järjestää järkevästi, että meidän tuotantomme pitää saada monipuolisemmaksi. Edellisen eli Holkerin hallituksen ohjelmassa, muistan hyvin, oli eräänä keskeisenä kohtana, että meidän tuotantomme on liian yksipuolista. Sitä pitää monipuolistaa, jalostusarvoa kohottaa. Kaikki oikeita tavoitteita.

Mitään ei kuitenkaan saatu aikaan, vaan meidän tuotantomme on edelleen yksipuolistunut ja työn arvostus samalla mennyt. On vaikea nuorille ihmisille antaa kuvaa työn arvokkuudesta ja samaan aikaan ihailla niitä, jotka yrittävät kaikilla kepulikonsteilla saada rahaa. Toisaalta nuorille ei anneta työtä, jota voisi arvostaa.

Toinen asia on, miten arvostus näkyy paitsi siinä, onko työtä, myös siinä, mitä siitä maksetaan, minkä korvauksen työmies saa siitä, että hän on kaiken rikkauden luoja. Työvoimahan on tavaraa, jota myydään ja ostetaan. Ei siinä sen kummempaa arvostusta näytä tällä hetkellä olevan.

Nyt esimerkiksi puhutaan kovasti liukumista. Syytellään työnantajia, että he ovat maksaneet liikaa liukumia, ja syyllistetään työntekijätkin, että ovat niitä ottaneet vastaan. Kysymyshän on ollut siitä, että työnantajat ovat maksaneet silloin, kun tavaraa on tarvittu, on ollut kysyntää, työvoimasta on maksettu enemmän. Aivan vapaaehtoisesti siitä on maksettu enemmän.

Mielestäni aitoa työn arvostusta ei todella ole olemassa. Jos sitä olisi, ei työttömyyttä sallittaisi.

Palaan vielä tuohon runoon. Se nimittäin jatkuu näin:

"Kun työns on niin suurta ja ylhää,
kai työmies onnekas on?
Ei, polkuns on kaita ja jylhä,
elämänsä on auvoton.
Näät häneltä leipäkin puuttuu."

No, tämä oli silloin vuosisadan vaihteessa. Mutta vuosien mittaan työmiehen ja -naisen asema on parantunut kovalla työllä ja nimenomaan suomalaisen työväenliikkeen ja ammattiyhdistysliikkeen työllä. Siitä ministeri Kanerva ei näytä kovin paljon tietävän.

Nyt ammattiyhdistysliikettä vastaan hyökätään, moititaan sitä. Ministeri Kanervan puheet vähättelevät vasemmiston näkemyksiä. Heitot Tshekkoslovakian tiestä ja muusta ovat todella ala-arvoisia ja luomassa sitä entistä huonompaa ilmapiiriä, mitä jo on luotu. Täällä on siihen viitattu. Minusta se on todella hyvin, hyvin huono tapa lähestyä ammattiyhdistysliikettä ja palkansaajia, että uhkaillaan pakkolomalla ja sanotaan, että pakkolomista voidaan luopua, jos lomaltapaluurahasta luovutaan. Siis asetetaan kahden huonon vaihtoehdon eteen, (Ed. Häkämies: Politiikka on vaihtoehtojen esittämistä!) työntekijät ja nimenomaan sillä tavoin, joka erinomaisesti halventaa niitä saavutuksia ja toisaalta sitä tapaa, jolla työmarkkinajärjestöt toimivat.

Se, että työtä ei ole, on osittain hallituksen tietoinen valinta. En puutu siihen kovin paljon, mutta kun edellä ed. Jouppila puhui EY:stä ja työllisyydestä, haluaisin ottaa toisen näkökulman ja pohtia hieman sitä, miksi nimenomaan EY-maissa työttömyys on niin suurta. En väitä, että tämä on ainoa näkökulma tai ainoa totuus, mutta mielenkiintoinen joka tapauksessa. Referoin tässä dosentti Jan-Otto Anderssonia, kansainvälisen talouden dosenttia, (Ed. Häkämies: Mikä puolue!) joka Åbo Akademissa toimii — ja joka on todellakin tiedemies, (Ed. Häkämies: Puoluepoliitikko!) — puolueeton tiedemies varmaan.

Hän nimittäin pohtii, että yleensä eri maiden työttömyyseroja selitetään talouspoliittisella linjalla ja työttömien käsittelytapojen erolla. Myös Euroopan työttömyyttä usein selitetään niin, että työttömät saavat niin korkean ja pitkäaikaisen rahallisen tuen, että se estää tällaiset kurin-

alaistavat vaikutukset palkkoihin ja työhalukkuuteen.

Mutta hänen johtopäätöksensä ovat toisenlaisia. Hän on sitä mieltä, että työttömyys korreloi maan suuruuden kanssa ja työttömyys voi olla suurempaa, kun maa on erityisen riippuvainen ulkomaankaupasta ja erityisesti ulkomaisten yritysten investoinneista ja kun maa on Euroopan yhteisön jäsen. Hän väittää, että korkeata työllisyystasoa taas voi pitää yllä sellainen valtio, jossa on yhtenäinen kansantalous, vahvoja kansallisia etujärjestöjä ja valtiolla käytössään useita talouspoliittisia välineitä, joita voidaan käyttää estämään pitkäaikaista joukkotyöttömyyttä.

Tähän kohtaan minä haluaisin todella kiinnittää huomiota, kun nyt kansantalous on rappeutettu, niin kuin eilinen pankkimaailman uutinen kertoi. Nyt ollaan vähättelemässä vahvoja kansallisia etujärjestöjä ja menettelyä, jolla on pystytty neuvottelemaan, joilla on pystytty ottamaan myös huomioon työllisyys, ollaan murtamassa tätä elementtiä ja ilmeisesti myös tätä kolmatta. Halutaan poistaa käytöstä sellaisia talouspoliittisia välineitä, joilla voitaisiin työttömyyttä vastaan toimia.

Edelleen Jan-Otto Andersson on sitä mieltä, että työttömyyttä vastaan voidaan toimia tehokkaasti, jos ensinnäkin työttömyys koetaan ongelmaksi. Tämä hänen mielestään voi tapahtua vain rajatulla maantieteellisellä alueella, ei suuressa imperiumissa, ja toiseksi niin, että tämän ongelman kohdatessa on mahdollisuus ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin, siis maalla itsellään on itsenäinen mahdollisuus ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin esimerkiksi lisäämällä kulutuksysyntää, devalvoimalla, harjoittamalla tulopolitiikkaa tai tukemalla työttömiä ja yrityksiä työttömyysalueilla.

Kaiken kaikkiaan siis EY-maissahan on, niin kuin täällä jo ehkä mainittiin, ollut viime vuosikymmenen ajan keskimäärin 9,5 prosentin työttömyys. Saman kauden keskimääräinen työttömyys Suomessa on 4,9 prosenttia EY-maista eräissä työttömyysaste tuon aikakauden, 80-luvun, on ollut jopa 18 prosenttia, mutta keskimäärinkin 322 miljoonan asukkaan EY:ssä työttömyys on ollut 9,5 prosenttia. Kun siis nyt meillä vaaditaan Suomen saattamista eurokuntoon, niin hallitus on ilmeisesti ensimmäiseksi ottanut tavoitteekseen saattaa tämän eurotyöttömyyden meille.

Andersson vertailee myös mielenkiintoisesti sitä, minkälaiset valtiot ovat olleet erityisen hankalia työttömyyden kannalta, ja toteaa juuri Euroopan yhteisön maista — siellähän on poikkeuksia, esimerkiksi Luxemburg, jossa ei ole paljon työttömyyttä, tämä lilliputtimaa — että yleensä kaksi maata, Belgia ja Irlanti, jotka ovat kaikkein riippuvaisimpia ulkomaankaupasta ja erityisesti ulkomaisista investoinneista, ovat korkean työttömyyden maita. Hän toteaakin, että sen sijaan, että me jatkuvasti viittaamme Albaniaan EY:n ulkopuolelle jättäytyvän maan kauhukuvana, voitaisiin yhtä hyvin viitata Belgiaan ja Irlantiin varoittavina esimerkkeinä ainakin työttömyyden osalta. Puhun siitä nyt sen takia, että me olemme tätä työllisyysvälikysymystä käsittelemässä.

Toisin sanoen tämän tutkielman tai artikkelin arvio on se, että mahdollisuudet oman työllisyyden hoitoon vähenevät EY:n sisällä. Totta kai muita vaikutuksia on sitten, jotka voivat johtaa toisenlaiseen tulokseen. Mutta joka tapauksessa ei kovin lohduttavalta näytä tämä eurokuntoon saattaminen, se merkitsee siis valintaa jatkuvan 10 prosentin työttömyyden puolesta.

Vielä ed. Lahtiselle sanoisin, että onkohan Marx ja Engels ja neuvostokaupan lama viime vuosikymmenellä EY-maissa tilanteen sotkenut, kun siellä on ollut 10 prosentin työttömyys. Ed. Lahtinen viittasi siihen, että sen takia meillä on tämä työttömyys. Siellä se on ollut, mutta ei varmasti neuvostokaupan romahtamisen takia eikä sen takia, että siellä Marxin ja Engelsin aatteet olisivat liiaksi vaivanneet EY-talouspäättäjiä.

Vasemmistoliiton lamalääkkeistä on täällä jo puhuttu, en niitä käy toistamaan. Totean vain, että me pidämme myös palveluvarustusta yhteiskunnassa eräänä keskeisenä yritysten toimintaedellytyksenä, sitä infrastruktuuria, joka valtion varoilla rakennetaan, mutta myös hyvinvointipalveluja. Työvoiman uusintaminen ei käy ilman hyvinvointipalveluja. Ihmisten pitää saada lepoa ja virkistystä ja terveydenhoitoa, heidän pitää saada ennen kaikkea koulutusta, jotta yritykset saisivat ammattitaitoista työvoimaa.

Vielä lopuksi tuossa runossa sanottiin, että työmiehen yllä on ainainen yö, mutta lopuksi runoilija kysyy:

"Yö ainainen hälläkö yllä,
se eikö myös valjeta vois?
On valkeeva vielä se kyllä
ja koittava huomenen koi."

Runoilija oli optimistinen silloin vuosisadan alussa. Mutta minä kyllä pelkään, että näillä

Ahon hallituksen eväillä ei työttömille huomenen koi valkene.

Työministeri Kanerva: Arvoisa puhemies! Ed. Wahlströmin puheenvuoro sai hieman minut pysähtymään sen vuoksi ensinnäkin, että odotin hänen poliittinen roolinsa huomioon ottaen hyvin linjakasta toimintaohjelmaa, mutta nämä sydäntä särkevät runokuvaelmat ja tiedemiehen, vasemmistoliiton eduskuntavaaliehdokkaan Anderssonin lainaukset jättivät kovin vähäiselle osuudelle jäntevän linjauksen. Mutta itse asiassa en sen vuoksi tässä ryhtynyt puheenvuoroa pyytämään, että olisi ilmaissut tuon kantani ed. Wahlströmin puheenvuoroon, vaan sen vuoksi, että kysyn ed. Wahlströmiltä: Millä oikeudella hän monopolisoi ne tunnot, joilla joku ihminen tai jokin puolue kokee tässä maassa yhteiskunnallista hätää, niitä yhteiskunnallisia syviä ongelmia, taloudellisia, sosiaalisia ongelmia, jotka nöyryyttävät tässä maassa ihmisiä? Mikä on se oikeus ja mikä on se totuus, ed. Wahlström, jonka mukaan näin voidaan monopolisoida nämä tiedot ja tunnot?

Minulla on viikoittain yhteyksiä palkansaajajärjestöihin, jokaiseen niistä, niin kuin myös työnantajajärjestöihin laajasti tässä maassa. (Ed. Seppänen: Ei niissä ole työttömiä!) Olen kiertänyt kesän aikana ja syksyn myötä ympäri Suomea todellakin kaikissa työvoimapiireissä katsomassa, missä siellä mennään. Olen katsonut läpi eri alojen työttömien tuntoja arkitodellisuudessa, miten he kokevat tilanteen, ja ne ihmiset, jotka ovat työttömyyden vaaravyöhykkeessä. Kyllä siitä, ed. Wahlström, piirtyy käytännön kuva siitä, mikä on tämän yhteiskunnallisen hädän luonne.

Sen vuoksi toivon, että tätä keskustelua voitaisiin käydä asiallisemmin kuin epäilemällä sitä, millä motivaatiolla ja emootiolla näissä asioissa ollaan mukana. On jotenkin järjenvastaista olettaa, että tässä maassa olisi jokin taho, joka ei tosissaan pyrkisi tämän kysymykseen täydelliseen ratkaisuun. Täydellisyyttä kannattaa tavoitella, vaikkei siihen pääsisikään, ja näihin talkoisiin me tarvitsemme tässä maassa laajaa yhteiskunnallista rintamaa. Ei tämä kysymys ole yhden puolueen eikä yhden henkilön varassa, vaan tämä on laaja yhteiskunnallinen ongelma. Sen vuoksi vierastan suuresti sitä, että tässä maassa hyvitetään itsemme.

Muistan, kun oma puolueeni joskus historiassa sanoi, että me olemme isänmaallisempia kuin muut, teki suuren arviovirheen muita suomalaisia kohtaan. Te teette tänä päivänä aivan saman kaltaisen asenteellisen virheen muita suomalaisia, muita puolueita kohtaan sanomalla, että te tiedätte ja te tunnette tämän kysymyksen. Tähän tarvitaan teitä, mutta tämän kysymyksen hoitamiseen tarvitaan vähän muitakin ryhmittymiä.

Ed. Wahlström (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minun on hyvin vaikea ymmärtää, miksi ministeri Kanerva niin kovasti tuohtui siitä, että minäkin ilmaisin oman tunteeni. Kun me olemme tehneet välikysymyksen, tietysti me kysymme hallitukselta, niin kuin minä kysyin, tietääkö ministeri Kanerva nyt mistä hän puhuu, tarkoittaako hän todella sitä, kun samaan aikaan hallitus toimii hyvin välinpitämättömästi sen suhteen, että tässä maassa on paljon työttömiä ja työttömyys yhä lisääntyy. En minä ollenkaan missään puheeni vaiheessa yrittänyt monopolisoida tai yrittänyt väittää, että me, esimerkiksi vasemmistoliittolaiset, jotenkin paremmin tunnemme tai tiedämme. Meillä jokaisella on omat tuntemuksemme ja kokemuksemme siitä työelämästä tai elämästä, mikä meidän historiassamme on.

Mutta minä pidän hyvin tärkeänä sitä, että hallitus on asettanut määrätynlaisia tavoitteita ja tunnustanut esimerkiksi sen, että tämän hallituksen voimakas pyrkimys markkinatalouden toimivuuteen johtaa sosiaalisiin ongelmiin. Se on ohjelmassaan tunnustanut tämän asian ja sanonut, että tehostuvan markkinatalouden vastapainoksi tarvitaan toimia ihmisten perusturvallisuuden ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden takaamiseksi. Mutta käytännössä näyttää siltä, että hallitus on vain kiinnostunut markkinatalouden toimivuudesta, hyvin raa'asta markkinataloudesta, eikä siitä toisesta puolesta, jota se myös ohjelmassaan lupaa, ja siihen kuuluisi nimenomaan myös työttömien asemasta huolehtiminen.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta ministeri on falski. Herra ministeri tulee tänne ja rupeaa tunteen paatoksella puhumaan työttömistä samaan aikaan kun heinäkuussa tehtiin uusi työttömyyden suomenennätys. Elokuussa tilanne parani siltä osin, että lomautettuja oli vähemmän kuin heinäkuussa, mutta työttömyys oli kasvanut kuitenkin perustyöttömien osalta.

Herra ministeri on kierrellyt Suomea varmaankin yksityisautolla, katsellut erilaisia työvoimaviranomaisia ja muita viranomaisia. Ehkä hänelle on esitelty joku työtönkin siinä. Ja sitten sillä paatoksella hän tulee tänne esittämään viatonta suhteessa tähän työttömyyteen, herra ministeri, joka on ollut itse tekemässä sellaista päätöstä hallituksessa 11.6., jolloin otettiin strategiaksi eurotyöttömyyden tekeminen tähän maahan nimellä "Suomi pannaan eurokuntoon". No, mikä on tämä tunteen valta, joka täällä yhtäkkiä saa vallan, kun itse on ensin oltu valitsemassa sellainen tietoinen strategia, että työttömyys saadaan ottaa jälleen yhteiskuntapolitiikan välineeksi ja työttömiä voidaan tehdä yhteiskuntapolitiikassa? Ei työttömyys ole, herra ministeri, tunnekysymys, vaan rationaliteetti. Te olette ollut tekemässä sellaista politiikkaa ja sellaisia poliittisia päätöksiä ja te olette hyväksynyt työttömyyden toisin kuin me. Me vasemmistoliitossa olimme sitä päätöstä vastaan emmekä sitä hyväksyneet. Siltä perustalta minä sanon, että paljon isänmaallisempia me olemme ainakin kuin kokoomuslaiset. En tiedä, olemmeko Suomen isänmaallisimpia, mutta kokoomuslaisia isänmaallisempia ollaan joka tapauksessa.

Ed. O. Ojala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri rohkeni epäillä ed. Wahlströmin motiiveja. Ihmettelen sen sijaan sitä, että ministeri itse piti välttämättömänä tuoda esiin erään tutkijan poliittista taustaa. Kun ed. Wahlström kertoi tutkijan arviota EY-tilanteesta, mahdollisista vaikutuksista Suomeen jne., niin ministerin oli välttämätöntä kertoa, että tämä on ollut vasemmistoliiton ehdokkaana eduskuntavaaleissa Varsinais-Suomessa, kun ministeri ei kyennyt ottamaan tai ei halunnut ottaa kantaa tähän sisältöön, mitä tutkija on arvioinut. Minusta se jos mikä on halpahintaista. Minä ainakin olen valmis ja tottunut tähänkin asti kuuntelemaan tutkijoita ja tiedemiehiä riippumatta heidän poliittisesta kannastaan. Tärkeintä on se, mitä he sanovat. Tärkeintä ei ole, kuka sen sanoo. Ihmettelen suuresti ministerin käyttäytymistä.

Ed. Vähänäkki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tuo ministerin juuri esittämä, sydäntäsärkevä, paatoksellinen puheenvuoro sai melkein minunkin parkkiintuneen mieleni uskomaan, että ministeri Kanerva todella yrittää työttömien hyväksi toimia.

Mutta kun vilkaisu budjettikirjaan ei sitä osoita, niin en kuitenkaan usko tuohon paatokseen. Ainoastaan siinä tapauksessa uskon , jos ministeri Kanerva täällä julkisesti korokkeelta mieluummin tunnustaisi, että hänenkin mielestään pääministeri Aho ja erityisesti valtiovarainministeri Viinanen ovat kääntäneet selkänsä ammattiyhdistysliikkeelle, ja sen, että budjetilla paitsi pyritään laman haitallisia vaikutuksia tietysti poistamaan ajetaan muitakin asioita ja eritoten sitä, että ammattiyhdistysliike, suhteellisen voimakas liike, pyritään saamaan eurokuntoon, ajamaan Suomessa alas. Ainakin monet toimenpiteet, esimerkkeinä vain puheet lakkokiellosta, puheet työpaikkakohtaisista palkka- ym. ratkaisuista, joihin valitettavasti kuulin erään sosialidemokraatinkin yhtyneen, sekä lakkoavustusten verollepanot, nämä ovat kaikki sitä, mihin kokoomus on pyrkinyt jo aikaisempina vuosina, mutta nyt laman varjolla niitä pyritään hoitamaan ja työntämään ay-liike toista maailmansotaa edeltäneeseen tilanteeseen.

Ed. Häkämies (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on tämän illan aikana useaan otteeseen toistettu, että hallitus hyökkää ammattiyhdistysliikettä vastaan. Minä ihmettelen tällaisia puheenvuoroja. Ministeri Kanerva on moneen otteeseen omasta puolestaan todennut, että hän haluaa ainakin olla rakentamassa sopua ja ratkaisua ammattiyhdistysliikkeen ja työnantajapuolen välillä, jotta tuloratkaisu mahdollisimman pikaisesti ja oikean suuntaisesti syntyisi. Minulle on syntynyt sellainen kuva, että nimenomaan veljet ja sisaret salin vasemmalla laidalla, tai täältä katsoen oikealla laidalla, tietoisesti haluavat synnyttää sellaista mielikuvaa, että hallitus hyökkää ammattiyhdistysliikettä vastaan. Miettikää todella, mitä tällaiset puheenvuorot käytännössä aiheuttavat. Oletteko te todella vastuullisesti sitä mieltä, että tuloratkaisu pitäisi nopeasti saada aikaan vai haluatteko vain herättää näillä jatkuvilla puheilla hämmennystä?

Työministeri Kanerva: Arvoisa puhemies! Hetken vielä jatkan keskustelua ed. Wahlströmin puheenvuoron perusteella.

Sopii hämmästellä, ed. O. Ojala, joka on taas livistänyt pois salista.

Kysymys kuitenkin oli siitä, että ed. Wahlströmillä, jonka tunnen pitkältä ajalta politiikasta, olettaisin ja oletan edelleen, itsellään olevan

kiteytyneet käsitykset työvoimapolitiikan ja työllisyyden hoidosta eikä tarvitse lainailla niitä teoriaherroja, joita Andersson parhaimmillaan ja pahimmoisimmillaan edustaa.

Siihen puheenvuoroni kärki kohdistui samoin kuin siihen, että edelleen olen sitä mieltä, että puolueittain tarkasteltuna tämän kysymyksen mittakaava ei aukene, ja kukaan ei ole sen hyveellisempi tai paheellisempi tätä kysymystä katsomaan.

Tärkeää on se, että me olemme sitoutuneet tosissamme tämän kysymyksen niin täydelliseen hoitamiseen kuin se meidän resursseillamme on mahdollista. Ja kun katsotaan, mitä on tapahtunut — viittaan hieman aiempaan keskusteluun, arvoisa puhemies — niin kaikki ministeriöt tässä maassa ovat joutuneet kiristämään vyötään, jotta on löytynyt noin 30 prosentin lisäys työllisyyden hoidon edellytyksille. Meidän pääluokkamme on sen verran kasvanut. Ja hieman muissa yhteyksissä on myös muitten ministeriöitten kautta tapahtunut määrärahalisäyksiä työllisyyden hoidon edesauttamisen takia. Kyllä tietysti 25—30 prosentin nousu meidän pääluokassamme perustuu vain siihen, että hallitus asettaa ensisijaiseksi tehtäväkseen työllisyyden hoitamisen niin tehokkaasti kuin se suinkin on mahdollista.

Ed. Seppänen, joka on debatööreistä näkyvimpiä ja kukaties kuuluvimpiakin, hyvin tietää sen, että tässä maassa ei ole tehty mitään ratkaisua suurtyöttömyyden linjalle siirtymiseksi. Mutta tässä maassa on tehty se ratkaisu, että terveen taloudellisen pitkän tähtäimen kehityksen turvaamisessa devalvaation antautuminen ei ole mahdollista. Se on tässä maassa tehty, ja sen ed. Seppänen tietää, että devalvoiminen, jota hän on peräänkuuluttanut suurin piirtein jo vuoden verran, jos olen oikein noteerannut tuon aikajärjestyksen, on hyvin voimakas, välitön tulonsiirto vähävaraisilta ihmisiltä vientiteollisuudelle. Sitä tämä herra on tässä edustamassa ja haukkuu muita siitä, että yritetään terveen talouspolitiikan pitkän tähtäimen pohja tähän maahan löytää.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Lyhyesti ed. Häkämiehelle. Tässä maassa pitäisi saada aikaan tupo. Olen sitä mieltä, että pienituloisten ihmisten ei pitäisi luopua palkoistaan, nykytasostaan, herrojen tupon hyväksi. Toivoisin, että ed. Häkämies esittäisi sen tavoitteen, mikä hänellä on tupoa varten. Kuinka paljon pitäisi palkkoja alentaa?

Sitten pääsemme ministeri Kanervan alustamaan kysymykseen: Mekö tässä vaadimme pienituloisia suomalaisia luopumaan indeksikorotuksista eläkkeisiin? Mekö tässä vaadimme terveyskeskusmaksun käyttöönottoa? Mekö tässä vaadimme opintotukijärjestelmän romuttamista, opiskelijoille annettujen lupausten pettämistä? Mekö tässä vaadimme sairauskuluvähennyksen poistamista verotuksesta? Mekö tässä olemme ottamassa käyttöön kansaneläkeläisille maksuunpantavan veron? Mekö olemme panemassa palveluja liikevaihtoverolle? Mekö olemme säätämässä kiinteistöveroa? Mekö olemme säilyttämässä suurituloisille annettuja verohelpotuksia? Kyllä minusta kovin kummalliselta tuntuu ministerin tapa kääntää maksajakeskustelu meidän niskaamme.

Herra ministeri, minä olen sanonut, että vain työllisyyssyistä me olemme hallitun devalvaation kannalla, vain työllisyyssyistä, koska maahan täytyy tuottaa uutta jaettavaa, eikä meille kelpaa se, että velat sosialisoidaan, niin kuin te teette, eikä myöskään se poltetun maan taktiikka, että teollisuus tästä maasta tapetaan. Meillä ei ole senkään vertaa jaettavaa kuin meillä tänä päivänä on, jos teidän lääkkeitänne nautitaan.

Työministeri Kanerva: Arvoisa puhemies! Olenko nyt ymmärtänyt oikein, että ed. Seppänen devalvaatiota vaatiessaan edustaa koko vasemmistoliiton yhtenäistä kantaa tässä asiassa?

Ed. Astala (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Jan-Otto Andersson on hyvin tunnustettu ja arvostettu taloustieteilijä Åbo Akademista, yhteisestä kotikaupungistamme, jos ette satu tietämään sitä. Annoittehan hänelle ihan uuden nimityksen teoriaherra. Ei se kyllä hänelle sovi.

Kun totesitte, että hallitus ja ministeriöt ovat tehneet kaikkensa työttömyyden vähentämiseksi, niin kysytäänpä työttömiltä, onko heillä sellainen tunne, että hallitus on tehnyt kaikkensa. Ensi keväänä työttömiä on 300 000. Ensi vuoden aikana teidän konsteillanne ja toimenpiteillänne työttömyys vähenee 1—2 prosenttiyksikköä. Kysytäänpä julkisesti työttömiltä, riittääkö se. Olen aivan varma siitä, että vastaus on hyvin yhteneväinen, kuuluvat työttömät mihin puolueeseen tahansa. Heidän mielestään eivät nämä toimenpiteet varmasti riitä. Sitä me olemme yrittäneet tässä kertoa. On hyvin ikävää havaita, että työministeri ei voi rehellisesti todeta asiaa,

jonka pääministeri Ahokin on selvästi sanonut, että vain 1—2 prosenttiyksikköä työttömyys näillä konsteilla vähenee.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Suominen.

Ed. Koskinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Kanerva totesi, että hallitus ikään kuin olisi lähtenyt siitä, että työllisyyteen ja sen pääluokkaan pitää satsata 30 prosenttia lisää rahaa ja se siirrettiin muilta ministeriöiltä. Mutta kai todellisuus on sen kaltainen, että koska meillä oli työllisyyslaki säädettynä, se johdatti ajatukset tietylle tasolle eikä sen enempää uskallettu lähteä karsimaan kuin nyt velvoitetyöllistämisen osittaisen karsimisen osalta hallitus esittää. Nyt tavallaan hallitus on pakon edessä tämänkin verran työllisyyteen uhrannut. Se, mitä jatkossa saadaan mahdollisesti lisää, on kokonaan opposition ansiota.

Edelleen toteaisin kokoomuksen eduskuntaryhmän suhtautumistavasta, että kesäkokouksen ainoa evästys budjettiriihelle taisi olla, että ylimpien veroluokkien marginaaliveroon ei saa koskea. Kaikki muu saa mennä miten vaan, mutta korkeimpien tuloluokkien verohelpotuksia ei saa perua. Tällaisilla eväillähän nyt on liikuttu. Niin kuin totesin, sosialidemokraatit ovat valmiita neuvottelemaan työllisyyspolitiikan sisällöstä, jotta lopputulos olisi mahdollisimman onnellinen Suomen kansalaisten ja erityisesti työttömien ja työttömyyden uhan alaisten kansalaisten osalta.

Ed. Lahtinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Seppänen tiedusteli palkkapolitiikasta lähinnä ed. Häkämieheltä, mutta yksityistä sektoria minäkin jonkun verran tunnen. Pienituloisilta palkansaajilta ei minun tuntemani kokoomus ole tehdyn työajan palkoista mitään pois ottamassa. Päinvastoin pk-yrittäjänä voin sanoa: tehdystä työajasta voisi maksaa työn tulosten mukaan tarvittaessa vähän enemmänkin. Mutta, niin kuin ed. Seppänen vahvan porvarillisen taustan omaavana ymmärtää, Suomeen on pesiytynyt yksinkertaisesti ei-työajasta maksettuja erilaisia kuluja niin ylenmäärin, että ainakaan pienyrittäjät eivät niistä selviä. Kokonaispalkkakuluissa ainakin vientiä ajatellen, minun tuntemassani yritystoiminnassa, on 15—20 prosentin kaula verrattuna kilpailijamaihin. Sen verran pitää kokonaispalkkoja saada alaspäin, mutta ei tehdystä työajasta maksettuja palkkoja.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Mitä taustakeskusteluun tulee, niin minä olen ylpeä siitä, että olen vasemmistolainen ja yhteisen edun asianajaja. Haluaisin muistuttaa ed. Lahtista siitä, että hänellä taitaa olla vasemmistolainen tausta ja hän on luopunut yhteisen edun ajamisen periaatteesta ja siirtynyt oman edun tavoitteluun. Sitä edustaa tällä hetkellä hänen ajattelunsa.

Ministeri Kanerva esitti kysymyksen, ovatko kaikki vasemmistolaiset devalvaatiokysymyksestä samaa mieltä. Eivät ole. Mutta vasemmistoliiton eduskuntaryhmän kanta on se, että hallittu devalvaatio käy. Minä esitän vastakysymyksen ministeri Kanervalle: Onko koko hallitus sitä mieltä, että ei pidä devalvoida? Jos ministeri Kanerva vastaa, että on, niin minä sanon, että hahhahhaa! Asia on sillä tavalla, että kun hallituksessa päätöstä tehtiin, niin devalvaation kannattajia olivat lehtitietojen mukaan ainakin ministeri Norrback, ainakin ministeri Pekkarinen, ainakin ministeri Väyrynen ja ainakin ministeri Kanerva. (Ed. Rinne: Ne jyrättiin!) — Joo, on jyrätty. — Kun lähdetään miettimään hajontaa, erilaisissa yhteiskunnallisissa ryhmissä on erilaisia hajontoja, erilaisia mielipiteitä, mutta vasemmistoliiton eduskuntaryhmän mielipide on tämä. Meillä ihmisillä on täysi vapaus olla asioista eri mieltä. Sanoisin, että se vasta kummallista on, kun hallituksessa ollaan monenlaista mieltä. Ei pidetä omasta kannasta kiinni ja ollaan isänmaan etua vastaan siinä tilanteessa, jolloin pitäisi puolustaa yritystoimintaa ja vientiteollisuuden toimintaedellytyksiä tässä maassa.

Tältä osin väitän, että kokoomuksen eduskuntaryhmässä on devalvaation kannattajia, kepun ryhmästä puolet on devalvaation kannattajia ja varmasti on kristillisissäkin devalvaation kannattajia, ainakin keväällä oli. Miksei heitä sitten nyt olisi? Tältä pohjalta, ministeri Kanerva, me käymme devalvaatiokeskustelua. Meillä on myös muunlaisia mielipiteitä, mutta niin on teilläkin jopa hallituksessa. Itsekin olitte sitä mieltä.

Työministeri Kanerva: Herra puhemies! Totta kai hallituksessa oli erilaisia lähtökohtia arvioida senhetkistä taloudellista tilannetta ja sitä tilannetta, miten Suomi ankkuroidaan suhteessa integraatioon ja oman kansantaloutensa

tervehdyttämiseen. Mutta päinvastoin kuin vasemmistoliitto hallitus tekikin niin, että se keskusteli tästä asiasta, teki päätöksen, suoritti linjauksen ja sen jälkeen noudattaa sitä politiikkaa. Ei niin kuin vasemmistoliitto, joka menee takki auki pitkin katua sieltä täältä tänne ja tuonne. Jos ei ole mitään linjaa, se sopisi kovin huonosti jäntevän, luottamusta ja uskottavuutta herättävän politiikan osoitukseksi. Sellaista ed. Seppänen edustaa puolueensa myötä. Horjuvan humalaisen taaperrus ei kadulla oikein anna luotettavaa kuvaa siitä, millä jäntevyydellä asioita hoidetaan. Sen vuoksi, ed. Seppänen, on aika keskustella, mutta on aika myös päättää, mitä tehdään ja kuinka toimintaan. Tämän takia, ed. Seppänen, puolustan hallituksen linjaa myös devalvaation suhteen enkä halua sen kaltaista tulonsiirtoa palkansaajilta vientiteollisuudelle, jota te olette nyt esittämässä. Ratkaisu, jolla vientiteollisuuden kilpailuedellytykset hoidetaan, on tehtävä niitä linjauksia noudattaen, joihin hallitus on sitoutunut ja joita hallitus myös työmarkkinaratkaisuun liittyen on osaltaan avittamassa. Piste ja loppu.

Herra puhemies! Sen lisäksi työllisyyden hoitoon: Pääministeri Aho on varmaan sanonut kerran tahi kaksi, että se on prosentti tahi kaksi, jolla voidaan työttömyyttä alentaa. Hyvä on! Ei prosentti tai kaksi suinkaan. Näin ei ole voinut pääministeri missään sanoa. Hän on varmaan puhunut yhdestä tahi kahdesta prosenttiyksiköstä, mikä on koko lailla eri asia sentään jo sellaisenaan.

Mutta koko hallituksen työttömyyteen liittyvä politiikka onkin, arvoisat edustajat, sitä, että me emme joudu hoitamaan työttömiä, vaan me voimme hoitaa talouspolitiikkaa ja työllisyyttä niin, että vältyttäisiin näiden lukujen karmaisevalta kasvulta. Siihen me olemme hakeneet rekyyliä, polttoainetta, siis resursseja budjetin kautta.

Työministeriö tietysti osaltaan tukee sitä kansantalouden tervehdyttämisen tietä, jota budjettiesitys omana linjauksenaan edustaa. Sehän tarkoittaa sitä, mitä välikysymyspuheenvuorossani esitin julkisen ja yksityisen sektorin suhteista, mitä niille pitää tapahtua ja millä tavoin voidaan suhtautua ulkomaiseen lisävelkaantumiseen. Se luo ne raamit, jotka budjettiesityksessä on.

Jos työministeriölle näissä raameissa, mitä nollabudjetti sinänsä edustaa, on siirretty 30 prosenttia kuluvaan vuoteen lisää, niin kyllä se kuulkaa on aika raju muiden ministeriöiden vyönkiristystä tarkoittava painopisteen siirto. Se on tehty juuri näitä keinovalikoimia varten — siis aktiiviseen työvoimapolitiikkaan vasemmistolaisen tempputyöllistämisen sijasta. Tämä merkitsee sitä, että tuo prosenttiluku ei kasva 15:een ja sitäkin ylemmäksi. Sinne se nousisi, jos noudatettaisiin niitä toimenpidelinjauksia, joita tähän saakka on yritetty epäonnistuneesti soveltaa.

Ed. L a h t i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vielä ed. Seppäselle: Tosielämästä on kokemusta kahdelta kantilta. Työläiskodista ja sen puolen tuntemisesta olen ylpeä. Sitten on herrana saanut kokeilla tätäkin puolta. Sitä, että silmät ovat auenneet, ei kai kenenkään viaksi ole laskettava.

Mutta ettei keskustelu mene, ed. Seppänen, henkilökohtaisuuksiin, niin minä haluaisin sanoa, että Pohjois-Suomesta on lähtöisin toinenkin porvaritaustan omaava henkilö, jonka puheisiin en usko yhtään enempää kuin ed. Seppäsenkään. Se on joulupukki napapiiriltä.

Ed. S e p p ä n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Vielä tähän devalvaatiokeskusteluun: Minusta hallitus on tehnyt brezhneviläisen päätöksen. Hallinnollisesti päätettiin, että sidotaanpa tuo markka väärällä kurssilla yliarvostettuna ecuun. Sitten te luulette ja toivotte, että se päätös pitää. Te ette tiedä, miten markkinavoimat toimivat. Jos te teette väärän päätöksen, niin markkinavoimat murentavat sen. Markkinakorkojen nousu osoittaa, että teidän päätöksenne on ollut väärä. Teihin ei uskota. Minuun uskotaan. Anteeksi vain. Jos etsimme markkinoiden reagointia tähän kysymykseen, niin markkinakorot ovat markkinoiden pulssi. Kokeilkaa sitä pulssia ja katsokaa, miten markkinat toimivat ja kenen puolella ne tässä kysymyksessä ovat.

Mitä tulee vasemmistoliiton kantaan, niin minusta ministeri syyllistyi väärään todistukseen, kun hän sanoi, että me emme ole tehneet päätöstä. Olemme tehneet päätöksen. Me olemme pienten ihmisten puolella tässä säästölakikysymyksessä ja kaikissa säästöasioissa, pienten ihmisten, arjen sankareitten, puolella emmekä me hyväksy, että heidän etuisuuksiaan murennetaan samaan aikaan, kun te säilytätte voimassa suurituloisille annetun veroalen, heille annetut verohelpotukset, ja samaan aikaan, kun te olette luoneet valtion budjettiin 20 miljardin markan tulonvajeen. Te puhutte vain menojen karsimisesta, mutta te olette luoneet 20 miljardin mar-

kan tulovajeen hallitusaikananne valtion budjettiin.

Siltä osin teidän propagandanne eduskunnassa säästämisen välttämättömyydestä kiinnittää huomion pois siitä, millä linjalla tosiasiallisesti olette. Miksi te haluatte tässä tilanteessa säilyttää voimassa suurituloisille annetut verohelpotukset? Miksi te ette voi luopua suurituloisten edun ajamisesta pienten ihmisten sijaan? Meillä on päätös, että varmasti olemme pienten ihmisten, arjen sankareitten, puolella.

Ed. Laine (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Vaikka meillä on ollut ja on erilaisia käsityksiä devalvaation ihanuudesta, niin ministeri Kanerva, kyllä te annoitte nyt varsin väärän käsityksen vasemmistoliiton politiikasta sanoessanne, että "takki auki sinne tänne". Minäkin suljen takkini, ettei ainakaan humalaiseksi arvioida niin kuin ministeri Kanervan puheen perusteella.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Hallitus on saanut vastattavakseen odotetun työllisyystilannetta koskevan välikysymyksen. Minun mielestäni olisi ollut poliittisesti jokseenkin luonnotonta, jos viimeaikaisen työttömyyskehityksen johdosta jokin ryhmä ei välikysymystä olisi laittanut liikkeelle. On syytä muistaa, että 1970-luvulla tasavalta sai hätätilahallituksen, kun työttömiä oli noin 70 000. Nyt heitä on yli kolme kertaa enemmän. Perusteita siis varsin paljon välikysymykselle on ollut.

Vihreiden ryhmäpuheenvuorossa käsiteltiin työllisyyteen liittyviä pitkän aikavälin laaja-alaisia kysymyksiä, joten itse keskityn eräisiin yksityiskohtiin.

Lukuisat ja hyvin erilaiset tekijät ovat vaikuttaneet siihen, että meneillään oleva laskusuhdanne on poikkeuksellisen jyrkkä ja työttömyys on huippuluvuissa. Ratkaisevaa on ollut, että lukuisat tekijät ovat yhtä aikaa vaikuttaneet samaan kielteiseen suuntaan. Käsittelin budjetin lähetekeskustelussa viiden viime vuoden aikana tasavallassa harjoitettua talous- ja finanssipolitiikkaa, joten en toista sanomaani. Sen sijaan poimin tuosta sanomastani yhden merkitykseltään huomattavan asian.

Mitä pidemmälle aikaa kuluu, sen selvemmäksi käy, kuinka kohtalokasta oli rahamarkkinoiden vapauttaminen vuodesta 1986 lähtien eli jatkuvan noususuhdanteen oloissa. Nyt on ensimmäinen todella suuri ruumis nähtävissä, SKOP. Kovan luokan kasinopeluri on joutunut kasinopelin mahdollistajan Suomen Pankin hallintoon. Pukki on ilmiselvästi kaalimaan vartijana. Nyt vain kysymme, mikä jäljellä olevista pankeista on seuraava.

Kun tällaiset ajatukset ovat varsin monen mielessä, pankkien myöntämien lainojen käytännön korot pysynevät pitkään korkeina. Se puolestaan vaikuttaa kaikkien velkaa tehneiden talouteen, myös työpaikkoja tarjoavien yritysten toimintaedellytyksiin. Lisää konkursseja on siis odotettavissa.

Jo tapahtuneissa konkursseissa on sellaisia tapauksia, jotka antavat aihetta ryhtyä välittömästi lainsäädännön muutostyöhön. Monet hyvällä, ja tähdennän, ekologisesti hyväksyttävällä liikeidealla toimivat yritykset ovat ajautuneet likviditeettikonkurssiin. Lopullinen tilinpäätös on osoittanut, että varat ovatkin olleet velkoja suuremmat. Konkurssilainsäädäntöä on mielestäni ryhdyttävä välittömästi uusimaan sellaiseksi, että se ei tuota edelläkuvatunlaisia uhreja. Viime kädessä uhreja ovat työntekijät, jotka ovat suoritettuaan hyvin tehtävänsä joutuneet jättämään järkevän työpaikan. Lainsäädännön muuttamista tarvitaan sen lisäksi, että yrittäjätahot ovat yhdessä Keran kanssa perustaneet ns. kriisiryhmän auttamaan mainitunlaisten yritysten pelastamisessa jatkoelämään.

Kun historiaan jääneen korkeasuhdanteen aikana kiinnitettiin huomiota eräisiin kielteisiin ilmiöihin talouselämässä, vakiovastaus asianomaiselta ministeritaholta oli, ettei mitään ole tehtävissä: "Nyt eletään markkinataloudessa. Siinä kilpailu ratkaisee lopputuloksen." Nyt nähdään, mihin vaikuttamattomuus meikäläisessä pienessä markkinataloudessa johtaa, jossa hallituksen harjoittamalla talous- ja finanssipolitiikalla on suuri vaikutus yritysten toimintaedellytyksiin.

Rakenteellisesti ratkaisevaa on kuitenkin se, että suomalainen teollisuus tuottaa keskimäärin varsin halpoja ja jalostusasteeltaan vaatimattomia hyödykkeitä. Useat taloustutkijat ovat laskeneet, että ulkomaille viedyistä tuotteista saamme keskimäärin 4 markkaa kilolta. Tämä tarkoittaa, että keskimääräinen kilohinta on vain hivenen korkeampi kuin sellusta tai sanomalehtipaperista saatavissa oleva kilohinta. Vaikka meillä on viime vuosikymmeninä puhuttu suureen ääneen high techista ja muusta hienosta, ei tämä puhuminen ole realisoitunut todellisena läpimurtona.

Erityisen kohtalokasta on ollut, ettei maamme ole käyttänyt hyväkseen mahdollisuutta

kehittää ympäristönsuojelutekniikan ratkaisuja muille ja omille kaupattavaksi muutamia harvoja poikkeuksia lukuun ottamatta, jotka vihreän eduskuntaryhmän ryhmäpuheenvuorossakin mainittiin. On varmaa, että mainitulla lohkolla tehdään tällä vuosikymmenellä ja vuosituhannen vaihteen jälkeen suurta bisnestä saastuneella maapallolla. Saksa on parhaillaan valtaamassa nämä markkinat, jotka voisivat olla hyvin Suomen markkinoita. Ehkä vieläkään ei ole liian myöhäistä sijoittaa tämän lohkon tuotekehittelyyn voimakkaasti.

Saksa on eturivin valtioita myös kierrättävän talouden alalla. Saksan läntisessä osassa jätteiden hyötykäyttö on viety eräiden Yhdysvaltojen osien ohella pisimmälle maapallolla. Jätteistä jo yli puolet ohjautuu uudelleen käyttöön. Paperi kierrätetään maksimimäärä eli kahdeksan kertaa. Näin saastutetaan ilmaa 74 prosenttia ja vettä 35 prosenttia vähemmän kuin tehtäessä paperi neitseellisestä puusta. Vastaavasti kulutetaan vettä 58 ja energiaa 64 prosenttia vähemmän. Näin säästetään luontoa, luonnonvaroja, energiaa ja ulkomaan valuuttaa ja tämän päivän teeman tiimoilta arvioiden luodaan myös suuri määrä mielekkäitä työpaikkoja. Suomen nykytilanteessa, ja vaikka maamme ei tässä tilassa olisikaan, kaikki nämä hyödyt kannattaa käyttää täysimääräisesti hyväksi. Kysymyshän on todellista vaurautta edustavasta toiminnasta.

Saksaa ei pidä kaikessa matkia, mutta kierrättävässä kulttuurissa sitä kannattaa matkia, tai jos se on vastenmielistä, matkittakoon sitten vaikka Yhdysvaltain Oregonin osavaltiota.

Kun meillä on ongelmina vaihtotaseen alijäämä ja työttömyys, niin juuri tässä tilanteessa on kätevää siirtyä kierrättävään kulttuuriin. Paperi, metalli, lasi, kumi, muovi, vaate, kirjat ym. hyötyjätteet on saatava kierrätykseen. Samalla kun lajittelu jätteiden syntypaikalla ja niiden keräily järjestetään, on valtion toimesta myös kerätyn materiaalin uudelleenkäyttö taattava. Tämä tarkoittaa, että esimerkiksi Ovako tulee ottaa SKOPin tavoin valtion haltuun. Tässä tapauksessa kysymys on kuitenkin kaupasta, joka tulee rahoittaa riittävän korkeilla jätehuoltomaksuilla. Suomessa ne ovat minitasolla esimerkiksi Saksaan verrattuna, ja Saksa toki pärjää meille kaikessa kilpailussa.

Jos Suomessa siirrytään nykyiseltä 16 prosentin kierrätystasolta esimerkiksi Tanskan vastikään valtiopäivillään tavoitteeksi asettamalle 48 prosentin tasolle, luodaan Suomeen kymmeniätuhansia mielekkäitä työpaikkoja. Kun jätteitä syntyy kaikkialla maassa, myös työpaikkoja luodaan kaikkialle maahan. Määrääkin on kohtuullisessa määrin suhteessa paikalliseen väkilukuun.

Arvoisa puhemies! Kierrättävä kulttuuri ei ole mitään high techia eikä sitä ole toinenkaan ehdotus, jonka teen järkevien työpaikkojen luomiseksi. Meikäläiseen poliittiseen iskulausevalikoimaan, jolla ei ole katetta todellisuudessa, kuuluu pyrkimys kotimaisten polttoaineiden osuuden kasvattamiseen primaarienergian tuotannossa. Tuore tilasto nimittäin osoittaa, että se laskee eikä suinkaan nouse. Tämän vuoden tammi—kesäkuussa osuus laski jälleen viime vuoden vastaavaan ajanjaksoon verrattuna 1 prosenttiyksiköllä eli oli nyt 28 prosenttia.

Nyt jos koskaan tulisi lisätä voimakkaasti puun käyttöä energian lähteenä. Meillä muodostuu kymmeniä miljoonia kuutiometrejä hakkuusäästöjä vuodessa ilman puunmyyntilakkoakin. Metsien hoito vaatii osan puustosta poistamista harvennushakkuiden muodossa. Kun selluteollisuuden volyymin lisäyksessä ei ole mieltä, niin vero- ja tukitoimin tulee lisätä puun käyttöä energian tuottamisessa. Näin luodaan runsaasti työpaikkoja kautta maan ja erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomeen, missä työttömyystilanne on tällä hetkellä pahin. Niille, jotka sanovat, että meikäläinen puu on kallista energian lähteenä, on syytä huomauttaa, että esimerkiksi Saksassa teollisuus maksaa yli kolme kertaa enemmän sähköstä kuin suomalainen teollisuus ostamastaan.

Kolmas haja-asutusalueelle työpaikkoja luova kehittämisen kohde voisi olla kalastus. Hallitus esittää ensi vuoden budjettiesityksessään Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen määrärahojen voimakasta lisäystä. Nämä rahat tulee käyttää kalastuksen työpaikkojen luomiseen tähtäävien tutkimusten, selvitysten ja suunnitelmien tekoon erityisesti silmälläpitäen sisävesialueita.

Arvoisa puhemies! Lopuksi vähän toisenlaisiin asioihin. Kansanedustajat joutuvat tehtävänsä vuoksi katselemaan suuren määrän yritysten esittelyvideoita ja lukemaan samaa tarkoitusta palvelevia esitteitä. Ne ovat lähes poikkeuksetta masentavaa luettavaa. Kaikkien niiden mukaan "henkilöstö on voimavara", "laatupiirit ovat kunnossa". Ani harvat firmat esittelevät olennaista eli tuotettuja hyödykkeitä ja niiden ominaisuuksia ekologisesti järkkyneessä maailmassa. Jos tämä kertomattomuus paljastaa sen, ettei mitään kerrottavaa tässä suhteessa ole, niin

tilanne on todella huolta aiheuttava. Konsultit ovat johtaneet firmat aivan väärille poluille.

Olen omassa ammatissani joutunut usein tekemisiin pitkään työttöminä olleiden nuorten henkilöiden kanssa, jotka on valtion työllistämisvaroilla palkattu yliopistolle. Lähes poikkeuksetta jokaisella heillä on katkeroitunut mieli, mikä tulee esiin monin eri tavoin. Pitkäjänteisyyttä on ani harvalla. Työhön motivointi vaatii työnjohdolta taitoa ja sitkeyttä. Ja näissä tapauksissa kuitenkin tilapäinen työpaikka on löytynyt. Niiden, jotka ajavat työllisyyslain keskeisten osien muuttamista, on syytä ottaa myös tämä ulottuvuus vakavasti huomioon.

Ed. M ä k i p ä ä : Herra puhemies! Työttömyys on vakava tosiasia tämän päivän Suomessa. Onko työttömien lukumäärä ensi vuonna 300 000, 400 000 vai 500 000, on hämärän peitossa, mutta jos esimerkiksi hallituksen kaavailema matkustajavero otetaan käyttöön, seurannaisvaikutuksineen työttömien lukumäärä nousee 6 000—6 500:een. Täytyy arvoisalta työministeriltä kysyä, onko tämä ns. tuottavaa työtä, josta tänäkin iltana paljon on kuultu.

Itse olen hyvin isänmaallinen ja meidän puolueemme on isänmaallinen. Kun ed. Seppänen sanoi, että he ovat kokoomusta isänmaallisempia, niin täytyy sanoa, että me olemme hieman parempia. Osoituksena on jo se, että meillä on lipussa samanlaiset värit kuin Suomen lipussa eli sinivalkoiset ja teillä taitaa vielä punertaa. Toiseksi on hyvin tärkeä isänmaallinen teko, niin kuin työministerinkin puheen sivulla 10 lukee, että Leppäsen kaudella säädettiin työllisyyslaki, jota nyt aiotaan romuttaa tavalla tai toisella. Tämä työllisyyslakihan on tarkoitettu sellaiseksi, että jollei muuta keinoa työllistämiseksi voida keksiä, niin työllisyyslaki on vihonviimeinen homma. Nyt tätä hyvää lakia ollaan vesittämässä.

Ed. Apukkakin mainitsi työministerille, että työllisyyslaki on kaiken aikaa ja varsinkin laman aikana syönyt voimavaroja aktiivisilta toimenpiteiltä kuten aikuiskoulutukselta. Ymmärrän hyvin, että aikuiskoulutus, työvoimakoulutus, on erittäin tärkeätä. Mutta puhun pienestä omasta Kihniön kunnastani Pohjois-Satakunnassa, jossa jatkuvastityöttömyysprosentit ovat olleet runsaat 12—13. Nyt vihoviimeinen Suomen Trikoo lomauttaa, irtisanoo noin 50 naista, jolloin työttömyysasteeksi tulee yli 20 prosenttia. Kun puhutaan työllisyyskoulutuksesta, niin kysyn, onko tarkoituksenmukaista, että annetaan työllisyyskoulutusta näille ompelijoille. Mihin nämä 40—50-vuotiaat naiset lähtevät töihin sieltä? Ei ole työpaikkoja. Tai annetaanko työvoimapoliittista koulutusta metsureille, kun MTK on laittanut puunmyyntilakon, eli metsureita ei tarvita sillä paikkakunnalla? Koulutetaanko maatalouslomittajia? Ei tarvita, koska karja on vähentynyt niiltä Pohjois-Satakunnan kunnilta, koska maaseutua on autioitettu ja tyhjennetty. Ed. Pulliainen sanoi, että pitäisi uusia ammatteja saada, kalastajan ammatteja. Tiedän, että Pohjois-Satakunnassa ei kannata kouluttaa kalastajia, koska vedet ovat kalasta tyhjiä.

On niin hirmuisen paljon puhuttu tästä aikuiskoulutuksesta, ja tulee väen väkisin mieleen, tuleeko tästä koulutuksesta myös tukityö—koulutus-kierre. Ainakin näinä vuosina, kun tätä koulutusta on annettu, pieniä jaksoja monet työttömät ovat käyneet ja on sanottu, että huh, huh, tulipas taas käytyä lihanleikkurikurssi, ja menee pikkuisen aikaa eteenpäin, niin joku voi sanoa, että jaa, tuli taas käytyä verkonpaikkaajakurssi. Tarkoitan, että ei aikuiskoulutus ole itsestäänselvä asia, vaan kyllä muuhunkin toimintaan pitää työllisyysasioissa saada myönteisiä rahamääriä.

Budjettikirjan sivulla 414 mainittiin juuri tästä työvoimapoliittisesta aikuiskoulutuksesta, että 75 prosenttia koulutetusta väestä pääsee töihin. Jos tämmöinen luku pitää paikkansa, niin kyllä tähän kannattaa satsata viimeisetkin rippeet. Haluaisinkin tiedustella, mistä työministeriössä on saatu näin ilahduttavat lukemat. Meidänhän kannattaisi tähän työvoimapoliittiseen koulutukseen, aikuiskoulutukseen, satsata entistä enemmän. Eli hiukan tämmöisiä utopistisia ajatuksia aikuiskoulutuksesta ja työvoimapoliittisesta koulutuksesta on.

Mutta, herra puhemies, niin työllisyysasioissa kuin koko talouspolitiikkaakin koskien suurimmat paineet lienee purettu jo koko alkuviikon käydyssä budjetin lähetekeskustelussa. Näin ollen täytyykin todeta, että käytävän välikysymyskeskustelun mielenkiinto ja sisältö on kärsinyt hallituspuolueiden harjoittamasta keskustelun päivämäärätemppuilusta, joka mielestäni on aika härski teko. Olisi ollut huomattavasti viisaampaa ja hallituspuolueiltakin tahdikkaampaa sijoittaa keskustelu ensi viikkoon, jolloin keskustelulle olisi saatu huomattavasti parempi aika ja suurempi mielenkiinto. Onhan työllisyysasia arvokas asia, että tälle olisi kyllä pitänyt päivänvalon kestävä aika löytyä. Hallitus tuntuu kuitenkin kuvittelevan, että asia pystytään ohit-

tamaan paremmin pelkällä olankohautuksella, kun keskustelu sijoitetaan perjantai-iltapäivään ja iltaan ja mahdollisesti yöhön. Näin ei kuitenkaan välttämättä käy.

Työllisyyspolitiikka on eräs näkyvimmistä oireista ja mittareista hallituksen talouspolitiikan onnistumisesta. Mikäli tätä mittaria käytettäisiin ainoana arvosteluperusteena, saisi hallitus todella murskaavan arvostelun. Arvostelu ei tosin siitä juuri kohene, vaikka koko talouspolitiikka otettaisiinkin mukaan tarkasteluun. Lisäksi juuri esittelyssä ja keskustelussa olleessa budjetissa myös hallituksen sosiaalipoliittinen linja voitiin todeta täysin epäonnistuneeksi. Työttömyyteen sekin liittyy saumattomasti sillä, että työttömyyskorvaukset on muiden valtion sosiaalietuuksien tavoin tarkoituksena jäädyttää eli jättää indeksitarkistus tekemättä. Tämä merkitsee käytännössä sitä, että yhä kasvava työttömien joukko joutuu tulemaan toimeen entistä rajatumman toimeentuloturvan avulla.

SMP:n eduskuntaryhmä ilmaisi ryhmäpuheenvuorossaan jo pitkälti kantansa hallituksen kaavailuihin työllisyyslain muuttamisesta. Mielestämme työllisyyslakia ei tule tässä vaiheessa ryhtyä heikentämään, kun sen todelliset kynnet on nyt mahdollisuus tarkistaa.

Pelkkiin olettamuksiin ja poliittiseen tarkoituksenmukaisuuteen perustuva korjaaminen ei tule kyseeseen. Toistuvaistyöttömät tulee mielestämme velvoitetyöllistää kuten tähänkin saakka, jollei muuta vaihtoehtoa ole, sillä heidän asemansa on lähes yhtä vaikea kuin pitkäaikaistyöttömienkin. Jatkuva epävarmuus ja talouden ailahtelevaisuus rasittavat yksilöä niin henkisesti kuin taloudellisestikin. Tämän takia valtiovallan tulee edelleenkin antaa heille mahdollisuus silloin tällöin päästä mukaan työelämän rattaisiin.

Budjetissa puhutaan myös omatoimisesta työllistämisestä lasten, vammaisten ja vanhusten hoidossa, mikä on mielestäni kannatettava esitys. Työn käsitettä tulisikin entisestään laajentaa, ja paljon puhutusta kotona tapahtuvasta työstä pitäisi puhua arvokkaammin. Sitä tulee kannustaa, ja siitä tulee maksaa myös kunnollinen palkka, josta kertyy eläkettä.

Hallitus pyrkii välikysymykseen antamassaan vastauksessa ja budjettiesityksessään siis karsimaan julkisen sektorin menoja mm. sosiaalietuuksien osalta ja toisaalta virkistämään elinkeinoelämää. Valitettavasti hallituksen eväät elinkeinoelämämme elvyttämiseksi ovat varsin vähäiset ja yritykset onnettomia. Kaikkein totaalisimmin hallitus on tähän saakka epäonnistunut nk. yhteiskuntasopimuksen aikaansaamisessa. Sopimusta ei voida saada aikaan pelkästään sillä, että valtiovarainministeri herjaa ayjärjestöjä ja hallitus usuttaa työmarkkinaosapuolia keskinäiseen kanssakäymiseen. Odotan hallitukselta merkittävästi aktiivisempaa roolia sopimukseen pääsemisessä, ja ennen kaikkea omalta osaltaan hallituksen tulisi antaa sysäyksiä vakavien keskustelujen käynnistämiseksi.

Työmarkkinaosapuolien on ymmärrettävän vaikeata ryhtyä vakavaan keskusteluun mahdollisesta pitkäaikaisesta sopimuksesta, ennen kuin hallitus on ilmoittanut, millä tavoin se tukee mahdollista palkkatason jäädyttävää tai sitä jopa reaalisesti alentavaa sopimusta. Eivät työmarkkinajärjestötkään ole niin tyhmiä, että laittaisivat nimensä avoimeen vekseliin.

Yrittäjäpuoli kaipaa myös hallitukselta nykyistä tehokkaampia tukitoimenpiteitä. Hallitus pyrkii leimaamaan itsensä yritysystävälliseksi ja avointa sektoria korostavaksi. Pelkät puheet eivät kuitenkaan riitä, vaan toimenpiteiden tulisi kertoa puolestaan. Kun hallitus on laiminlyönyt kaikkein yksinkertaisimman ja tehokkaimman toimenpiteen, devalvaation suorittaminen, on tarvittavien muiden keinojen määrä merkittävästi suurempi ja niiden haittavaikutukset ovat huomattavasti laajemmat. Lisäksi hallitus on ollut varsin neuvoton näiden vaihtoehtokeinojensakin päättämisessä. Suomalaiset yrittäjät, varsinkin pienen ja keskisuuren teollisuuden yritykset, ovat varsinaisessa hätätilassa tällä hetkellä.

Vienti on korkeiden tuontikustannusten takia täysin jumiutunut, ja kotimarkkinatkin heikkenevät jatkuvasti työttömien määrän kasvaessa ja kansalaisten säästäessä viimeisiä rahojaan. Mikäli tilanteeseen ei hallituksen taholta pystytä saamaan pikaista korjausta, on vaarana konkurssiaallon edelleen paheneminen ja jopa hyvin tähän saakka toimeentulleiden yritysten kaatuminen lyhyellä aikavälillä.

Katson, että hallitus ei ole epäonnistunut pelkästään työllisyyden hoidossa vaan koko talouspolitiikassaan eikä näin ollen nauti eduskunnan luottamusta.

Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Mäkelän ehdottamaa perustellun päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuotoa.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Yhdyn ed. Mäkipään esittämään arvosteluun hallitusta kohtaan myös siltä osin, että on kohtuutonta, että tällainen 300 000

suomalaisen työttömän tulevaisuutta koskeva keskustelu ajetaan perjantai-iltaan, jolloin ihmisillä ei ole tilaisuutta saada tietoa siitä, mitä hallitus oikein tekee työttömyyden poistamiseksi.

Minä ihmettelen työttömyyden poistamisstrategiassa sitä, että hyökkäys kohdistetaan tällä tavalla palkansaajaväestöön niin kuin nyt ollaan tekemässä, enkä voi ymmärtää sitä, että kokoomus, joka sanoo olevansa palkansaajien asialla, on niinkin paljon luopunut maataloustuen supistamisesta siltä osin, että meillä esimerkiksi vientituki menee kokonaisuudessaan ulkomaisten kuluttajien hyväksi.

Minusta tuntuu, että keskustalla ei ole asiassa puhtaita jauhoja pussissa eli keskusta tuottaa jauhoja mutta ne eivät ole puhtaita tai maanviljelijät tuottavat jauhoja ja keskusta sotkee ne jauhot, kun se käy tällaiseen hyökkäykseen palkansaajaväestöä vastaan hallituksen nimissä ja välityksellä. Toivoisin, että keskustakin voisi vähitellen muuttua kaupunkilaistenkin ja palkansaajienkin puolueeksi ja voitaisiin yhdessä tehdä sopimus siitä, että Suomen tulevaisuus ei ole vientituetuissa maataloustuotteissa vaan myös voitaisiin maassa harjoittaa teollisuustoimintaa. Keskustallahan ei ole strategiaa teollisuustoiminnan jatkamiseksi maassamme muuten kuin teollisuustyöntekijöiden selkänahasta palkkoja alentamalla. Sillä linjalla ei koskaan missään maassa ole kehitetty teollisuutta, päinvastoin on tapettu loputkin.

Ed. Törnqvist: Herra puhemies! Makrolla ja mikrolla on se ero, että pohjoiskarjalainen liikealan työntekijä ei ymmärrä edellisestä sanasta höykäsen pöläystä ja jälkimmäinen on yhtä kuin hänen arkipäivänsä.

Hallituksen makropuheet eivät ikävä kyllä lämmitä työtöntä liikealan työntekijää. Puheet yhteiskuntasopimuksesta ja palkkojen alentamisesta kaikuvat kuuroille korville. Miten sopia sellaisten työntekijöiden palkkojen alentamisesta, jotka vaivoin selviävät jokapäiväisestä ruoasta ja asumisesta? Miten kertoa ymmärrettävästi pohjoiskarjalaiselle pientä eläkettä saavalle, että juuri hän on ottamassa velkaa ulkomailta 7 000 markkaa ensi vuonna samaan aikaan, kun eläkeindeksi jäisi tarkistamatta, kun hänen maksettavakseen säädettäisiin kansaneläkemaksu, sairaaloiden ja terveyskeskusten maksuja nostetaan huimaavat 20—30 prosenttia? Pienipalkkaisilta työntekijöiltä, työttömiltä, eläkeläisiltä ja opiskelijoilta ollaan vaatimassa uhrautuvaisuutta, koska suomalaisella kapitalistilla ei mene hyvin. Syynä ovat kuulemma liian suuret palkat, liian suuri valtion budjetti. Syyttääkö suomalainen pääoma SKOPin pörssikeinottelijoita, joita pari kolme vuotta sitten pidettiin Jumalasta seuraavina, oikeina juppikulttuurin luomuksina? Niinhän se vanha sanonta sanoo, että omaa silmää ei korppi noki, ei kapitalistikaan.

Ulkomaista velkaa on kuulemani mukaan suomalaisessa kansantaloudessa liikaa. Tämä ulkomaisen velan voimakas kasvu on aiheutunut pääosin suomalaisen elinkeinoelämän, suomalaisen pääoman, toimesta. Valtionvelkamme kohoaa ensi vuonna 20—22 prosenttiin bruttokansantuotteesta. Lukema ei varmaan sano monellekaan mitään, mutta kun samalla valitaan rinnalle jokin vähintään yhtä kehittynyt eurooppalainen talousmaa, vaikkapa Saksa, puhumme prosenteissakin kaksi kolme kertaa suuremmista luvuista. Huonoina aikoina on tarkoituksenmukaista ottaa velkaa, kunhan hyvinä aikoina muistamme sitä lyhentää ja maksaa takaisin. Näinhän edellinen hallitus loppuaikoina toimi. Nykyinen tuntuu vain valittavan.

Mitäpä jos minun tuttavani, pohjoiskarjalainen liikealan työntekijä, saisi herätyksen siihen, että hallituksen yksisilmäisesti tukema työnantajapiirien vaatimuslista palkkojen 10—20 prosentin alentamisesta saisikin hyväksynnän? Saisiko hän pitää työpaikkansa? Saisiko hänen työttömäksi jäänyt myyjäystävänsä takaisin työpaikkansa? Tällaista kahdeksankohtaista työllistämisen takuulistaa en ole Suomen teollisuuden työnantajilta tai liikealan työnantajilta saanut. Sen sijaan meitä on otsa rypyssä informoitu kahdeksankohtaisesta vaatimuslistasta, joka alentaisi palkkoja tuntuvasti ja siirtäisi työnantajan sosiaalimaksuja tai työeläkemaksuja työntekijöiden ja veronmaksajien maksettaviksi.

Ainakin minun selkäpiitäni karmii se, että maan hallitus, perusturvauudistustaan mainostava Esko Ahon hallitus, antaa täyden tukensa STK:n vaatimuslistalle, vieläpä se julkeaa ilmoittaa, että mikäli tuota 20 miljardin markan arvoista tulonsiirtoa ei tehdä, varastossa on uusia budjettiin esitettäviä kauheuksia. Näillä asenteilla ei tule kauppoja. Uppiniskaisten patruunoiden, joiden nimiluettelo löytyy edelleenkin 20 suurporvarin listalta, olisi nopeasti lopetettava höperehtimisensä ja annettava keskusjärjestöjen johtajille rauha hakea ne asiakohdat, joilla tulosopu saadaan aikaan.

Havaitsin budjetin lähetekeskustelun yhteydessä, kuinka keskustalaisilla oli kova halu opet-

taa ammattiyhdistysliikettä taipumaan työnantajien ja hallituksen edessä. Kiitokset vain näistä opetuksista. Tulemme tekemään juuri niin kuin haluamme emmekä niin kuin oletatte ja opetatte.

Ihmeellisiltä tuntuvat ne valuuttapaot, joita melkein kuukausittain tapahtuu. Tutkimukset ovat jopa paljastaneet, että niiden takana on suomalainen elinkeinoelämä. Perusteeksi sanotaan, ettei markan arvoon luoteta. Eikö maan hallituksella olekaan sellaista arvovaltaa edes omissa ystäväjoukoissaan eli STK:ssa ja MTK:ssa, että tällaiset pikkupoikien puskaradiot saataisiin uskomaan markan arvoon?

Mitä markan arvon ulkoisesta alentamisesta, paljon puhutusta devalvaatiosta, hyötyy myyjäystäväni? Ei mitään. Sen sijaan hänen palkkansa ostoarvo alenee devalvoidulla siivulla. Inflaatio kiihtyy, hänen asuntolainansa korko lähtee selvään nousuun. Ei edes hänen paperitehtaalla työskentelevä miehensä hyödy tilanteesta. Palkka käytännössä alenee, korot nousevat. Jopa hänen työnantajapatruunansakin joutuu suuriin vaikeuksiin ulkomaisten velkojensa kanssa, lainanhoitokustannukset kun lisääntyvät.

Olen miettinyt, hyötyisikö devalvaatiopeikosta kukaan muu kuin metsänomistaja, sama henkilö, joka verovaroin tuetulla myyntilakollaan on saanut kansantaloutemme suurempaan puristukseen kuin kukaan paljon mainostetuista ammattiyhdistysjohtajista. Kun vienti halutaan saada liikkeelle, kai se pitäisi saada liikkeelle sellaisella teollisuudenalalla, joka vastaa yli puolesta viennistämme, jolla on kotimainen raaka-aine, mutta joka raaka-aine on kuitenkin tällä hetkellä maailman kalleinta. Palkat meillä eivät ole maailman kalleimmat.

Mitenkähän olisi, jos suomalainen työnantaja pohtisi vielä kerran sellaisen pääoman kuin työntekijän asemaa? Vain työllä saamme paljon puhutun vientimme vetämään. Esitänkin rakentavana esityksenä ja ministeri Kanervan vapaasti hyödynnettäväksi sellaista järjestelmää, jossa yritykset voisivat irtisanomisen sijasta ohjata työntekijöitään koulutukseen, ilman työsuhteen purkamista. Työttömyys jo sinänsä merkitsee melkoista sopeutumisen ongelmaa. Liikealallakin tuttu osa-aikatyö muodostaa jo usein sellaisen. Varsinkin sellaisessa tilanteessa, jossa työttömyysjaksolla ei ole päätä näkyvissä, uudelleentyöllistäminen voi vaikeutua pysyvästikin ammattitaidon ja työmotivaation romahtaessa. Tästä syystä irtisanomisen pitäisi olla se vihonviimeinen vaihtoehto.

Millainen tämä järjestelmä voisi olla? Omaehtoisen ammattikoulutuksen tukijärjestelmiä tulisi kehittää siten, että työntekijät voisivat työttömyyden uhatessa nykyistä joustavammin siirtyä opintovapaalle. Koulutus- ja erorahaston toimintaedellytyksiä tulisi parantaa nimenomaan työsuhteen kestäessä tapahtuvaa koulutusta tukemalla. Lisäksi voitaisiin miettiä mahdollisuutta sallia yrityksille koulutusvarauksen tekeminen elinkeinoverotuksessa. Luonnollisesti tällainen varaus tulisi tulouttaa takaisin yrityksen tulokseen, jos tietyn ajan kuluessa sitä ei ole käytetty henkilöstökoulutukseen.

Herra puhemies! Keskustalaisten tavoin ajattelin minäkin antaa neuvon, mutta minäpä annan sen maan hallitukselle. Maan talouden ja samalla työllisyyden kuntoon saattaminen voi alkaa vain unohtamalla STK:n ja MTK:n taustapaperit. Aloittakaa jo ihmeessä asiapitoiset neuvottelut eduskunnan opposition ja ammattiyhdistysliikkeen kanssa. Ne puolen tunnin palaverit Kesärannassa saavat jo riittää!

Ed. Saario: Herra puhemies! Ilmoitan tunnustautuvani niihin, jotka uskovat markkinatalouden toimintaan silloin, kun kaupankäynnistä on kysymys. Sitä vastoin minä ilmoitan heti, että en usko sellaiseen markkinatalouteen, joka lähtisi siitä, että se rakentaa tulevaisuutensa pitkäaikaisen massatyöttömyyden varaan. Suomalainen yhteiskunta, olkoonkin että siinä vallitsevat tietyin osin hyvin samanlaiset lainalaisuudet kuin muuallakin, mitä tulee kapitalismin lakiin tai markkinatalouden lakiin, on kuitenkin siinä määrin omaleimainen, että aivan kaikkia talousoppeja ei kannata hakea muualta maailmasta.

Sitä, mitä kestää suuri kansakunta, jonka taloudellinen pohja on varsin korkea, jossa pääomia on viljalti, ei kestä suomalainen yhteiskunta. Suomalainen yhteiskunta ei kestä henkisesti eikä aineellisesti sitä, että meillä vallitsisi pitkäaikainen työttömyys, joka aiheuttaa yhteiskunnallista levottomuutta, toimettomuutta, pakottaa ikään kuin innovaatiohaluiset pakenemaan, merkitsee, mihin ed. Törnqvist viittasi, pääomien pakenemista ulkomaille, verotulojen jatkuvaa vähenemistä ja toisaalta verotuksen kiristämistä, toisin sanoen ikään kuin pysyvän kierteen synnyttämistä kansantaloudelle.

On toistettu toistamasta päästyäkin, että suomalainen kilpailukyky on avainasemassa. Tunnustan olevani tässä samanlainen truisti kuin muutkin. Nyt olisi aika vetää jonkinlainen johtopäätös siitä, millä tavoin työllisyyttä hoidetaan.

Ja työllisyyttä hoidetaan ennen muuta siten, että yritystoimintamme kykenee kilpailemaan. Yritystoimintamme keskeisin lippulaiva on tietysti metsäteollisuus. Nyt on kysyttävä, onko todella niin, että kaikki se ihmisten kannalta järkevä, mistä myös hyötyisi vientiteollisuus, on jo tehty. Hallituksen linja jo keväisestä ratkaisusta lähtien oli pyrkiä rakentamaan suomalaisen teollisuudenkin menestyminen hitaamman prosessin, mutta ehdottomasti selvemmän rakenteiden uusimisen eikä devalvaation tielle. (Ed. O. Ojala: Kovin hitaasti elpyy!) — Se on totta. — Devalvaation kautta, luulen, että elpymisen asemasta olisi nähty vieläkin pahempia näköaloja. (Ed. O. Ojala: Tuskin!)

Mutta jos edustaja sallii, että jatkan, niin minulla on konkreettinen ehdotus siitä, millä tavalla voitaisiin, mikäli tässä maassa vastuulliset, myös oppositio, sitä haluavat, saada vientiteollisuudelle sellaista vetovoimaa, jota ei tarvitse rahanarvon alenemisen kautta saattaa palkanmaksajien ja pienyrittäjien maksettavaksi. Minun tehtäväni tietysti ei ole täällä haukuskella oppositiota, enkä sitä teekään, mutta ihmettelen tavattomasti sitä logiikkaa, että ikään kuin ainoa ratkaisumalli suomalaisen talouslaivan luotsaamiseen on tuo ihme: devalvaatio. (Ed. Wahlström: Ei ole!) Se osoittaa ikään kuin taloudellisen näköalan hämärtymistä täydelleen. Tai sitten on jäänyt sanomatta ne muut ratkaisut, koska devalvaatiosta puhutaan. (Ed. Laine: Ed. Saario ei ole kuunnellut!) Ilmeisesti taloushistoria on unohtunut, koska aina silloin, kun on devalvoitu, niistä ei ole puhuttu. Luultavasti se sääntö toimii jatkossakin.

Suomalainen vientiteollisuus tarvitsee sellaisia ratkaisuja, jotka asettavat sen kohtuudella saman tyyppiseen kilpailuviritykseen ulkomaisten kumppanien kanssa. Tällaisia asioita ovat tietysti puun hinta ja kaikki ne toimenpiteet, joita on jo laitettu liikkeelle ja joita yritetään laittaa liikkeelle ja joita toivottavasti vauhditetaan, että puun hinta saataisiin lähemmäs maailmanmarkkinatasoa. Tietysti se, että puukaupat saataisiin käymään, on kaikkein keskeisimpiä tekijöitä.

Toisaalta nythän puuvarastot ovat toki täynnä. Ja kun kysyntä ei markkinasellunkaan osalta ole niin järin vilkasta, sillä varastot ovat maailmassa täynnä, niin tätä kautta ei ehkä ole odotettavissa kovin nopeata muutosta. Mutta uskoa paremmasta tulevaisuudesta se antaa. Sitä paitsi on kyllä korkea aika saada puun hinta sellaiselle tasolle, että se kestää normaalit raaka-ainetarkastelut.

Suomalainen metsäteollisuus, suomalainen prosessi, on hyvin paljolti riippuvainen energian hinnasta. Miksei siis pohdita sitä, olisiko meillä mahdollista tarjota piristysruiskeena tälle elinkeinoelämän sektorille kohdennetusti alennettua energian hintaa, jolloin teollisuus tältä osin voisi saada tarvittavaa tukea, jonka kansantaloudelliset laskut eivät olisi niin tuhoisia kuin niin paljon toistetussa D-vitamiinissa konsanaan.

(Ed. Seppänen: Meillä on nyt jo halvempi energian hinta teollisuudessa kuin missään kilpailijamaassa!) — Puhuja tietää varsin hyvin, että meillä on halvempi energian hinta, mutta meidän kokonaiskustannuksemme ovat selvästi korkeammat. Näyttää siltä, että oppositio ei ainakaan mitenkään ole auttamassa sitä, että muita tuotantokustannuksia saataisiin alemmaksi, Johonkin on puututtava. Mutta tietysti on näin, tämän minä olen ymmärtänytkin, että meillä on nyt ikään kuin vuoteessamme potilas, joka inhoaa lääkäriä niin määrättömästi, ettei suostu edes kuoleman uhalla ottamaan sitä lääkettä, jota lääkäri tarjoaa. (Ed. Vähänäkki: Puhuuko puhuja puun hinnasta?) — Puhuja on puhunut puun hinnasta ja puhuja on valmis puhumaan siitä jatkossakin, jos kuulija suostuu kuuntelemaan.

Henkilösivukulut ovat eräs asia, jonka roolista teollisuuden ja yleensä yrityselämän kustannuspainevaikuttajana on varsin huomattavasti keskusteltu. On selvää, että ne ovat korkeat, mutta toisaalta on sanottava, että niiden merkitystä on jossakin määrin liioiteltu. Tämän sanon, vaikka itse olen yrittäjä ja jossain määrin käytännön kokemusta näitten kustannusten osalta on tullut hankituksi. Minusta sinänsä myönteistä on se, että tässä akuutissa tilanteessa hallitus budjetin kautta tarjoaa työnantajamaksujen alennusta. Mutta pienellä laskelmallakin me voimme todeta tietysti sen, että jossakin 20 hengen yrityksessä TEL-maksujen alennus kuukausitasolla on 1 500 markan luokkaa, joten tämä kysymys ei ole ratkaisu.

Toisaalta pyrkimys siihen, että nämä maksut siirrettäisiin työntekijöiden kannettavaksi entistä suuremmalta osalta tai kokonaan, saattaisi aika helposti matkaansaada sellaisen tilanteen, että meidän palkkapaineemme taas jälleen kerran nousisi. Jos taas ajatellaan sitä, että valtion tehtävänä olisi vastata näitten maksujen maksamisesta entistä suuremmalta osuudelta, merkitsisi se taas julkisten menojen kasvussa painetta. Näinpä minusta pitäisi pyrkiä nyt aika lailla ennakkoluulottomasti pohdiskelemaan sitä, mi-

ten palkkaperusteisen sosiaaliturvan rahoittaminen tulevaisuudessa voitaisiin hoitaa tavalla, joka kohtelisi kaikkia osapuolia, myös työntekijöitä, nykyistä paljon oikeudenmukaisemmin.

Herra puhemies! Työttömyyden hoidossa kentällä on aika ratkaiseva vastuu. Tällä tarkoitan työvoimapiirejä. Tässä mielessä esitän ikään kuin kysymyksenä: Onko niin, että kentän mahdollisuudet tehdä tätä työtä ovat riittävän hyvin selvitetyt organisatoriselta tasolta ja mahdollisesti tiettyjen taloudellisten resurssien osalta? (Ed. Laine: Toivomisen varaa on!) — Silloin minäkin yhdyn toivojien joukkoon. Minulla itse asiassa on lista asioita, joita olen ajatellut uskaltaa hallituspuolueenkin edustajana tässä esittää.

Tällaisia seikkoja on mm. mahdollisuus siihen, että kokeilunomaisesti voitaisiin tarjota paikallisille työvoimaviranomaisille entistä suurempaa päätösvaltaa ei pelkästään organisatorisissa kysymyksissä vaan myös rahan liikuttelussa.

Tänä päivänä on pakko kysyä, onko nyt juuri oikea aika jatkaa sinänsä järkeviä byrokratiatalkoita ja jäädyttää työvoimatoimistojen virkoja. Minusta tuntuu siltä, että joissakin toimistoissa — minun tarkastelukulmani toki on omaan vaalipiiriini kohdistuvaa ja tiedot tulevat sieltä — paine tällä hetkellä on niin kova, että vaaditaan joko aivan erityisiä organisaatiotaitoja tai alkaneiden byrokratiatalkoiden hetkellistä pysähdyttämistä, jotta ihmisiä voitaisiin nykyistä paremmin palvella.

Niin ikään kouluttamiseen tarkoitettavat määrärahat olisi selvästi suhteutettava nykyistä paremmin juuri niihin paikallisiin olosuhteisiin, jotka kussakin työvoimapiirissä vallitsevat. Käytännön ehdotuksena tämän rahoittamiseen voisi olla se, että työttömyysturvaan tarkoitettuja varoja näihin voitaisiin ohjata. Samaan pyrkimykseenhän ne joka tapauksessa ovat tarkoitetut.

Ed. R i n n e (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tässä olisi nyt mahdollisuus ministerin läsnä ollen nimenomaan korostaa vielä repliikkinä, että virkojen täyttökielto, joka työvoimatoimistoissa nyt kai on, todella purettaisiin. Henkilöstöstä on nyt niin kova vaje työvoimahallinnon asiakaspalvelutasolla, että siinä pitäisi kyllä aika kiireesti ryhtyä toimiin.

Ed. L a a k s o n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Saario, joka edustaa myös yrittäjiä, puhui varsin kauniisti markkinavoimista, markkinataloudesta sekä kilpailukyvystä ja siitä, että metsäteollisuus on maamme eräänlainen lippulaiva. Mutta eiköhän tällä hetkellä tämä lippulaiva ole aika pahasti karahtanut karille?

Haluaisinkin nyt oikeastaan kysyä ed. Saariolta tai ehkä ministeri Kanerva vastaa: Millä tavalla esimerkiksi kilpailukykyä parannetaan tämän esimerkin valossa? Rauma-Repolan sellutehdas viime perjantaina sekä mekaaninen saha ilmoitti lopettavansa tuotannon, jossa tulee 550 työtöntä. Vastaavasti kun tämä sellutehdas lopetetaan, Kaskisista ruvetaan siirtämään paperiteollisuuden tarvetta varten Raumalle sellua maantiekuljetuksina. Tämä ei oikein minun työmiesjärkeeni sovi, että tällä erityisellä toimenpiteellä kovin paljon kilpailukykyä parannetaan. Joka tapauksessa tulee 550 työtöntä.

Ed. S e p p ä n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Saario sanoi, että me emme tuntisi taloushistoriaa. Sen verran tunnetaan taloushistoriaa, että maa ei ole ollut koskaan tämmöisessä tilanteessa sitten vuoden 1892. Se tapahtui kokoomuksen oltua neljä vuotta hallituksessa ja halutessa olla edelleenkin tästä eteenpäin. Mutta en tiedä, onko meillä oikein varaa siihen enää tästä eteenpäin.

Meillä vaaditaan nyt poikkeuksellisia toimenpiteitä. Minä manaan tässä tuekseni poikkeusaikojen poikkeuksellisia taloustieteilijöitä ja ideologioita. Ministeri Kanervalle eivät kelpaa vasemmistoliittolaiset taloustieteilijät, mutta miten olisi tämmöinen Keynes, John Maynard, lordi, Englanti, porvari, jos se kerran tuntuu paremmalta? (Ed. Saario: Oliko tiukka porvari?) — Tiukka porvari. — Tai Roosevelt, Franklin D., Delano, ja taisi olla demokraatti? Mutta paljon niitä on demokraattiporvareitakin, vaikka eivät kaikki. (Ed. Rinne: Miten olisi Sorsa vielä?) Tämä Roosevelt löysäsi dollarin kullasta, itse asiassa devalvoi, muutti dollarin kultasidonnaisuutta 21 dollarista 35 dollariin unssilta ja sen pohjalle rakensi sellaisessa poikkeuksellisessa tilanteessa, mikä oli 1930-luvun lama, talousstrategiansa. Tältä pohjalta mekin tarvitsemme nyt poikkeuksellisia strategioita, ja siinä ei riitä tämmöinen näpräily, ed. Saario, mitä te äskeisessä puheenvuorossa edustitte. Minusta teillä ei ollut keinoja esittää, miten saataisiin esimerkiksi puun hinta alas. Minä haluaisin kuulla teidän keinonne ja minä esitän omani sen jälkeen.

Ed. Saario (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Totean, että en aseta tuota historiankerrontaa, jota ed. Seppänen lueskeli, kyseenalaiseksi, mutta ei juuri tässä ja nyt vallitsevaan eikä huomisenkaan Suomen taloustilanteeseen siinä ole mitään tarjottavaa. Meidän on pidettävä huoli siitä, että meidän kannattavuutemme säilyy. Kun teidän puoleltanne kannattavuuden aikaansaamisen ainoa elementti näyttää olevan devalvaatio, meidän puoleltamme on tarjottu joukko muita mahdollisuuksia. Minä luettelin äsken erään vaihtoehdon tai itse asiassa kaksi.

Minun käsissäni valitettavasti ei ole puukaupan asettautuminen oikeille markkinaraiteille. Sitä paitsi edustajat tietävät varsin hyvin, että tässä maassa vallitsee sellainen järjestys, että kaupat tehdään muualla kuin eduskunnassa. Mutta minä olen sanonut, että minä olen valmis tukemaan siltä osin, kuin yhden kansanedustajan tukea tarvitaan, kaikkia toimia, joilla tällainen välttämätön raaka-aine saadaan järkevään hintaan.

Minä väitän, että jos meillä on kanttia muuttaa energian hintasuhdetta vaikkapa vain väliaikaisesti vientiteollisuutta tukemaan, se on vielä erittäin helposti kohdennettavissa, niin kyllä tässä jonkin verran apua tälle yritystoiminnan alueelle on.

Työministeri Kanerva: Herra puhemies! Ed. Saarion puheenvuoron johdosta pari sanaa siitä tasosta, jossa työtön kohtaa työvoimahallinnon. Se on hyvin merkittävä työvoimapalvelujen koko luonteen ratkaisija, jossa nyt ollaan siirtymässä itse asiassa tulosjohtamiseen. Se on tietysti melkoinen muutos siinä johtamiskulttuurissa, jota paikallistasolla toteutetaan. (Ed. Seppänen: Tulokset näkyvät ennätystyöttömyytenä!) Minä olen ylpeä siitä, että työministeriö jo edeltäjäni Matti Puhakan aikana omasi rohkeutta lähteä tälle tielle ja nyt sitä toteutetaan varsin päättäväisesti, eikä siinä kannata, ed. Seppänen, mitään irvailla. Tämä parantaa palvelujen tehoa ihan ehdottomasti. Sen lisäksi ... (Ed. Seppänen: Työttömyys kasvaa!) — Kyllä kasvaa, ja ed. Seppänen tietää, mistä syystä se kasvaa: mm. siitä syystä, että täällä on niin "pässinpäinen" oppositio, että yritysten toimintamahdollisuuksia parantavia lakiesityksiä ei saada läpi. (Ed. Seppänen: Siinä meillä on toinen Viinanen!)

Mutta saisiko, arvoisa puhemies, toimistopäällikkö Pässilän — jos ed. Saario sallii — terveisiin liittyen todeta, että nämä työvoimapalvelujen näkökohdat, joihin toimistopäällikkö Pässilä on myös omat signaalinsa antanut ministeriömme suuntaan, eivät ehkä byrokratian lisääntymisellä tai yksikköjen määrän kasvattamisella yksinomaan ratkea. Silläkin voi olla omaa merkitystä, mutta minulla ei nyt ole oikein edellytyksiä yksikköjen määrän lisäämiseen tässä yhteydessä tulosjohtamisen olosuhteissa ottaa kantaa. On työvoimapiirin asia katsoa, miten työvoimapiiri tehokkaimmin työvoimapalveluista vastaa. On hyvä, että toimistopäällikkö Pässilä on asiassa aktiivinen, mutta hän perustelkoon oman tarpeensa oman työvoimapiirinsä kautta, joka sitten ratkaisee tulosjohtamisen näkökannat, miten siellä asiat hoidetaan, niin kuin oman toimistonsakin osalta.

Ed. Rinne puuttui hankalaan seikkaan. Minulla ei ole tietysti mitään erioikeutta vedota siihen, että työministeri poikkeaisi yleisistä hallinnon henkilöstömäärien supistuksista. Mutta minä lähden, ed. Rinne, kyllä siitä, että siellä todella, missä työtön tai työtä hakeva kohtaa meidän hallintomme, ei resurssikevennystä tehdä. Minä luulen, että meillä on vähän muualla löysää, jos löysää jossain on, ja 5 prosentin kevennys pitää tehdä muualla kuin työvoimatoimistotasolla. Se olisi mahdotonta toteuttaa varsinkin tilanteessa, kun jokainen ymmärtää, että Uudenmaan työvoimapiirissä esimerkiksi on vuodessa työttömyys kuusinkertaistunut, Turun alueella kolminkertaistunut ja Hämeessä, Saarion ja Pässilän suunnassa, kolminkertaistunut likipitäen myös. On selvää, että resurssi, joka tähän on käytettävissä, ei voi olla tämmöisen paineen lisääntymisen yhteydessä supistumassa, vaan supistus on tietysti suunnattava muuanne. Työvoimapalvelujen tehostaminen on meille hyvin tärkeää, ja on kerrassaan erinomaista, että ed. Saario asiaan kiinnitti huomiota.

Olen tällä viikolla keskustellut erään keskusjärjestön kanssa siitä, johon useat työvoimatoimistojemme virkailijat kuuluvat, siitä, onko meillä riittävän joustavasti esimerkiksi työvoimatoimistojen aukioloajat järjestetty. Kun tämän kysymyksenä esitän, tiedätte vastauksen. Minun mielipiteeni ainakin siitä asiasta: ei ole. Näissä asioissa täytyy elää enemmän niitten ihmisten ehdoilla, jotka ovat asiakkaina. Tässä suhteessa työvoimahallinnon pitää modernisoida myös palvelujaan ja tehdä ne joustavammiksi. Kyllä me olemme sen velkaa ihmisille, jotka meidän palvelujamme tarvitsevat. Tässä suhteessa meillä täytyy olla tulosjohtamisenkin kautta suurempi jouston vara, suurempi liikkumisvara kuin tähän saakka on toteutettu.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Herra ministeri on "pässi" eikä oppositio ainakin lehtitietojen mukaan.

Mitä tulee itse asiaan, niin maamme vientiteollisuuden kannattavuus on vakavasti uhattuna monesta syystä. Yksi suurimpia on talouspolitiikka, mitä maassa harjoitetaan, eli deflatoiva talouspolitiikka. Minä edelleen haluan osoittaa sanani ed. Saariolle. Maassa harjoitetaan nyt deflatorista talouspolitiikkaa. Ei se voi olla suomalaisten yritysten etujen mukaista. Kansalaisten ostovoimaa leikataan. Pahin asia, minkä hallitus tietää, on kansalaisten kulutuskysyntä.

Sillä samalla deflaatiopolitiikalla ajettiin ensin Englanti vuonna 1925 lamaan ja heti perään Yhdysvallat, joka pörssiromahduksen jälkeen deflaatiopolitiikalla meni niin pahaan tilanteeseen, että siellä oli vuonna 1932 joka neljäs ihminen työtön. Deflaatiopolitiikalla, joka on valitun politiikan linja, Suomessakin ollaan nyt tuottamassa työttömiä. Ei kai kukaan teistä kiistä sitä, että tämä politiikka ei olisi deflaatiopolitiikkaa. Tämä politiikka on deflaatiopolitiikkaa, ja sillä tietoisesti tuotetaan työttömiä, kun on valittu se linja. Ei ole mahdollista, että deflaatiopolitiikassa ei syntyisi työttömiä, silloin deflaatiopolitiikka epäonnistuisi. Mutta te ette ole epäonnistuneet, kun te tuotatte työttömiä ja olette päässeet nyt jo uuteen suomenennätykseen ja muutenkin romuttaneet kansantalouden vuoden 1892 tasolle.

Ed. Törnqvist (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minulla olisi ministerille malli kehitysalueelta työvoimatoimiston palvelujen kehittämiseksi. Siellä nimittäin työllistämistuella palkataan työtön työllistämään ja palvelemaan työttömiä. Ongelma on vain siinä, että kun hänet palkataan kuudeksi kuukaudeksi kerrallaan, niin juuri kun hän oppii, palkataan uusi, mutta ihmisiä siellä on.

Ed. Apukka (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minustakin ministeri Kanerva täällä käytti vähän sopimattomasti vertauksessaan pässiä äsken. Voin kertoa, että minulla oli viime kesänä kotipihalla pässi ja se oli niin tavattoman viisas eläin, etten missään tapauksessa hennoisi verrata sitä kyllä mihinkään ministeriinkään. Se oli erittäin älykäs eläin. (Naurua)

Kuunnellessani ministeri Kanervan keskustelua hallituksen ja ilmeisesti ministerin omasta työllisyyspolitiikasta alan pikkuhiljaa tulla vakuuttuneeksi siitä, että olen keksinyt ideologian. Minusta tuntuu, että kuuden vuoden ja kahden kuukauden päästä, 20 päivänä marraskuuta 1997 tällä systeemillä meillä ei ole enää työttömyys huonontumassa Suomessa. Se ei voi huonontua enää, kun nykyisen menon mukaan silloin meillä ovat kaikki työttömiä.

Ed. Laine: Herra puhemies! Omaltani kohdaltani lienevät nyt meneillään 24. valtiopäivät. Sinä aikana eduskunta on kerran pitänyt täysistunnon lauantaina tai oliko sunnuntaina. Kyseessä oli poikkeuslaki tai hintasääntelylaki. En muista kummasta oli silloin kysymys. Välikysymykseenkin on joskus vastattu jopa samana päivänä, mutta herra puhemies, milloinkaan 23,5 vuoden aikana ei ole menetelty niin kuin puhemies nyt on päättänyt, että perjantaina vastataan välikysymykseen ja keskustelu siitä yritetään saada loppuun käydyksi saman vuorokauden sisällä. Minä protestoin tällaista menettelytapaa vastaan. Se ei ole eduskunnan työn ja arvon mukaista. Se ei kohtele kohtuudella sitä asiaa, joka välikysymyksellä on esiin otettu. Se ei arvosta työttömien asemaa. Se ei ota huomioon esimerkiksi eduskunnan henkilökunnan työsuojelutarpeita, henkilöstön tilannetta tässä talossa. Siksi, herra puhemies, vetoan teihin, että tekisitte viisaan päätöksen ja päättäisitte keskeyttää keskustelun ja siirtää sen ensi tiistaihin.

Kun olen puheenvuoron saanut ja olen ajatellut näitä asioita, joita en ole kaikkia kyllä paperille kirjannut, haluaisin ensin todeta, että tällaisessa tilanteessa, joka maassa tänään vallitsee, tarkoitan korkeaa työttömyysastetta, katseet kääntyvät valtion toimenpiteisiin ja esimerkiksi budjettiin.

Kun työministeri Kanerva eräässä vaiheessa viittasi Turkuun ja minun osuuteeni esimerkiksi Turun kunnallispolitiikassa, niin kohteliaisuudesta työministeriä kohtaan aloitan työttömyyden tarkastelun Turun työvoimapiirin alueelta, mutta palaan sitten valtakunnallisiin asioihin.

Työttömyysluvut Turun työvoimapiirissä ja erityisesti Turun, Uudenkaupungin, Salon ja Loimaan työvoimatoimistojen alueilla ovat kasvaneet hurjasti, jopa ohi maan keskimääräisen työttömyysasteen. Esimerkiksi näin on asianlaita Turussa, jossa työttömyysaste elokuussa oli 11,7, ja Salossa 11,5.

Työttömiä työnhakijoita oli heinäkuussa Turun työvoimapiirin alueella muutamaa vailla 20 000 ja nousua edelliseen heinäkuuhun oli 188,9 prosenttia. Lyhennetyllä työviikolla työskentelevien määrä oli kasvanut 1 315,8 prosentil-

la. Työttömien työnhankijoiden määrä oli kasvanut viime vuodesta rakennustöissä 331 prosenttia. Ministeri äsken viittasi kolminkertaisiin lukuihin, ja tässä ne juuri ovat. Teollisuuden työttömyyden kasvu oli suurinta metalliteollisuudessa ja puutyöteollisuudessa.

Jos hallituksen budjettiesityksen sisältöä tarkastellaan pelkästään budjettikirjaan otettujen maakunnallisten rakennushankkeiden ja menokohteiden perusteella, niin voidaan esittää myönteisiä esimerkkejä. Varsinkin, jos olisi normaali tilanne, esimerkiksi Turun yliopisto, Turun oikeustalo, Raision virastotalo, TVL:n konekorjaamo, Biocity, Raisio—Kausela-ohikulkutie, Loimaa—Alastaro—Virttaa-tie ja Paraisten väylä saavat tuntuvia määrärahoja samoin Turun teknillinen oppilaitos ja eräät pienemmät kohteet. Siis normaalitilanteessa voisin sanoa, että tämä on aika tyydyttävää.

Mutta jos katsotaan budjetin antia siinä mielessä, miten se vastaa ajankohtaisimpaan haasteeseen eli syvän taloudellisen laman ja ennätyssuuren työttömyyden lievittämiseen Varsinais-Suomessa, niin kuva on toinen. Tämän tilanteen valossa tarkastellen budjetin anti on heikko. Sen työllistävä ja elvyttävä vaikutus on täysin riittämätön.

Hallituksen talouspoliittinen linja, joka supistaa ennen kaikkea pieni- ja keskituloisten ostovoimaa, pahentaa lamaa ja heikentää työllistämisedellytyksiä myös Varsinais-Suomessa. Samaa merkitsee työllisyyslain velvoitusten vesittäminen, kuntien taloudellisen aseman heikentäminen, johon palaan, läänin kehittämisrahan pienuus, asuntomäärärahojen niukkuus ja eräiden tärkeiden rakennuskohteiden rahoituksen siirtyminen monien vuosien päähän.

Varsinais-Suomen kannalta on valitettavaa, että hallituksen ensi vuoden budjettiesityksessä rantaradan peruskorjauksen valmistuminen on taas siirtymässä parilla vuodella eteenpäin eli vuoteen 1997. Maakaasuputken vetämisestä Lounais-Suomeen ei ole mitään mainintaa, ei mitään merkkiä, vaikka esimerkiksi Turun seudun energiaratkaisut vaativat selvyyttä maakaasun saannista Turun seudulle. Turun Suurtoriprojektille, Taivassalon Tuomaraisten kalasatamalle ja 33 vuotta vireillä olleelle Lehmänkurkun tieyhteyden rakentamiselle ei näytetä vieläkään vihreätä valoa. Työllisyysmäärärahoja ei ole riittävästi.

Kun täällä ministeri Kanerva viittasi siihen, että Turun kaupungin piirissä on työllistämisvelvoitteen osalta esiintynyt ongelmia, haluaisin toisaalta korostaa myös Turun kaupunginhallituksen kirjettä valtioneuvostolle, jossa kiinnitetään huomiota matkustusveron haitallisiin vaikutuksiin Turun ja Varsinais-Suomen kannalta, nimenomaan siis työllisyysnäkökohtaa esillä pitäen. Suunnitellun matkustajaveron torjuminen on ehdottoman välttämätöntä myös työllistämistä ajatellen. Näin ovat Varsinais-Suomen vaalipiirin kaikki kansanedustajat mielipiteensä tähän suuntaan esittäneet ja niin kuin sanoin Turun kaupunginhallitus.

Viikko sitten oli koolla valtakunnallinen työttömien valtuuskunta. Valtuuskunta on saattanut ehdotuksensa ja mielipiteensä eduskuntaryhmien tietoon. Mutta kun olen hieman epävarma siitä, ovatko viestit kulkeutuneet valtioneuvostoon saakka, niin muutaman havainnon tästä valtakunnallisen työttömien valtuuskunnan kannanotosta haluan esittää.

He sanovat eräässä kannanotossaan: ”Työtä, ei ihmisten pompottelua.” Ja toteavat Ahon—Viinasen hallituksen pahentavan toimillaan suurtyöttömyyttä. He esittävät toimenpiteitä, joita nyt en yksityiskohtaisesti lähde luettelemaan, työllisyystilanteen parantamiseksi ja edellyttävät rahoitusta hyväosaisilta. He ehdottavat myös peruskoron alentamista 2 prosenttiyksiköllä perustellen näin: ”Se helpottaa yritysten pääomakuluja ja parantaa kannattavuutta. Korkokannan alentaminen lisää investointeja ja parantaa työllisyyttä. Se vähentää asumiskustannuksia alentamalla peruskorkoon sidottujen lainojen korkoa ja vuokria.”

Valtakunnan työttömien valtuuskunta sanoo hallituksen uhkaavan budjettiesityksellään työttömyysturvaa ja tältä osin esittää seuraavan kannanoton: ”Valtakunnallinen työttömien valtuuskunta ei hyväksy näitä työttömyysturvan heikennyksiä. Sen sijaan esitämme peruspäivärahan nostamista 12 markalla. Peruspäiväraha on maksettava kaikille työttömille työnhakijoille koko työttömyysajalta. Esittämämme työllistämistoimet vähentävät työttömyyttä siinä määrin, että työttömyysturvaa voidaan parantaa ilman lisärahoitusta valtion budjettiin.”

Viimeksi työllisyyslakiasiasta: Työttömien valtuuskunta ilmoittaa vastustavansa työttömyyttä pahentavia lakimuutoksia. Se viittaa siihen, että ”hekin olivat aktiivisesti vaikuttamassa vuonna 1987 säädettyyn työllisyyslakiin, jonka keskeisiä tarkoituksia on katkaista pitkäaikaistyöttömyys. Tämä on tärkeää varsinkin nykyisenä suurtyöttömyyden aikana, jolloin hyvin monet ihmiset voivat menettää kaiken toivonsa

työpaikan saannista. Työllisyyslaki osoitti alusta alkaen, että sillä on suuri merkitys pitkäaikais- ja nuorisotyöttömyyden alentamisessa sekä alueellisten työttömyyserojen tasaamisessa. Työtä Suomessa riittää kaikille. Jokainen ei voi ryhtyä yrittäjäksi, vaan yhteiskunnan on huolehdittava töiden uudelleenjärjestelyllä kaikkien kansalaisten työllistämisestä."

Mielestäni tässä oli joukko sellaisia ehdotuksia, joita pitäisi tukea ja joiden avulla voitaisiin tilannetta korjata.

Olen havainnut käydyn keskustelun kuluessa ja jo budjettikäsittelyn yhteydessä, että hallituksen ja hallituspuolueiden taholla, yleensä porvarillisten ryhmien piirissä, ymmärretään niin, että Suomen työllisyysongelmat ratkaistaan vientiteollisuuden edut turvaamalla. Tämä on varmasti tärkeä asia. Mutta ministeri Kanerva sanoi arviossaan, että vienti voi olla neljänneksen luokkaa bruttokansantuotteesta, ja näinhän asia todella on. Jos seurataan viime vuosien lukuja, viennin osuus on ollut 22 prosentin, korkeintaan ehkä 25 prosentin luokkaa.

Entä se muu bruttokansantuote, joka tässä maassa valmistetaan, sekin pitäisi saada kaupaksi. Silloin tullaan sen kysymyksen eteen, miten arvioidaan ostovoiman merkitys tältä kannalta, työllisyyttä ajatellen. Olen budjettikäsittelyn yhteydessä kiinnittänyt huomiota eräisiin lukuihin, minkälainen on ostovoima Suomessa. Kun olen sen jälkeen saanut tuoreempia tietoja, mainitsen niistä muutamia.

Tilastokeskuksessa ollaan paraikaa valmistelemassa selvitystä siitä, mitä missäkin maassa rahalla saa hankituksi. Suomi sijoittuu yhdentoista Euroopan maan listalla vasta yhdeksänneksi. Suomalaisen teollisuustyöntekijän tuntiansion hakkaavat ostovoimassa Saksa, Tanska, Hollanti, Iso-Britannia, Norja, Belgia, Ruotsi ja Islanti, siis kaikki Pohjoismaat ja muut kilpailijamaat kuten Saksa ja Englanti. Suomea heikompi ostovoima on vain ranskalaisella ja portugalilaisella teollisuustyöntekijällä.

Kun nyt on tarjottu lamalääkkeeksi palkkojen alentamista, se leikkaisi entisestään heikosta suomalaisen palkansaajan ostovoimasta. Sen kummemmin poliitikot, ministerit, yritysjohtajat kuin taloustieteilijätkään eivät edes lupaa, että palkanalennuksia seuraisi hintojen lasku. Suomalaisen ostovoima vain lähenisi Euroopan kehitysmaan Portugalin tasoa.

Tilastokeskus on vertaillut myös työvoimakustannuksia tuntia kohden eri maissa. Vertailuvuosi on 1988 ja vertailuvaluutta on ecu. Suomen luvut ovat elinkeinoelämän tutkimuslaitokselta Etlalta, Euroopan yhteisön maiden luvut EY:n tilastosta. Alustava selvitys osoittaa, että Suomea — 13,90 ecua — kalliimmat työvoimakulut ovat ainakin Saksassa 18,27; Tanskassa 15,51; Norjassa 16,24; Ranskassa 15,27; Ruotsissa 14,53. Suomea halvemmalla selviävät mm. Ison-Britannian, Irlannin ja Portugalin työnantajat.

Herra puhemies! Keskeytän puheenvuoroni nyt, koska vilkku palaa, ja palaan mahdollisesti jatkossa siihen, mikä nyt jäi sanomatta.

Ed. M u t t i l a i n e n : Arvoisa puhemies! Hallitus on valinnut erikoisen ajan vastata välikysymykseen: välittömästi kolme päivää ja kolme yötä jatkuneen budjetin lähetekeskustelun jälkeen, perjantai-illan ja ilmeisesti yönkin aikana, kun viikonloppu on tulossa ja kansanedustajien kalenterit olivat jo täynnä tilaisuuksia maakunnissa. Ajankohdan valinta osoittaa, ettei hallitus suhtaudu vakavasti välikysymykseen. Toivottavasti se vakavoituu kuitenkin kysymyksen sisällön edessä. Ajankohdan valinta osoittaa myös sen, että välikysymys on hallitukselle erittäin kiusallinen ja se haluaa selviytyä vähällä keskustelulla. Mielestäni tämän keskustelun tulee kuitenkin kestää päivänvalo.

Ennen välikysymyksen allekirjoittamista pohdin vakavasti, onko välikysymys oikea ja paras tapa saada aikaan parempia tuloksia vaikeassa työllisyystilanteessa. Olisiko jokin toinen tapa parempi? Voisimmeko tämän keskustelun aikana tai sen sijasta tehdä joitakin muita tehokkaampia toimenpiteitä työllisyyden parantamiseksi tai voisiko hallitus tehdä? Kysyin itseltäni, onko hallitukselle annettu mahdollisuus esittää omat linjauksensa ja tehdä talouspoliittisia ratkaisuja. Vastaukseni oli selkeästi: kyllä.

Hallituksella on ollut lähes puoli vuotta aikaa hoitaa talouspolitiikkaa työttömyyden kääntämiseksi laskuun. Hallitus ei ole käyttänyt aikaansa oikein. Päinvastoin budjettiesityksellään hallitus lisää työttömyyttä, joten opposition on käytettävä kaikki mahdollisuudet nostaa vaikea työllisyystilanne voimakkaasti esille julkiseen keskusteluun yhteisten linjausten luomiseksi ja ripeiden toimenpiteiden käynnistämiseksi työllisyyden parantamiseksi. Oma mahdollisuuteni oli siis vaikuttaa allekirjoittamalla välikysymys, osallistumalla keskusteluun ja esittämällä sosialidemokraattisia näkemyksiä työllisyyden parantamiseksi. Olen ehdottoman vakuuttunut, että välikysymyksen tekeminen oli välttämätön-

tä. Työttömänä olevien hätä ahdistaa meistä jokaista, ainakin meitä opposition kansanedustajia, ja toivon, että myös hallitusta ja hallituspuolueiden kansanedustajia. Toivon myös, että tällä keskustelulla voidaan saada tuloksia aikaan.

Arvoisa puhemies! Työministeri Kanerva sanoi välikysymykseen vastatessaan, että työttömät ja lomautetut ovat antaneet taloustalkoisiin suuremman panoksen kuin heiltä inhimillisesti katsoen voidaan edellyttää. Tämä on aivan totta, ja olen siitä hänen kanssaan samaa mieltä. Miksi hallitus budjettiesityksessään edellyttää heiltä vielä suurempaa panosta esittämällä ansiosidonnaisten työttömyyspäivärahojen pienentämistä? Se on epäinhimillistä ja myös erittäin ristiriitaista. Yhtä ristiriitaisia ovat julkisen sektorin kahden viikon lomautusesitykset. On kohtuutonta lomauttaa ihmisiä, joilla on työtä ja joiden palveluja kipeästi tarvitaan esimerkiksi työvoimatoimistoissa. On myös selvää, että julkinen sektori pyörittää omalta osaltaan kansantaloutta. Se ei suinkaan ole mikään pakkopaita.

Budjettiesityksellään hallitus lisää työttömyyttä nostamalla yksilöllisen varhaiseläkkeen ikärajan 55 vuodesta 60 vuoteen. Nykyisessä korkeassa työttömyystilanteessa tämä on täysin väärä toimenpide. Myös inhimillisesti katsoen se on väärä, sillä se kohdistuu ihmisiin, jotka ovat olleet työelämässä useita vuosikymmeniä ja iästään johtuen joutuvat ensimmäisinä saneerauslistalle eikä heidän työllistämisensä ole helppoa. Helppoa ei ole muutenkaan: kun työttömyyspäivät neljän peräkkäisen vuoden aikana ylittävät 500 päivää, yli 55-vuotiaskin menettää oikeutensa ansioon suhteutettuun päivärahaan. Hän siirtyy peruspäivärahan piiriin, jota ei huomioida eläkepalkkaa määriteltäessä. Näin yli 55-vuotiaita rangaistaan loppuiäksi pienennetyllä eläkkeellä. Olen ehdottomasti sitä mieltä, että näistä ehdotuksista tulee kokonaan luopua.

Arvoisa puhemies! Hallitus ei selviä vastuusta siirtämällä sitä edelliselle hallitukselle tai Neuvostoliiton-kaupan piikkiin, joskin sen vetovoima ei pakottanutkaan yrityksiä satsaamaan länsivientiin. Vastuuta ei voi siirtää myöskään ammattiyhdistysliikkeelle tai oppositiolle. Vastuu on hallituksen. Hallitus ei voi myöskään syyttää työllisyyslakia ja paeta sen taakse. Hallituksella on mahdollisuus harjoittaa aktiivista työllisyyspolitiikkaa. Ei laki pakota harjoittamaan vain passiivista työllisyyspolitiikkaa. Kaikkea työllistämiseen käytettävää rahaa tulee voida käyttää joustavasti tarvittaessa harkinnanvaraiseen työllistämiseen, omatoimiseen työllistämiseen, ammatilliseen aikuiskoulutukseen ja myös velvoitetyöllistämiseen.

Oikeaa työllistämispolitiikkaa olisi aravavuokra-asuntojen rakentaminen. Sosialidemokraattien vaatimus 20 000 aravavuokra-asunnon rakentamisesta on oikeutettu ja järkevä huomioiden työllisyystilanne, rakennuttajien valmius rakentaa ja rakennustarvikkeiden laskeneet hinnat. Nyt juuri kannattaa rakentaa. Kannattaa rakentaa vaikka velaksi. Erittäin tärkeää tässä tilanteessa olisi ympäristö- ja työministeriön kiinteä yhteistyö ja tuloksellinen toiminta. Ministeri Rusanen peräänkuulutti opposition tukea ministeriöiden yhteistyölle. Toki me haluamme tukea tätä ja tukea myös järkiperäistä rahan käyttöä eli näiden pitkien momenttien käyttöä.

Arvoisa puhemies! Hallituksella on mahdollisuus vaikuttaa merkittävästi työmarkkinaneuvottelujen ilmapiirin parantamiseksi. Kuitenkin tähän mennessä hallitus ja varsinkin eräät sen ministerit ovat kunnostautuneet aivan päinvastaisella tavalla. Vielä on mahdollisuus muuttaa suuntaa paremmaksi. Toivon myös, että hallitus ja työministeri kuuntelevat välikysymyskeskustelua herkällä korvalla ottaen tarkasti huomioon keskustelun kuluessa tehdyt ehdotukset. Henkilökohtaisesti korostan sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän ryhmäpuheenvuorossa esitettyjä toimenpide-ehdotuksia.

Ed. A n d e r s s o n : Herra puhemies, herr talman! Vasemmistoliitto teki välikysymyksen siitä syystä, että tämän suuruinen työttömyys, mikä Suomessa tällä hetkellä vallitsee, on kerta kaikkiaan kansallinen katastrofi. Se on sitä nyt ja pidemmälläkin tähtäimellä, koska kaikki esimerkit muista maista, esimerkiksi Etelä-Euroopasta, osoittavat, että työttömyydellä on taipumus jäädä pysyväksi. 10—12 prosentin pysyvä työttömyys taas merkitsee pohjoismaisen, suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan lopullista tuhoutumista.

Työttömyydellä on hyvin murheellisia seurauksia työttömäksi joutuneelle, hänen lähimmäisilleen ja perheelleen, mutta sillä on myös hyvin murheellisia yhteisöllisiä seurauksia. Olen itse psykiatrin työssäni paljon joutunut hoitamaan ja tapaamaan työttömäksi joutuneita nuoria ihmisiä. Nuori ihminen, joka joutuu työttömäksi, kokee mitätöimisenä tämän yhteiskunnan viestin. Se viestittää hänelle, että sinua ei tarvita, olet turha kansalainen tässä maassa, olet rasite. Hyvin usein voi myös todeta, että puolen-

kin vuoden työttömyys johtaa siihen, että ihminen, joka aikaisemmin on ollut työkuntoinen ja terve, on tämän jälkeen myös työkyvytön. Lyhytkin työttömyys voi siis johtaa siihen, että ihminen murtuu henkisesti: Hänen itsetuntonsa katoaa, hän ei enää luota omiin kykyihinsä, ja hänen koko minäkuvansa muuttuu. Hän ei enää pystykään työhön, vaikka sitä tarjottaisiinkin.

Työttömyyden yhteisölliset seuraamukset ovat tietysti hyvin merkittävät niin kuin sanoin. Mikäli 10 prosentin työttömyys Suomessa jatkuu, se merkitsee suomalaisen ja skandinaavisen hyvinvointimallin tuhoutumista. Hyvin konkreettinen esimerkki on Englanti, missä on kauan kestänyt suuri nuorisotyöttömyys. Siellä se johtanut yhteiskunnalliseen anarkiaan, jopa sisällissodan tapaisiin tilanteisiin varsinkin teollisuuskaupungeissa. Se johtaa myös siihen, että työttömäksi joutuneet ihmiset työntyvät normaaliyhteiskunnasta ulos. Näidenkin ihmisten on jostakin saatava elantonsa, ja automaattisesti melko nopeasti syntyy harmaita ja mustia markkinoita. Syntyy myös hyvin paljon erittäin kielteisiä lieveilmiöitä: rikollisuutta, huumeongelmia ja prostituutiota, kaikkea mikä liittyy yhteiskunnan normaalin rakenteen ja infrastruktuurin tuhoutumiseen. Mielestäni näistäkin asioista pitäisi enemmän puhua, koska ei kai kukaan ihminen Suomessa halua meidän joutuvan tämän tyyppiseen kehitykseen.

Kun kuuntelin keskusradiosta keskustelua työttömyyden syistä, ihmettelin aika suuresti, että ministeri Kanerva suhtautui erittäin tunnepitoisesti niihin asiallisiin perusteluihin ja analyyseihin, mitä tänään puhujakorokkeelta on esitetty laman ja työttömyyden syistä ja myös hallituksen toimettomuudesta ongelmien edessä.

Vasemmistoliitto on jo viime syksystä lähtien aivan selvästi esittänyt omat näkemyksensä, miten tämän tyyppisessä talouslamassa pitäisi toimia. Olemme puhuneet jo keväällä siitä, että markan kurssi on väärä. Siitähän ei saisi edes keskustella. Syytetään heti hyvinkin vakavista seuraamuksista. Äskettäin olin televisiossa ministeri Viinasen kanssa, ja sielläkään ei olisi pahaa D-sanaa saanut lausua. Kuitenkin on aivan selvä, että hallitus on valinnut kurjistumisen, suurtyöttömyyden ja deflaation tien, ja siitä me nyt kärsimme ja sen seurauksia näemme. Tänä vuonna tulee 7 000 konkurssia enemmän tällä menolla. Ne ovat seurauksia samasta asiasta. Kun suomalaiset tuotteet eivät mene kaupaksi maailmalla, vienti tyrehtyy, pyörät pysähtyvät, ja koko talous lamaantuu.

Olemme ehdottaneet hyvin vakavasti ja hyvin eritellysti myös elvytystoimia, joita meidän mielestämme välttämättä pitäisi tehdä ja joihin tulisi ryhtyä tässä tilanteessa.

Toissa iltana salissa budjetin yhteydessä keskustelimme asuntoministeri Rusasen kanssa siitä, miksi varoja ei ole ensi vuoden budjettiin varattu aravavuokra-asuntojen eikä myöskään asumisoikeusasuntojen rakentamiseen. Ensi vuoden budjetissahan on varattu vähemmän varoja näitten rakentamiseen kuin tänä vuonna. Meidän vaatimuksemme on koko ajan ollut, että vähintään 30 000 aravavuokra- ja asumisoikeusasuntoa tulisi rakentaa. Ministeri Rusanen sanoi, että hän on samaa mieltä, mutta että eri ministeriöt eivät ole päässeet sopuun tämän tyyppisistä elvytystoimista. Hän sanoi, että työministeriö on suhtautunut hyvin kielteisesti siihen, että työministeriön varoista olisi osa suunnattu aravavuokra-asuntojen rakentamiseen.

Se on hämmästyttävää, sillä täällä on myös esitetty ympäristöministeriön laskelmia siitä, että vuokra-aravien rakentaminen tulee todella erittäin halvaksi valtiolle. Esimerkiksi 3 000 vuokraaravan aloittaminen tänä vuonna tulisi maksamaan valtiolle 9 miljoonaa markkaa. Tässä on laskettu menot itse rakentamisesta ja myös vähennetty työttömyyteen kuluvia rahoja, mikäli tähän rakentamiseen ei ryhdytä. Todella täytyy vain ihmetellä, että hallitus suhtautuu niin penseästi vaatimuksiin saada pyörät pyörimään ja rakennustyöläiset hommiin. Se olisi täysin mahdollista hyvin pienin lisäresurssein.

Ahon hallitus on todella ollut hyvin passiivinen työllisyyskysymyksessä, ja passiivisuus on erittäin vastuutonta tässä tilanteessa.

Muutama sana eurokuntoon ajamisesta, mistä on paljon puhuttu. Pääministeri ja myös valtiovarainministeri on puolustanut nykyistä verolinjaa sillä, että Suomi pitää saada eurokuntoon eikä meillä voi olla esimerkiksi korkeampaa tuloveroprogressiota kuin EY-maissa. Tämä on hyvin paljastava argumentti, koska se kertoo, että Eurooppaan meno ja eurokuntoon saattaminen hallituksen näkemyksen mukaan tarkoittaa todellakin samaa kuin se, että ainakin osittain romutetaan yhteiskunnallisia hyvinvointirakenteita ja revitään rikki yhteiskunnan suojaverkkoja.

Mistä alhainen tuloverotaso johtuu esimerkiksi Saksassa tai Ranskassa? Se johtuu siitä, että näissä maissa ei ole saman tyyppistä sosiaaliturvaa, saman tyyppisiä peruspalveluja, saman

tyyppistä kunnallista päivähoitoa tai vanhustenhuoltoa kuin Pohjoismaissa on vielä tähän saakka ollut. Siellä myöskään naiset eivät käy ansiotyössä lainkaan yhtä paljon kuin meillä. Esimerkiksi Saksassa alle puolet naisista käy ansiotyössä, kun meillä prosentti on 85—90.

Saksassa käydään parastaikaa hyvin vilkasta ja myös painostavaa keskustelua siitä, että naisten pitäisikin jäädä kotiin hoitamaan ensin omia lapsiaan aikuisiksi ja sitten vielä jäädä kotiin hoitamaan omia vanhempiaan hautaan. Totta kai jos hyväksytään tämän tyyppinen yhteiskunta, tämän tyyppiset rakenteet, voidaan tuloverotusta pitää jonkin verran alhaisempana kuin Suomessa. Jos Suomi halutaan tämän tyyppiseen eurokuntoon, se tarkoittaa yhtä kuin että meidän skandinaavista hyvinvointimalliamme ollaan valmiita romuttamaan. Tämähän on tällä hetkellä oikeiston tavoite niin Suomessa, Ruotsissa kuin koko Euroopassa. Kauhistuttavimmat seuraamukset olemme nähneet tästä kehityksestä Englannista.

Sitten muutama sana tästä hallituksen argumentista, että ei voida lähteä valikoivaan elvytykseen, koska silloin jouduttaisiin ottamaan niin paljon lisälainaa. Minusta on kuitenkin mielenkiintoista havaita, että ensi vuoden budjetissa on hyvin suuri tulovaje, joka johtuu siitä mm., että hallitus ilmeisesti haluaa elvyttää nimenomaan vientiteollisuutta poistamalla työnantajilta sairausvakuutus- ja kansaneläkemaksut. Siis se tulovaje, joka ensi vuoden budjettiin tästä pelkästään tulee, on noin 7 miljardin luokkaa. Mutta kun muistamme, että sotumaksuja lasketaan palkkakustannusten perusteella, ja kun muistamme, että paperiteollisuus ja metalliteollisuus ovat nimenomaan pääomavaltaista teollisuutta, niin tässäkin suhteessa hallituksen toimet ovat aivan väärin suunnattuja. Ei toki auta paperiteollisuutta eikä metalliteollisuutta, että näitä vapautetaan kansaneläke- ja sairausvakuutusmaksuista. Se auttaa pieniä työvoimavaltaisia yrityksiä, mutta vientiteollisuutta tämä ei kyllä auta. (Puhemies: 15 minuuttia!)

Arvoisa puhemies! Lopussa haluan lämpimästi kannattaa ed. Laineen vetoomusta tämän keskustelun siirtämisestä ensi tiistain istuntoon. Olen muiden puhujien kanssa samaa mieltä siitä, että koko työttömyyskysymys on niin ylivertaisen tärkeä, se on niin kohtalokas kysymys, että sen piilottaminen perjantai-lauantaiyön tunneille osoittaa kyllä joko syvää opposition halveksuntaa tai sitten sitä, että hallituksella on todella niin huono omatunto, että se ajattelee, että keskustelu ei kestä päivänvaloa, että piilotetaan se yön pimeille tunneille.

Ed. O. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan jatkaa juuri siitä, minkä ed. Andersson otti esille. Täällä ovat minun lisäkseni myös muut kuin ed. Andersson kiinnittäneet tähän huomiota, että hallitus on todellakin suhtautunut ylimielisesti opposition esittämään välikysymykseen. Ja nyt, ministeri Kanerva, erityisesti kohdistan teihin katseeni. Nimittäin on mielestäni erittäin kummallista, että hetki sitten puoli yhdeksän televisiouutisissa meille kerrottiin viimeisimmät työministeriön tiedot työttömyystilanteesta elokuun lukujen valossa. Näitä lukuja ja työttömien hätää ministeri ei suinkaan omassa puheenvuorossaan meille täällä esitellyt, vaikka hän varmasti ne tiesi.

Elokuun lopussa on ollut 243 100 työtöntä. Se on vähemmän kuin heinäkuussa, mutta kuulemma elokuun luvut ovat aina olleet alhaisempia kuin heinäkuun luvut. Erityisesti uutisissa kiinnitti huomiota se, että nuorten työttömyys on voimakkaasti kasvanut. Ministeri Kanerva, oletteko te huolissanne nuorten työttömyyden voimakkaasta kasvusta?

Uutisista kävi myös ilmi se, että tällä hetkellä maassa on 30 000 työntekijää, jotka ovat kokonaan työttömyysturvan ulkopuolella.

Ministeri Kanerva, teidän puheenvuorossanne ei esitelty meille näitä lukuja. Kyllä minä todella pidän eduskunnan arvovallan alentamisena, että ministeri ei katso meitä sen arvoisiksi, että hän kertoisi meille ajankohtaiset tiedot. Meidän täytyy käydä ne televisiouutisista kuuntelemassa.

Työministeri K a n e r v a : Herra puhemies! Arvoisa edustaja! Minä olen näitä lukuja tänään ensimmäisen kerran julkisuudessa esittänyt kello 7:n pintaan television välityksellä ja sittemmin lukuisille tiedotusvälineille kertonut, missä tässä kehityksessä ollaan menossa. Nyt ei pitäisi kyllä vatsahappojen keittää sen suhteen, että minä en täällä tilastoja käynyt esittämässä. Olen altis sen tekemään, mutta minä ymmärrän tämän eduskuntadebatin luonteen hiukan toisella tavalla.

Olen sanonut tänään esimerkiksi julkiselle sanalle, että vaikka työttömien työnhakijoiden määrä on pudonnut, siis periaatteessa se on paremmassa jamassa kuin se on ollut, niin tämä ei anna edes pienintäkään hengähdystaukoa niille, jotka kantavat työttömyydestä huolta, sillä tämähän perustuu siihen, että lomautettujen

määrä normaaliin tapaan kesäkuukausien jälkeen on pikkasen parantunut. On tapahtunut tuollainen 12 000 hengen vähennys lomautettujen määrässä, mutta se ei anna pienintäkään oikeutta sanoa, että oltaisiin päästy tilanteen herraksi, ei sinnepäinkään.

Näin ollen tulkintaa siitä, että työttömyys on katastrofaalisen vaikea ongelma tällä hetkellä, ei tämä tilasto muuta, tätä totuutta, tätä yhteiskunnallista arviota, arvoisa edustaja, yhtään mihinkään. Vaikka siellä on tapahtunut pieni keinahdus mukavampaan suuntaan, siitä huolimatta en halunnut luoda mitään sellaista ilmapiiriäkään, että tämmöiseen täysin näennäiseen tilastolliseen paranemiseen liittyen meillä olisi tällä hetkellä muka parempi tuuli purjeissa. Ei, ei ollenkaan, ei sinnepäinkään. Täällä on niin paljon rakenteellista vinoumaa tai rakenteellisesti kärjistyviä asioita, kuten nuorten, yli kolme kuukautta työttöminä olleiden nuorten osuuden kasvu, samoin toimihenkilötyöttömyyden lisääntyminen, naisten työttömyyden lisääntyminen. Työttömyys alueellisesti on tullut tällä hetkellä voimakkaasti rantautuneeksi teollistuneeseen, urbanisoituneeseen Suomeen, joka aiemmin on pitänyt huolta kehitysalueitten työttömyydestä. Nyt sitä veturia ei pidä mikään osa Suomesta enää liikkeessä. Siihen ei auta ulkomainenkaan kehitys, joten meidän on kaikki huomioon ottaen yksinkertaisesti käärittävä hihat yhteisissä talkoissa tehtävä työllisyyden parantamista koskevaa linjausta niin tosissamme kuin me kuunaan voimme tehdä.

Tällä hetkellä työttömyysprosentti on 9,3. Vaikka se oli heinäkuussa 9,7, minä en halua eduskunnalle tulla kertomaan, että työllisyystilanne olisi parantunut, vaikka prosentti on pikkasen alentunut. Olisi kurjamainen temppu, että puolen prosentin paranemisesta rupeaisi sanomaan, että nyt "homma on hanskassa ja hanska pitää", vai miten nämä vanhat vertaukset oli. Siitä ei ole kysymys, vaan siitä, että tämä on edelleen yhteiskunnallisista ongelmista ylivoimaisesti suurin eriarvoisuutta luova tekijä ja sellaisena se valitettava pysyy varmaan koko tämän eduskunnan ajan. Me joudumme paitsi tänään myös jatkossa asiaa käsittelemään, ja pahaa pelkään, että eduskunnan voimavaroja kysytään työllisyysasian hoitamisessa monen monituista kertaa vielä tässä salissa.

Ed. T e n n i l ä (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Nuorten työllistämisen tärkein väline on työllisyyslaki, joka alle 20-vuotiaitten tilannetta on korjannut vuosien aikana varsin merkittävästi. Siinä on kuitenkin se vika, että ikäraja on 20 vuotta, kun ikärajan pitäisi meidän mielestämme olla 25 vuotta.

Nyt kuitenkin työministeri välikysymysvastauksessaan hyökkäsi voimakkaasti työllisyyslakia vastaan. Tämä oli minun arvioni siitä puheenvuorosta. Siinä oli monta letkautusta työllisyyslakia vastaan. Minä näen sen kuitenkin ainoana toimivana keinona nopeasti pelastaa nuoret suurtyöttömyydeltä. Nuorten käy niin, että jos he eivät pääse alkuun, voi tulla työttömyyskierre. Tässä on ministerillä erikoinen tilanne. Hän on itse lyömässä sitä asetta eli työllisyyslakia, jolla jotakin nuorten osalta voitaisiin todellisuudessa tehdä.

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minua ihmetytti ministeri Kanervan juuri äskeisessä puheenvuorossaan esittämä lausuma, että hän ei kaikkia pyydettyjä tietoja ja tilastoja halua esittää. Minä haluan huomauttaa, että ministeri on virkamies, joka on velvollinen eduskunnalle esittämään kaikkia niitä tietoja, jotka ovat tarpeen asiain eteenpäin viemiseksi.

Minusta tuntuu, kun hän vertaili ja toi erilaisia kielikuvia esiin — mm., että tuuli ei ole paremmin purjeissa nyt kuin oli elokuussakaan — että tällä menolla ja tällä budjetilla ne eivät myöskään tule olemaan. Täällä ministerin nähtävästi vakaviksi tarkoitetut vastauspuheenvuorot eduskunnan retorisiin kysymyksiin ovat olleet limboilua. Se, että nimitellään tiedonhaluista oppositiota pässinpääksi, on aika harvinainen ilmaus tässä erittäin vakavassa tilanteessa, mikä Suomessa nyt on.

Ministeri sanoi, että homma on hanskassa. Sitä ei ole työvoimaministerillä tässä hallituksessa eikä nähtävästi tulekaan, ellei henkilö vaihdu. Sen sijaan noin 250 000:lla on hanskat naulassa tässä maassa, jos käytetään näitä kielikuvia, joihin ministeri tuntuu olevan ihastunut.

Olen ihaillut valtiovarainministeri Viinasta yhdessä asiassa: Hän poikkesi Holkerin hallituksen kokoomusministereistä siinä, että hän on kuitenkin rehellinen. Hän puhuu samalla tavalla kuin ajattelee. Mutta olen saanut sen vaikutelman, että ministeri Kanerva on vielä sitä vanhaa kokoomuslaista konsensusta, jossa ministeri ajattelee niin kuin kokoomuslainen porvari ajattelee, mutta puhuu täällä niin kuin olisi kovinkin hyvin lämmennyt työttömän asialle.

Ed. A p u k k a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olen muutaman kerran minäkin esittänyt hämmästykseni siitä, että ministeri Kanerva niin kylmäkiskoisesti suhtautuu tähän työllisyyslakiin, koska tosiasia on niin, kuin ed. Tennilä totesi, että tällä hetkellä kumminkin työllisyyslaki on ainut keino, millä nuorten työttömyyttä voidaan jonkun verran edes torjua ja heille jonkunkaanlaisia työpaikkoja tarjota.

Vaikka ministeri täällä kertoo välillä, mitenkä hommat on hanskassa, niin minulle on kyllä tullut toisenlainen tunne. Tuntuu, että ministeri esikuntineen on aika lailla tuuliajolla. Hän puheenvuorossaan toteaa mm., että "niin ikään kesäkuun alussa valtioneuvosto hyväksyi työllisyyden hoidon lähiajan tavoiteohjelman, jonka linjauksia on toteutettu budjettiesityksessä". Kun minä ministerin tavoiteohjelmaa rupesin tutkimaan, niin hämmästyin, että ministeri vielä tänä päivänä, jolloin meillä on yli neljännesmiljoona työtöntä, markkinoi tämän kaltaista tavoiteohjelmaa omana ohjelmanaan budjetin ohella, jossa todetaan näin, että "työttömyyden huipun odotetaan ajoittuvan vuoden 92 alkuun, jolloin työvoimatoimistoihin odotetaan ilmoittautuvan yli 200 000 työnhakijaa". Meillä on tällä hetkellä jo yli neljännesmiljoona. Jos tämä on tällä hetkellä työministeriön ja työministerin lähin työohje, niin tuntuu, että te olette hiukan jäljessä eikä homma oikein ole hanskassa.

Ed. A n d e r s s o n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kahteen asiaan haluaisin saada ministeri Kanervan näkemyksen.

Toinen koskee valikoivaa elvytystä, jota olemme toistuvasti esittäneet ja josta keskustelin ministeri Rusasen kanssa pari päivää sitten. Hän sanoi silloin, kun kysyin, miksi aravavuokra-asuntoja ja asumisoikeusasuntoja rakennetaan ensi vuonna vähemmän kuin tänä vuonna, että se johtuu siitä, että hänen ministeriöllään ei ole resursseja ja että muut ministeriöt, mm. työministeriö, ovat suhtautuneet hyvin kielteisesti kaikkiin ehdotuksiin, jotka olisivat tarkoittaneet, että joitakin resursseja työministeriön budjettivaroista olisi käytetty tähän valikoivaan elvytykseen. Kuitenkin tiedämme, että esimerkiksi 3 000 aravavuokra-asunnon aloittaminen vielä tänä vuonna maksaisi valtiolle ainoastaan 9 miljoonaa markkaa, ja tämä on ympäristöministeriön laskelma.

Toinen asia koskee työnantajien kansaneläkeja sairausvakuutusmaksuja, joita aiotaan poistaa ensi vuonna niin, että syntyy 7 miljardin tulovaje valtion budjettiin. Jos tämä muutos on tarkoitettu elvyttämään vientiteollisuutta, joka on hyvin pääomavaltaista, kysyisin teidän näkemystänne: Onko tämä oikein osunut toimenpide, koska sotumaksut lasketaan palkkakuluista ja kuten tiedämme pääomavaltaiset yritykset vientiteollisuudessa eivät tästä hyötyisi? Onko mitään logiikkaa tämän tyyppisissä elvytysyrityksissä ja tämän tyyppisessä avussa vientiteollisuuden elvyttämiseksi?

Työministeri K a n e r v a : Arvoisa puhemies! Asuntotuotannon rooli tulkoon nyt ensin käsiteltyä. Siihen, että alikorkotuki tulee tietysti jossakin aikajuoksutuksessa takaisin, ei ole mitään huomautettavaa. Sitä on tervehdittävä tietysti normaalina toimenpiteenä. Niinhän se sitten tietysti pitäisi olla muussakin yhteiskuntapolitiikassa, muillakin yhteiskuntapolitiikan sektoreilla, mutta hallitus joutuu, ed. Andersson, valitettavasti miettimään sitä, että kun sinulla on käytettävissäsi tietty raami julkista varallisuutta valtion perustehtävien hoitamiseen, käytetäänkö sitä niin, että raamia lisätään. Siihen olen yrittänyt tänään kymmenen kertaa kertoa, että sen raamin, julkisen talouden osuuden, kasvattamiseen meillä ei ole mahdollisuuksia.

Meillä ei ole siis mahdollisuuksia lisätä valtion velkaantumista. Ja kun se on näin, että meillä ei ole kerta kaikkiaan moraalista eikä taloudellista perustetta lisätä valtion velkaantumista, silloin joudutaan katsomaan, mihin varoja käytetään. Me olemme koettaneet sanoa, että pysyvien terveiden työpaikkojen löytämisessä ennen muuta teollisuuden ja nimenomaan vientiteollisuuden suunnassa on silloin selvästi painopistealue.

Jos tähän mahtuu, niin kuin mahtuu, niin kuin työministeriö on monta kertaa eri neuvotteluissa korostanut, myös rakentamiseen liittyviä aspekteja, joita voidaan pitää kohtuullisesti tapetilla, niin kuin me teemme ja olemme kehittäneet jopa peruskorjaukseen liittyviä uusia toimenpiteitä, jotta tätä voidaan aktiivisesti hyödyntää, en usko, ed. Andersson, että ministeri Rusanen olisi mennyt työministeriön selän taakse väittämään, että työministeriö suhtautuu ynseästi näihin asioihin. En saata uskoa ministeri Rusasesta mitään tuon tyyppistä, mitä äsken tuli todettua. En minäkään mene valtiovarainministeriön selän taakse ja sano, että kyllähän minä mutta pojat. Ei se kuulu tähän poliittiseen moraaliin eikä tämän tyyppiseen kanssakäymiseen.

Tämä on yhteishallitus. Hallitus on yhdessä budjettiesityksensä antanut, ja sitä on valmisteltu myös työministeriön ja ympäristöministeriön kesken asuntotoiminnan mahdollisuuksia kartoittaen ja koetettu puristaa niin pitkälle kuin raami suinkin antaa mahdollisuuksia, sillä rakentaminen on tällä hetkellä kotimaista toimintaa valtaosin. Se on halpaa tällä hetkellä, joten tätä tilannetta kannattaa käyttää hyväksi tässä suhteessa. Meillä on asuntopula. Näin ollen on luonnollista, että nämä pyrkimykset ennen muuta tietysti aravatuotannon lisäämisen suhteen ovat olleet keskeisesti esillä.

Siinä suhteessa päästään eteenpäin. Sinne on satsattu ja aravaomistukseen on satsattu pääomia niin, että siellä asuntotuotanto kyetään pitämään mahdollisimman korkealla tasolla. Mutta se ei voi olla ainoa suunta, johon työllistämisen edesauttamiseksi ja samalla asuntopoliittisten tavoitteiden lähentämiseksi tulee toimia, vaan täytyy myös olla toimia, joilla vientiteollisuuden laajentamista ja vientitulojen saamista maahan pitää olla hoitamassa.

Ed. Tennilä lie ollut se, joka tällä kertaa puhui siitä, että työllisyyslaki on ollut kritiikkini kohteena. Kyllä, ja siltä osin nimenomaan kuin se jäykistää meidän työmarkkinoitamme. En minä ole työllisyyslaille esittämässä hyvästejä. Ei, minä en ole tekemässä sitä, mutta minä haluan, että eduskunta tulee asiassa kuitenkin omaksumaan sen kaltaisia ratkaisuja ja linjauksia, jotka parantavat työllisyyslain työllistämistä tarkoittavia vaikutuksia.

Siis me olemme nyt, hyvät ystävät, eläneet sillä tavalla, niin kuin ovat jotkut edustajat sanoneet, ja olen siteerannut itse paperille, että "jollei muuta keinoa ole, niin työllisyyslakihan on meidän turvamme". Silloinhan, hyvät ystävät, se tarkoittaa juuri sitä, että se on viimesijainen keino. Se on se perimmäinen keino, jota silloin käytetään, jollei mikään muu toimi. Minun ajatukseni on se, että aktiiviset työvoimapoliittiset toimet olisivat aiemmin jo vaikuttamassa siihen, ettei jouduttaisi viimeisimmän suojaverkon varaan heittäytymään. Sen vuoksi pyritään siirtämään varoja siihen, että terveitä pysyviä työpaikkoja voidaan luoda.

Ed. Tennilä, ennen muuta Lapista saadut kokemukset viittaavat siihen, että nuorten, jotka ovat joutuneet työllisyyslain kierteeseen, on erittäin vaikea ollut selviytyä tukityöllistämiskierteestä avoimille työmarkkinoille, toimiville pysyviä työpaikkoja tarkoittaville markkinoille, valitettavasti. Meidän kannattaa, ed. Tennilä, tehdä kaikkemme, että he olisivat aktiivisesti mukana työmarkkinoilla. Jos heidän tuntumansa normaalisti toimiviin työmarkkinoihin menee, me menetämme suunnattomasti aineellisia ja henkisiä arvoja.

Työttömyyttä ei voida näillä tempuilla hoitaa vaan talouspolitiikalla. Tarkoitan sitä, että ensisijainen keino täytyy olla sen, että tässä maassa on työvoiman kysyntää. Se on nuortenkin työllistämisen kannalta se seikka, jonka nojalla luotettavimmin ja terveimmin voidaan haasteeseen vastata, ed. Vähänäkki.

Olen valmis toimittamaan kirjallisesti kuinka paljon hyvänsä tilastomateriaalia, mutta pyydän hieman ymmärtämystä sille, että meidän keskustelumme, ed. Vähänäkki, menee aika lailla tylsäksi ja tylpäksi henkisesti, jos rupean täällä lukemaan tilastoja läpi. En koe kansanedustajan tehtävääni enkä ministerin tointani sen kaltaiseksi, että tilastoista täällä esitelmöisin. Ne ovat eri puhujien käyttömateriaalia. Meidän, jotka olemme poliittisessa vastuussa, niin ed. Vähänäkki kuin minäkin, Suomen kansalle, täytyy nähdä, mitä tilastossa lukee, eikä opettaa täällä toisillemme tilastoja. Jokainen valistunut, valpas kansanedustaja hyvin tietää, missä tilastolliset totuudet ovat, niitä jokainen meistä käyttää hyväkseen. Mutta en minä ainakaan viitsisi kansanedustajana kuunnella sellaisia ministereitä, joilla ei ole muuta sanottavaa kuin tankata tilastoja fiksujen kansanedustajien päähän. Se ei ole järkevää ja oikeaa ajankäyttöä tässä suhteessa.

Mutta ei täällä kukaan nyt voi sillä tavoin, miettikääpä nyt vähän, asioita ajaa läpi, että jätettäisiin kansanedustajille kertomatta joitakin tilastotietoja, jotka tänään ovat. Nehän ovat itse asiassa työministeriölle mairittelevia. Sen takia en ole niitä edes halunnut tänne tuoda, koska eivät anna mitään lohtua nämä vähääkään parantuneet luvut, vaan päinvastoin tässä on arkisen aherruksen maku pidettävä koko ajan suussa.

Ed. A p u k k a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ensinnäkin vastaan ministeri Kanervalle, kun hän sanoi, että jossakin Lapissa työllisyyslain perusteella työllistettyjen nuorten on vaikeaa selviytyä työllistämisjaksojen jälkeen vapaille työmarkkinoille. Kyllähän se saattaa näin olla, mutta jos meillä ei työllisyyslakia olisi ollenkaan, he joutaisivat olemaan vaikka joka päivä syys- ja kevätmarkkinoilla. Minusta sekin on parempi, että he ovat edes jonkin aikaa

jonkinlaisessa työelämässä ja saavat jonkinlaista kokemusta työelämästä. Mielestäni työllisyyslakia ei siinä mielessä voi missään tapauksessa vähätellä.

Ministeri Kanerva totesi, että tämä hallitus on yhteishallitus, ja kertoi vastuusta sanomalla näin. Minua on ihmetyttänyt koko illan, että suurin hallituspuolue, keskustapuolue, joka ainakin meillä päin Lapissa esiintyi vielä muutama kuukausi sitten koko maan vastuunkantajana ja pelastajana, ei ole keskusteluun tänä iltana osallistunut juuri lainkaan. Ne harvat, jotka istuvat takarivissä, ovat olleet kuunteluoppilaita eivätkä ole mielestäni osoittaneet minkäänlaista vastuuntuntoa, päinvastoin piittaamattomuutta, halveksuntaa ja ylenkatsomista meidän työttömiemme neljännesmiljoonan reserviä kohtaan. Mielestäni sellaisen puolueen, joka käytti niin vahvaa kieltä vielä muutama kuukausi sitten meillä päin ainakin, luulisi olevan tänä iltana vaalivoittajana ja maan hallituksen suurimpana puolueena kertomassa, mitä se aikoo tehdä työllisyysongelman ratkaisemiseksi, mitä sillä on eväitä vai haluaako se vain piiloutua ministeri Kanervan selän taakse ja antaa ihmisten Lapissa kuvitella, että keskustakin tekee heidän eteensä töitä.

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Kanervan puheenvuorojen johdosta muutaman tunnin aikana on ilmennyt muutama seikka, joita pidän erinomaisen hyvinä pula-ajan, lama-ajan, valtion toimenpiteinä. Hän äsken juuri sanoi, että nyt olisi halpaa rakentaa, ja kehui, että kaikki on halpaa: työvoima, teräs, betoni. Miksi ei kuitenkaan budjetissa lähdetä siitä, että laman aikana todella rakennetaan ja sitten, kun yksityinen ja yritys-elämä lähtee liikkeelle, on tärkeät infrastruktuurin osat rakennettu? Hän puhuu muttei ole näin toiminut.

Toinen asia on työvoiman kysyntä, että ei valtion tule työllistää vaan että vientiteollisuus ja muu yritteliäisyys työllistävät. Miksi ei valtio käytä sitä toimenpidettä, jolla annetaan piristysruiske vientiteollisuudelle, joka pitää meidät maailmankartalla, eli devalvoi?

Edelleen ministeri Kanervalta on hyvin suurta ymmärtämystä työttömiä kohtaan tullut ja yleensä heikommassa taloudellisessa asemassa olevaa kansanosaa kohtaan. Budjetti ei kuitenkaan sitä näytä, ainakaan Kanervan kynän jälki ei siinä tapauksessa näy millään kohtaa budjettia. Eli kaikki nuo kolme keskeistä kohtaa, jotka laman aikana pitäisi tehdä, hän on täydellisesti laiminlyönyt.

Ed. S t e n i u s - K a u k o n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Kanerva sanoi puheenvuorossaan, että työllisyyslaki on viimesijainen keino. On se ihmeellistä, että täytyy opetustoimintaa harjoittaa, kun ministeri, joka on työministeri, ei tunne lakia. Työllisyyslakihan on laki, joka kattaa koko keinovalikoiman. Se lähtee siitä, että talouspolitiikkaa on hoidettava niin, että täystyöllisyys toteutuu. Työllisyyslaki toteuttaa perustuslain säännöstä, että Suomen kansalaisten työvoima on valtiovallan suojeluksessa. Se, mikä on viimesijainen keino, on velvoitetyö. (Välihuuto) — Ei ministeri puhunut siitä. Kuuntelin hyvin tarkkaan. En ollut paikalla, mutta meillähän on työhuoneissa radiot, joista kuulee hyvin selvästi, mitä ministeri sanoo. Tämä voidaan vielä jälkikäteenkin tarkistaa.

Mutta ministeriöiden sekaannus osoittaa juuri sen, että työllisyyslakia ei ole noudatettu, sitä ei ole sovellettu niin kuin laki on tarkoitettu. Sen takia vaaditaan nyt lain muutosta. Ei tässä tarvita mitään lainmuutoksia, joita ministeri ehdottaa, vaan nämä asiat voidaan hoitaa toisella tavalla, toisenlaisella talouspolitiikalla. Se ei yksin varmaan nykytilanteessa riitä, vaan tarvitaan myös erilaisia keinoja työllisyyden hoitamiseksi ja valtiovallan erityisiä toimenpiteitä. Nämä ovat ensisijaisia. Pannaan niihin ensiksi tarpeeksi rahaa. Sen jälkeen katsotaan, mitä velvoitetyöhön tarvitaan.

Ed. O. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on käyty keskustelua siitä, että ministeri ei ollut esittänyt meille hallinnonalansa viimeisimpiä olennaisia tietoja. On ihmeellistä, että ministeri vastaa, kun ed. Vähänäkki jatkoi tiedustelua, toteamalla, että ei kai ole tarkoitus, että ministeri lukee täällä tilastoja. No, eipä tietenkään. Kukaan tuskin sitä on odottanut eikä varmaan kestäisi kuunnellakaan.

Mutta kuten sanoin, oli kaksi tärkeää, mielestäni todella tärkeää informaatiota, joita meille ei suinkaan kerrottu ministerin vastauspuheenvuorossa. Toinen oli se, että nuorten työttömyys on voimakkaasti kasvamassa, ja toinen se, että maassa on tällä hetkellä 30 000 ihmistä, jotka ovat työttömyysturvan ulkopuolella. Nämä olivat mielestäni kaksi todella olennaista tietoa työttömien lukumäärän lisäksi, jonka ministerikin täällä totesi. Se ei ole millään tavoin laskussa.

Se on se sama huolenaihe, jonka perusteella välikysymys tehtiin. Nämä kaksi olennaista tietoa olisi tietysti toivonut mieluummin kuulevansa ministerin suusta kuin televisiosta.

Mitä vatsahappoihin tulee, ministerin käytös saattaa niitä tulevaisuudessa aiheuttaa. Toivottavasti niitä tällä hetkellä ei ole liikaa.

Ed. M u t t i l a i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olen samaa mieltä ministeri Kanervan kanssa siitä, että tulee luoda terveitä ja pysyviä työpaikkoja. Sen sijaan olen eri mieltä siitä, kun hän sanoi, että työllisyyslaki pakottaa passiiviseen työllistämiseen. Näinhän ei todellakaan ole. Se on vain siitä kiinni, miten sitä käytetään. Mehän voimme käyttää rahaa harkinnanvaraiseen työllistämiseen ja sitä kautta juuri pystymme luomaan pysyviä työpaikkoja ja näitä saamme myös sijoitettua yksityiselle sektorille.

Nuorten työllistämisestä: Tässä on yksi sellainen näkökohta, jota ei ole oikeastaan vielä huomioitu tässä keskustelussa, nimittäin se, että kun hallitus budjettiesityksessään esittää yksilöllisen varhaiseläkkeen ikärajan nostamista 55 vuodesta 60 vuoteen, tämä omalta osaltaan myös tulevaisuudessa vaikeuttaa nuorten työllistämistä. Se on myös selvästi nähtävissä oleva asia, ja ennen kaikkea se näkyy avoimella sektorilla.

Ministeriöiden yhteistyöstä: Kyllä hyvin selkeästi eilisessä keskustelussa täällä kävi selville se, että oikein hyvin se yhteistyö ei siinä suhteessa toimi, että jos ympäristöministeriöltä on hyviä esityksiä asuntotuotannon, ennen kaikkea aravavuokra-asuntotuotannon, rakentamiseksi, miksi ihmeessä näitä työllisyyspuolella olevia määrärahoja ei voitaisi siellä todella käyttää?

Ed. S e p p ä n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ihmettelen, että tämä keskustelu jatkuu sillä tavalla, että herra ministeri ei ollenkaan ota huomioon niitä argumentteja, joita täällä käytetään. Mielestäni tämä keskustelu tulovajeesta, jonka tämä hallitus on aiheuttanut, ei tunnu menevän ollenkaan perille hallituksen jäsenten päähän. Kauheasti vain puhutaan siitä, miten menoja pitäisi karsia. Yksi vaihtoehto on se, että lisätään tuloja. Tulojen lisääminen on ihan Suomen vientiteollisuuden hintakilpailukykyyn liittyvä kysymys. Minä yhdyn ed. Vähänäkkiin siinä, että Suomi takaisin maailmankartalle, mistä tämä hallitus on sitä pudottamassa.

Mitä tulee tulovajeeseen, haluaisin vielä kerran korostaa sitä, että tässä budjetissa tämä hallitus on antamassa 7 miljardia markkaa liikevaihtoverohelpotuksia yrityksille. Tässä budjetissa tämä hallitus on panemassa 7 miljardia markkaa aikaisemmin työnantajien Kansaneläkelaitokselle maksamia työnantajien maksuja maksuun valtion verovaroista takuurahana, jonka Kansaneläkelaitokselle korvataan. Tässä budjetissa tämä hallitus on siirtämässä 5 miljardia markkaa rahaa asuntorahastoon, rahaa, joka on vain valtiolle välikulkupaikka. Valtio saa vastaavan saatavan. Tässä budjetissa tämä hallitus on antamassa 2 miljardia markkaa verohelpotuksia edelleen suurituloisille, vaikka maan suhdannetilanne on tällä tavalla heikentynyt. Tässä budjetissa tämä hallitus on vähintään miljardi markkaa vanhoihin veroperusteisiin verrattuna antamassa yrityksille tuloverohelpotuksia. Eli siis tällä tavalla ollaan 22—23 miljardia markkaa panemassa tulovajetta tähän budjettiin sen seurauksena, että tehdään sisäinen devalvaatio, joka ei auta maan vientiteollisuutta.

Ed. M y l l e r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen ministeri Kanervan kanssa hyvin paljon yhtä mieltä siitä, että nimenomaan työvoiman kysyntä pitäisi saada liikkeelle ja järkeviä työllistämiskohteita esille. Silloin nimenomaan puhutaan juuri siitä, mistä sosialidemokraatit ovat puhuneet kohdennettuna elvyttämisenä, rakentamisesta. Tässä ei ollenkaan sivuuteta kysymystä vientiteollisuuden kilpailukyvystä.

Mutta silloin, kun puhutaan kotimaisesta työllisyydestä ja kotimaisen kulutuskysynnän ylläpitämisestä, rakentaminen astuu erittäin voimakkaasti kuvaan mukaan. Ymmärsin, että työministri Kanerva edelleenkin luottaa hallituksen asuntobudjettiin siltä osin, että 25 000 arava-asuntoa olisi näköpiirissä lähteä rakenteille. Näinhän ei kuitenkaan ole. Rakentajat ovat sanoneet, että omistusaravat ja korkotukiasunnot eivät näillä ehdoilla lähde liikkeelle.

Sen vuoksi olisi ehdottoman tärkeätä, että sisäistä jakoa pystyttäisiin muuttamaan niin, että sitä kohdennettaisiin vuokra-asuntoihin niin, että vuokra-aravia lähtee liikkeelle 20 000 ja asumisoikeusasuntoja 4 000. (Ed. Seppäsen välihuuto) — Nyt lähtee 10 000 ja vähä yli, mutta tavoitteen pitäisi olla 20 000. — Tällä tavalla oltaisiin realistisesti liikkeellä. Sen päälle mielestäni toki tarvitaan omistusaravia, mutta ne eivät saa viedä pottia vuokra-aravilta, kun niillä on nimenomaan kysyntää tällä hetkellä.

Ed. Andersson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Kanervan minulle antamasta vastauksesta saattoi saada sellaisen kuvan, että minä olisin antanut väärän todistuksen asuntoministeri Rusasen puheista täällä. Hän ei toki syyttänyt ministeri Kanervaa, mutta hänen puheestaan kävi ilmi, että eri ministeriöiden koordinointi tässä hyvin tärkeässä kysymyksessä on todella ollut hyvin puutteellinen ja että koko hallituksella tulisi olla näkemys siitä, että työttömyyttä todella pitäisi lähteä päättäväisesti torjumaan eri ministeriöiden yhteistyössä eikä niin, että jokainen ministeriö katsoo vain omia asioitaan. Tämä kuva valitettavasti välittyi hyvin voimakkaasti siitä keskustelusta. Eli tuli sellainen vaikutelma, että voimakas pääministerin tai valtiovarainministerin näkemys ei ole mennyt läpi hallituksessa, vaikka esimerkiksi pääministeri Aho on toistuvasti puhunut, että elvyttäminen mm. rakentamisen ja peruskorjauksen kautta on erittäin keskeistä.

Minäkin vähän ihmettelen, että me vasemmisto puhumme täällä keskenämme. Täällä on myös keskustapuolueen edustajia salissa, jotka eivät siis puhu mitään, vaikka keskusta viime vaalien alla hyvin avokätisesti lupasi kaikkea hyvää, teki vasemmistolaista lupauspolitiikkaa Pohjois- ja Itä-Suomessa ja lupasi kaikkea hyvää suurteollisuudelle Etelä-Suomessa.

Ed. Kauppinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Seppänen puhui tulojen lisäämisestä. Minä olen sitä mieltä, niin kuin olen aiemminkin jo sanonut, että tulojen lisääminen on maailman helpoin asia, mutta menojen järkevä karsiminen vaatii älyä.

Toisaalta minua on ihmetyttänyt koko illan se, että vasemmalla laidalla on oltu kiinnostuneita pääasiasssa rakennusalan työllistämisestä huomioimatta sitä, mistä pääomat otettiin. Tosin ed. Myller juuri toi esiin sitäkin puolta, että välttämättä niillä ehdoilla, mitä nyt on, ei ne rakentamiset toteudukaan.

Ymmärrän kyllä vasemmistosiiven huolen rakennusalan työllisyydestä. Muistelen menneitä aikoja, kun nuorena olin rakennusharjoittelijana. Kun minulla ei ollut määrätyn tyyppistä jäsenkirjaa, minulla ei ollut edes mahdollisuus mennä kyseisen työmaan parakkiin ruokailemaan, saatikka tilipussia sieltä hakemaan.

Työministeri Kanerva: Herra puhemies! Ed. Seppänen, anteeksi reaktioni esittämäänne välikommenttiin. Herra puhemies, sanoma saa joskus hieman keventäviäkin piirteitä, jos sen varsinkin vakavilla kasvoilla esittää, mihin ed. Seppänen hyvin pystyy.

Tarkoitukseni tässä yhteydessä on vielä palauttaa keskustelu lähtöruutuun. Kyllä hallitus noudattaa valikoivaa elvyttävää talouspolitiikkaa. Kyllä se on hallituksen keinovalikoiman keskeisiä linjauksia. Ei sitä kannata kieltää tai muuksi muuttaa. Siitäkin huolimatta, että ulkomaisen velan säkki on hirvittävän raskas meidän niskassamme, tässä tehdään elvyttävää talouspolitiikkaa valikoivasti ja niin painotetusti, että se nimenomaan tähtää työllisyyshankkeiden eteenpäinviemiseen.

Kertaan vielä osaltani sen, mitä minä paimennan tässä valikoivassa elvyttämisessä: Jokaiselta hallinnon sektorilta tulee löytää työllisyyttä edesauttavia, kilpailukykyä parantavia investointikohteita ja niin, että ohjelmamme, joihin valtio varojaan käyttää, voitaisiin varhentaa siitä, mitä ne ovat tällä hetkellä valtion eri sektoriviranomaisten ohjelmissa.

Siihen kuuluu tietysti se, että avoimen sektorin toimintaedellytyksiä ei voi tuossa yhteydessä miltään osin sivuuttaa. Jos me sen teemme, me tulemme tekemään kohtalokkaan virheen ja valikoivasta elvyttämisestä joudutaan selvästi vielä huonompaan tilanteeseen kuin se, mitä nyt ollaan tavoittelemassa. Sen takia vientiteollisuutta ja sen kilpailuedellytyksiä tässä joudutaan ehdottomasti parantamaan. Myönnän, että avainasemassa tässä on kaksi seikkaa. Toinen näistä on tupokierros, jota olen täällä aikaisemmin tänä iltana pariin otteeseen luonnehtinut. Siinä ratkaisun aikaansaaminen on onnistumisemme strategiassa aivan ohittamattomassa roolissa. Siinäkin täytyy hallituksella olla tietysti oma panos annettavissa, kun se aika lähestyy, mutta se ei ole rahassa mitattavissa. Sen täytyy olla muunlaista mukaantuloa tähän kuvaan.

Toinen on puun kantohinnat. Kyllä se on tietysti tärkeä asia. Jos se kielletään tähän vaikuttavana tosiasiana, ummistetaan silmät yhdeltä osalta todellisuutta. Totta kai tämä puoli tähän kokonaisuuteen vaikuttaa.

Näistä tullaan johdonmukaisesti siihen kohtaan, jossa jokin osa tästä eduskunnasta putoaa näköjään kelkasta joka armias keskustelukierros. Se on se, että meidän on saatava inflaatio kuriin ja korkotasoa laskemaan. Kyllä nämä johdonmukaisesti tästä seuraavat, jos me haluamme luoda terveet edellytykset työllistämistilanteen parantamiseen. Ja yksittäinen kulutuskysynnän kasvu tässä tilanteessa on seikka, jo-

hon kyllä hallituksen puolella näin ollen suhtaudutaan varsin suurella pidättyvyydellä.

Ed. Tennilä, ei lie salissa, puhui äsken nuorten työllistymisestä, ja kyllä täällä muutkin siihen ovat viitanneet. Se on hyvä, että edellisen puheenvuoroni jälkeen siihen palattiin, koska unohdin erään tärkeän kysymyksen siinä yhteydessä mainita. Se on ehdotus, jonka olen tuonut eduskuntaan työllisyyslain muuttamiseksi.

Taas jälleen kerran työllisyyslakia esitän muutettavaksi hallituksen nimissä niin, että nuoret voidaan työllistää kuntien ohella myös yrityksiin. Se laventaa olennaisesti nuorten mahdollisuuksia tulla työllisyyslain kautta työllistetyiksi. Minä pyydän tukea eduskunnalta, että näin voitaisiin menetellä. (Ed. Stenius-Kaukonen: Kyllä se on hyvä juttu!) Siis älkää aina ottako niin kiukkuisen karvaasti näitä asioita, kun on vaikka kuinka paljon asioita, joita te näemmä tuette, kunhan te vain perehdytte asioihin ja kunhan minä jaksan teille ne selostaa kerta toisensa jälkeen. Tästä tulee ihan hyvä ratkaisu. Ei tässä niin kauhean kaukana toisistamme olla, kun me tämänkin tässä nyt hoidamme. En ole vain muistanut sitä aiemmin tässä esittää, kun olen inhimillisesti niin rajallinen persoona kuin kukaan voi koskaan olla. Tuli se vain nyt mieleen, kun te härnäsitte puhumaan nuorten työllistämisestä.

Sen lisäksi, arvoisat edustajat, että nuoret voidaan työllistää, jos hyväksytään ehdotukseni työllisyyslain muuttamisesta, myös yrityksiin, tähän kokonaisuuteen sisältyy ajatus siitä, että me hieman ehkä pyrkisimme jarruttamaan heidän tuloaan työmarkkinoille, mutta ei millään keinotekoisella hommalla vaan sillä, että heidän koulutuksellisia valmiuksiaan parannetaan. Tässä suhteessa katson kunnioittaen arvoisan opetusministerimme suuntaan, joka on näissä talkoissa mukana ja täällä kunniakkaasti ottamassa vastuuta tämän keskustelun jatkovaiheista. (Ed. Vähänäkki: Hän huononsi opintotukea!) — Minkä takia, ed. Vähänäkki, valtion menojen osuus budjetissa kasvaa tältä osin niin voimakkaasti, jos se tarkoittaisi yksilöiden tasolla etujen heikentämistä? Jossain kohtaa meidän jommankumman logiikka pettää pahemman kerran.

Arvoisa puhemies! Palaan työllisyyslakiin tässäkin yhteydessä taas ties monennenko kerran. Sanon ed. Stenius-Kaukoselle, että olen puhunut nimenomaan työllisyyslain velvoitepykälien vaikutuksista ja ainakin tätä olen tarkoittanut. Tässä sanasepot ottavat kyllä tietysti yliotteen tällaisilta hitaammilta puhujilta. (Naurua)

Ed. Apukka puhui aivan oikein työministeriön paperiin liittyen siitä, että ylitetään 200 000. Ed. Apukka, olen pahoillani siitä, että Suomesta löytyy kovin harva sellainen henkilö, asiantuntija, tilastotieteilijä, joka olisi toukokuussa tiennyt, kuinka dramaattisesti — joka itsensä ylentää, se jne. — (Ed. Seppänen: Kesäkuun ecupäätöksen yhteydessä me kerroimme!) dramaattisen nopeasti tämä tilanne heikkenee. Myönnän kernaasti, että toukokuussa arvioitiin niin kuin siinä paperissa lukee.

Budjettiriiheen mentiin 8,5:n työttömyysprosenttiennusteella. Minusta se oli liian alhainen, ja se muutettiin 10 prosentiksi. Mielestäni se oli vähin välttämättömyys, joka tässä suhteessa piti tehdä ja joka antoi uutta mahdollisuutta aktiivisemman työvoimapolitiikan toteuttamiselle etupainotteisesti eikä jälkipainotteisesti.

Palaan vielä työvoimakustannuskysymykseen kaiken kaikkiaan ed. Vähänäkin innoittamana. Me olemme tilanteessa, jossa ajatellaan, että työvoimakustannuksia on mahdotonta tai ainakin erittäin hankalaa alentaa ja näin laman olosuhteissa itse asiassa käytännössä täysin mahdotonta. Mutta niin kuin olen täällä aiemmin sanonut, meistä riippumaton käsi alentaa tällä hetkellä työvoimakustannuksia ja rutosti, kovalla kädellä ja epäsosiaaliseen lopputulokseen johtavalla tavalla. Niin kauan kuin tulopoliittisella kentällä ei päästä työttömiä ja meidän kilpailukykyämme ajatellen solidaariseen yhteisvastuulliseen tulopoliittiseen ratkaisuun, työvoimakustannusten alentaminen tapahtuu irtisanomisten ja lomautusten eli työttömyyden kautta. Tämä on se paha kierre, jossa me olemme. Kun me emme devalvaation tietä, ed. Vähänäkki, suostu kulkemaan, vaan me haluamme pitävän, kestävän pitkän tähtäimen terveen pohjan luoda talouspolitiikallemme, tämän vuoksi me juuri haemme yhteisvastuullisuutta.

Budjettia syytetään vähävaraisia survovaksi, (Ed. Laaksonen: Sitä se on!) epäsosiaaliseksi, epäoikeudenmukaiseksi, kyyniseksi, tunteettomaksi paperiksi. On kysymys siitä, että siinä on sen väestönosan linjaus nähtävissä, jonka asiat budjetin kautta järjestetään. Nyt katsomme tulopoliittisten neuvottelujen pöytään ja niiden rouvien ja herrojen yhteiskuntavastuullisuuden perään. Millä tavoin niiden ihmisten tulevaisuuden aineelliset edellytykset järjestetään, joiden asiat ovat tulopolitiikan pöydässä ratkaistavina? Kulkeeko se sen linjan mukaisesti, jossa pyritään vetämään vyötä kireämmälle niin kuin budjettiesityksen filosofiassa, vai ulosmitataanko itse-

riittoisesti ne mahdollisuudet, joilla paitsi epätasa-arvoistetaan tilanteita, myös tietysti tullaan vaikeuttamaan terveemmän talouspolitiikan pohjan löytymistä? Tästä on tietysti nimenomaan kysymys, tulopolitiikasta ja sen liittymisestä budjettiin.

Jos sitten käy niin valitettavasti, mihin en usko tällä haavaa, en todellakaan, että tulopolitiikassa ei päästäisi riittävän maltillisiin ratkaisuihin — uskon siihen, että siellä tullaan pääsemään ja yhteisvastuullisuus voittaa ja D-vitamiinimiehet eivät voita — niin jos tähän kuitenkaan uskostani huolimatta ei tulla pääsemään, niin on luultavaa, että silloin joudutaan tilannetta katsomaan myös politiikan pöydässä uudestaan. Ei tämä tämän kummallisempi yhtälö ole. Mutta se olisi kyllä bankrotti tälle suomalaiselle yhteiskunnalle ja sen kilpailukyvylle. Ei tämä ole mikään puoluepoliittinen kysymys. Kyllä tämä on asia, jossa meidän kaikkien on kannettava vastuuta niin taloudellisesta kehityksestämme kuin tämän yhteiskunnan vähävaraisistakin.

Arvoisa puhemies! Ei tältä erää enempää.

Ed. von Bell: Herra puhemies! Puhujalistan edellinen puhuja ed. Andersson puhui vakuuttavaa ja vaikuttavaa asiaa. Varsinkin hänen puheensa ensimmäinen osa käsitteli aihetta, jota hyvin vähän yleensä työllisyydestä puhuttaessa esille otetaan.

On vaikeaa, joskus jopa mahdottoman tuntuista asettua toisen asemaan, katsoa asioita hänen näkökulmastaan ja nähdä myös itsensä niin kuin hän näkee. Kuinka moni kansanedustaja, ministeri, pankinjohtaja tai työnantaja edes yrittää lähestyä työttömyyttä työttömän itsensä näkökulmasta? Viime vuodet ja varsinkin nyt istuvan hallituksen aika kertoo jostakin ihan muusta, myös hallituspuolueiden ryhmäpuheenvuorot. Työttömät, ammattiyhdistysliike syyllistetään. Työnantajalle ei ole mitään sanottavaa.

Kasvava työttömien joukko on lamaan lasketun taloutemme uhri, jolla myös pyritään maksattamaan laman laskut. Kaikki poliittiset ja taloudelliset ratkaisut perustuvat aina jollekin moraalikäsitykselle. Ensi vuoden budjetti ja hallituksen toimet kertovat tämän hallituksen moraalikäsityksistä. Samanaikaisesti kun meillä on ennätyssuuri työttömyys, myöskään monet työssä vielä olevat eivät viihdy työssään.

Ajatukset siirtymisestä eläkkeelle ennen vanhuusikää ovat melko yleisiä jo varhaisessa keskiässä. Työssä käyvistä yli 35-vuotiaista 65 prosenttia on kaivannut eläkkeelle pääsyä, ilmenee Työterveyslaitoksen äskettäin julkistamasta tutkimuksesta. Tutkimuksessa ei tullut ilmi eroja sukupuolten välillä. Yli 55-vuotiaat olivat miettineet muita useammin siirtymistä ennenaikaiselle eläkkeelle, mutta myös suurten ikäluokkien muodostamista alle 45-vuotiaista 63 prosenttia oli harkinnut asiaa. Eli työelämässämme tuntuu olevan jotain muutakin vialla kuin vain työllisyyden kehitys.

Vaikka viihtyvyys työssä näyttää jo ennestään huonolta, hallitus masentaa pakkolomauhkauksilla ja aiheuttaa myös omilla toimillaan työttömyyttä. Näin tapahtuu juuri nyt, kun ihmisiä pitäisi kannustaa työntekoon ja jakaa työtä mahdollisimman monille. Myös eläkeikää nostetaan.

Mitähän mahtaa ajatella nykyisestä menosta esimerkiksi se kansalainen, joka vielä jokin aika sitten kirjoitti näin positiivisesti: "Eduskuntaan, hallitukseen, Suomen Pankkiin ja talouselämän johtoon valikoituvat maan parhaat kyvyt, moraalisesti valveutuneet ihmiset, sellaiset jotka käyttävät sisäsyntyisiä moraalisia valmiuksiaan muiden hyväksi, kansan parhaaksi. He rakastavat lähimmäistään kuin itseään ja käyttävät hyvin koulutettua järkeään parhaiden vaihtoehtojen valitsemiseksi." Jokainen voi miettiä, tunnistiko tästä itsensä. Onkohan kirjoittaja osunut kaikessa ihan oikeaan?

Maataloudesta puhuttaessa on aivan oikein muistutettu siitä, että maatiloilla työskentelee aina ihmisiä, joihin heitä koskevat ratkaisut vaikuttavat. Näin on myös teollisuudessa, kaikessa palkkatyössä. Ihminen on aina työttömyys- ja lomautusprosenttien takana.

Herra puhemies! Tässä puheenvuorossa haluan vedota valtiovaltaan Vuolijoen, Taivalkosken ja Pudasjärven työllisyyden puolesta. Rautaruukki-konserniin kuuluva, junanvaunuja valmistava Oy Transtech on merkittävä työnantaja Vuolijoen, Taivalkosken ja Posion kunnissa. Kaikkiaan sen palveluksessa on noin 1 200 henkilöä. Tähän saakka yhtiön vaunutuotanto on ollut liiketaloudellisesti kannattavaa eikä ole tarvinnut yhteiskunnan tukea.

Neuvostoliiton tilanteessa on kuitenkin tapahtunut muutos huonompaan. Yrityksen pääasiakkaan Neuvostoliiton rahoitusvaikeuksien vuoksi vienti sinne ei ole toiminut siten kuin on sovittu. Neuvostoliittoon suuntautuva vaunutuotanto on nyt pysäytetty ja henkilöstö lomautettu. Lomautukset voivat laajentua koskemaan lähes tuhatta henkilöä pääasiassa Pohjois-Suomessa. Vaunutuotannon jatkuva ylläpito on

tärkeää, koska on vaara, että lähinnä keskieurooppalaiset kilpailijat valtaavat suomalaisten markkinaosuuksia. Neuvostoliiton vaunutoimitusten lisäksi kotimaan kiskokalustovalmistus on erittäin merkittävä Transtechin pitkän tähtäimen tulevaisuutta ajatellen.

Tämän vuosikymmenen loppupuoliskolle ajoittuvat kotimaiset tilaukset ovat suunnitelmien mukaan arviolta 3—4 miljardia Suomen markkaa. Ne käsittävät Valtionrautateille toimitettavat nopeat matkustajajunat, yleissähköveturit ja Helsingin lähiliikenteeseen tarkoitetut sähkömoottorijunat sekä Helsingin kaupungin liikennelaitokselle toimitettavat lisämetrojunat ja raitiotievaunut. Näiden lisäksi VR hankkii noin 100—200 tavaravaunua vuosittain. Tähän asti Suomessa käytössä oleva kiskokalusto on sähkövetureita lukuun ottamatta valmistettu kotimaassa. Nyt on kuitenkin merkkejä, joiden mukaan VR ei luota kotimaiseen osaamiseen, vaan suunnittelee kaluston ostoa ulkomailta, mikä olisi erittäin vakava takaisku koko kotimaiselle alan teollisuudelle.

Yhtiön toiminta loppuvuodeksi voitaisiin turvata sisällyttämällä Transtechin vaunutoimitukset noin 180 miljoonan markan arvosta vuonna 91 Neuvostoliitolle myönnettävään puiteluottoon tai vastaavaan takausjärjestelyyn. Tällainen päätös tulisi tehdä välittömästi, jotta tuotanto turvattaisiin ja työntekijöiden lomautuksilta ja irtisanomisilta vältyttäisiin. Yhtiön kaatuminen merkitsisi tuhannen ihmisen työttömyyden lisäksi myös alueen kuntien taloudellisen tilanteen jyrkkää heikkenemistä. Valtiovallan tulisi myös toimia niin, että valtion omistaman liikelaitoksen VR:n kiskokalustohankinnat ohjataan Transtechille.

Herra puhemies! Pohjois-Suomi odottaa nyt hallitukselta myös tätä kautta nopeita toimia vaikean työllisyystilanteen edes jonkin asteiseksi parantamiseksi.

Ed. R i m m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. von Bell puuttui puheenvuoronsa aluksi työelämän ilmapiiriin ja totesi, että nämä hallituksen esitykset ovat niitä, jotka ovat masentaneet. Olen hänen kanssaan ehdottomasti samaa mieltä ja toteaisin, että työelämän ilmapiiriä alettiin masentaa hallituksen talouspoliittisen tiedonannon yhteydessä silloin, kun ensimmäiset puheet siitä kuuluivat, että pekkaspäivistä ja lomaltapaluurahoista pitäisi päästä. Sen jälkeen hallituksen, erikoisesti valtiovarainministeriön, toimesta pitkin kesää annettiin milloin minkäkinlaisia asioita julkisuuteen, joilla masennettiin ei pelkästään työelämää vaan myös koko Suomen kansaa, erikoisesti pienituloisia eläkeläisiä.

Työelämän ilmapiiristä voisin puhua vaikka kuinka pitkään. Yli 20 vuotta kestäneen pääluottamusmiesurani aikana ja parissa kolmessa työpaikassa olleena minulla olisi erinomaisia esimerkkejä teille kerrottavaksi siitä, kuinka monella tavalla voitaisiin työelämän ilmapiiriä parantaa ja myös saada ne työtä tekevät kädet ja aivot kehittämään suomalaista työelämää ja tuottavuutta.

Ed. O. O j a l a : Arvoisa puhemies! Lehdistössä esiintyy tavan takaa lähinnä poliittisia tapahtumia ammatikseen seuraavien toimittajien laatimina kirjoituksia, joissa arvostellaan välikysymyksen tekijöitä poliittisten irtopisteiden keruusta ja arvellaan, että koko välikysymysmenettely eduskunnassa on aikansa elänyt. Arvostelijoiden suoraviivainen päättely syntyy kaiketi siitä, että Suomessa hallitukset ovat sotien jälkeisenä aikana peräti harvoin päättäneet päivänsä välikysymysmenettelyssä hallituksen saamaan epäluottamuslauseeseen. Jopa osa kansanedustajista tuntuu ajattelevan samalla tavoin eli että välikysymysten tekeminen on tarpeetonta, sillä eivät hallitukset ole niihin kaatuneet. Ministeri Kanervakin tuntuu ajattelevan saman suuntaisesti. Siteeraan hänen puhettaan tänään: "Vaikka välikysymyksen tavoitteena on aina valtapoliittisten kuvioiden muuttaminen eli hallituksen kaataminen - -."

Mielestäni kuitenkin välikysymyksen merkitys on huomattavasti laajempi. Välikysymyskeskustelu antaa nimittäin oppositiolle muodoista vapaan mahdollisuuden tuoda eduskunnan keskuteltavaksi ja päätettäväksi yhteiskunnan kannalta tärkeitä asioita. Siksi me olemme tehneet välikysymyksen.

Edelleen voisi tietysti kysyä, miksi välikysymyksiä sitten tehdään. Onko todella niin, että välikysymysten merkitys, joidenkin mielestä niiden aikansaeläneisyys olisi punnittavissa viittaamalla hallitusten Suomessa saamiin lukuisiin luottamuslauseisiin, ja onko käsillä oleva välikysymys tarpeellinen, sillä juuri täällä käytiin laaja keskustelu valtion tulo- ja menoarviosta. Tähänkin vastaan, että kyllä, välikysymys on tarpeellinen ja paikallaan juuri nyt. Uskallan siis olla eri mieltä arvoisten toimittajien ja heidän näkemyksensä jakavien kansanedustajien kanssa turha välikysymys -asenteesta seuraavista syistä:

Näyttää nimittäin siltä, että julkinen tiedonvälitys tuottaa sellaista kuvaa, että vastuullista politiikkaa olisi se, jota maassa edustaa hallituksen argumentaatio esimerkiksi seuraavalla linjalla. Hallitushan on tätä meille toistanut nyt toistuvasti: Suomen talouselämä romahtaa tyystin siksi, että hyvinvointivaltio ja työvoimakustannukset ovat vieneet talouselämältä kilpailukyvyn. Siispä tarvitaan talkoita. Kaikki yhdessä keritsemään pöhöttyneeltä hyvinvointivaltiolta villat, ja aloitetaan kustannusten alentaminen työllisyyslain velvoitetyöllistetyistä ja muista syrjässä istujista. Tämä on hallituksen mielestä ainoaa vastuullista politiikkaa. Näin siis "vastuuntuntoisen" on ollakseen vastuuntuntoinen muille valtaa ja vastuuta haluaville siis hyväksyttävä tämän ja edellisen hallituksen sisäisen devalvaation ohjelma.

Sen sijaan jos uskallat epäillä säästöhöylän tarkoituksenmukaisuutta ja oikeudenmukaisuutta, et ole edellä mainittujen mielestä vastuuntuntoinen. Minä kysyn kuitenkin: Kuka muistaisi kertoa, keille vastuullisuutta tulee osoittaa ja missä asioissa vastuullisuutta odotetaan? Voisiko eduskunta itsessään tuottaa kansalaisille aidon kuvan siitä, mihin deflaatiopolitiikan mukaiset päätökset, siis perustelematon alhaisen inflaation sekä vahvan markan politiikka, johtavat nimenomaan tässä suhdannetilanteessa.

Jos ja kun poliittisilta päätöksentekijöiltä vaaditaan vastuullisuutta, on siis syytä kysyä myös, tarkoitetaanko silloin pääomamarkkinoiden sijoittajien luottamusta eduskunnassa tehtäviin päätöksiin valtiontaloudesta vai tarkoitetaanko työttömien ja eläkeläisten luottamusta päätöksentekijöihin vai onko kenties kyseessä sairaalan potilaiden luottamus siihen, että heidän oireitaan tutkitaan parhaalla mahdollisella välineistöllä silloinkin, kun valtion verotuloissa tapahtuu voimakas supistuminen.

Ilman tällaisia kysymyksenasetteluja ja täsmennyksiä vastuullisuudesta puhuminen on pelkkää pötyä. Kaikilla merkittävillä poliittisilla ratkaisuilla, erityisesti talouspoliittisilla, on yleensä useita yhteiskunnallisia vaikutuksia, ja ne kohdistuvat eri tavalla köyhiin ja kipeisiin kuin rahapöhön vaivaamiin suursijoittajiin, eli neutraalisti sanottuna Suomen Pankin terminologiaa käyttääkseni: säästäjiin.

Aivan samalla tavalla yhtä monivaikutuksinen kannanotto on se, että budjetin rahoittamisen lainaraamien tulee olla ne, jotka ovat budjettiesityksessä, tai Suomi menettää uskottavuutensa, jos Suomen markka devalvoidaan. Kuka sen sijaan taas kertoisi kansalaisille, kuinka monta yritystä kaatuu, ennen kuin länsimarkkinoiden vientiveto alkaa, kun devalvaatioratkaisua ei haluta tehdä?

Palataanpa työttömyyteen, hyvät ystävät. Kun maa jälkeen suuren verouudistuksen oli varovaisten arvioiden mukaan vuodessa 6 miljardia köyhempi verotuloiltaan ja kun sovinnollisimmankin käsityksen mukaan jälkeen suuren verouudistuksen maan hyvätuloiset olivat 2 miljardia rikkaampia ja kun kansalainen ylimmässä palkansaajaryhmässä jälkeen suuren verouudistuksen sai käteensä vuodessa yli 13 000 lisämarkkaa ja toiseksi rikkain, 150 000 vuodessa ansaitseva, sai 5 000 markkaa veroetua vuodessa, tämän kaiken jälkeen, jälkeen suuren verouudistuksen, kohtasi maata lama ja kustannuskriisi.

Nyt hallitus ilmoitti, että valtiontalouden menoja on leikattava. Kaikkien on säästettävä. Keiden ensiksi? Kuka luopuu ja mistä? Katsotaanpa budjettiesitystä. Sieltä löytyvät hallituksen supersäästäjät. Ylivoimaisessa kärjessä ovat työllisyyslain velvoitteiden piiriin kuuluvat toistuvaistyöttömät, ja yhtä hyvällä osuudella tulevat julkisten etuuksien saajat kuten indeksikorotuksiaan odottavat eläkeläiset. He ovat siis supersäästäjiä. Eikö tämä jos mikä ole välikysymyksen paikka? Vai olettaako hallitus todella, että kaikki kansalaiset ja poliittinen oppositio istuvat kädet taskussa käyden tavanomaista budjettikeskustelua kuin mitään poikkeavaa ei olisikaan tapahtumassa?

Hallituksen budjettiesityksen yleisperusteluissa ilmoitetaan keiden tulee olla isänmaan asialla ja millä osuudella. Pottihan on meidän kaikkien tiedossa. Niukkuutta jaetaan leikkauksilla ja pakkolomilla 10 miljardia, kuten olemme täällä kolmen päivän aikana kuulleet.

Hallituksen 40 säästölakiin sisältyy myös työllisyyslain muutos kuten ministeri on täällä todennut. Hallituksen budjettikirjan kohdassa Työvoimapolitiikan toimeenpano kerrotaan, mitä se tarkoittaa, tai ainakin kerrotaan mitä hallitus ei ehkä halua meidän lukevan sieltä. Siellä sanotaan nimittäin näin: "Työllisyyslainsäädäntöä kehitetään mm. poistamalla kahden vuoden aikana vuoden työttömänä olleita koskeva työllistämisvelvoite." Ikään kuin samaan asiaan liittyen seuraavassa lauseessa kerrotaan: "Lakia muutetaan myös siten, että työhön oikeutettu voi luopua työntekomahdollisuudesta 30.4.1994 asti työttömyysturvaa menettämättä." Ja kuin lukijan pään lopulliseksi sekoittamiseksi

budjettikirjan laatijan viekas kynä piirtää seuraavassa lauseessa toteamuksen: "Näihin muutoksiin liittyen työttömyysturvalakia muutetaan siten, että ansioturvaan oikeuttavien päivien lukumäärä rajataan 500 päivään."

Tarkastellaan nyt lähemmin kaikkia kolmea kohtaa. Ensimmäisestä kohdasta ensimmäinen toimenpide siirtää toistuvaistyöttömien kohtalon työvoimaviranomaisten harkintavaltaan, ja heidän asemansa tulee riippuvaiseksi viranomaisten käytettävissä olevista kulloisenkin vuoden budjettimäärärahoista. Se on selvä heikennys. Eli todella se riippuu siitä, mitkä ovat kulloinkin käytettävissä olevat budjettimäärärahat.

Toisen lauseen toimenpide merkitsee velvoitetöiden piiriin jääville aseman väliaikaista, näennäistä parantumista, koska se mahdollistaa työttömälle oikeuden kieltäytyä hänen tilanteensa huomioon ottaen järjettömistä velvoitetöistä ilman, että hän menettäisi työttömyyspäivärahaa. Tässä viittaan kuitenkin ed. Stenius-Kaukosen puheenvuoroon, jossa todettiin, että tämä toimenpide olisi voitu toteuttaa asetuksenmuutoksellakin, tähän ei tarvita lakimuutosta.

Mutta jatketaanpa edelleen. Kieltäytymisoikeus on näennäistä juuri siksi, että kolmannessa virkkeessä asetetaan ansioturvaa saaville työttömille 500 päivän päivärahakatto, mikä merkitsee 55 vuotta täyttäneille tosiasiallisesti pakkoa ottaa vastaan kaikki työtarjoukset, ellei halua menettää korkeampaan eläkkeeseen oikeuttavaa palkkatuloaan ja joutua työttömyysturvan peruspäivärahalle.

Eli ansioturvalle kaavailtu katto ja 400 ansioturvapäivän menettäminen poistaa 55-vuotiailta velvoitetyöllistettäviltä työn vastaanottamisen valinnaisuuden. Heidän on siis pakko valita työ, heitä tämä valintamahdollisuus ei koske, heillä ei ole valintamahdollisuutta. Tällä tavalla siis työttömän asemaa kehitetään hallituksen esityksen mukaan.

Jatkan hieman hallituksen työllistämispuuhista. Kun voimassa oleva työllisyyslaki olisi merkinnyt sitä, että työllistämisvelvoitteen piiriin olisi kuulunut vähintään 70 000 nuorta ja pitkäaikais- sekä toistuvaistyötöntä, niin niitä kuuluu hallituksen työllisyyslain kehittämisen jälkeen tämän velvoitteen piiriin enää 48 000 ihmistä. Tämä on yhtä kuin se, että hallitus työllistää velvoitteen puitteissa 22 000 kansalaista vähemmän kuin nykyinen laki edellyttää, jos perustuslakipoikkeus eli työllisyyslain muutos hyväksytään eduskunnassa.

Mutta ei siinä kaikki, sillä nyt markkinoitu työllisyyslain muutos: työnsaamisen oikeuden heikentäminen, jota nyt kaavaillaan, poikii hallitukselle lisää säästöä jos työttömyyden paheneminen paisuttaa niiden määrää, jotka muuten olisivat tulossa velvoitetyöllistettävien piiriin. Työllisyyslaki nykyvelvoittein on automaatti, joka sitoo valtion työttömyyden hoitoon. Se sitoo hallituksen päätöksentekijät antamaan tarvittaessa lisäbudjettien kautta varoja työttömien työllistämiseen. Tästä sidonnaisuudesta hallitus nyt haluaa pikaisesti eroon, vaikka tätä ministeri Kanerva ei ole rohjennut sanoa ääneen.

Nykyinen työllisyyslaki on kiistatta kallis suuren työttömyyden oloissa ja niin sen tietysti täytyy ollakin. Samalla työllisyyslaki tarkoitukseensa vaikuttaessaan tulee tahattomasti vaikuttaneeksi työvoiman hinnan laskua jarruttavasti, sillä jos työttömillä ei ole hallitusmuodon takaamaa turvaa, siis sen paremmin oikeutta työpaikkaan edes 6 kuukaudeksi kuin nykyisen tasoista työttömyysturvaa, on työvoiman hinnan alaspainaminen paljon helpompaa. Työttömyyden ylläpitäminen ja työttömyysturvan tason heikentäminen sekä työllisille sälytetyt työttömyyden lisäkulut ovat kaikki keinoja, joilla palkkatyön hintaa painetaan alaspäin. Vaikuttaminen tätä kautta on sekä tosiasiallista että psykologista, ja tähänhän hallitus on ilmoittanut pyrkivänsä.

Mutta sen lisäksi hallitus on valmis, ja huomatkaa: ensimmäistä kertaa sitten 30-luvun kireiden vastakkainasettelujen, puuttumaan työmarkkinoiden neuvottelutasapainoon tukemalla avoimesti työnantajien esittämiä palkanalennusvaatimuksia. Jopa tasavallan presidentti on kantanut kortensa tähän kekoon.

Hallitus ei puuhastele kustannustasoteeman nimissä siksi, että se olisi aidosti huolissaan Suomen kansalaisten elinkustannuksista, vaan siksi, että tulevassa noususuhdanteessa, kun maassa on jälleen yhteiskunnallisen hyvinvoinnin jakovaraa, se vara ohjataan entistä selvemmin avoimen sektorin eli yksityisen yritystoiminnan ja hyvätuloisten kansalaisten käyttöön. Tätä todistavat sekä budjetin säästökohteet että hallituksen budjettiesityksen yleisperusteluiden toteamus, jonka mukaan "valtaosin vuonna 1992 voimaan tarkoitetut säästölakiehdotukset tähtäävät pysyviin rakenteellisiin muutoksiin siten, että säästövaikutuksesta noin kahta kolmasosaa edustavat lait jäisivät voimaan vuoden 1992 jälkeen". Kysymys on siis säästämisen nimissä tapahtuvasta yhteiskunnallisten tulojen uusjaos-

ta. Näille säästötalkoille näillä pelisäännöillä vasemmistoliiton eduskuntaryhmä sanoo: ei missään tapauksessa.

Minulla on myös positiivisia ehdotuksia siitä, mitä me olemme valmiit tekemään, ja arvoisa herra puhemies, ylitän hieman aikaani ja luen ne, koska siten vältetään ehkä toinen puheenvuoro. Siis mitä me olemme valmiit tekemään?

Vasemmistoliitossa me olemme valmiit tukemaan hallituksen kaikkia sellaisia esityksiä, joilla nykyisestä maatalouden järjettömästä tukijärjestelmästä luovutaan ja siirrytään tilakohtaiseen tukijärjestelmään sekä luovutaan harkitusti ja riittävällä aikavälillä maatalouden vientituesta. Hallituksen määrärahasiirrot maatalouspolitiikassa eivät vähennä asiallisesti juuri nimeksikään rahan kylvämistä maataloustuotteisiin puhumattakaan, että hallituksen toimenpiteillä olisi mitään vaikutusta kotimaisten elintarvikkeiden hintoihin. Suomalaisen elintarvikekorin kuluttajahinta on yli kaksinkertainen saksalaisen kuluttajan vastaavista tuotteista maksamiin hintoihin nähden, vaikka elintarviketyöläisten palkat karkeasti arvioiden ovat samalla tasolla molemmissa maissa. Tätä tilannetta ei korjata elintarvikkeiden liikevaihtoveron muutaman prosentin muutoksella, arvoisa hallitus!

Me olemme valmiit tukemaan hallitusta kaikissa niissä toimissa, joilla asumiskustannuksia alennetaan Suomessa, mutta emme tue niiden korottamista. Me emme missään tapauksessa tue hallituksen esityksiä, joilla vuokra-asuminen Suomessa tehdään nykyisen kaltaisessa markkinatilanteessa vapaasti hinnoitelluksi elinkeinotoiminnaksi. Näinhän kaavaillaan ja näin tullaan tekemään, kun vuokrasääntely vapautetaan.

Me olemme myös valmiit tukemaan sellaisia toimia, joilla pidetään hyvinvoinnista huolta. Me olemme myös valmiit karsimaan ja muuttamaan sellaisen tilanteen, jota nyt kartellisoitunut ja monopolisoitunut rakennus- ja rakennusainetuotanto ylläpitää. Sen me olemme valmiit purkamaan. Ruotsissa, joka on muutoin saman kaltaisen kustannustason maa kuin Suomi, rakennetaan asuntoja 20—30 prosenttia halvemmalla kuin Suomessa. Meillä hallitus ei saa edes kunnollista EY-tason mukaista kilpailulainsäädäntöä aikaan, koska hallitus luulottelee, että kilpailu on vapaata markkinataloudessa, jos siihen ei puututa valtion toimesta. Me tuemme hallitusta kaikissa niissä esityksissä — ainakin itse aion tukea — joilla todella ryhdytään purkamaan suomalaista kartellisoitunutta elinkeinotoimintaa. Elintarvikkeiden tuontisäännöstelyn purkamistakin on ryhdyttävä valmistelemaan.

Kun näihin toimenpiteisiin todella ryhdytään, voidaan keskustelua suomalaisen työntekijän korkeista palkoista suhdannetilanteen käännyttyä nousuun ehkä jatkaa.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Pesälä.

Ed. J. R o o s : Arvoisa puhemies! Työllisyyden hoito ja yrittämisen sekä työn tekemisen motivaatio on nyt todellinen yhteiskunnallinen haaste. Politiikassa, jota maan hallitus harjoittaa, näyttää näiden tosiseikkojen arviointi kokonaan unohtuneen. Nykyisen kaltaisessa tilanteessa, jossa maassamme on noin 250 000 ihmistä työttömänä, hallitus seuraa ikään kuin neuvottomana työttömyyden kasvua, joka tulevana talvikautena nousee mahdollisesti yli 300 000 ihmisen. Niillä, joilla ei ole omakohtaisia kokemuksia työttömyydestä, ei välttämättä ole myöskään sitä tuntoa, mitä työttömyys tuo tullessaan. Mielestäni ed. Andersson kuvaili työttömyyden tuomia ihmiseen kohdistuvia paineita varsin osuvasti.

Kun ei ole omakohtaista kokemusta, ei myöskään osata löytää sen suuntaisia ratkaisuja, jotka johtaisivat hyviin tuloksiin. Mielestäni porvarihallitus on tekemässä varsin ristiriitaisia ja vahingollisia asioita. Hallituksen hyökkäykset ammattiyhdistysliikettä vastaan eivät voi luoda sellaista pohjaa, jossa neuvotteluja voitaisiin luonnehtia asianmukaisiksi. STK:n kanssa sovittu yhteinen ay-liikkeen tappolinja ei kuitenkaan tule olemaan kovin yksinkertainen toteuttaa. Mikäli tuloneuvottelujen keskeisimpänä kysymyksenä on pistää työntekijät ja eläkeläiset maksumiehiksi, voidaan jo nyt todeta, ettei aineksia tulokselliseen sopimukseen ole olemassakaan. Vastuunsa maan taloudesta tulee kantaa myös työnantajien. (Ed. Laaksonen: Oikein!)

Kurjistumisen luojat uskovat voivansa jyrätä kaiken tahtomallaan tavalla. Tätäkö kansa halusi antamalla vaihtoehdolle vallan? Tämäkö oli keskustan vaihtoehto: panna eläkkeen- ja palkansaajat todella ahtaalle? Jos hallituksen ainoa vaihtoehto työttömyyden katkaisemiseksi on työttömyyskassojen tappaminen kolminkertaistamalla työntekijöiden osuus työttömyysturvan

rahoituksessa, ollaan varmasti väärällä linjalla, tai leikkaamalla ansioon suhteutettua päivärahaa tässä työttömyystilanteessa tai sairauden kohdatessa ihmistä. Hyväksyttävältä ei tunnu myöskään se, että 55 vuotta täyttäneeltä työttömältä alennetaan jo heikentävän tason mukaista päivärahaa vielä rutkasti alaspäin ja rajaus vedetään 500 päivään, tai että nostamme varhaiseläkkeen ikärajaa tässä työttömyystilanteessa 55 vuodesta 60 vuoteen. En löydä yhtään hyvää syytä, miksi näin pitäisi toimia.

Keskeistä on nyt, että maan hallitus luopuu pakkoluonteisista uhkausesityksistään kansalaisten toimeentulon, sosiaaliturvan ja yhteiskunnan peruspalvelujen leikkaamiseksi. Puhun esimerkiksi kahden viikon pakkolomautuksista, matkustusveroista ja vastaavista. Se ei voi olla sen suuntaista toimintaa, jolla maa yritetään saada uudelleen nousuun. Näillä toimilla heikennetään vain työnteon motivaatiota, lisätään työttömyyttä ja taloudellista lamaa. Maan talous ja vientimme tulee saada nopeasti nousuun ja ainoastaan kansanvaltaisilla, taloutemme vinoutumia korjaavilla päätöksillä, joihin kaikki etupiirit, maan hallitus sekä eduskunta sitoutuvat. Vientiteollisuutemme on se keskeinen toiminnan kohde, jolla Suomeen saadaan lisäarvoa, jolla suomalaista yhteiskuntaa voidaan pyörittää jatkossakin.

Lienee pässinpäistä tai vastuutonta, mutta on syytä todeta, että Suomen markan arvon kytkeminen korkealla markan arvolla ecukoriin oli taatusti virheellinen teko. Haluamme tai emme, varmasti lähestymme vielä tämän vuoden aikana tilannetta, jossa joudumme katselemaan Suomen markan korkeaa arvoa. Suomen markan korkea arvo vaikeuttaa varsinkin länsivientiämme. Länsi-Euroopassakin taloudellinen nousu on varsin verkkaista, ja näin uusia markkinoita ei ole syntymässä, vaan suomalaisten pitää pystyä kilpailemaan nykyisessä markkinatilanteessa omilla tuotteillaan.

Mielestäni hallituksella tulisi olla valmiina ohjelma, jolla kartellit ja monopolit poistetaan elintarvikekaupan ja tuotannon alalta. Joissakin arvioissa on todettu, että elintarvikkeiden hintoihin tulee noin 17 prosentin lisä pelkästään kartellien vaikutuksen vuoksi. Ohjelmaan tulisi sisällyttää lisäksi elintarvikkeiden tuontia rajoittavien säännösten purkaminen, jotta todellinen hintoja alentava kilpailu saataisiin syntymään. Lisäksi asumiskustannuksia pitäisi pystyä alentamaan nopeasti. Hallituksen ja pankkien tulisi aloittaa varsin tiiviit neuvottelut siitä, miten voitaisiin alentaa tuntuvasti asuntovelallisten korkoa.

Teollisuuden toimintaedellytysten parantaminen antaa aihetta tarkastella myös maataloutamme. Mikäli hallitus pystyisi sen suuntaisiin ratkaisuihin, joilla voisimme karsia maatalouden vientitukea vaikkapa kahtena peräkkäisenä vuotena, sanottakoon vaikka vuonna 1992 2 miljardia ja vuonna 1993 2 miljardia markkaa, loisi se erittäin hyvät mahdollisuudet sijoittaa vapautuvat varat halpakorkoisina lainoina vientiteollisuuteen tai teollisuuteen yleensä markkinointia, suunnittelua ja tuotekehittelyä varten. Vaihtoehtoista ajattelua voitaisiin harjoittaa myös siinä, että ensi vuoden budjetista peltojen kesannointipalkkiojärjestelmä purettaisiin. Siitä vapautuva 1,5 miljardia ohjattaisiin asuntotuotannon ja rakennustuotannon elvyttämiseen. Tämän suuntaisella toiminnalla saataisiin kotimarkkinat käyntiin. Samalla voitaisiin aloittaa rakennusalan ja rakennusteollisuuden kartellien ja tuontiesteiden purkaminen. Mikäli maatalouden tukijärjestelmää onnistuttaisiin purkamaan, vaikuttaisi se myös maatalousmaan hintaa alentavasti. Maatalousmaan yliarvostetun neliöhinnan alentaminen laskisi vastaavasti rakennusmaan hintoja. Tämän suuntaisilla toimilla voitaisiin olennaisesti vaikuttaa asuntojen hintojen laskuun.

Kun olen ymmärtänyt, että jopa pääministeri on ollut huolissaan vientiteollisuudestamme, niin saattaisi olla paikallaan hänenkin tarkastella vientiteollisuutemme eräitä keskeisiä tekijöitä, joista mainitsen tässä vain paperiteollisuuden. Mielestäni hallituksen tulisi varsin nopeasti toimia niin, että kantohinnat saadaan pysyvästi ja nopeasti kansainvälisesti kilpailevalle tasolle. Vain puun käyttömäärien lisäyksellä saadaan metsänomistajan toimeentulo turvattua sekä hoidettua työllisyys ja koko metsäala sekä sen kautta merkittävä vientiteollisuutemme lohko.

Arvoisa puhemies! Taloutta elvyttävä politiikka olisi nyt enemmän paikallaan kuin hallituksen valitsema taloudellista taantumaa edistävä ja työnteon motivaatiota heikentävä linja. Palkat eivät ole Suomen taloudellisten ongelmien syynä, joten palkkojen alennuksilla ei ongelmia myöskään pystytä ratkaisemaan. Mitään perusteltua syytä ei ole myöskään löydettävissä sille ajatukselle, että ammattiyhdistysliike ryhtyisi tinkimään ja heikentämään työntekijöiden työsuhteen etuja. Lomaltapaluuraha, jonka Metallityöväen Liitto taistelulla vuonna 1971 saavutti, työajan lyhentäminen ja muut ammat-

tiyhdistysliikkeen vuosien työn saavutukset ovat asioita, joiden heikentämisestä ammattiyhdistysliikkeellä ei ole mitään syytä keskustella.

Ne, jotka puhuvat sopimusjärjestelmän hajauttamisesta, eivät tunne pienten työpaikkojen ongelmia. On lähes mahdoton hoitaa pieniä työpaikkoja, koska me tiedämme, minkälaista linjaa tänä päivänä työnantajat ajavat.

Palkansaajat ovat olleet mukana yhteisissä taloustalkoissa jo useamman vuoden ajan. Uskon, että ammattiyhdistysliike on valmis neuvottelemaan nollalinjaisesta tulosopimuksesta, mikäli hinnat saadaan kuriin ja myös maatalous tulee osallistumaan yhteisiin talkoisiin.

Ed. Laivoranta (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. J. Roosin puheenvuoron erääseen kohtaan kiinnitin huomiota käytävällä kävellessäni enkä malttanut olla tulematta tänne. Puhuitte vähän siihen malliin, että kun saataisiin tuontia vapautettua, saataisiin työllisyyttä sillä hoidettua.

Kyllä tämä on aika ristiriitainen käsitys työllisyyden ja työttömyyskysymyksen kanssa, kun puhutaan, että kun saataisiin rajat auki ja tuonti vetämään, niin kyllä silloin pyyhkisi hyvin. Ei se minun mielestäni auta työllisyyttä, vaan ensin pitäisi saada meidän oman teollisuutemme kilpailukyky kuntoon. Päinvastoin, kun vielä lisätään se toinen lääke, jota peräänkuulutitte, eli velkapääomaa ja sitä kautta elvyttämällä eli tavallaan teettämällä velkarahalla tuottamatonta työtä, kun näillä yritetään elvyttää, tulos on se, mihin on tultu. Me olemme tulleet nyt siihen tilanteeseen, että meillä ei ole kilpailukykyistä teollisuutta, meillä tehdään konkursseja joka päivä monta kappaletta ja meillä tulee jatkuvasti lisää työttömiä.

Täällä on puhuttu, että emme me keskustassa ja kokoomuksessa ja hallituksessa kanna huolta työttömyydestä. Minä yrittäjänä tiedän, että meillä on yhteinen murhe työstä ja toimeentulosta, ja nimenomaan rakennusalan yrittäjänä tiedän sen aivan varmasti.

Mutta sen sijaan keinoista me olemme vahvasti eri mieltä. Ainoa keino, millä me voimme hoitaa työttömyyskysymyksen, on se, että me saamme elinkeinoelämämme kilpailukykyiseksi. Silloin meidän on vaikutettava kustannustekijöihin, ja kustannustekijöitä ei kyetä alentamaan sillä, että me avaamme kilpailua. Silloin me voimme pudottaa markkinahintoja, mutta ei kustannuksia.

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. J. Roos (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen ed. Laivorannan kanssa todella samaa mieltä siitä, että kilpailukyky meidän pitää saada kuntoon. Keinojen etsimisessä ehkä saatamme joistakin asioista olla samaa mieltä, mutta minun mielestäni tämä linja, jonka hallitus on valinnut, ei voi olla sellainen linja, jolla me saatamme kilpailukykymme kuntoon. Ainoat kustannukset, joita hallitus pitää merkittävinä tässä tilanteessa, ovat palkat, ja niitä pitäisi alentaa. Ei ole muuta keinoa ratkaista.

Koetin äsken kertoa, että esimerkiksi rakennusteollisuuden olisi mahdollista toimia niin, että esimerkiksi maatalouden miljardeista, jotka sinne suunnataan, voitaisiin suunnata esimerkiksi teollisuuden, rakennusteollisuuden tai jonkun tällaisen toiminnan, piiriin, jolloin myös pystyttäisiin suoraan vaikuttamaan työllisyyteen.

Minä olen sitä mieltä, että kyllä oppositiokin kantaa varmasti vastuunsa tässä asiassa ja tuntee suurta huolta näistä ihmisistä, jotka koko ajan tulevat työttömiksi tässä tilanteessa, jos joka ainoa päivä meille tulee konkursseja ja sen kautta ihmisiä todella hankalaan tilanteeseen. Hallitus edelleen haluaa kurjistaa vielä työttömienkin asemaa leikkaamalla työttömyyspäivärahoista ja kaikista. Siis kyllä meilläkin murheemme on.

Ed. Laivoranta (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minä tunnen ed. J. Roosin ajatukset aika hyvin ja voin väittää, että meillä olisi paljon yhteisiä säveliä. Olen varmasti monessa suhteessa valmis omalta kohdaltani neuvottelemaan näistä asioista. Toivoisinkin, että myös hallituksessa, vaikka olenkin hallituspuolueen edustaja, myös otettaisiin huomioon opposition järkeviä ehdotuksia.

Minä myönnän, että budjetissa on joitakin kohtia, joita minäkään en voi hyväksyä. Siellä on nimenomaan niitä kohtia, joista meillä ed. Roosin kanssa löytyy samanlaisia näkemyksiä.

Ed. Seivästö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Varmasti tässä yhteydessä meidän maamme kannalta on myös tärkeää, että vientiteollisuuden kilpailukyvyn lisäksi meidän tuotteittemme kilpailukyky kotimaisilla markkinoilla parantuu.

Ed. Rimmi: Arvoisa puhemies! Ensiksikin muutama sana tämän välikysymyskeskustelun

ajoittamisesta. On erittäin ikävä asia, että välikysymykseen päätettiin vastata perjantaina. Täällä on todettu se seikka, että kansanedustajien almanakat olivat täynnä lupauksia vaalipiireissään mennä erilaisiin tilaisuuksiin. Nyt tiedotusvälineet näyttävät ja kertovat julkisuuteen, kuinka tyhjässä salissa käsiteltiin niin tärkeää asiaa kuin välikysymystä työllisyydestä. Tämä ei todellakaan, arvoisat ministerit ja asiasta päättäneet, anna vähääkään hyvää kuvaa meidän työstämme ja vastuuntunnostamme.

Mitä tulee siihen, miksi välikysymys on esitetty, se on esitetty nimenomaan siitä syystä, että meillä on erittäin suuri huoli suomalaisten työtätekevien ihmisten asemasta, siitä kaaoksesta, mihin suomalainen yhteiskunta hurjaa vauhtia on menossa työttömyyden lisääntyessä tuhannella ihmisellä päivässä. Välikysymystä ei ole tehty pelinpolitiikan tai irtopisteiden saamiseksi. Tällä tavalla antoi ymmärtää keskustelumme alussa ed. Koistinen. Olin hänen kannanotostansa välikysymykseen nähden hyvin hämmästynyt.

Meillä on tiedossamme, että heinäkuussa oli 150 000 työtöntä enemmän kuin vuosi sitten. Erikoisen huolestunut olen ollut nuorten työttömyyden kasvamisesta. Nuoria työttömiä oli samassa kuussa 53 100, ja se on runsaasti kaksi kertaa suurempi määrä kuin vuosi sitten. Hallituskin on todennut nuorisotyöttömyyden kasvaneen, ja se on tällä hetkellä suurin piirtein 15 prosenttia.

Suurin piirtein vuorokausi sitten tästä samasta paikasta totesin sen, että meillä pitäisi hälytyskellojen soida nyt jos koskaan erikoisesti nuorisotyöttömyyden kohdalta. Täällä on puututtu jo tänä iltana monissa puheenvuoroissa siihen onnettomuuteen, mitä nuorisotyöttömyys aiheuttaa. Me omilla päätöksillämme, omilla toimenpiteillämme, yhteiskunnan toimenpiteillä ruhjomme nurkkaan meidän nuorisomme, me ajamme heidät sosiaaliturvan varaan, ja me olemme edesauttamassa asioita siihen suuntaan, että heistä ei koskaan voi kasvaa täysipainoisia, kiinteästi yhteiskuntaan sitoutuvia kansalaisia. He eivät yksinkertaisesti opi tekemään työtä, kun heille ei anneta siihen mahdollisuutta. Nämä ovat todella vakavia asioita.

Tässä tilanteessa, kun kaikki voimavarat pitäisi kohdentaa siihen, että nuoret ihmiset saisivat työtä, ponnistellaan enemmänkin siihen suuntaan, millä ikääntyneet, sairaat, pitkän työhistorian tehneet ihmiset saataisiin pysytettyä työelämässä mukana. On valitettavaa, että työministeri Kanerva ei juuri tällä hetkellä ole paikalla. Toivon, että hän kuitenkin jossain tämän kysymykseni kuulee. Olisin esittänyt hänelle kysymyksen: Miksi todella on lähdetty siitä, että yksilöllisen varhaiseläkkeen ikärajaa ollaan nostamassa? (Ed. Rinne: Ministeri Uosukainen vastaa varmasti!) — Ministeri Uosukainen saattaa vastata. Hyvä kun jostakin vastauksen saisi.

Nämä ihmiset ovat tehneet pitkän työhistorian, he ovat omalta osaltansa varmasti tätä yhteiskuntaa rakentaneet ja ovat työttöminä ja ankarissa olosuhteissa. Tässä iässä olevat ihmiset ovat tehneet työhistoriansa erittäin vaikeissa oloissa. Silloin kun he ovat aloittaneet, vuosilomat ovat olleet lyhyitä, työpäivät pitkiä, äitiyslomat lyhyitä, työsuojeluturva ihan olematon. Kaikki rasitteet, mitä työelämästä voidaan löytää, ovat olleet juuri tämän ikäryhmän niskassa. Nyt näitä halutaan vielä rangaista sillä, että vaikka heidän työtehonsa laskee sairauden vuoksi ja on pitkä työhistoria takana, heitä ei haluta päästää edes eläkkeelle. Tämän käsittäisi todella jotenkin, jos meillä olisi huutava työvoimapula ja näiden ihmisten työpanosta tarvittaisiin. Mutta kun tilanne ei todellakaan näin ole.

Sitten olisin kiinnittänyt huomiota tämmöiseen asiaan kuin alueelliseen työttömyyteen ja lähinnä Hämeen työvoimapiirin ja erikoisesti kotikaupunkini Tampereen alueen tapahtumiin. Tampere, vanha tunnettu teollisuuskaupunki, suutareitten, räätäleitten, metallimiesten, rautakourien kaupunki, on kokenut viimeisen 20 vuoden aikana äärettömän rajun rakennemuutoksen. Tampereen kaupunki on yksi niitä, joka on suuntautunut muuttamaan imagoansa sillä tavalla, että se on kulttuurikaupunki, se on palvelukaupunki, sen kuva on väkisin muuttunut, ja siihen asiaan on paljon satsattu.

Nyt kun työttömyys on näin rajua, se vaikuttaa kaikilla aloilla. Se vaikuttaa myös siinä, että hotellien kapasiteettia ei tarvita, kauppojen palveluita ei tarvita, työttömyys tuntuu kaikkialla. Työttömät ihmiset eivät kykene ostamaan edes elintarvikkeita siinä määrin kuin se olisi tarpeellista. Parhaat lihajalosteet jäävät kauppojen hyllyille, oluet ja limsat eivät käy kaupaksi. Siis tämä lumipallo kiertää kaiken aikaa, ja se vaikuttaa myöskin palveluilla pitkästi itseään pystyssä pitävään kaupunkiin.

Sitten meillä on lisänä tullut ongelmat esimerkiksi Tampellan kohdalta. Tiedän, että SKOPin eiliset tapahtumat järkyttivät varmasti monia Tampellan työntekijöitä, ja siellä on tunnettu

levottomuutta siitä, mitä mahtaa käydä seuraavaksi. Toivon todella hartaasti, että Suomen Pankki hoitaa sitten Tampellan asiat paremmin kuin ne on hoidettu tähän saakka, että ei enää lisätä joukkotyöttömyyttä.

Täällä on paljon puhuttu siitä, että vientiteollisuus pitää saada jaloilleen ja pitää saada tuporatkaisu, jolla tuetaan erikoisesti vientiteollisuuden — koko teollisuuden, mutta vientiteollisuus on ollut semmoinen pyhä lehmä, josta täällä on eniten puhuttu — kilpailukykyä. Varmasti näin on, enkä sitä halua vähääkään vähätellä. Kuitenkin, kun työttömyysaste on se mikä se on, mielestäni meidän pitäisi nyt aivan kiireesti ja ensisijaisesti kohdentaa voimavaroja sillä tavalla, että avattaisiin kaikki työpaikat mitä suinkin on mahdollista.

Ensisijainen ja kaikkein nopein ala, jolla saataisiin töitä alulle, on rakentaminen. Siitä on täällä jo paljon puhuttu ja puhuttu nimenomaan asuntojen rakentamisesta, arava-asuntojen, vuokra-asuntojen rakentamisesta, ja ne ovat ensisijaisia ja välttämättömiä. Kuitenkin meillä on paljon sellaista yhteiskunnallista rakentamistakin asuntojen lisäksi, joka on ollut jäädytettynä rakentamisen ylikuumenemisen aikaan. Tällaisia rakentamisia on esimerkiksi kouluja, päiväkoteja, vanhainkoteja, urheilulaitoksia jne. Kuitenkin se on pitkälle sellaista rakentamista, jossa valtio on ollut osuudellaan mukana. Nyt pitäisi kaikki viisaat päät laittaa yhteen, miten rahaa saataisiin näiden rakennuskohteiden aloittamiseen, koska valmiuksia on kunnilla ja rakentajilla.

Kannattaa muistaa se seikka, että rakentaminen on tällä hetkellä todella halpaa. Minuun ovat esimerkiksi rakennusalan yrittäjät ottaneet yhteyttä, on kerrottu siitä, kuinka urakkatarjoukset ovat todella pudonneet roimasti ja myös rakennusmiesten palkat. Pojat ja tytöt tekevät rakennusalalla töitä kirjapalkoilla. Ei ole enää liukumia palkoissa, vaan todella tehdään hommia kirjapalkoilla. Siellä on jo pudotettu elämisen tasoa. Siellä on jo laskettu palkkatasoa vapaaehtoisesti ja puolittain pakon sanelemana.

Kuulutan rakentamisen aloittamista vaikka velkarahalla ja perustan velkarahalla rakentamisen ja valtion velan lisäämisvaatimukseni rakentamiseen siihenkin, että valtiovarainministeri Viinanen totesi eilen täällä keskustelussa, kun joku kysyi, ovatko hävittäjähankinnat nyt niin välttämättömiä tässä tilanteessa, että hävittäjät ovat niin tärkeitä, että ne kannattaa vaikka velaksi hankkia. Minun mielestäni kannattaa, ennen kuin hävittäjiä hankkia velaksi, ottaa velkaa ja aloittaa yhteiskunnallista rakentamista ja saada sillä ihmisille työtä.

Kaiken uhalla, vaikka meille on moneen kertaan osoitettu, kuinka valtion budjetin menoja ei saa enää nostaa, rohkenen esittää, että rakentamiseen otetaan rahaa. Tänä iltana on esitelty useaan otteeseen sitä ympäristöministeriön esitystä, kuinka edullistakin rakentaminen olisi. En lähde sitä enää kertaamaan. Vielä sen verran totean rakentamisen edullisuudesta, josta on paljon puhuttu, ja sen pitäisi mielestäni mennä myös insinööri-valtiovarainministeri Viinasen tajuntaan, kun se on mennyt tällaisen leipurinkin tajuntaan.

Muutama sana ammattiyhdistysasioista. Totean nyt vielä kerran sen, että ammattiyhdistysliikkeellä ja ammattiyhdistysliikkeen edusmiehillä, työmarkkinajohtajilla, ei ole mitään syytä eikä mitään oikeutta eikä mitään valtaa lähteä alentamaan palkkatasoa, purkamaan pekkaspäiviä ja lomaltapaluurahoja. Ne ovat osa sitä ansaittua palkkaa, joka on vuosien aikana työehtosopimusten eri osina yhteisesti sovittu. Sen sijaan kannattaa suuntautua työmarkkinaratkaisuissa mielestäni etsimään työelämän pelisääntöjen parantamista, työntekijöiden oikeuksien lisäämistä työelämässä sillä tavalla, että he saavat myös työelämässä päätösvaltaa, aivan jotakin muuta kuin tänä päivänä yt-laki heille antaa, todellista päätösvaltaa, todellista osallistumista yritysten päätöksentekoon ja työelämän ja työn kehittämiseen, jotta koko työelämä harmonisesti yhteistyössä pyörii ja saadaan myös entistä parempia tuloksia.

Opetusministeri Uosukainen: Herra puhemies! Ed. Rimmi esitti sellaisia näkökohtia, joihin voi kertoa myönteisiäkin vastauksia siitä huolimatta, että näissä asioissa niin paljon on rajoitteisuutta, eikähän toki rahaa tarpeeksi ole näihinkään hankkeisiin. Mutta nimenomaan voin kertoa, että koulujen rakentamisiin on suunnitteilla lisää rahaa, valtuuksien myöntämiseen peruskoulujen ja lukioiden perustamiskustannuksiin ja samaten rakentamislupiin budjetissa, ja niitä on kaavailtu myös lisäbudjettiin, joka on tekeillä. Olen aivan samaa mieltä, ed. Rimmi, että se on oikea-aikaista rakentamista ja oikeaaikaista työllistämistä. Nyt on niin, että monissa kunnissa on aivan valmiit suunnitelmat. Totta kai on järkevää, ja ministeri Kanerva on ollut erittäin hyvänä tukena, panna niitä liikkeelle.

Toivoisi vain mahdollisimman paljon sitä tehtäväksi, mutta joka tapauksessa tämä on jo aloitettu. Tämä ensimmäisenä viestinä.

Sitten toinen seikka. Mielestäni tämä on työllistävä sikälikin, että tämä ei vaikuta pelkästään rakentamiseen ja työllistämiseen vaan rakennusaineteollisuuteen. Siinä myös säästää. Tiedän eräänkin kunnan, joka säästää 8 miljoonaa, kun pääsee aikaisemmin rakentamaan. Se on pienissä kunnissa iso raha, niin kuin se on minusta joka paikassa.

Minä pyydän kiinnittää huomiota yhteen asiaan, josta toki on puhuttu, mutta omasta puolestanikin. Nimittäin olen samaa mieltä ministeri Kanervan kanssa siitä — ja täällä muistaakseni ed. Jukka Roos kiitti sitä — että siirrytään passiivisista työllistämistoimista mahdollisimman pian aktiivisiin toimiin ja sitä kautta myös moderniin ammatilliseen aikuiskoulutukseen. Se on yksi keino. Ed. Stenius-Kaukonen, joka hyvin aktiivisesti on keskusteluun osallistunut, huomautti, että ei ole niin hauskaa ja kenties mielekästä heti paikalla joutua koulunpenkille, jos haluaa työtä. Varmasti niinkin on, mutta silti olen sitä mieltä, että kouluttaminen on ehdottomasti parempi vaihtoehto kuin jäädä passiivisesti kortistoon. Siinä mielessä, kun puhuin modernista koulutuksesta, toivon kaikin tavoin niin hyvin kuin ikinä, että tämä koulutus vastaa niitä vaatimuksia, joita nuorilla ihmisillä on. Nykyinen velvoitetyöjärjestelmä on liian jäykkä, ja pitäisi luoda joustava järjestelmä, jossa esimerkiksi alueittain olisi käytettävissä yhteinen määräraha tukityöllistämiseen ja ammatilliseen aikuiskoulutukseen.

Me opetusministeriössä olemme pyrkineet vuoden 1992 tulo- ja menoarvioon lisäämään voimakkaasti aikuiskoulutuksen toteuttamista. Jo ministeri Kanervankin mainitsema yli 50 000 aikuisen osallistuminen omaehtoiseen koulutukseen vuonna 1992 on erittäin merkittävä aikuiskoulutuksen lisäys, koska vielä pari vuotta sitten kyseisessä koulutuksessa oli vain muutamia tuhansia henkilöitä.

Vuoden 1992 tulo- ja menoarvion tärkeimpiä aikuiskoulutuksen lisääntymiseen vaikuttavia muutosesityksiä ovat seuraavat:

Ensinnäkin väliaikaisen ammatillisen koulutuksen määrärahojen kaksinkertaistuminen tämän vuoden 212 miljoonasta 448 miljoonaan markkaan, jolloin pystytään kouluttamaan keskimäärin 13 500 pääasiassa aikuisopiskelijaa läpi vuoden 1992. Opiskelijamäärä pyritään kasvattamaan ammatillisten oppilaitosten järjestämässä aikuisten ammatillisessa peruskoulutuksessa sekä jatkolinjoilla 19 100:sta noin 30 000:een.

Huomattakoon, että asiasta on tehty jo valtioneuvoston periaatepäätös, jotta läänit voivat ryhtyä suunnittelemaan nyt jo koulutusta niin, että kun ensi vuosi alkaa, koulutuslinjat, koulutuspaikat ja koulutusmahdollisuudet on todella käytetty ja suunniteltu. Tarkoituksena on, että niin ammatilliset aikuiskoulutuskeskukset kuin myös kaikki erilaiset keskiasteen ammatilliset oppilaitokset ja niiden kurssiosastot ja muut täydennyskoulutusmahdollisuudet aktiivisesti ryhtyvät toimiin. Läänit ovat jo omia esityksiään tehneet, ja siinä on hyvin paljon tullut myös uuden tyyppistä työkäsitystä niin, ettei katsota kovin kapeasti koulutettavia aloja. Minä uskon, että kansanedustajat ovat sitä mieltä laajemmaltikin, että pitää työ tajuta laajasti ja myös erilaista koulutusta tarjota. Mutta minusta myös on hyvin tärkeää, että se tulee alueellisesti ja vastaa sitten niitä aloja, joita kullakin seudulla ja kussakin läänissä ovat tarpeen.

Vuonna 1995 arvioidaan omaehtoisen koulutuksen, pienyritysten henkilöstökoulutuksen sekä yhteiskunnallisesti tärkeän kurssitoiminnan opiskelijapäivien määrän olevan jo 900 000. Tämähän lisääntyy vuosi vuodelta toivon mukaan. Omaehtoinen koulutus ja myös pienyritysten ja henkilöstökoulutuksen opiskelijaosuus on käsitykseni mukaan sellaista, että se taas palvelee nimenomaan niitä yrityksiä ja niitä työaloja, joihin ihmisiä tarvitaan.

Myös oppisopimuskoulutukseen on tarkoitus nykyistä enemmän antaa varoja. Oppisopimuskoulutus sopii myös aikuisille mitä mainioimmin. Tällä puolella on ollut pulmia. On ollut eräitä sellaisiakin kursseja, näin on tietooni tullut, joissa kaupungitkin ovat sitoumuksiaan rikkoneet, mutta joka tapauksessa oppisopimuskoulutus auttaa mitä parhaiten juuri työllisyystilannettakin.

Näillä näkökohdilla haluan ed. Rimmille vastata.

Ed. V u o r e n s o l a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tavallaan kahdessa suhteessa tunnen olevani hengenheimolainen ed. Eila Rimmin kanssa:

Meille molemmille on aika läheinen elintarvikeketju. Siltä osalta voin hyvin selkeästi yhtyä hänen käsityksiinsä.

Toinen asia on meille yhteinen Tampere tai pikemminkin pitäisi sanoa Tampereen seutu, ja ed. Eila Rimmi puhui minusta aivan oikein, että

tällaisiin ongelma-alueisiin työllisyyden kannalta pitäisi erityisesti kiinnittää huomiota eikä nähdä asioita niinkään missään kateuden hengessä.

Sen sijaan hävittäjähankintahommassa minä olen taas edelleen johdonmukaisesti omalla linjallani, en samalla linjalla kuin ed. Eila Rimmi. Sekin on pirkanmaalainen näkökulma sikäli, että katson, että Valmet Kuorevesi omalta osaltaan tulee aika tavalla hyötymään vastaostokaupoista, joita tähän hommaan liittyy.

Lyhyesti sanon myös tavallaan liittyen edelliseen puheenvuoroon, jonka ed. Jukka Roos käytti: Katsoin valtion budjetista, kun hän väitti, että kesannointiin käytetään 1,5 miljardia markkaa, ja käytännössä budjetissa näyttää olevan 280 miljoonaa markkaa ensi vuonna käytettäväksi tähän tarkoitukseen. Maan hinnasta toteen sen verran, että maan hinta on jo alentunut.

Ed. Vehkaoja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rimmi puuttui moniin tärkeisiin asioihin puheenvuorossaan. Hän luetteli mm. tamperelaisia elinkeinonharjoittajia, jotka ovat menneet alaspäin kovaa vauhtia, ja mainitsi hotellitoiminnan. Äskeisessä ajankohtaislähetyksessä tai uutisissa, en muista kummassa, tuli esille juuri se, että hotellien toiminta on supistunut supistuneen koulutus- ja kehittämistoiminnan johdosta. On siis jo tapahtunut se, että niin hallinto kuin elinkeinoelämäkin ovat vähentäneet panostustaan tähän toiminta-alueeseen. Tämä on erittäin valitettavaa juuri laman hetkellä, sillä voidaan kysyä, millä eväillä lamasta jatkossa voidaan nousta.

Ministeri Uosukainen puhui enemmänkin aikuiskoulutuksesta, ja siihen tulee mieleeni todeta, että siellähän on enenevässä määrin siirrytty myös maksulliseen toimintaan, palvelutoimintaan, mikä merkitsee sitä, että sitä toteutetaan vain, jos toimeksiantajalla on varaa lähettää sinne henkilöitään. Nyt, kun hallituksen tulo- ja menoarvioesityksessä hallinnon toimintamenoja monin kohdin on supistettu, tulee se ainakin valtionhallinnon kohdalla merkitsemään sitä, että kysyntää koulutustoimintaan ja kehittämistoimintaan ei voida pitää entisellä tasolla. Näin ollen voidaan tietysti miettiä, mitä yhteyttä on niillä hyvillä ajatuksilla, joita ministeri mainitsi, sen todellisuuden kanssa, johon kuitenkin joudumme tulevan vuoden aikana.

Ed. Vuoristo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Uosukaisen puheenvuorossa oli minulle uusi tieto, joka herättää monia kysymyksiä. Ministeri sanoi, että on valmisteilla lisäbudjetti. Samanaikaisesti, kun me käsittelemme nyt tilanteessa, jossa olemme, ensi vuoden tulo- ja menoarviota, jossakin on valmisteilla lisäbudjetti, joka merkitsee sitä, että lisäbudjettiin on jostakin saatava rahoja. Siis onko nyt jossakin muualla joitakin varantoja tai joitakin rahoja, joita tullaan käyttämään? Onko tarkoitus, että varsinaisella budjetilla todellakin nyt kurjistetaan niitä ihmisryhmiä, joita niin monta kertaa on mainittu?

Ed. Rinne (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Kuuskoski ei vastannut, kun kysyin häneltä edellisen kerran nuorten tilannetta, kun eläkeikärajaa suunnitellaan nostettavaksi. Onko yhtään ajateltu nykyisessä työllisyystilanteessa, mitä se vaikuttaa nuorten ihmisten työnsaantiin? Tämä on ministeri Kuuskosken toimialaa, mutta silti toivoisin jonkin sanan tästä kysymyksestä vastaukseksi.

Ed. Koskinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Uosukainen kertoi tervetulleita uutisia koulurakentamisen lisäämisestä. Toteaisin vain, että samalla olisi syytä muuttaa myös aluejakoa: minne suunnataan koulurakentamista. Viime vuosina on työttömyysprosenttien perusteella siirretty tavallaan tarpeen mukaisesta työttömyyden mukaiseen aluepoliittiseen rakentamiseen näitä varoja ja erityisesti etelän asutuskeskukset ovat tästä kärsineet. Siellä on jouduttu kokonaan kunnan omin varoin rakentamaan peruskouluja ja lukioita. Nyt kun rakennusalalla on työttömyyttä koko maassa ja muutenkin työttömyyserot ovat supistuneet, on varsin perusteltua, että koulurakentaminen alueellisesti sijoitetaan enemmän tarpeen kuin muiden tekijöiden perusteella.

Toiseksi kiinnittäisin huomiota siihen, että tässä kauniisti puhuttiin kyllä aikuiskoulutuksen lisäämisestä. Kokonaan sen kanssa päinvastaista on se, että aikuisten opintotuki heikkenee hallituksen esittämällä ratkaisulla hyvin pahasti ja erityisesti omaehtoista aikuiskoulutustahan rassaa.

Opetusministeri Uosukainen: Herra puhemies! Puhuin luonnollisesti, ed. Vuoristo, tämän vuoden lisäbudjetista, en suinkaan ensi vuoden. Siinä lisäbudjetissa on varsin paljon myös säästävyyttä. Siinä on miinusmerkkisiä kohtia varsin paljon, mutta siitä huolimatta

tuossa lisäbudjetissa ja sen yhteydessä on tehty periaatepäätöksiä, jotka suuntaavat toimia niin, että ne ovat valmiina niin kuin kerroin tuohon koulutukseen.

Ed. Vehkaoja otti tärkeän asian esille uutisen perusteella, joka tuli tosiaan viestimistä. Toisin kuin on puhuttu, valtio on joutunut aika paljon miettimään, mihin, mitä ja millä tavalla koulutetaan. Niin ovat myös yritykset tehneet, ja minun mielestäni kyllä tuossa suhteessa on menty ojasta allikkoon, se teoria ei ole pitänyt, mitä on puhuttu. Minä itse kyllä ihan avoimesti olen sitä mieltä, että paljon enemmän haluaisi tähän lisää, se kyllä pitää sanoa. Mutta tämäkin, mikä nyt on tulossa, on kyllä oikean suuntaista.

Vielä haluaisin korostaa alueellisuutta ja sitä, että esimerkiksi Turun ja Porin läänistä ja eri puolilta on tullut todella hyviä, minun mielestäni, uusia ideoita, mitkä sopivat tällaiseen koulutukseen. Nämä kurssit ovat hyviä ja mielestäni hyviä uutisia, ja uskon niiden toteutuvan kumminkin, koska se nyt on ainakin selvää rahaa lisää tähän. Se tulee ja toteutuu ja varmasti tulee käytetyksi, koska siellä on jo suunniteltu niin, että se on olemassa olevan tilanteen pohjalta.

Koulujen rakentamistarve: On aivan totta, että tietyissä lääneissä on ollut vielä ankarampaa saada lupia ja työllisyystilanteen tähden ei ole päästy eteenpäin laisinkaan. Kun me ajattelemme kumminkin, että eivät ne prosentit ole työttöminä vaan ihmiset, minusta tässä on ihan selkeä peruste, että myös tälle alueelle saadaan rakentamista. Tämä vastaus on ed. Koskiselle.

Ed. Vehkaoja, ainakin yksi asia on sellainen, joka varmasti suorastaan pakottaa lisäkoulutukseen myös valtion ja valtionhallinnon. Se on valtionosuusuudistus esimerkiksi. Jollei siihen kouluteta, jollei uuteen hallintoon ja niihin menetelmiin kouluteta, silloin ne eivät toteudu, ne menevät hukkaan, ihmiset eivät mene siihen mukaan.

Ed. Rinne, eläkeiän alentamisesta kohdistettiin minulle kysymys ministeri Kuuskosken jälkeen. Olen ollut niin päineni omassa sektorissani. On ihan totta, kun joku täällä sanoi, että liikaakin käydään käsiksi omaan sektoriin niin, ettei katsota yli. Kumminkin omalta puoleltani minusta on ollut hyvä, että olen saanut työministerin kanssa varsin paljon yhteistyötä aikaan. Samoin valtiovarainministeriä on ollut ilo patistella yhteen ja toiseen yhteistyöhankkeeseen, koska tiedätte, ettei muuten eteenpäin mikään mene. Ministeri Kuuskoskenkin kanssa on eräistä asioista päästy jo keskustelemaan, mutta tämä eläkeasia on semmoinen, että minä en kyllä pysty siihen vastaamaan. Sen sijaan tiedän, että tämä komitea, joka saa työnsä valmiiksi, tämän tyyppisiä asioita esittää.

Yksi asia on minusta sellainen, joka on jäänyt jälkeen. Ja se on se, että meillä ei ole nyt ajanmukaista sellaista työelämän tutkimusta takavuosikymmeninä ollut, joka olisi esimerkiksi kertonut, minkä tähden ihmiset eivät viihdy työelämässä ja miten siihen olisi voinut vaikuttaa tutkimuksella, miten saatu työelämän laatua paranemaan. Tämä on hyvin monimutkainenkin asia. Mutta tunnustan, että minulla ei ole kysyttyä tietoa.

Ed. K a u t t o : Arvoisa puhemies! Hallituksen vastauksessa minua ilahdutti se, että siinä viimeinkin kaikki hallituspuolueet ovat myöntäneet, että taloudelliset vaikeutemme saattavat olla muutakin kuin sisäsyntyisiä eli idänviennin romahtamisen seurausvaikutuksiakin merkittävältä osaltaan.

Hallituksen vastauksessa on kuitenkin hämmästyttävän monia itsestäänselvyyksiä. Siinä todetaan mm., että "teollisuuden heikentynyt kilpailukyky ja vientimenestys on riippuvainen yritysten kustannusrakenteesta ja hintakilpailukyvystä". Ihmetyttää, eikö hallitus ole sitä ennen havainnut. Miksi sitä ei ole otettu huomioon kaikilta osin esimerkiksi budjetissa?

Esimerkiksi maatalouden tukijärjestelmään, joka on keskeisiä syitä hintatasomme kalleuteen, ei ole vieläkään todella puututtu. Valtion- ja kuntataloudessa on laskettu monien suoritteiden ja palveluiden yksikköhinnat. Miksi ei lasketa, paljonko yksi työpaikka kaikkine tukineen maksaa maataloudessa ja tukeeko se edes työntekoa vai mitä ja tukeeko se edes sitä, mitä sen tulisi tukea? Teollisuuden työpaikkojen hintoja kyllä lasketaan. Kyseinen laskelma olisikin mielenkiintoinen siksi, että se helpottaisi vertailua ja päätöksentekoa siinä, mihin ja missä laajuudessa Suomessa kannattaa tukitoimet ulottaa työpaikkojen säilyttämiseksi ja uusien työpaikkojen luomiseksi.

Hallituksen vastauksessa ihmetyttää myös toinen itsestäänselvyys: "Työttömyysturvamenot ja kunnallinen toimeentulotuki kasvavat poikkeuksellisen nopeasti." (Ed. Laaksonen: Totta kai kasvaa, kun työttömyys kasvaa!) Allekirjoittajana en halua todellakaan tätä vaan olen välikysymyksen takana nimenomaan siksi, ettei näin kävisi. En kannata byrokratian lisäämistä ja julkisen talouden kasvattamista ja pidän tär-

keänä hallinnon purkamista ja mm. työllisyyslain järkevää uudistamista esimerkiksi lisäämällä nuorten koulutusta. Ministerin tänä iltana täällä tekemä uusin esitys, että nuorten työllistäminen myös muualla kuin julkisella sektorilla otetaan huomioon, on erittäin hyvä. Ilmeisesti keskustelua täytyy jatkaa, koska tarjoukset tuntuvat paranevan illan mittaan.

Samalla kun puhutaan byrokratian purkamisesta, toivoisin, että myös hallitus näyttäisi siinä esimerkkiä. Se voisi tapahtua erinomaisesti mm. uudistamalla kallis, sirpaleinen kuntajako. Mutta se tuskin onnistuu, sillä se taitaisi vähentää realistiselle tasolle keskustapuolueen luottamus- ja virkamiesten osuuden yhteiskunnallisessa päätöksenteossa.

Työttömyyttä on pidetty pitkälti kehitysalueiden ongelmana, ja aiemmin näin olikin. Nyt ollaan valitettavasti myös tässä asiassa saavuttamassa tasa-arvoa maan eri osien kesken. Valitettavasti Uudenmaan uusimmat tiedot puuttuivat vielä tänä aamuna lääninhallituksessa, mutta niiden tietojen perusteella, mitä on, tulen puuttumaan seuraavaksi asiaan. Minusta tämä on erittäin tärkeää siksi, että Uusimaa on toiminut tähän asti koko Suomen talouselämän veturina. Siksi se tilanne, mikä nyt Uudellamaalla on, on erittäin hälyttävä koko maan kannalta, ja mielestäni siksi siihen täytyy kiinnittää erityistä huomiota.

Uudenmaan työvoimapiirissä oli heinäkuun lopussa 52 739 työtöntä työnhakijaa. Määrä oli maan työvoimapiireistä suurin. Uusia työttömiä tuli heinäkuussa 5 788. Tässä luvussa ei ole mukana lomautettuja. Koko maan uusista työttömistä joka neljäs oli Uudellamaalla. Vuoden 1990 vastaavaan ajankohtaan verrattuna työttömiä oli yli nelinkertaisesti. Työttömyysaste työvoimapiirissä oli lomautetut mukaan lukien 7,5 prosenttia. Teollisuustyöntekijät olivat heinäkuussa edelleen Uudenmaan työttömien suurin ryhmä. Toiseksi eniten oli ammattitaidottomia. Näissä ryhmissä työttömyys myös kasvoi suhteellisesti eniten. Suhteellisesti suurinta työttömyyden kasvu oli kuitenkin edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna rakennusalalla.

Yli puolella työttömistä ei ole perusasteen jälkeistä koulutusta. Ammatillisen koulutuksen suorittaneista työttömistä suurimpia yksittäisiä ryhmiä olivat metallialan ammattikoulutuksen suorittaneet, merkonomit ja talonrakennusalan työttömät, joita oli reilusti yli 4 000. Lisäksi työttömyys on kasvanut suhteellisesti eniten nuorimmissa ikäryhmissä. Uudenmaan työttömyys painottuu nimenomaan nuoriin ja parhaassa työiässä oleviin. Heinäkuussa työvoimapiirin työttömistä 78 prosenttia oli alle 45-vuotiaita eli siis todella siinä iässä, missä työnteko parhaiten maistuisi ja myös parhaat voimat ovat jäljellä.

Aiemmasta poiketen lisäksi Uudenmaan työvoimapiirin työttömyys painottuu pääkaupunkiseudulle ja seudun ympäristökuntiin. Eräs hyvin selkeä esimerkki pääkaupunkiseudun tilanteesta on kotikuntani Vantaa. Siitä muutamia huomioita.

Työttömien määrä yhdeksänkertaistui Vantaalla elokuusta 1990 elokuuhun 1991. Tällä hetkellä meillä on pitkälti yli 7 000 työtöntä, yhden kunnan alueella. Vantaalla kaikkein huolestuttavinta on, että alle 25-vuotiaiden työttömien määrä on myös yli yhdeksänkertaistunut vuodessa. Työttömyys kohdistuu teollisuuden ja rakennusalan lisäksi enenevästi myös toimihenkilöihin eli naisiin. Kaaosta pahentaa suuri yksinhuoltajaäitien osuus ja se, että meidän kaupungissamme monet perheet ovat laskeneet elämäntilanteensa todella tiukalle johtuen siitä, että suuret asuntovelat edellyttävät, että molemmat ovat työssä. Pitkäaikaistyöttömien määrä on myös lisääntymässä. Selkeästi he lisäävät myös työllistämisvelvoitteiden määrää. Samanaikaisesti myös lomautukset muuttuvat irtisanomisiksi, joten on aivan varma, että tämän syksyn aikana myös nuo tilastot tulevat kovasti pahenemaan ja tilanne sosiaalisesti vaikeutumaan.

Yritystoiminnan rattaiden rasvaaminen on siis erittäin tärkeätä. Rakennusalan osalta, jossa työttömiä on paljon, on keskeistä nimenomaan Uudenmaan alueella asuntotuotannon saaminen liikkeelle. Hallitus rehvastelee vastauksessaan tehneensä jo osansa: hankinnan ja perusparannuksen varaan on laskettu 50 000 asuntoa, joista aravia olisi yli 25 000, sekä työllisyysvaroin tehtävään korjaustoimintaan 3 000. Luvut valitettavasti ovat paljolti pelkkää kuplaa. Hallitus on nostanut vuoden 1991 asunto-osakeyhtiöasuntojen määrän 4 000:sta 6 500:aan. Vuonna 1991 tavoitteesta 4 000 on syyskuuhun mennessä saavutettu vain 2 747 ja näistäkin asunnoista on myymättömiä 1 100. Asiantuntijat arvioivatkin vuoden 1992 aikana saatavan liikkeelle vain 2 000 uutta asuntoa.

Samoin budjettiesitys sisältää heikennetyin ehdoin varauksen korkotuetun vuokra-asuntotuotannon korottamiseen 2 500:sta 5 200 asuntoon. Vuoden 1991 tavoitteita ei ole korkotuetun

asuntotuotannon osalta saavutettu eikä tulla saavuttamaankaan, joten kaikkien asiantuntijoiden mukaan myös vuoden 1992 arviot ovat täysin epärealistisia. Valtion tämän vuoden talousarvion mukaisista 16 500 vuokra- ja asumisoikeusasunnosta kaikki toteutuvat. Kuukausittain tuleva määrä menee kaupaksi reilussa viikossa, ja joka kuukausi loppukuu myydään eioota. Lisäksi vielä loppuvuoden aikana olisi mahdollista hyväksyä 1 500 ylimääräistä vuokra-asuntoa ns. vanhasta varastosta eli valmiutta sillä taholla olisi.

Lisäksi vuoden 1991 tavoitteiden saavuttamisen jälkeen jää vuokra-asuntoja odottamaan alkamistaan noin 12 000. Koska näiden kysyntä on erittäin suurta, ne lähtisivät kaikki liikkeelle vuoden 1992 aikana. Hallituksella olisi miljoonan dollarin paikka, koska ensimmäistä kertaa asuntorakentamisen historiassa jopa grynderit ovat valmiita luovuttamaan kohtuuhinnoin tonttimaata, omistamiaan tontteja ja rakentamaan niitä yli 20 prosenttia halvemmilla hinnoilla kuin aiemmin.

Ministeri Rusasen väite, ettei asemakaavoitettuja tontteja ole alueilla, joilla vuokra- ja asumisoikeusasunnoille on kysyntää, ei pidä paikkaansa. Suosittelen pikaista yhteydenottoa esimerkiksi pääkaupunkiseudun kuntiin, ja sama tilanne on myös muualla Suomessa.

Vuoden 1992 vuokra- ja asumisoikeustalojen alkamistavoite on vain 12 500 asuntoa. Uusia kohteita voidaan siten hyväksyä keväällä 1992 vain hyvin vähän lainoituksen piiriin alkamaan vuoden 1992 aikana. Suurin osa kohteista joudutaan lykkäämään vuoden 1993 puolelle. Hallituksen nykyisten suunnitelmien mukaan asuntojen rakentaminen tulee käytännössä tyrehtymään entisestään. Arvoisa puhemies! Tehty välikysymys on erittäin tärkeä ja ajankohtainen. Hallituksella on myös mahdollisuus tehdä kattavia, kannattavia, taloutta tukevia ja ihmisten elämää helpottavia ratkaisuja. Jään omalta osaltani odottamaan nimenomaan uusia asuntopoliittisia esityksiä nykyisessä työttömyystilanteessa.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi tiistain täysistuntoon

1) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 19 (HE 29)

2) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 20 (HE 30)

3) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 21 (HE 31)

4) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 22 (HE 56)

5) Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 4 (K 3)

6) Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 5 (HE 55)

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on ensi tiistaina kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 23.05.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola